

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

RAPORT
Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY
ŚRODOWISKA
WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO
ZA LATA 2011-2012

WARSZAWA, WRZESIEŃ 2014 ROK

**DOKUMENT ZOSTAŁ OPRACOWANY W DEPARTAMENCIE ŚRODOWISKA URZĘDU
MARSZAŁKOWSKIEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO W WYDZIALE POLITYKI
EKOLOGICZNEJ I OCHRONY PRZYRODY**

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	5
1.1. Cel i zakres <i>Raportu</i>	5
1.2. Metodyka opracowania <i>Raportu</i> i źródła informacji	6
1.3. Założenia <i>Programu Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r.</i>	6
2. OCENA OGÓLNA REALIZACJI POŚ WM W LATACH 2011-2012	12
3. OCENA SZCZEGÓŁOWA REALIZACJI POŚ WM W LATACH 2011-2012	19
I. Obszar priorytetowy I – Poprawa jakości środowiska	19
1.1. <i>Cel średniookresowy - Poprawa jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do 2020 r.</i>	19
1.2. <i>Cel średniookresowy - Poprawa jakości wód</i>	30
1.3. <i>Cel średniookresowy - Racjonalna gospodarka odpadami</i>	45
1.4. <i>Cel średniookresowy - Ochrona powierzchni ziemi</i>	59
1.5. <i>Cel średniookresowy - Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym</i>	65
II. Obszar priorytetowy II – Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych	73
1.1. <i>Cel średniookresowy – Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi</i>	73
1.2. <i>Cel średniookresowy – Zrównoważone wykorzystanie energii</i>	76
1.3. <i>Cel średniookresowy – Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi</i>	81
III. Obszar priorytetowy III – Ochrona przyrody	83
1.1. <i>Cel średniookresowy – Ochrona walorów przyrodniczych</i>	83
1.2. <i>Cel średniookresowy – Zwiększenie lesistości</i>	92
1.3. <i>Cel średniookresowy – Ochrona lasów, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej</i>	96
IV. Obszar priorytetowy IV – Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego	97
1.1. <i>Cel średniookresowy – Transport substancji niebezpiecznych</i>	97
1.2. <i>Cel średniookresowy – Przeciwdziałanie poważnym awariom</i>	100
1.3. <i>Cel średniookresowy – Ochrona przed powodzią i suszą</i>	106
1.4. <i>Cel średniookresowy – Ochrona przed osuwiskami</i>	111
1.5. <i>Cel średniookresowy – Ochrona przeciwpożarowa</i>	113
V. Obszar priorytetowy V – Edukacja ekologiczna społeczeństwa	119
1.1. <i>Cel średniookresowy – Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Mazowsza</i>	119
1.2. <i>Cel średniookresowy – Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska</i>	132
VI. Obszar priorytetowy VI – Zagadnienia systemowe	134
1.1. <i>Cel średniookresowy – Upowszechnienie znaczenia zarządzania środowiskowego</i>	136
1.2. <i>Cel średniookresowy – Zwiększenie roli placówek naukowo - badawczych Mazowsza we wdrażaniu ekoinnowacji</i>	136
1.3. <i>Cel średniookresowy – Zapobieganie i naprawa szkód w środowisku</i>	138
4. WSKAŹNIKI ŚRODOWISKOWE DLA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO	143
5. NAKŁADY FINANSOWE NA REALIZACJE POŚ WM W LATACH 2011-2012	145

6. PODSUMOWANIE	151
6.1. Ocena realizacji POŚ WM w latach 2011-2012	151
6.2. Ocena efektów wdrażania POŚ WM w latach 2011-2012	160
6.3. Wnioski	161
WYJAŚNIENIE SKRÓTÓW UŻYTYCH W RAPORCIE	162
SPIS TABEL	165
LITERATURA	167

1. Wprowadzenie

Obowiązek sporządzania raportów z realizacji programów ochrony środowiska wynika z zapisów art. 18 ustawy - *Prawo ochrony środowiska*¹, która jednocześnie obliguje do tego odpowiednio zarządy województw, powiatów i gmin.

Poniżej przedstawiono zestawienie dotychczas opracowanych programów ochrony środowiska dla województwa mazowieckiego i raportów z ich wykonania.

Tabela nr 1 Wykaz programów ochrony środowiska dla województwa mazowieckiego i raportów z ich realizacji.

Program ochrony środowiska	Uchwała przyjmująca program ochrony środowiska	Raport z realizacji programu ochrony środowiska	Uchwała przyjmująca raport z realizacji programu ochrony środowiska
<i>Program ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2004-2011</i>	Uchwała Sejmiku Województwa Mazowieckiego Nr 118/2003 z dnia 15 grudnia 2003 r.	<i>Raport z realizacji Programu ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego za rok 2004 (z uwzględnieniem roku 2003)</i>	Uchwała Sejmiku Województwa Mazowieckiego Nr 221/05 z dnia 19 grudnia 2005 r.
		<i>Raport z realizacji Programu ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego za lata 2005-2006</i>	Uchwała Zarządu Województwa Mazowieckiego Nr 2469/94/07 z dnia 27 listopada 2007 r.
<i>Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy do 2014 r.</i>	Uchwała Sejmiku Województwa Mazowieckiego Nr 19/07 z dnia 19 lutego 2007 r.	<i>Raport z realizacji Programu ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego za 2007 rok</i>	Uchwała Zarządu Województwa Mazowieckiego Nr 181/210/09 z dnia 27 stycznia 2009 r.
		<i>Raport z realizacji Programu ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego za lata 2008-2009</i>	Uchwała Zarządu Województwa Mazowieckiego Nr 392/23/11 z dnia 1 marca 2011 r.
		<i>Raport z realizacji Programu ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego za 2010 rok</i>	Uchwała Zarządu Województwa Mazowieckiego Nr 1594/181/12 z dnia 31 lipca 2012 r.
<i>Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r.</i>	Uchwała Sejmiku Województwa Mazowieckiego Nr 104/12 z dnia 13 kwietnia 2012 r.	<i>Raport z realizacji Programu ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego za lata 2011-2012</i>	

Źródło: Opracowanie własne

Raport z realizacji Programu ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego za lata 2011-2012 zwany dalej *Raportem*, jest **szóstym** tego typu dokumentem, przedstawiającym stan zaawansowania prac środowiskowych na Mazowszu i pierwszym odnoszącym się do obowiązującej, zaktualizowanej polityki ekologicznej województwa, jaką jest *Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r.*, zwany dalej *Programem* lub POŚ WM.

1.1. Cel i zakres *Raportu*

Zamiarem *Raportu* jest próba oceny stopnia i efektów realizacji działań, zapisanych w POŚ WM, pokazanie postępów, jakie udało się osiągnąć w zakresie wykonania przedsięwzięć wpisanych w wyżej wymieniony *Program*, mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, jak również analiza ujętych w POŚ WM działań oraz ich rezultatów wraz z poniesionymi nakładami finansowymi. Okres raportowania to lata 2011-2012.

¹ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. 2013 poz.1232 j.t)

1.2. Metodyka opracowania *Raportu* i źródła informacji

Metodyka opracowania niniejszego *Raportu* składa się z oceny opisowej, wskaźnikowej, analizy kosztów oraz podsumowania.

Realizacja przedsięwzięć w *Raporcie* została zaprezentowana z podziałem na obszary priorytetowe, cele średniookresowe, kierunki działań i działania. Stopień realizacji działań wyznaczony jest strzałkami: ↑ - **działanie zrealizowane**; → - **działanie w trakcie realizacji**; ↔ - **działanie ciągłe**; ↓ - **działanie nie rozpoczęte**.

W dokumencie, przede wszystkim zostały opisane działania realizowane lub współfinansowane przez jednostki Samorządu Województwa Mazowieckiego (Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie, Mazowiecki Zespół Parków Krajobrazowych w Otwocku, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie, Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich, Koleje Mazowieckie – KM Sp. z o.o., Biuro Geodety Województwa Mazowieckiego, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie, Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego, Mazowiecka Agencja Energetyczna Sp. z o.o. oraz jednostki oświatowe, kultury i medycyny) oraz jednostki rządowe. Zadania realizowane lub współfinansowane przez pozostałe jednostki: samorządy terytorialne, Bank Ochrony Środowiska, fundusze ekologiczne, przedsiębiorstwa i in. będą uwzględnione głównie w kosztach i poziomie realizacji działań.

Dane ze wszystkich wymienionych jednostek zostały pozyskane w wyniku przeprowadzonej ankietyzacji. Wysłano ponad 730 pism z anketami. Ponadto umieszczono informacje o przygotowywanym *Raporcie* na stronie internetowej Samorządu Województwa Mazowieckiego.

Wartości wskaźników środowiskowych zostały określone przy wykorzystaniu danych GUS, GIOŚ, URE oraz stron internetowych (www.zielonalekcja.pl, www.ekoedu.uw.edu.pl oraz www.wrotamazowska.pl).

1.3. Założenia *Programu Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r.*

Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r. został przyjęty przez Sejmik Województwa Mazowieckiego Uchwałą Nr 104/12 z dnia 13 kwietnia 2012 r.

W dokumencie zidentyfikowanych zostało **5 obszarów priorytetowych** dla Mazowsza:

- Poprawa jakości środowiska
- Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych
- Ochrona przyrody
- Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego
- Edukacja ekologiczna społeczeństwa

oraz obszar działań dot. zagadnień systemowych

W ramach ww. obszarów wyznaczono **cele średniookresowe, kierunki działań i działania**.

Tabela nr 2 Wykaz celów głównych, obszarów działań i celów szczegółowych stanowiących podstawę analiz w *Raporcie*.

Kierunek działań	Działania
OBSZAR PRIORYTETOWY I – POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA	
Cel średniookresowy - I.1. Poprawa jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do 2020 r.	
Zmniejszenie przekroczeń dopuszczalnych poziomów stężeń monitorowanych substancji	I.1.1. Przygotowywanie, wdrażanie i monitorowanie programów ochrony powietrza. I.1.2. Systematyczny monitoring emisji substancji.
Ograniczenie emisji powierzchniowej	I.1.3. Rozbudowa centralnych systemów zaopatrzenia w energię ciepłą. I.1.4. Zmiana paliwa na inne, o mniejszej zawartości popiołu lub zastosowanie energii elektrycznej oraz indywidualnych źródeł energii odnawialnej. I.1.5. Termomodernizacja budynków. I.1.6. Tworzenie i wdrażanie programów ograniczania niskiej emisji. I.1.7. Wprowadzanie przepisów lokalnych dotyczących sposobu ogrzewania mieszkań.
Ograniczenie emisji liniowej	I.1.8. Zintegrowane planowanie rozwoju systemu transportu na terenie miast, uwzględniające również system kierowania ruchem ulicznym. I.1.9. Modernizacja infrastruktury drogowej w miastach, kierowanie ruchu tranzytowego z omińnięciem miast lub ich części centralnych, budowa: obwodnic drogowych miast, autostrad, dróg szybkiego ruchu. I.1.10. Stosowanie przy modernizacji dróg i parkingów materiałów i technologii gwarantujących ograniczenie emisji pyłu podczas eksploatacji. I.1.11. Modernizacja transportu miejskiego, usprawnienie miejskiej komunikacji, rozwijanie infrastruktury kolejowej, wymiana taboru. I.1.12. Polityka cenowa opłat za przejazdy i zsynchronizowanie rozkładów jazdy transportu zbiorowego zachęcające do korzystania z systemu transportu zbiorowego. I.1.13. Organizacja systemu parkingów na obrzeżach miast łącznie z systemem taniego transportu zbiorowego do centrum miasta (m.in. parkingów typu Parkuj i Jedź). I.1.14. Wyznaczanie nowych stref płatnego parkowania w miastach. I.1.15. Wprowadzanie w centrach miast stref z ograniczeniem poruszania się pojazdów. I.1.16. Wprowadzanie niskoemisyjnych paliw i technologii w systemie transportu publicznego i służb miejskich. I.1.17. Zakup przez lokalne władze pojazdów bardziej przyjaznych dla środowiska.

	<p>I.1.18. Budowa ścieżek rowerowych.</p> <p>I.1.19. Wprowadzenie ograniczeń prędkości na drogach o pyłującej nawierzchni.</p> <p>I.1.20. Intensyfikacja okresowego czyszczenia ulic.</p> <p>I.1.21. Szkolenia kierowców – ekojazda.</p>
Ograniczenie emisji punktowej	<p>I.1.22. Ograniczenie wielkości emisji substancji zanieczyszczających powietrze poprzez m.in.: optymalne sterowanie procesem spalania i podnoszenie sprawności procesu produkcji energii, zmianę technologii lub profilu produkcji, zmianę paliwa, a także likwidację źródeł emisji.</p> <p>I.1.23. Stosowanie efektywnych technik odpylania gazów odlotowych.</p> <p>I.1.24. Zmniejszenie strat przesyłu energii.</p> <p>I.1.25. Wdrażanie nowoczesnych technologii przyjaznych środowisku (BAT).</p>
Ograniczenie emisji substancji do powietrza poprzez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego	<p>I.1.26. Uwzględnianie w dokumentach planistycznych sposobów zabudowy i zagospodarowania terenów umożliwiających ograniczenie emisji substancji do powietrza.</p> <p>I.1.27. Wprowadzanie zapisów dotyczących lokalizacji zakładów przemysłowych, wprowadzających substancje do powietrza, na terenach oddalonych od zabudowy mieszkaniowej oraz terenów cennych przyrodniczo i kulturowo.</p>
Cel średniookresowy - 1.2. Poprawa jakości wód	
Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska, szczególnie w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków	<p>I.2.1. Realizacja KPOŚK.</p> <p>I.2.2. Budowa sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich.</p> <p>I.2.3. Budowa, rozbudowa lub modernizacja przemysłowych oczyszczalni ścieków.</p> <p>I.2.4. Realizacja <i>Programu wyposażenia aglomeracji poniżej 2000 RLM w oczyszczalnie ścieków i systemy kanalizacji zbiorczej.</i></p> <p>I.2.5. Realizacja <i>Programu wyposażenia zakładów przemysłu rolno-spożywczego o wielkości nie mniejszej niż 4000 RLM odprowadzających ścieki bezpośrednio do wód, w urzędzenia zapewniające wymagane przez polskie prawo standardy ochrony wód.</i></p> <p>I.2.6. Zagospodarowanie ścieków w zabudowie rozproszonej – budowa zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni.</p> <p>I.2.7. Budowa i modernizacja urządzeń odprowadzających oraz oczyszczających ścieki opadowe oraz roztopowe przy zastosowaniu rozwiązań technicznych zapobiegających bezpośredniemu odprowadzaniu wód opadowych do cieków wodnych.</p> <p>I.2.8. Podłączanie budynków do istniejących sieci kanalizacyjnych.</p> <p>I.2.9. Budowa i modernizacja systemów poboru, przesyłu i uzdatniania wody.</p>
Redukcja zanieczyszczeń wód spowodowanych działalnością rolniczą	<p>I.2.10. Realizacja programów działań na obszarach szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego.</p> <p>I.2.11. Właściwe stosowanie i przechowywanie nawozów naturalnych (m.in. wyposażenie jak największej liczby gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe).</p>
Realizacja przedsięwzięć mających wpływ na poprawę stanu jakości wód	<p>I.2.12. Wprowadzanie technologii produkcji ograniczających ilość zanieczyszczeń wprowadzanych do wód (m.in. zamknięte obiegi wód technologicznych).</p> <p>I.2.13. Renaturyzacja zbiorników wodnych (m.in. renaturyzacja jezior w gminie Łąck - powiat plocki).</p> <p>I.2.14. Ustanawianie obszarów ochronnych dla GZWP oraz stref ochronnych ujęć wody.</p> <p>I.2.15. Opracowanie dokumentacji hydrogeologicznej dla GZWP.</p>
Monitoring jakości wód	<p>I.2.16. Kontynuacja i dalszy rozwój sieci monitoringu jakości wód powierzchniowych i podziemnych.</p>
Cel średniookresowy – 1.3. Racjonalna gospodarka odpadami	
Zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska odpadów, w tym zmniejszenie masy składowanych odpadów do max. 60% wytworzonych odpadów	<p>I.3.1. Objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców.</p> <p>I.3.2. Objęcie wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów komunalnych.</p> <p>I.3.3. Zorganizowanie systemu zbierania, sortowania i odzysku odpadów komunalnych ulegających biodegradacji.</p> <p>I.3.4. Wdrożenie nowych technologii w zakresie odzysku, recyklingu i zmniejszenia ilości odpadów.</p> <p>I.3.5. Zwiększenie udziału odzysku odpadów, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska.</p>
Tworzenie regionalnych systemów gospodarki odpadami	<p>I.3.6. Wyznaczenie i budowa regionalnych zakładów gospodarki odpadami.</p>
Dostosowanie składowisk odpadów do standardów UE	<p>I.3.7. Kontrola sprawdzająca dostosowanie składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których są składowane odpady komunalne do standardów UE.</p> <p>I.3.8. Zamknięcie składowisk, które nie spełniają obowiązujących wymogów.</p> <p>I.3.9. Modernizacja składowisk odpadów.</p> <p>I.3.10. Rekultywacja zamkniętych składowisk odpadów.</p>
Likwidacja mogilników	<p>I.3.11. Likwidacja mogilnika Zajezerze-Nagórnik.</p>
Usunięcie i unieszkodliwienie do 2032 r. wszystkich wyrobów zawierających azbest	<p>I.3.12. Gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest.</p> <p>I.3.13. Przygotowanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest.</p> <p>I.3.14. Usuwanie wyrobów zawierających azbest.</p> <p>I.3.15. Budowa składowisk odpadów azbestowych.</p> <p>I.3.16. Monitoring usuwania wyrobów zawierających azbest.</p>
Właściwe zagospodarowanie komunalnych osadów	<p>I.3.17. Minimalizacja oddziaływania na środowisko osadów ściekowych poprzez prawidłowe ich zagospodarowanie.</p>

ściekowych	
Kontynuacja procesu usuwania PCB ze środowiska	<p>I.3.18. Gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających PCB.</p> <p>I.3.19. Kontrola przedsiębiorców w celu oceny realizacji zadania polegającego na zaprzestaniu użytkowania instalacji i urządzeń zawierających PCB; dekontaminacja i unieszkodliwienie PCB.</p> <p>I.3.20. Sukcesywna likwidacja odpadów zawierających PCB o stężeniu poniżej 50 ppm.</p>
Eliminacja praktyk nielegalnego składowania odpadów	<p>I.3.21. Likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów komunalnych.</p> <p>I.3.22. Realizacja programu <i>Czyste Lasy na Mazowszu</i>.</p>
Cel średniokresowy – 1.4. Ochrona powierzchni ziemi	
Ochrona gleb użytkowanych rolniczo	<p>I.4.1. Prowadzenie badań określających zanieczyszczenia gleb użytkowanych rolniczo.</p> <p>I.4.2. Aktualizacja map glebowo-rolnych, badania zasobności gleb jako podstawy do wyznaczania kolejności wapnowania i określenia właściwego nawożenia.</p> <p>I.4.3. Ochrona przed erozją wietrzną m.in. poprzez prowadzenie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych i wprowadzenie zalesień na glebach o najniższych klasach bonitacji.</p> <p>I.4.4. Realizacja programu rolnośrodowiskowego.</p> <p>I.4.5. Ograniczenie redukcji wartościowych powierzchni gruntów rolnych przez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego.</p>
Zwiększenie skali rekultywacji terenów zdegradowanych i zdewastowanych	I.4.6. Rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych, przywracająca im funkcje przyrodnicze, rekreacyjne lub rolne.
Edukacja ekologiczna rolników	<p>I.4.7. Realizacja Planu Działań Samorządu Województwa Mazowieckiego na Rzecz Rozwoju Rolnictwa i Poprawy Jakości Artykułów Żywnościowych na Mazowszu w zakresie jakości i bezpieczeństwa żywności, technologii, produkcji, wytwarzania produktów tradycyjnych i rolnictwa ekologicznego.</p> <p>I.4.8. Upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych.</p>
Cel średniokresowy - 1.5. Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym	
Ograniczenie emisji hałasu do środowiska	<p>I.5.1. Sporządzenie i monitorowanie programów ochrony środowiska przed hałasem.</p> <p>I.5.2. Budowa obwodnic, modernizacja, przebudowa dróg wraz z budową zabezpieczeń akustycznych, przebudowa dróg.</p> <p>I.5.3. Budowa zabezpieczeń akustycznych nie wynikająca z modernizacji, przebudowy, budowy dróg.</p> <p>I.5.4. Wdrażanie rozwiązań ograniczających hałas w zakładach.</p> <p>I.5.5. Tworzenie odpowiednich zapisów w dokumentach planistycznych oddzielających potencjalne źródła hałasu od terenów zamieszkałych.</p> <p>I.5.6. Poprawa stanu technicznego tras kolejowych i tramwajowych wraz z zabezpieczeniami akustycznymi.</p> <p>I.5.7. Wyznaczanie obszarów „cichych”.</p>
Ocena stanu akustycznego środowiska	<p>I.5.8. Wykonanie map akustycznych.</p> <p>I.5.9. Rozwój systemu monitoringu hałasu.</p> <p>I.5.10. Opracowywanie przeglądów ekologicznych i analiz porealizacyjnych.</p>
Ochrona przed polami elektromagnetycznymi	<p>I.5.11. Kontynuacja monitoringu pól elektromagnetycznych, a także tworzenie baz danych oraz rejestru zawierającego informacje o terenach na których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól w środowisku.</p> <p>I.5.12. Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego zasad ograniczenia w użytkowaniu terenów położonych w zasięgu ewentualnego ponadnormatywnego promieniowania elektromagnetycznego.</p> <p>I.5.13. Prowadzenie przez organy ochrony środowiska ewidencji źródeł wytwarzających pola elektromagnetyczne (zgłoszenia instalacji).</p>
OBSZAR PRIORYTETOWY II - RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW NATURALNYCH	
Cel średniokresowy - II.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi	
Zmniejszenie deficytu wód powierzchniowych i podziemnych	<p>II.1.1. Monitorowanie i ochrona ekosystemów zależnych od wód.</p> <p>II.1.2. Racjonalne wykorzystanie wód podziemnych na cele komunalne i przemysłowe.</p> <p>II.1.3. Realizacja i monitoring <i>Programu małej retencji dla Województwa Mazowieckiego</i>.</p>
Działania organizacyjno prawne w zakresie gospodarowania wodą	<p>II.1.4. Opracowanie warunków korzystania z wód regionu wodnego Środkowej Wisły.</p> <p>II.1.5. Opracowanie warunków korzystania z wód zlewni.</p> <p>II.1.6. Działania kontrolne związane z ochroną wód przed zanieczyszczeniami.</p> <p>II.1.7. Weryfikacja pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód.</p>
Cel średniokresowy - II.2. Zrównoważone wykorzystanie energii	
Poprawa efektywności energetycznej	<p>II.2.1. Realizacja obowiązku oszczędności energii przez jednostki sektora publicznego.</p> <p>II.2.2. Wprowadzanie nowoczesnych i energooszczędnych technologii oraz systemu zarządzania energią i systemu audytów.</p> <p>II.2.3. Opracowanie i przyjęcie dokumentacji dot. zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe (założenia do planów i plany).</p>
Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	<p>II.2.4. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii do produkcji energii elektrycznej i ciepła.</p> <p>II.2.5. Budowa elektrowni wiatrowych.</p> <p>II.2.6. Wykorzystanie energii odnawialnej poprzez montaż instalacji solarnych oraz ogniw fotowoltaicznych.</p> <p>II.2.7. Budowa biogazowni.</p> <p>II.2.8. Wykorzystanie biomasy do produkcji ciepłej i energii elektrycznej.</p> <p>II.2.9. Wykorzystanie zasobów wód termalnych.</p> <p>II.2.10. Wdrożenie rozwiązań wykorzystujących kogenerację.</p> <p>II.2.11. Wdrażanie efektywnych ekonomicznie i ekologicznych technologii odzysku</p>

	i unieszkodliwiania odpadów, w tym technologii pozwalających na recykling oraz odzysk energii zawartej w odpadach, w procesach termicznego i biochemicznego ich przekształcania.
Cel średniookresowy – II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi	
Monitoring i kontrola kopalni	<p>II.3.1. Ograniczenie nielegalnej eksploatacji kopalni.</p> <p>II.3.2. Kontrola realizacji koncesji na wydobywanie kopalni ze złóż.</p>
OBSZAR PRIORYTETOWY III – OCHRONA PRZYRODY	
Cel średniookresowy – III.1. Ochrona walorów przyrodniczych	
Ochrona, rozwój i uporządkowanie systemu obszarów chronionych	<p>III.1.1. Budowanie i aktualizacja baz danych z zakresu ochrony przyrody.</p> <p>III.1.2. Analiza rozmieszczenia istniejących, regionalnych korytarzy ekologicznych na terenie województwa mazowieckiego.</p> <p>III.1.3. Weryfikacja i aktualizacja aktów prawnych ustanawiających formy ochrony przyrody.</p> <p>III.1.4. Rekonstrukcja krajobrazu przyrodniczego Puszczy Kampinoskiej poprzez wykup i gospodarowanie gruntami.</p> <p>III.1.5. Kontynuacja tworzenia sieci obszarów chronionych uwzględniająca utworzenie nowych parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatów przyrody oraz form mniejszych tj.: zespoły przyrodniczo – krajobrazowe, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne.</p> <p>III.1.6. Odtwarzanie naturalnych terenów zalewowych.</p> <p>III.1.7. Opracowanie planów zadań ochronnych i planów ochrony dla obszaru Natura 2000.</p> <p>III.1.8. Opracowanie planów ochrony parków krajobrazowych i KPN.</p> <p>III.1.9. Opracowanie planów ochrony rezerwatów przyrody.</p>
Ochrona gatunkowa	<p>III.1.10. Czynna ochrona wybranych gatunków chronionych ze szczególnym uwzględnieniem gatunków zagrożonych.</p> <p>III.1.11. Kontynuacja inwentaryzacji przyrodniczej.</p> <p>III.1.12. Przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i ostoi gatunków na obszarach chronionych z zachowaniem zagrożonych wyginieciem gatunków oraz różnorodności genetycznej.</p>
Kształtowanie polityki zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględniającej walory przyrodnicze i krajobrazowe	<p>III.1.13. Egzekwowanie wymogów ochrony przyrody w dokumentach planistycznych.</p> <p>III.1.14. Zrównoważony rozwój turystyki na obszarach cennych przyrodniczo.</p> <p>III.1.15. Planowanie inwestycji z zachowaniem wartości przyrodniczych i krajobrazowych.</p> <p>III.1.16. Analiza rozmieszczenia istniejących form ochrony przyrody na terenie województwa mazowieckiego.</p> <p>III.1.17. Określenie terytorialne obszarów niezbędnych dla zapewnienia ciągłości przestrzennej i funkcjonalnej obszarów o szczególnych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych.</p>
Udrażnianie, kształtowanie, odtwarzanie korytarzy ekologicznych (leśnych, rzecznych) umożliwiających przemieszczenie się zwierząt i funkcjonowanie populacji	<p>III.1.18. Tworzenie przejść umożliwiających migrację zwierząt przy drogach przecinających korytarze ekologiczne.</p> <p>III.1.19. Budowa urządzeń udrażniających rzeki i potoki.</p>
Ochrona i rozwój zieleni na terenach zurbanizowanych	<p>III.1.20. Uregulowanie stanu własności terenów zieleni.</p> <p>III.1.21. Budowa, modernizacja i pielęgnacja parków i skwerów.</p> <p>III.1.22. Utrzymanie terenów zieleni przy drogach gminnych, powiatowych, wojewódzkich, krajowych i osiedlowych.</p> <p>III.1.23. Systematyczna pielęgnacja pomników przyrody.</p>
Cel średniookresowy – III.2. Zwiększenie lesistości	
Realizacja założeń Programu zwiększenia lesistości dla Województwa Mazowieckiego do 2020 roku	<p>III.2.1. Zalesianie terenów z uwzględnieniem warunków przyrodniczo-krajobrazowych i potrzeb różnorodności biologicznej.</p> <p>III.2.2. Odbudowa powierzchni zniszczonej przez huragany i pożary.</p> <p>III.2.3. Uporządkowanie ewidencji gruntów zalesionych.</p> <p>III.2.4. Regulacja stanu posiadania działek leśnych (wszystkich form własności) poprzez wykup i wymianę gruntów.</p> <p>III.2.5. Przeznaczanie nowych terenów pod zalesienia i ograniczanie wylesień poprzez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego.</p>
Cel średniookresowy – III.3. Ochrona lasów, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej	
Rozwój różnorodności biologicznej w lasach na różnych poziomach jej funkcjonowania	<p>III.3.1. Ochrona i utrzymanie cennych, naturalnych siedlisk bagiennych i podmokłych.</p> <p>III.3.2. Zwiększenie różnorodności genetycznej i gatunkowej biocenoz leśnych (selekcja, szkółkarstwo, odnowienia naturalne, przebudowa drzewostanów i in.).</p>
Ochrona lasów przed nadmierną presją turystów na terenach cennych przyrodniczo	<p>III.3.3. Budowa lub modernizacja małej infrastruktury służącej zabezpieczeniu obszarów cennych przyrodniczo przed nadmierną presją turystów.</p>
OBSZAR PRIORYTETOWY IV – POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO	
Cel średniookresowy – IV.1. Transport substancji niebezpiecznych	
Ograniczenie ryzyka wystąpienia zagrożeń związanych z transportem materiałów niebezpiecznych	<p>IV.1.1. Wyznaczenie i budowa przy głównych drogach w pobliżu dużych miast parkingów dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne.</p> <p>IV.1.2. Kontrole pojazdów przewożących materiały niebezpieczne.</p> <p>IV.1.3. Aktualizacja wykazu tras drogowych i kolejowych po których przewożone są towary niebezpieczne.</p> <p>IV.1.4. Ograniczenie budownictwa obiektów użyteczności publicznej i zbiorowego zamieszkania wzdłuż szlaków, którymi prowadzony jest transport materiałów niebezpiecznych poprzez odpowiednie zapisy w mpzp.</p> <p>IV.1.5. Sukcesywna modernizacja środków transportu przewożących materiały niebezpieczne.</p>

	IV.1.6. Ewidencjonowanie ilości przewożonych materiałów niebezpiecznych.
Cel średniookresowy – IV.2. Przeciwdziałanie poważnym awariom	
Wzmocnienie instytucjonalne służb inspekcji ochrony środowiska, inspekcji sanitarnej i straży pożarnej	IV.2.1. Poprawa technicznego wyposażenia służb inspekcji ochrony środowiska, inspekcji sanitarnej. IV.2.2. Doposażenie straży pożarnej w sprzęt ratownictwa chemiczno-ekologicznego. IV.2.3. Wzmocnienie etatowe służb inspekcji ochrony środowiska.
Prowadzenie baz danych dotyczących zakładów, które mogą być potencjalnymi sprawcami poważnych awarii	IV.2.4. Aktualizacja i udostępnianie bazy danych o zakładach przemysłowych mogących potencjalnie powodować istotne zagrożenie dla środowiska. IV.2.5. Aktualizacja i udostępnianie danych o grupach ZZR lub ZDR, których lokalizacja w niedużej odległości od siebie może zwiększyć prawdopodobieństwo wystąpienia awarii przemysłowych lub pogłębić ich skutki.
Ograniczenie ryzyka wystąpienia zagrożeń przez zakłady, które mogą być potencjalnymi sprawcami poważnych awarii	IV.2.6. Zintensyfikowanie monitoringu i kontroli potencjalnych sprawców poważnych awarii pod kątem spełniania przez nich wymogów bezpieczeństwa i prewencji. IV.2.7. Modernizacja zakładów w celu eliminacji potencjalnych zagrożeń wystąpienia awarii. IV.2.8. Zakaz lokalizacji zakładów stwarzających zagrożenie życia lub zdrowia ludzi w granicach miast i w obrębie zwartej zabudowy wsi poprzez odpowiednie zapisy w mpzp. IV.2.9. Zakaz lokalizacji inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko na terenach szczególnie narażonych na niebezpieczeństwo powodzi poprzez odpowiednie zapisy w mpzp.
Cel średniookresowy – IV.3. Ochrona przed powodzią i suszą	
Przygotowywanie oraz aktualizacja dokumentów planistycznych i map w zakresie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego	IV.3.1. Przygotowanie wstępnej oceny ryzyka powodziowego. IV.3.2. Przygotowanie mapy zagrożenia powodziowego. IV.3.3. Przygotowanie mapy ryzyka powodziowego. IV.3.4. Przygotowanie planu zarządzania ryzykiem powodziowym. IV.3.5. Opracowanie, przyjęcie i wdrożenie „Programu Bezpieczeństwa Powodziowego w Dorzeczu Wisły Środkowej”. IV.3.6. Wyznaczenia i wprowadzenia do planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy i innych dokumentów planistycznych granic obszarów zagrożenia powodzią oraz ustalenia planów zarządzania ryzykiem powodziowym. IV.3.7. Doskonalenie procedur kierowania akcją na wypadek wystąpienia powodzi.
Przygotowanie i modernizacja technicznego zaplecza w zakresie ochrony przed powodzią i suszą	IV.3.8. Poprawa stanu istniejącej infrastruktury przeciwpowodziowej. IV.3.9. Realizacja nowych inwestycji w zakresie infrastruktury przeciwpowodziowej w tym utworzenie polderów na terenie województwa mazowieckiego. IV.3.10. Budowa i modernizacja infrastruktury pozwalającej na zwiększenie retencji wody w sposób techniczny i nietechniczny. IV.3.11. Doskonalenie systemu wczesnego ostrzegania przed zjawiskami hydrologicznymi oraz meteorologicznymi. IV.3.12. Kontynuacja oceny zagrożenia suszą na Mazowszu.
Cel średniookresowy – IV.4. Ochrona przed osuwiskami	
Ochrona przed osuwiskami	IV.4.1. Kontynuacja systemu monitorowania terenów osuwiskowych. IV.4.2. Zabezpieczanie istniejących osuwisk z zachowaniem wartości przyrodniczych i krajobrazowych Skarpy Wiślanej. IV.4.3. Wprowadzanie w planach zagospodarowania przestrzennego w zapisach dotyczących rejonów osuwiskowych warunków wynikających z badań geologiczno-inżynierskich. IV.4.4. Konserwacja istniejących urządzeń infrastruktury technicznej na terenach osuwiskowych.
Cel średniookresowy – IV.5. Ochrona przeciwpożarowa	
Ochrona przed pożarami	IV.5.1. Monitoring terenów szczególnie zagrożonych pożarami, w tym zakup sprzętu. IV.5.2. Propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniom pożarowym w lasach. IV.5.3. Budowa i modernizacja dróg przeciwpożarowych. IV.5.4. Modernizacja i wyposażenie jednostek straży pożarnych. IV.5.5. Opracowanie sieci dróg pożarowych w oparciu o numeryczne mapy terenów leśnych oraz analiza potrzeb ich zagęszczenia.
OBSZAR PRIORYTETOWY V – EDUKACJA EKOLOGICZNA SPOŁECZENSTWA	
Cel średniookresowy – V.1. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Mazowsza	
Kształtowanie i promocja postaw prośrodowiskowych	V.1.1. Organizowanie kampanii informacyjno-edukacyjnych oraz akcji lokalnych służących ochronie środowiska. V.1.2. Wspomaganie edukacji ekologicznej prowadzonej przez samorządy powiatów, miast i gmin. V.1.3. Wspomaganie edukacji ekologicznej zgodnie z założeniami programów współpracy z organizacjami pozarządowymi. V.1.4. Prowadzenie działań związanych z edukacją przyrodniczo-leśną ze szczególnym uwzględnieniem zwiększenia świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb i właściwych metod ochrony przyrody. V.1.5. Organizowanie kampanii i akcji edukacyjno-informacyjnych, dla wszystkich grup społecznych, dotyczącej zasad i podstaw prawidłowego funkcjonowania gospodarki odpadami. V.1.6. Działania informacyjno-edukacyjne na temat zanieczyszczeń powietrza, ich wpływu na zdrowie i możliwości zmniejszenia tych zanieczyszczeń przez społeczeństwo. V.1.7. Kształtowanie właściwych zachowań społecznych poprzez propagowanie konieczności oszczędzania wody, energii cieplnej i elektrycznej oraz uświadamianie o szkodliwości spalania paliw niskiej jakości. V.1.8. Prowadzenie działań edukacyjnych uświadamiających społeczeństwo o korzyściach płynących z użytkowania scentralizowanej sieci ciepłej, termomodernizacji i innych działań związanych z ograniczeniem emisji niskiej. V.1.9. Promocja rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz technologii ograniczających zużycie

	energii. V.1.10. Prowadzenie akcji edukacyjnych mających na celu uświadamianie społeczeństwa o szkodliwości spalania odpadów i wypalania traw.
Edukacja dzieci i młodzieży	V.1.11. Organizacja cyklicznych konkursów ekologicznych dla dzieci i młodzieży.
Rozwój infrastruktury edukacyjnej	V.1.12. Rozwój terenowej infrastruktury edukacyjnej. V.1.13. Utrzymanie istniejących i racjonalne tworzenie nowych placówek do spraw informacji i edukacji ekologicznej.
Tworzenie dokumentów programowych z zakresu edukacji ekologicznej	V.1.14. Opracowanie wojewódzkiego programu edukacji ekologicznej.
Edukacja ekologiczna rolników	V.1.15. Realizacja <i>Planu Działań Samorządu Województwa Mazowieckiego na Rzecz Rozwoju Rolnictwa i Poprawy Jakości Artykułów Żywnościowych na Mazowszu w zakresie jakości i bezpieczeństwa żywności, technologii, produkcji, wytwarzania produktów tradycyjnych i rolnictwa ekologicznego.</i> V.1.16. Upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych poprzez szkolenia dla rolników.
Działania informacyjno - edukacyjne skierowane do podmiotów gospodarczych i jednostek administracji publicznej	V.1.17. Organizowanie szkoleń i warsztatów z zakresu opłat za korzystanie ze środowiska, opłaty produktowej, opłaty za substancje kontrolowane oraz opłat wynikających z ustawy o bateriach i akumulatorach. V.1.18. Dystrybucja materiałów informacyjnych - ulotek i broszur w celu pozyskiwania nowych podmiotów zobowiązanych do składania wykazów i sprawozdań z zakresu opłat za korzystanie ze środowiska, opłaty produktowej, opłaty za substancje kontrolowane oraz opłat wynikających z ustawy o bateriach i akumulatorach. V.1.19. Udział w szkoleniach w zakresie ocen oddziaływania na środowisko zarówno dla sporządzających jak i opiniujących dokumenty. V.1.20. Edukacja w zakresie bezpieczeństwa transportu substancji niebezpiecznych.
Działania edukacyjno – informacyjne zagrożeń ekologicznych	V.1.21. Akcje edukacyjno-szkoleniowe dla służb zakładów przemysłowych i pracowników administracji publicznej w zakresie zapobiegania awariom i skażeniom środowiska. V.1.22. Działania edukacyjno-informacyjne dla mieszkańców Mazowsza o możliwości zapobiegania i postępowania w razie wystąpienia poważnej awarii lub klęsk żywiołowych.
Cel średniookresowy – V.2. Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska	
Rozszerzenie zakresu informowania społeczeństwa o środowisku i jego stanie	V.2.1. Doskonalenie metod udostępniania informacji o środowisku i jego stanie. V.2.2. Rozbudowa baz danych zawierających informacje z zakresu ochrony środowiska ze szczególnym uwzględnieniem przestrzennych baz danych GIS i ich publikacji poprzez usługi sieciowe. V.2.3. Udział w szkoleniach i warsztatach pracowników instytucji publicznych oraz przedsiębiorców w zakresie przepisów o dostępie społeczeństwa do informacji o środowisku. V.2.4. Upowszechnienie informacji o podejmowanych akcjach, kampaniach i działaniach na rzecz aktywnej ochrony środowiska w województwie mazowieckim.
Zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa i organizacji pozarządowych w postępowaniach administracyjnych i sporządzaniu dokumentów programowych z zakresu ochrony środowiska	V.2.5. Doskonalenie form konsultacji społecznych.
OBSZAR PRIORYTETOWY VI – ZAGADNIENIA SYSTEMOWE	
Cel średniookresowy – VI.1. Upowszechnienie znaczenia zarządzania środowiskowego	
Promocja wdrażania normy ISO 14001 i EMAS	VI.1.1. Wdrażanie systemów zarządzania środowiskowego. VI.1.2. Doskonalenie systemów zarządzania środowiskowego.
Cel średniookresowy – VI.2. Zwiększenie roli placówek naukowo- badawczych Mazowsza we wdrażaniu ekoinnowacji	
Tworzenie trwałych powiązań między jednostkami naukowo-badawczymi, przemysłem, samorządem oraz administracją rządową w zakresie wdrażania ekoinnowacji w przemyśle oraz produkcji wyrobów sprzyjających środowisku	VI.2.1. Promowanie tworzenia różnych form współpracy pomiędzy jednostkami naukowo – badawczymi i przemysłem.
Cel średniookresowy – VI.2. Zapobieganie i naprawa szkód w środowisku	
Monitoring i kontrola podmiotów gospodarczych korzystających ze środowiska	VI.3.1. Monitoring i kontrola wydanych zezwoleń na eksploatację instalacji.
Prowadzenie bazy danych dotyczącej szkody w środowisku	VI.3.2. Aktualizacja rejestru szkód w środowisku.
Egzekwowanie odpowiedzialności za szkody w środowisku	VI.3.3. Sprawowanie kontroli nad wywiązywaniem się sprawców szkód z obowiązków w zakresie naprawy lub zapobiegania takim szkodom.

2. Ocena ogólna realizacji POŚ WM w latach 2011-2012

OBSZAR PRIORYTETOWY I – POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA

Dla obszaru priorytetowego I – **Poprawa jakości środowiska** wyznaczono 5 celów średniookresowych:

- *Poprawa jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do 2020 r.;*
- *Poprawa jakości wód;*
- *Racjonalna gospodarka odpadami;*
- *Ochrona powierzchni ziemi;*
- *Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym.*

I.1. Cel średniookresowy - Poprawa jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do 2020 r.

Cel był realizowany w ramach pięciu kierunków działań obejmujących 27 działań. W latach 2011-2012 nie zidentyfikowano realizacji dwóch działań: *1.1.19. Wprowadzenie ograniczeń prędkości na drogach o pylącej nawierzchni;* *1.1.27. Wprowadzanie zapisów dotyczących lokalizacji zakładów przemysłowych, wprowadzających substancje do powietrza, na terenach oddalonych od zabudowy mieszkaniowej oraz terenów cennych przyrodniczo i kulturowo.* Pomimo realizacji wielu przedsięwzięć zawartych w 24 działaniach stan jakości powietrza w raportowanym okresie nie uległ znacznej poprawie.

Nadal istotnym problemem pozostają: w sezonie letnim - zbyt wysokie stężenia ozonu troposferycznego, a w sezonie zimowym - ponadnormatywne stężenia pyłu zawieszonego PM10² oraz benzo(a)pirenu. Od 2010 r. widać tendencję spadkową stężeń pyłu PM2,5³, jednakże wciąż przekraczany jest poziom dopuszczalny (25 µg/m³), który musi być osiągnięty w 2015 r. Stan jakości powietrza na obszarze województwa mazowieckiego jest nadal niezadowolający, szczególnie na obszarach miast, gdzie notowane są najwyższe stężenia monitorowanych substancji.

I.2. Cel średniookresowy – Poprawa jakości wód

Cel był realizowany w ramach czterech kierunków działań obejmujących 16 działań. Dwa działania w raportowanym okresie nie były realizowane: *1.2.5. Realizacja Programu wyposażenia zakładów przemysłu rolno-spożywczego o wielkości nie mniejszej niż 4 000 RLM odprowadzających ścieki bezpośrednio do wód, w urządzenia zapewniające wymagane przez polskie prawo standardy ochrony wód;* *1.2.12. Wprowadzenie technologii produkcji ograniczających ilość zanieczyszczeń wprowadzonych do wód (m.in. zamknięte obiegi wód technologicznych).*

Pomimo realizacji wielu przedsięwzięć zawartych w 14 działaniach stan jakości wód w raportowanym okresie nie uległ znacznej poprawie i wciąż jest niewystarczający.

W latach 2011-2012 w województwie mazowieckim przeważały wody powierzchniowe o stanie ekologicznym poniżej dobrego, które stanowiły 94% jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP). Bardzo dobrego stanu ekologicznego nie uzyskała żadna JCWP.

Badania wód podziemnych prowadzone w latach 2010-2012 w ramach monitoringu krajowego dla jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) wykazały największą ilość wód klasyfikowanych jako wody o dobrym stanie chemicznym (około 84%). Brak wód podziemnych bardzo dobrej jakości.

Na 6 badanych jezior w okresie 2010-2012 tylko jeden zbiornik (jezioro Białe) posiadał dobry stan wód.

I.3. Cel średniookresowy – Racjonalna gospodarka odpadami

Cel średniookresowy był realizowany w ramach ośmiu kierunków działań obejmujących 22 działania. Są to w większości działania o charakterze ciągłym. 1 lipca 2011 r. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił, kluczową dla systemu gospodarki odpadami w Polsce, ustawę *o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw*. Tym samym wprowadzono szereg znaczących zmian w przepisach dotyczących gospodarki odpadami, w tym m. in. w procesie opracowywania wojewódzkich planów gospodarki odpadami. Ustawa weszła w życie 1 stycznia 2012 r.

Zgodnie z nowymi przepisami w dniu 22 października 2012 r. Sejmik Województwa Mazowieckiego podjął uchwałę Nr 211/12 w sprawie uchwalenia *Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2023* z załącznikami (WPGO) oraz uchwałę Nr 212/12 w sprawie wykonania WPGO.

Istotnym działaniem, które zostało zakończone w 2012 r. było zlikwidowanie ostatniego zinwentaryzowanego mogilnika w miejscowości Zajezerze (gm. Sieciechów, powiat kozienicki). Zakończono również proces zaprzestania użytkowania instalacji i urządzeń zawierających PCB o stężeniu poniżej 50 ppm.

² Cząstki pyłu zawieszonego PM10 - wszystkie cząstki pyłu o wielkości 10 mikrometrów lub mniejsze

³ Cząstki pyłu zawieszonego PM2.5 - wszystkie cząstki pyłu o wielkości 2.5 mikrometrów lub mniejsze

Ważną inwestycją, która została oddana w 2012 r. jest spalarnia osadów ściekowych przy oczyszczalni *Czajka* w Warszawie. Inwestycja ta będzie miała ogromny wpływ na realizację działania *1.3.17 Minimalizacja oddziaływania na środowisko osadów ściekowych poprzez prawidłowe ich zagospodarowanie* w kolejnych latach.

Należy zaznaczyć, że niniejszy *raport* z założenia, przedstawia realizację celów ujętych w POŚ WM. Szczegółową analizę stanu w zakresie gospodarowania odpadami na terenie województwa mazowieckiego obejmować będzie sprawozdanie z realizacji WPGO, którego sporządzenie planuje się na koniec 2014 r.

I.4. Cel średniookresowy – Ochrona powierzchni ziemi

Cel był realizowany w ramach trzech kierunków działań obejmujących 8 działań. Są to działania o charakterze ciągłym, służące osiągnięciu dobrego stanu gleb.

Jedynym działaniem, które nie zostało zrealizowane to działanie 1.4.2 *Aktualizacja map glebowo-rolnych, badania zasobności gleb jako podstawy do wyznaczania kolejności wapnowania i określenia właściwego nawożenia*.

Na podstawie badań przeprowadzonych w ramach *Monitoringu chemizmu gleb ornych Polski* (czwarta tura monitoringu przypadła na lata 2010-2012) można stwierdzić, że nastąpiła poprawa stanu zanieczyszczenia gleb w porównaniu do badań przeprowadzonych w latach poprzednich.

Wg GUS w 2012 r. użytki rolne i leśne zajmowały 92% powierzchni województwa. Użytki rolne stanowiły 68%, lasy i zadrzewienia 24%, pozostałe grunty 8%. Z arealu użytków rolnych, grunty orne stanowiły 70%, trwałe użytki zielone 22%, sady 3%.

Bardzo duży wpływ na ochronę powierzchni ziemi ma zwiększenie stopnia lesistości (szczegółowo opisane w *Celu średniookresowym III. 1 – Zwiększenie lesistości*), zmniejszenie ilości składowanych odpadów i ograniczenie ich negatywnego wpływu na środowisko (opisane w *Celu średniookresowym I.3. – Racjonalna gospodarka odpadami*), jak również rekultywacja terenów zdegradowanych. Na terenie województwa występuje stosunkowo mały udział gruntów zdegradowanych i zdewastowanych.

W zadawalający sposób wzrasta udział gospodarstw ekologicznych w powierzchni użytków rolnych. Na koniec 2012 r. liczba ekologicznych gospodarstw rolnych wynosiła 2 373, a powierzchnia ekologicznych upraw rolnych stanowiła 55 804,15 ha. W skali kraju nasze województwo dominuje w liczbie przetwórni ekologicznych – 59 szt. (kraj - 312 szt.).

I.5. Cel średniookresowy – Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym

W ramach realizacji celu były realizowane wszystkie działania.

Badania monitoringowe hałasu przeprowadzone w latach 2011-2012 na terenie województwa mazowieckiego przez WIOŚ wykazały, że hałas komunikacyjny jest w dalszym ciągu jednym z największych zagrożeń.

W 2011 r. wszystkie pomiary wykazały przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu dla pory dnia i nocy, natomiast w 2012 r. okazało się, że poziom zagrożenia hałasem komunikacyjnym (liczba osób narażonych) zmalał w znaczący sposób. Wynika to jednak z faktu, że w 2012 r. znowelizowano rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku, podwyższając dla hałasu drogowego poziomy dopuszczalne od 5 do 10 dB.

W przypadku promieniowania elektromagnetycznego WIOŚ w swoich badaniach nie stwierdził żadnych przekroczeń w raportowanych latach.

Aby ograniczyć emisję hałasu do środowiska podejmowanych było szereg działań dotyczących monitoringu i sporządzania odpowiednich dokumentów, mających na celu ochronę środowiska przed hałasem (mapy akustyczne, programy ochrony środowiska przed hałasem, przeglądy ekologiczne i analizy porealizacyjne) jak również stosowano rozwiązania ograniczające hałas (ekrany akustyczne, poprawa stanu technicznego dróg).

W 2012 r. sporządzone zostały mapy akustyczne dla Radomia, Płocka i Warszawy, na podstawie których w 2013 r. opracowano programy ochrony środowiska przed hałasem dla ww. miast.

Ponadto w 2011 r. GDDKiA wykonała mapy akustyczne dla ponad 1000 km dróg krajowych w województwie mazowieckim, a PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. opracowały mapy akustyczne dla ok. 250 km linii kolejowych w województwie mazowieckim.

W latach 2011-2012 wybudowano ponad 35 km ekranów akustycznych.

OBSZAR PRIORYTETOWY II – RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW NATURALNYCH

Dla obszaru priorytetowego II – *Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych* wyznaczono 3 cele średniookresowe:

- *Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi;*
- *Zrównoważone wykorzystanie energii;*
- *Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi.*

II.1 Cel średniookresowy – Racjonalne gospodarowanie wodami

Cel był realizowany w ramach dwóch kierunków działań obejmujących 7 działań. Pomimo realizacji wszystkich zaplanowanych działań nie osiągnięto na Mazowszu, w raportowanych latach istotnej poprawy w zakresie racjonalnej gospodarki wodami. Należy podkreślić, że pobór wód na Mazowszu jest największy w skali kraju. Zgodnie z danymi GUS w 2012 r. udział wód podziemnych w wodach przeznaczonych do konsumpcji wzrósł o 3,7% w stosunku do 2009 r. Wzrost ten związany był z procesem wodociągowania wsi. Jednocześnie należy stwierdzić, że pobór wód podziemnych na cele produkcyjne, po zwiększeniu w 2011 r. w stosunku do 2009 r. (z 25,1 hm³ do 27 hm³), w 2012 r. uległ nieznacznemu zmniejszeniu i wynosił 26 hm³. Należy jednak zauważyć, że wielkość zasobów wód podziemnych nieznacznie się zwiększyła w stosunku do 2009 r. (o 2%). W zakresie racjonalnego gospodarowania wodami powierzchniowymi, nastąpiło zmniejszenie poboru tych wód na cele eksploatacji sieci wodociągowej (z 1 468 hm³ w 2009 r. na 133,6 hm³ w 2012 r.), natomiast zwiększył się pobór wód powierzchniowych na cele przemysłowe (z 2 397,0 hm³ w 2009 r. na 2 400,7 hm³ w 2012 r.). Zmniejszył się również pobór wód do nawodnień w rolnictwie i w leśnictwie (z 98,3 hm³ w 2009 r. na 88,5 hm³ w 2012 r.).

II.2. Cel średniookresowy – Zrównoważone wykorzystanie energii

Cel był realizowany w ramach dwóch kierunków działań obejmujących 11 działań. W latach 2011-2012 wszystkie działania były realizowane.

W raportowanym okresie należy podkreślić realizację wielu inwestycji związanych z montażem kolektorów słonecznych, również w budynkach prywatnych, co jest wynikiem uruchomienia specjalnych konkursów i programów w ramach RPO WM 2007-2013, WFOŚiGW czy NFOŚiGW.

Z analizy koncesji udzielonych przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki oraz wpisów do rejestru prowadzonego przez Prezesa Agencji Rynku Rolnego (www.ure.gov.pl Mapa odnawialnych źródeł energii) wynika, że w latach 2011-2012 rozwój odnawialnych źródeł energii szczególnie skierowany był na inwestycje dotyczące elektrowni wiatrowych. Na terenie województwa mazowieckiego w 2010 r. funkcjonowało 21 elektrowni wiatrowych o mocy wytwórczej 9.370 MW, natomiast pod koniec 2012 r. ilość elektrowni wiatrowych wzrosła do 45 o łącznej mocy wytwórczej 106.250 MW. Wzrosła również liczba elektrowni biogazowych wytwarzających biogaz z oczyszczalni ścieków oraz z biogazu składowiskowego z 20 elektrowni o mocy 9.949 MW w 2010 r. do 28 elektrowni o mocy 13.969 MW w 2012 r. Nadal jednak obserwuje się protesty społeczności lokalnych związane z planowanymi inwestycjami OZE, szczególnie elektrowni wiatrowych. Jako główną przyczynę tego stanu wskazuje się brak przepisów budowlanych, które w sposób precyzyjny określałyby odległość farm wiatrowych od zabudowy mieszkaniowej.

Na podstawie liczby wydanych opinii przez MBPR w latach 1999-2012 oszacowano, że na koniec 2012 r. ok. 128 samorządów lokalnych posiadało założenia do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, w tym w latach 2011-2012 opracowano aż 53 dokumenty (co stanowi 41% wszystkich gmin Mazowsza). Niestety ilość planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe opracowanych w latach 1999-2012 ogranicza się tylko do 23 dokumentów, w tym 17 planów zostało opracowanych dla m.st. Warszawy.

Ważną rolę w dążeniu do zrównoważonego wykorzystania energii odgrywa MAE realizując wiele przedsięwzięć w tym zakresie (*projekt EINSTEIN*, doradztwo energetyczne dla gmin, organizacja szkoleń, konferencji i in.).

II.3. Cel średniookresowy – Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi

Cel był realizowany w ramach jednego kierunku działań obejmującego 2 działania.

W latach 2011-2012 UMWM przeprowadził 58 kontroli sprawdzających zgodność wykonywanej przez przedsiębiorcę działalności z posiadaną koncesją oraz z przepisami ustawy *Prawo geologiczne i górnictwo*. Przeprowadzono również 8 wizji terenowych w związku z uzyskanymi zgłoszeniami na temat działalności wydobywczej 7 podmiotów.

Ponadto w latach 2011-2012 Marszałek Województwa Mazowieckiego wydał 40 koncesji na wydobywanie kopalni (24 koncesje w 2011 r. i 16 koncesji w 2012 r.).

W celu ograniczenia nielegalnej eksploatacji kopalni starostowie prowadzili postępowania administracyjne w sprawie wydobywania kopalni bez koncesji, które w uzasadnionych przypadkach kończyły się wydaniem prowadzącemu nielegalną działalność, decyzji ustalającej podwyższoną opłatę eksploatacyjną.

OBSZAR PRIORYTETOWY III – OCHRONA PRZYRODY

Dla obszaru priorytetowego III – **Ochrona przyrody** wyznaczono 3 cele średniookresowe:

- *Ochrona walorów przyrodniczych;*
- *Zwiększenie lesistości;*
- *Ochrona lasów, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej.*

III.1. Cel średniokresowy - Ochrona walorów przyrodniczych

Cel był realizowany w ramach pięciu kierunków działań obejmujących 23 działania. Wszystkie działania były realizowane.

W raportowanych latach powierzchnia parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu nie uległa zmianie. W 2012 r. zostały utworzone trzy nowe rezerваты przyrody: *Torfowisko Zawaly, Torfowisko Jeziorek, Polesie Rowskie*, o łącznej powierzchni 16,95 ha, jednak zgodnie z danymi GUS za 2012 r. powierzchnia rezerwatów przyrody zwiększyła się w stosunku do 2011 r. aż o 66,6 ha. Różnica ta jest wynikiem aktualizacji przez RDOŚ aktów prawnych powołujących tę formę ochrony przyrody.

W 2011 r. GDOŚ rozpoczął proces wyznaczania obszaru specjalnej ochrony ptaków Doliny Przysowy i Słudwi PLB 100003, który położony jest na terenie województwa łódzkiego i mazowieckiego (gmina Pacyna i Szczawin Kościelny). W 2012 r. rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 29 marca 2012 r. *zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków* (Dz. U. 2012. 358), obszar ten został zatwierdzony, a jego powierzchnia na terenie województwa mazowieckiego wynosi 1 878,12 ha. Trwają prace nad sporządzeniem projektu planów zadań ochronnych dla 38 obszarów Natura 2000.

III.2. Cel średniokresowy – Zwiększenie lesistości

Do realizacji celu został wyznaczony jeden kierunek działań i pięć działań spełniających wytyczne *Programu zwiększenia lesistości dla Województwa Mazowieckiego do 2020 r.* W raportowanym okresie wszystkie działania były realizowane.

Według danych GUS w latach 2011-2012 na obszarze województwa mazowieckiego zalesiono 7 334,5 ha. Lesistość województwa zwiększyła się z 22,6% w 2009 r. do 22,9% w 2012 r. i należy podkreślić, że w latach 2009-2012 na Mazowszu, w stosunku do innych województw, wystąpił największy przyrost powierzchni gruntów leśnych (wskaźnik procentowy dla Mazowsza - 2,23%, dla Polski - 1,1 %)⁴. Na ten pozytywny trend mógł mieć wpływ *Program zwiększenia lesistości dla Województwa Mazowieckiego do 2020 r.* - jedyny wojewódzki dokument planistyczny tego typu w Polsce.

III.3. Cel średniokresowy – Ochrona lasów, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej

W raportowanym okresie cel realizowany był w ramach dwóch kierunków działań obejmujących 3 działania. Wszystkie działania były realizowane.

Na terenie KPN i LP realizowane były projekty dofinansowane przez UE związane z ochroną i utrzymaniem cennych, naturalnych siedlisk bagiennych i podmokłych. Ponadto KPN i LP prowadzili zbiór nasion i owoców z rodzimych drzew i krzewów celem zapewnienia lokalnego pochodzenia sadzonek oraz produkcję materiału sadzeniowego. Lasy Państwowe prowadziły również przebudowę drzewostanów poprzez wprowadzanie gatunków mających budować złożoną strukturę lasu, odnowienia naturalne oraz wzbogacanie ich składu gatunkowego. W celu ograniczenia degradacji środowiska oraz strat zasobów różnorodności biologicznej, poprzez ograniczenie antropopresji na najcenniejsze obszary chronione, przy jednoczesnym zapewnieniu możliwości wypoczynku i turystyki na terenach cennych przyrodniczo MZPK, KPN i LP realizowały wiele przedsięwzięć. Między innymi budowano ścieżki przyrodnicze, infrastrukturę turystyczną, w tym wiaty, miejsca biwakowe, punkty widokowe, parkingi, a także infrastrukturę edukacyjną - tablice, urządzenia edukacyjne.

OBSZAR PRIORYTETOWY IV – POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

Dla obszaru priorytetowego IV – *Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego* wyznaczono 5 celów średniokresowych:

- *Transport substancji niebezpiecznych;*
- *Przeciwdziałanie poważnym awariom;*
- *Ochrona przed powodzią i suszą;*
- *Ochrona przed osuwiskami;*
- *Ochrona przeciwpożarowa.*

IV.1. Cel średniokresowy – Transport substancji niebezpiecznych

W ramach realizacji celu, realizowane były cztery spośród 6 działań. Nie odnotowano realizacji działania *IV.1.1. Wyznaczenie i budowa przy głównych drogach w pobliżu dużych miast parkingów dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne* oraz *IV.1.3. Aktualizacja wykazu tras drogowych i kolejowych po których przewożone są towary niebezpieczne.*

⁴ *Raport z realizacji Polityki Ekologicznej Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do 2016 roku*; Ministerstwo Środowiska, Warszawa, lipiec 2014 r.; str.54-55.

Od 2012 r. zmieniły się przepisy prawne i Państwowa Straż Pożarna nie została w nich wskazana jako władza właściwa w zakresie nadzoru lub kontroli przewozu materiałów niebezpiecznych. Kontrole drogowe pojazdów przewożących materiały niebezpieczne przeprowadzane są, zgodnie z aktualnymi przepisami, głównie przez Wojewódzki Inspektorat Transportu Drogowego i Policję. W latach 2011-2012 Policja przeprowadziła ponad 100 kontroli, a WITD blisko 5 000 kontroli drogowych pojazdów przewożących szkodliwe substancje.

Od 2012 r. zmienił się również adresat rocznych sprawozdań z działalności w zakresie przewozu drogowego towarów niebezpiecznych. Do 2011 r. był nim Mazowiecki Urząd Wojewódzki, aktualnie sprawozdania przekazywane są do WITD (w przypadku transportu kolejowego – do Urzędu Transportu Kolejowego).

Istotnym problemem na Mazowszu jest brak parkingów, na które są usuwane pojazdy przewożące towary niebezpieczne, mimo tego że tworzenie takich miejsc w przypadku autostrad i dróg ekspresowych jest obligatoryjne. W praktyce, stanowiska dla pojazdów przewożących towary niebezpieczne wyznaczane są zazwyczaj w odległej części parkingów ogólnie dostępnych, przy dużych stacjach dystrybucji paliw. Nie rozwiązuje to jednak problemu miejsca, do którego można odholować pojazd przewożący materiały niebezpieczne, który utracił zdolność samodzielnego poruszania się po drodze (np. w wyniku awarii).

IV.2. Cel średniookresowy – Przeciwdziałanie poważnym awariom

Cel był realizowany w ramach 3 kierunków działań obejmujących 9 działań. Oprócz działania IV.2.3. dotyczącego wzmocnienia etatowego służb inspekcji ochrony środowiska, realizowane były wszystkie zadania.

W 2012 r. na terenie województwa mazowieckiego zlokalizowanych było 20 zakładów zakwalifikowanych do grupy o dużym ryzyku (ZDR), 28 zakładów grupy o zwiększonym ryzyku (ZZR) oraz 101 tzw. pozostałych „potencjalnych sprawców poważnych awarii” (PSPA). Niebezpieczeństwo wystąpienia miejscowych zagrożeń o dużym zasięgu wynika ze stosowania i przechowywania (w dużych ilościach) przez większość z tych zakładów takich substancji jak: chlor, amoniak, gaz propan-butan czy produktów ropopochodnych.

W 2011 r. odnotowano 18 zdarzeń o znamionach poważnej awarii, a w 2012 r. – 20 zdarzeń.

Aby ograniczyć ryzyko występowania awarii konieczny jest odpowiedni monitoring i kontrola potencjalnych sprawców zdarzeń, a także modernizacja zakładów w celu eliminacji możliwych zagrożeń wystąpienia awarii.

W 2012 r. WIOŚ skontrolowała 70 zakładów, ze 149 będących w rejestrze potencjalnych sprawców poważnych awarii. W latach 2011-2012 wydatkowano ponad 5 mln zł na zadania dotyczące modernizacji zakładów w celu eliminacji możliwych zagrożeń wystąpienia awarii.

IV.3. Cel średniookresowy – Ochrona przed powodzią i suszą

Cel był realizowany w ramach dwóch kierunków działań obejmujących 12 działań. Wszystkie działania były realizowane a większość miała charakter działań ciągłych. Istotnym przedsięwzięciem, które zostało zrealizowane w monitorowanych latach było przygotowanie i zatwierdzenie *wstępnej oceny ryzyka powodziowego* (WORP) przez KZGW. Głównym celem WORP jest wyznaczenie obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, na których istnieje znaczące ryzyko powodziowe lub na których wystąpienie dużego ryzyka jest prawdopodobne. Ponadto w latach 2011-2012 trwały prace nad opracowaniem *mapy zagrożenia powodziowego* i *mapy ryzyka powodziowego* w oparciu o WORP. Informacje przedstawione na mapach będą szczególnie przydatne w planowaniu przestrzennym oraz reagowaniu i zarządzaniu kryzysowym, w sytuacji wystąpienia powodzi. W monitorowanych latach został również opracowany projekt *Programu Bezpieczeństwa Powodziowego w Dorzeczu Wisły Środkowej*, w którym zaproponowano ponad 800 działań dla minimalizacji ryzyka powodziowego w regionie. Projekt *Programu* zakłada realizację działań w latach 2014-2030.

Z raportów, które wykonuje IUNG, wynika, że w latach 2011-2012 na obszarze województwa mazowieckiego nie odnotowano suszy rolniczej.

IV.4. Cel średniookresowy – Ochrona przed osuwiskami

Cel był realizowany w ramach jednego kierunku działań obejmującego 4 działania. Wszystkie działania były realizowane.

W celu przeciwdziałania osuwiskom niezwykle istotny jest monitoring zagrożonych terenów. Od 2006 r. prowadzony jest Projekt SOPO (System Osłony Przeciwosuwiskowej), którego podstawowym zadaniem jest rozpoznanie i udokumentowanie wszystkich osuwisk oraz terenów potencjalnie zagrożonych ruchami masowymi w Polsce. Dotychczas w województwie mazowieckim sporządzono, w ramach projektu, trzy *Mapy osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi* – MOTZ (dla powiatu piaseczyńskiego, płockiego i sierpeckiego). Pozostałe MOTZ planowane są do realizacji w latach 2021-2023.

Monitoring terenów osuwiskowych prowadzony jest również przez starostów. W latach 2011-2012 prace podjęte w ramach monitoringu dotyczyły Skarpy Warszawskiej, Skarpy Wiślanej w Płocku i Skarpy Wiślanej na terenach gminy Góra Kalwaria i gminy Konstancin Jeziorna.

Oprócz monitoringu prowadzone były prace konserwacyjne urządzeń infrastruktury technicznej oraz wykonano odpowiednie zabezpieczenia istniejących osuwisk.

IV.5. Cel średniookresowy – Ochrona przeciwpożarowa

Cel był realizowany w ramach 5 działań. Wszystkie działania były realizowane. Prowadzony był monitoring terenów szczególnie zagrożonych pożarami, w ramach którego nadleśnictwa wydatkowały środki m.in. na wyposażenie dostrzegalni pożarowych i systemy obserwacyjno alarmowe.

Straż pożarna wyposażona została w nowy sprzęt specjalistyczny (samochody, łodzie, narzędzia, ubranie). W latach 2011-2012 Samorząd Województwa Mazowieckiego przeznaczył na ten cel blisko 10 mln zł, co pozwoliło na zakupienie m.in. ponad 100 samochodów pożarniczych, 18 łodzi z silnikiem oraz ponad 200 motopomp. Dodatkowo ze środków RPO WM 2007-2013 w ramach 7 projektów dotyczących wsparcia jednostek straży pożarnej wydatkowano ponad 15 mln zł. WFOŚiGW dofinansował to zadanie w kwocie ponad 30 mln zł.

W latach 2011-2012 wybudowano blisko 400 km dróg przeciwpożarowych (ok. 180 km w 2011 r.; ok. 210 km w 2012 r.).

Niezwykle istotna z punktu widzenia ochrony przed pożarami była realizacja zadania dotyczącego propagowania zasad przeciwdziałania zagrożeniom pożarowym w lasach. Gminy, powiaty i nadleśnictwa prowadziły szereg akcji informacyjnych na temat zagrożeń pożarowych w lasach. W szczególności poruszane były kwestie dotyczące szkodliwości wypalania traw, konsekwencji prawnych za nieprzestrzeganie przepisów oraz zasad postępowania w czasie pożaru.

OBSZAR PRIORYTETOWY V – EDUKACJA EKOLOGICZNA SPOŁECZEŃSTWA

Dla obszaru priorytetowego V – **Edukacja ekologiczna społeczeństwa** wyznaczono 2 cele średniookresowe:

- *Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Mazowsza;*
- *Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska.*

V.1. Cel średniookresowy – Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Mazowsza

Cel był realizowany w ramach siedmiu kierunków działań obejmujących 22 działania. Tylko dwa działania w raportowanym okresie nie były realizowane: V.1.3. *Wspomaganie edukacji ekologicznej zgodnie z założeniami programów współpracy z organizacjami pozarządowymi* i V.1.14. *Opracowanie wojewódzkiego programu edukacji ekologicznej*, ponieważ Województwo Mazowieckie nie posiadało środków na realizację ww. działań. Łącznie w latach 2011–2012 na edukację ekologiczną na Mazowszu przeznaczono ok. 21,5 mln zł, z czego SWM, pomimo trudnej sytuacji finansowej, wydatkował ok. 200 tys. zł. W raportowanych latach nadal były kontynuowane przez SWM, cieszące się dużym zainteresowaniem, cykliczne konkursy ekologiczne dla dzieci i młodzieży. Zarówno w 2011 r., jak i 2012 r., we wszystkich konkursach organizowanych przez SWM (głównie Departament Środowiska UMWM i MZPK), wzięło udział ponad 50 tys. osób. Tematy przewodnie konkursów były najczęściej związane z ochroną przyrody, co w 2012 r. miało szczególne znaczenie, ze względu na jubileusz 25-lecia Mazowieckiego Parku Krajobrazowego. Jednocześnie należy podkreślić duże zainteresowanie samorządów lokalnych i mieszkańców Mazowsza akcjami, spotkaniami i kampaniami informacyjno - szkoleniowymi organizowanymi m.in. przez SWM, co świadczy o dużym zapotrzebowaniu na tego typu przedsięwzięcia.

V.2. Cel średniookresowy – Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska

Cel był realizowany w ramach dwóch kierunków działań obejmujących 5 działań. Wszystkie działania w raportowanym okresie były realizowane. Departament Środowiska UMWM zmodyfikował wniosek o udostępnianie informacji o środowisku, umożliwiając korespondencję z wnioskodawcą z wykorzystaniem wyłącznie drogi elektronicznej. Dokumenty o szczególnym znaczeniu (*Plany i Programy*) są podawane do publicznej wiadomości z wykorzystaniem *Biuletynu Informacji Publicznej*, jak również zamieszczane na stronie Departamentu Środowiska oraz w zakładce *Ekologia i środowisko*. W raportowanym okresie Departament Środowiska UMWM udzielił odpowiedzi na 328 wniosków.

Ponadto Departament Geodezji i Kartografii UMWM w latach 2011-2012 przeprowadził aktualizację *Bazy Danych Obiektów Topograficznych* (BDOT), która zawiera m.in. informacje z zakresu ochrony środowiska.

Departament Opłat Środowiskowych UMWM wyemitował na antenie *Radia dla Ciebie* spot reklamowy poświęcony opłatom środowiskowym oraz zorganizował *Kampanię mailingową* o tematyce związanej z bateriami i akumulatorami.

Należy podkreślić, że Województwo Mazowieckie przy aktualizacji *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* prowadziło rozbudowane konsultacje społeczne, które uwzględniały otwarte konferencje regionalne.

OBSZAR PRIORYTETOWY VI – ZAGADNIENIA SYSTEMOWE

Dla obszaru priorytetowego VI – **Zagadnienia systemowe** wyznaczono 3 cele średniookresowe:

- *Upowszechnienie znaczenia zarządzania środowiskowego;*
- *Zwiększanie roli placówek naukowo – badawczych Mazowsza we wdrażaniu ekoinnowacji;*
- *Zapobieganie i naprawa szkód w środowisku.*

VI.1. Cel średniookresowy – Upowszechnianie znaczenia zarządzania środowiskowego

Wszystkie działania służące realizacji celu były realizowane.

Instytucje i przedsiębiorstwa posiadające systemy zarządzania środowiskowego (*EMS, EMAS, Polski Program Czystej Produkcji, Program Odpowiedzialność i Troska, Przedsiębiorstwo przyjazne środowisku, Technologia godna polecenia*) są powszechnie postrzegane jako podmioty prowadzące swoją działalność w sposób efektywny i przejrzysty. Ponadto możliwość udokumentowania, że prowadzona działalność jest zgodna z przepisami prawa skutkuje uzyskaniem większej wiarygodności wśród klientów, inwestorów, a także władz administracyjnych i organów kontrolnych, wpływając jednocześnie na wzrost konkurencyjności na rynku.

Należy jednak zauważyć, że wciąż brakuje skutecznych mechanizmów stymulujących uczestnictwo przedsiębiorstw i instytucji w systemach zarządzania środowiskowego.

Jedną z niewielu takich inicjatyw, w której istotne znaczenie mają wdrożone systemy zarządzania środowiskowego jest organizowany od 1996 r. *Konkurs Ministra Środowiska – Lider Polskiej Ekologii*, dający możliwość uhonorowania i promowania jednostek, które zasadę zrównoważonego rozwoju przyjęły za podstawę swojej działalności. Zadaniem konkursu jest także upowszechnianie pozytywnych wzorców i metod osiągania sukcesów gospodarczych dzięki działaniom na rzecz ochrony środowiska.

VI.2. Cel średniookresowy – Zwiększenie roli placówek naukowo – badawczych Mazowsza we wdrażaniu ekoinnowacji

Założone działania służące realizacji celu były realizowane, jednakże, jak pokazują badania statystyczne, poziom innowacyjności polskiej gospodarki (w tym województwa mazowieckiego) wypada bardzo słabo na tle krajów rozwiniętych. Odpowiedzią na taki stan jest *Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza na lata 2007-2015*. Opracowany dokument jest podstawą do tworzenia trwałych powiązań między jednostkami naukowo-badawczymi, przemysłem, samorządem oraz administracją rządową, w celu podnoszenia konkurencyjności całego regionu.

Należy jednak zauważyć, że wciąż brakuje skutecznych mechanizmów stymulujących zwiększanie roli placówek naukowo – badawczych we wdrażaniu ekoinnowacji na Mazowszu.

VI.3. Cel średniookresowy – Zapobieganie i naprawa szkód w środowisku

Cel był realizowany w ramach trzech kierunków działań obejmujących 3 działania, z których wszystkie były realizowane. W raportowanych latach, oprócz SWM, 8 samorządów powiatowych wykazało prowadzenie kontroli i monitoringu wydanych zezwoleń na eksploatację instalacji. Zgodnie z rejestrem GIOŚ, spośród 39 szkód w środowisku, zgłoszonych w latach 2011-2012, 33 zostały naprawione lub zakończono postępowanie. W pozostałych 6 zdarzeniach sprawy są w toku. Główną przyczyną szkód w środowisku były zanieczyszczenia powierzchni ziemi substancjami ropopochodnymi, olejami mineralnymi lub fenolem (33 zdarzenia).

3. Ocena szczegółowa realizacji POŚ WM w latach 2011-2012

I. OBSZAR PRIORYTETOWY I – POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA

I.1. Cel średniookresowy - Poprawa jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do 2020 r.

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 27 działań środowiskowych w ramach celu średniookresowego – **Poprawa jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu długoterminowego dla ozonu do 2020 r.**

Tabela nr 3 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Poprawa jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do 2020 r.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Zmniejszenie przekroczeń dopuszczalnych poziomów stężeń monitorowanych substancji			
I.1.1.	Przygotowywanie, wdrażanie i monitorowanie programów ochrony powietrza	Województwo Mazowieckie	→
I.1.2.	Systematyczny monitoring emisji substancji	WIOŚ	↔
Kierunek działań – Ograniczenie emisji powierzchniowej			
I.1.3.	Rozbudowa centralnych systemów zaopatrywania w energię ciepłą	miasta, gminy, podmioty gospodarcze	↔
I.1.4.	Zmiana paliwa na inne, o mniejszej zawartości popiołu lub zastosowanie energii elektrycznej oraz indywidualnych źródeł energii odnawialnej	miasta, gminy, podmioty gospodarcze	↔
I.1.5.	Termomodernizacja budynków	organy administracji rządowej, wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne, szkoły wyższe, powiaty, miasta i gminy, kościoły i związki wyznaniowe, instytucje kultury, KPN, zakłady opieki zdrowotnej, podmioty gospodarcze	↔
I.1.6.	Tworzenie i wdrażanie programów ograniczania niskiej emisji	miasta, gminy	↔
I.1.7.	Wprowadzanie przepisów lokalnych dotyczących sposobu ogrzewania mieszkań	miasta, gminy	↔
Kierunek działań – Ograniczenie emisji liniowej			
I.1.8.	Zintegrowane planowanie rozwoju systemu transportu na terenie miast, uwzględniające również system kierowania ruchem ulicznym	miasta	↔
I.1.9.	Modernizacja infrastruktury drogowej w miastach, kierowanie ruchu tranzytowego z ominięciem miast lub ich części centralnych, budowa: obwodnic drogowych miast, autostrad, dróg szybkiego ruchu	zarządcy dróg	↔
I.1.10.	Stosowanie przy modernizacji dróg i parkingów materiałów i technologii gwarantujących ograniczenie emisji pyłu podczas eksploatacji	zarządcy dróg	↔
I.1.11.	Modernizacja transportu miejskiego, usprawnienie miejskiej komunikacji, rozwijanie infrastruktury kolejowej, wymiana taboru	miasta, KM, PKP, WKD	↔
I.1.12.	Polityka cenowa opłat za przejazdy i zsynchronizowanie rozkładów jazdy transportu zbiorowego zachęcające do korzystania z systemu transportu zbiorowego	miasta, KM, WKD, PKP	→
I.1.13.	Organizacja systemu parkingów na obrzeżach miast łącznie z systemem taniego transportu zbiorowego do centrum miasta (m.in. parkingów typu Parkuj i Jedź)	miasta, gminy	→
I.1.14.	Wyznaczenie nowych stref płatnego parkowania w miastach	miasta	→
I.1.15.	Wprowadzanie w centrach miast stref z ograniczeniem poruszania się pojazdów	miasta	↔
I.1.16.	Wprowadzanie niskoemisyjnych paliw i technologii w systemie transportu publicznego i służb miejskich	miasta	↔
I.1.17.	Zakup przez lokalne władze pojazdów bardziej przyjaznych dla środowiska	miasta, gminy, powiaty, Województwo Mazowieckie	↔
I.1.18.	Budowa ścieżek rowerowych	miasta, gminy	↔
I.1.19.	Wprowadzenie ograniczeń prędkości na drogach o pyłacej nawierzchni	miasta, gminy, zarządcy dróg	↓
I.1.20.	Intensyfikacja okresowego czyszczenia ulic	zarządcy dróg, powiaty, miasta, gminy	→

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
I.1.21.	Szkolenia kierowców – ekojazda	WORD	→
Kierunek działań – Ograniczenie emisji punktowej			
I.1.22.	Ograniczenie wielkości emisji substancji zanieczyszczających powietrze poprzez m.in.: optymalne sterowanie procesem spalania i podnoszenie sprawności procesu produkcji energii, zmianę technologii lub profilu produkcji, zmianę paliwa, a także likwidację źródeł emisji	podmioty gospodarcze	→
I.1.23.	Stosowanie efektywnych technik odpylania gazów odlotowych	podmioty gospodarcze	→
I.1.24.	Zmniejszenie strat przesyłu energii	podmioty gospodarcze	→
I.1.25.	Wdrażanie nowoczesnych technologii przyjaznych środowisku (BAT)	podmioty gospodarcze	↔
Kierunek działań – Ograniczenie emisji substancji do powietrza poprzez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego			
I.1.26.	Uwzględnianie w dokumentach planistycznych sposobów zabudowy i zagospodarowania terenów umożliwiających ograniczenie emisji substancji do powietrza	MBPR, miasta, gminy	→
I.1.27.	Wprowadzanie zapisów dotyczących lokalizacji zakładów przemysłowych, wprowadzających substancje do powietrza, na terenach oddalonych od zabudowy mieszkaniowej oraz terenów cennych przyrodniczo i kulturowo	MBPR, miasta, gminy	↓

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

powiaty: białobrzeski, ciechanowski, garwoliński, grodziski, gostyniński, kozienicki, miński, mławski, nowodworski, ostrołęcki, ostrowski, otwocki, piaseczyński, plocki, płoński, przasnyski, przysuski, pułtuski, radomski, siedlecki, sierpecki, sochaczewski, szydłowiecki, warszawski zachodni, wyszkowski, żuromiński, zwoleński, żyrardowski.

miasta i gminy: Andrzejewo, Baranów, Białobrzegi, Bielany, Biezuń, Błędów, Bodzanów, Brańszczyk, Brwinów, Bulkowo, Ciechanów, Ciepeliów, Czarnia, Czerwińsk n. Wisłą, Czostków, Dęba Wielkie, Długosiodło, Dobre, Drobin, Dzierżążnia, Garbatka Letnisko, Garwolin, Gielniów, Głowaczów, Gołymin Ośrodek, Gostynin, Gozdowo, Grębków, Grójec, Grudusk, Góra Kalwaria, Górzno, Gzy, Halinów, Huszlew, Iłża, Izabelin, Jabłonna, Jabłonna Lacka, Jakubów, Jastrzębia, Jedlińsk, Jednorozec, Kałuszyn, Kampinos, Karczew, Karniewo, Kazanów, Kołbiel, Korczew, Kozienice, Krasne, Legionowo, Lelis, Lesznowola, Lipowiec Kościelny, Liw, Lubotyń, Lubowidz, Łaskarzew, Łochów, Łomianki, Łosice, Maciejowice, Miedzna, Mirów, Mława, Mińsk Mazowiecki, Mochowo, Mogielnica, Mordy, Mrozy, Mszczonów, Myszyniec, Nasielsk, Nowy Dwór Mazowiecki, Nowy Duninów, Olszewo Borki, Ostrołęka, Ostrów Mazowiecka, Otwock, Ożarów Mazowiecki, Pacyna, Piaseczno, Pilawa, Platerów, Płock, Płoński, Pniewy, Podkowa Leśna, Pokrzywnica, Policzna, Prażmów, Promna, Pruszków, Przasnysz, Przesmyki, Przyłęk, Przysucha, Przytyk, Pułtusk, Radom, Radzymin, Raszyn, Różan, Rusinów, Rybno, Sabnie, Sadowne, Sarnaki, Siedlce, Siennica, Sierpc, Sobolew, Sochaczew, Sochocin, Sokołów Podlaski, Somianka, Sońsk, Sterdyń, Stoczek, Stromiec, Stupsk, Suchożebry, Sulejówek, Sypniewo, Szczawin Kościelny, Szreńsk, Szulborze Wielkie, Szydłowo, Tarczyn, Tczów, Teresin, Troszyn, Warka, Warszawa, Wąsewo, Węgrów, Wieliszew, Wierzbica, Wilga, Wiśniewo, Wyszki, Zabrodzie, Zakroczym, Zareby Kościelne, Zatory, Zawidz, Ząbki, Zielonka, Zwoleń, Żabia Wola, Żelechów, Żuromin, Żyrardów.

przedsiębiorstwa realizujące działania: Warszawska Kolej Dojazdowa Sp. z o.o., Koleje Mazowieckie – KM Sp. z o.o., PKP Polskie Linie Kolejowe, ZTM Warszawa, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Ciechanowie, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Sochaczewie, Przedsiębiorstwo Energetyczne w Siedlcach Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Płońsku Sp. z o.o., RWE Stoen Operator, Zakład Energetyki Ciepłej w Wołominie Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej „Żyrardów” Sp. z o.o., Radomskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej RADPEC S.A., Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Nowym Dworze Mazowieckim, Kozienicka Gospodarka Komunalna Sp. z o.o., Instytut Problemów Jądrowych, Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Sierpcu, PKP Energetyka, Pruszkowska Spółdzielnia Mieszkaniowa, Elektrownia Kozienice S.A., Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Wołominie, ZAP Sznajder Batterien S.A., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Legionowo Sp. z o.o., Orlen OIL Sp. z o.o., ROCKWOOL POLSKA Sp. z o.o., PGE Dystrybucja Warszawa-Teren Sp. z o.o., RWE Stoen Operator Sp. z o.o., DELITISSUE Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Energetyczne w Siedlcach, Tramwaje Warszawskie Sp. z o.o.

inne instytucje realizujące działania: Komenda Główna Policji w Warszawie, Instytut Farmaceutyczny, Komenda Stołeczna Policji, Komenda Wojewódzka Policji w Radomiu, Kampinoski Park Narodowy, Muzeum Regionalne w Siedlcach.

Kierunek działań – Zmniejszenie przekroczeń dopuszczalnych poziomów stężeń monitorowanych substancji

Działanie I.1.1.

Przygotowywanie, wdrożenie i monitorowanie programów ochrony powietrza

Zgodnie z art. 94 ust. 2a i 2b ustawy *Prawo ochrony środowiska* (Dz.U.2013.1232 j.t.) do Ministra Środowiska przekazane zostały sprawozdania z realizacji działań naprawczych, określonych w programach ochrony powietrza, zmierzających do osiągnięcia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 w powietrzu, które obejmowały m. in. 2011 r.

W czerwcu 2011 r. upłynął termin obowiązywania większości programów ochrony powietrza uchwalonych w latach 2008 i 2009. W związku z powyższym w latach 2011 i 2012 Zarząd Województwa Mazowieckiego przystąpił do opracowania programów dla:

- strefy mazowieckiej (ze względu na przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5);
- strefy miasto Płock (ze względu na przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5);
- strefy aglomeracja warszawska (ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5);
- strefy miasto Radom (ze względu na przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5);
- strefy aglomeracja warszawska (ze względu na przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 i dwutlenku azotu).

Na opracowanie ww. dokumentacji uzyskano dotację z WFOŚiGW w wysokości 305 040 zł. Kwota zrealizowanych wydatków na koniec 2012 r. wyniosła 152 520 zł.

Działanie I.1.2. Systematyczny monitoring imisji substancji

W latach 2011–2012 badanie i ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim realizowane były w oparciu o założenia przepisów art. 85 - 95 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – *Prawo ochrony środowiska* dokonujące implementacji do prawa polskiego Dyrektywy 2008/50/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości i czystszej powietrza dla Europy.

W ramach monitoringu powietrza w 2011 r. WIOŚ prowadził pomiary na 26 stacjach pomiarowych, w tym: 17 z automatycznym pomiarem i 9 z pomiarem manualnym. Łącznie w systemie funkcjonowało 97 stanowisk pomiarowych. Natomiast w 2012 r. WIOŚ prowadził pomiary na 24 stacjach pomiarowych, w tym: 16 z automatycznym pomiarem, 8 z pomiarem manualnym.

Poniżej przedstawiono wnioski z pomiarów zanieczyszczeń powietrza wykonanych przez WIOŚ w latach 2011-2012, w tym: pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5, benzo/a/pirenu, dwutlenku azotu, ozonu.

- **PM10** - prawie na wszystkich stanowiskach pomiarowych norma dobową została przekroczona (oprócz stacji Granica, KPN), natomiast w 2011 r. norma roczna została przekroczona na 4 stanowiskach (Warszawa-Komunikacyjna, Otwock-Brzozowa, Radom-Czerwca, Żyrardów-Roosevelta) i w 2012 r. na 2 stanowiskach (Warszawa-Targówek, Otwock-Brzozowa). Wyniki analiz i oszacowań wskazują, że blisko 45% mieszkańców Mazowsza jest narażonych na zbyt dużą liczbę dni z przekroczeniem normy pyłu PM10, a ok. 10% na zbyt wysokie stężenie średnioroczne.
- **PM2,5** - poziom dopuszczalny i docelowy dla pyłu PM2,5 został przekroczony we wszystkich strefach. Wyniki analiz i oszacowań wskazują, że ok. 2% osób w województwie jest narażonych na przekroczenia poziomu dopuszczalnego, a 4% na przekroczenia poziomu docelowego.
- **Benzo/a/piren** - poziomy stężenie średniorocznych benzo/a/pirenu w 2011 r. osiągnęły w Warszawie wyższą wartość niż w 2010 r. Na pozostałych stanowiskach pomiarowych, zlokalizowanych w strefie mazowieckiej i Radomiu norma również została przekroczona kilkakrotnie. W 2012 r. najwyższy poziom stężenia średnioroczny był w Otwocku – stwierdzono prawie 8-krotne przekroczenie normy, natomiast najniższy – w Warszawie, gdzie norma również została przekroczona 3-krotnie. Wyniki analiz i oszacowań wskazują, że ok 86% mieszkańców województwa narażonych jest na zbyt wysokie stężenie benzo/a/piranu.
- **Dwutlenek azotu** - poziom stężenia średnioroczny dwutlenku azotu na stacji komunikacyjnej w Warszawie zlokalizowanej w Alejach Niepodległości jest ciągle przekraczany. Wyniki analiz i oszacowań wskazują, że blisko 4% mieszkańców Warszawy zamieszkuje obszary z przekroczeniem normy dla NO₂. Ponieważ normy te są przekraczane na drogach w centrum miasta, po których porusza się wielu pieszych, liczba ta może być wielokrotnie większa.
- **Ozon - poziomy celu długoterminowego dla ozonu** (analiza za lata 2010-2012) według kryterium ochrony zdrowia oraz według kryterium ochrony roślin (AOT40 – analiza za lata 2008-2012) były przekroczone. Wyniki analizy oszacowań wskazują, że zagrożonych jest blisko 90% mieszkańców Mazowsza.

Analiza otrzymanych poziomów stężeń monitorowanych zanieczyszczeń, zarówno w 2011 r. jak i w 2012 r. wskazuje na ścisłą zależność zmierzonych stężeń od warunków pogodowych. Zima spowodowała wysoką emisję zanieczyszczeń, pochodzących ze spalania paliw na cele grzewcze, co bezpośrednio przełożyło się na wysoki poziom imisji tych zanieczyszczeń, szczególnie w obszarach, gdzie dominująca jest powierzchniowa emisja indywidualna.

Działanie I.1.3.**Rozbudowa centralnych systemów zaopatrywania w energię ciepłą**

W latach 2011-2012 zrealizowano ponad 50 inwestycji mających na celu rozbudowę centralnych systemów zaopatrywania w energię ciepłą. Z analizy nadesłanych materiałów wynika, że zarówno rozbudowywano, modernizowano, jak i przebudowywano sieci ciepłownicze w celu doprowadzenia energii ciepłej do nowych odbiorców, jak również ograniczenia strat w przesyle istniejących już instalacji.

Jedną z większych inwestycji na Mazowszu rozpoczętych w 2012 r. była rozbudowa centralnych systemów zaopatrywania w energię ciepłą w ENERGA Elektrownie Ostrołęka S.A. Nowe źródło ciepła ma zastąpić wysłużoną już Elektrociepłownię A wykorzystując parę z upustów turbin Elektrowni B. Technologia, która będzie wdrażana jest bardzo efektywna i ekologiczna, produkowana w kogeneracji, co oznacza, że para powstała z wytworzenia energii elektrycznej będzie wykorzystana do celów grzewczych i praktycznie nie będzie dodatkowej emisji zanieczyszczeń. Termin zakończenia inwestycji zaplanowano na 2015 r. a budżet na nowe źródło ciepła wynosi 175 mln zł.

Kolejną inwestycją w raportowanych latach była rozbudowa elektrociepłowni gazowej w Siedlcach. Przedsięwzięcie polegało na zainstalowaniu dwóch bloków kogeneracyjnych gazowo-parowych o mocy cieplnej około 36 MWt i elektrycznej około 27 MWe oraz turbiny parowej o mocy elektrycznej 9 MWe.

Działanie I.1.4.**Zmiana paliwa na inne, o mniejszej zawartości popiołu lub zastosowanie energii elektrycznej oraz indywidualnych źródeł energii odnawialnej**

Inwestycje związane ze zmianą paliwa na inne, o mniejszej zawartości popiołu najczęściej realizowano w budynkach użyteczności publicznej. Z analizy materiałów wynika, że tego typu inwestycji było ponad 40. W miejsce likwidowanych kotłów opalanych węglem lub olejem montowano instalacje zasilane gazem ziemnym. Co najmniej 24 inwestycji było związanych z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii, gdzie instalowano pompy ciepła wspomagane instalacjami solarnymi.

Dzięki dofinansowaniu przez WFOŚiGW oraz wsparciu samorządów lokalnych, przedsięwzięcia polegające na montowaniu kolektorów słonecznych realizowane było również w indywidualnych gospodarstwach domowych przez mieszkańców Mazowsza.

Więcej informacji na temat ww. zadania znajduje się w działaniach II.2.6. Wykorzystanie energii odnawialnej poprzez montaż instalacji solarnych oraz ogniw fotowoltaicznych i II.2.9. Wykorzystanie zasobów wód termalnych (Obszar priorytetowy II – Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych; Cel średniookresowy – Zrównoważone wykorzystanie energii; Kierunek działań – Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii).

Działanie I.1.5.**Termomodernizacja budynków**

W latach 2011-2012 zrealizowano blisko 300 inwestycji termomodernizacyjnych, polegających na ociepleniu budynków, wymianie stolarki okiennej i drzwi oraz wymianie lub modernizacji systemów grzewczych. Działanie realizowane było przede wszystkim przez JST, jednostki rządowe i przedsiębiorstwa.

Dofinansowano także 9 zadań z zakresu termomodernizacji muzeów oraz zespołów opieki zdrowotnej podległych SWM. Na ten cel w latach 2011-2012 wydatkowano kwotę około 4 255 tys. zł.

Tabela nr 4 Przedsięwzięcia termomodernizacyjne zrealizowane przez Samorząd Województwa Mazowieckiego.

Nazwa przedsięwzięcia	Środki samorządu województwa (zł)
Termomodernizacja Szpitala kolejowego w Pruszkowie metodą na zwiększenie efektywności jego funkcjonowania	1 450
Termomodernizacja budynków specjalistycznego szpitala wojewódzkiego w Ciechanowie	712 722
Termomodernizacja budynku administracyjno-leczniczego Szpitala Mazowieckiego w Garwolinie	191 399
Termomodernizacja budynku głównego Szpitala Mazowieckiego w Garwolinie	381 911
Termomodernizacja budynku PAWILONU V Szpitala Mazowieckiego w Garwolinie.	421 338

Nazwa przedsięwzięcia	Środki samorządu województwa (zł)
Termomodernizacja budynku D Międzyleskiego Szpitala Specjalistycznego w Warszawie	698 305
Adaptacja budynku przy ul. Trawiastej 29 dla potrzeb Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie	1 200 000
Termomodernizacja zabytkowego dworu i oficyny w zespole dworsko-parkowym w Dąbrowie (Muzeum Regionalne w Siedlcach)	424 296
Wymiana stolarki okiennej w siedzibie Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu	223 243

Zródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet od wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych

Przedsięwzięcia termomodernizacyjne były również dofinansowane z RPO WM 2007-2013, w ramach którego w latach 2011-2012 wypłacono ponad 35 630 tys. zł.

Działanie I.1.6.

Tworzenie i wdrażanie programów ograniczania niskiej emisji

W 2011 r. opracowano *program ochrony powietrza dla strefy Osiedla Pomian w Ostrołęce*. Projekt realizowano po dokonaniu oceny jakości powietrza na terenie Ostrołęki przez WIOŚ, który wykazał przekroczenia poziomu pyłu zawieszonego na terenie Osiedla Pomian.

Również w 2011 r. przyjęto *Program Ograniczania Niskiej Emisji dla Miasta Otwocka*. Ma on na celu ocenę skali problemów i czynników wpływających na stopień zanieczyszczenia powietrza w Otwocku pyłem zawieszonym oraz wskazanie rozwiązań i kierunków działań służących ograniczeniu niskiej emisji. Program zawiera również harmonogram działań i wskazuje na możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację przyjętych rozwiązań.

Działanie I.1.7.

Wprowadzanie przepisów lokalnych dotyczących sposobu ogrzewania mieszkań

Od 2011 r. Gmina Grodzisk Mazowiecki w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego umieszcza zapis dotyczący ograniczeń w sposobie ogrzewania: *Ze względu na ochronę powietrza ustala się ogrzewanie pomieszczeń obiektów istniejących i planowanych paliwami o możliwie najniższym poziomie emisji substancji szkodliwych dla środowiska, spełniających aktualnie obowiązujące normy*.

W 2012 r. w Wołominie uchwalono miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które ograniczają sposoby ogrzewania budynków wykluczając paliwa stałe generujące zanieczyszczenia do powietrza.

Działanie I.1.8.

Zintegrowane planowanie rozwoju systemu transportu na terenie miast, uwzględniające również system kierowania ruchem ulicznym

W 2011 r. m.st. Warszawa realizowało przedsięwzięcie pn: *Zasady dostępności centralnych obszarów Warszawy dla komunikacji indywidualnej*. Podstawowym celem było uszczegółowienie ustaleń *Strategii Transportowej m.st. Warszawy* w zakresie wprowadzania ograniczeń w ruchu indywidualnym w centralnej części stolicy. Również w 2011 r. m.st. Warszawa opracowało *Strategię rozwoju ruchu pieszego*. Ma ona na celu poprawę estetyki przestrzeni publicznej z równoczesną poprawą bezpieczeństwa ruchu pieszego.

W latach 2011–2012 w Warszawie oceniano realizację *Strategii Transportowej m.st. Warszawy* oraz przygotowywano rekomendację działań dotyczących wdrażania *Strategii* w najbliższych latach.

W 2012 r. w Warszawie opracowano koncepcję przeprowadzenia linii tramwajowej w ciągu Głębocka – Trasa Olszynki Grochowskiej do Trasy Mostu Marii Skłodowskiej-Curie z przekroczeniem Trasy Toruńskiej oraz studium komunikacyjne korytarza ulicy Tysiąclecia na odcinku ul. Grochowska – węzeł Żaba.

Działanie I.1.9.

Modernizacja infrastruktury drogowej w miastach, kierowanie ruchu tranzytowego z ominięciem miast lub ich części centralnych, budowa: obwodnic drogowych miast, autostrad, dróg szybkiego ruchu oraz

Działanie I.1.10.

Stosowanie przy modernizacji dróg i parkingów materiałów i technologii gwarantujących ograniczenie emisji pyłu podczas eksploatacji

W 2011 r. w ramach działalności Mazowieckiego Zarządu Dróg Wojewódzkich (MZDW) zostały wyremontowane, zmodernizowane i wybudowane drogi wraz z mostami za kwotę 228 647 tys. zł, w tym 115 452 tys. zł stanowiły środki SWM (pozostałe koszty - dotacja UE). Natomiast w 2012 r. na ww. przedsięwzięcia wydatkowano kwotę 150 323 tys. zł, w tym 55 022 tys. zł stanowiły środki SWM, 67 680 tys. zł - dotacja UE oraz 25 205 tys. zł z budżetu państwa. Pozostałe środki w wysokości - 2 416 tys. zł pochodziły z innych źródeł finansowania.

Przeprowadzone przez MZDW inwestycje w latach 2011-2012 to między innymi:

- rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 617 relacji Przasnysz – Ciechanów;
- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 567 relacji Płock – Góra;
- budowa obwodnicy Gąbina w ciągu drogi wojewódzkiej nr 577;
- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 805 relacji Mińsk Mazowiecki – Seroczyn;
- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 733 Tczów – Podgóra;
- budowa obwodnicy północnej miasta Gostynina w ciągu drogi wojewódzkiej nr 265;
- rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 705 na terenie miasta Sochaczew;
- rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 577 Łąck – Ruszki;
- odbudowa drogi wojewódzkiej nr 575 na odcinku Jordanów – Dobrzyków – Nowa Korzeniówka;
- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 620 Przewodowo – Nowe Miasto;
- rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 732 relacji Stary Gózd – Przytyk;
- rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 637 relacji Warszawa – Węgrów;
- rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 724 relacji Warszawa – Góra Kalwaria wraz z przebudową mostu przez rzekę Jeziorokę w Konstancinie Jeziorna;
- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 631 Nowy Dwór Mazowiecki – Warszawa;
- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 787 przejście przez miejscowość Sucha;
- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 580 na odcinku Leszno – granica gm. Kampinos;
- rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 727 Klwów – Szydłowiec;
- rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 719 relacji Warszawa – Kamion;
- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 801 Warszawa – granica województwa.

Najważniejsze inwestycje realizowane przez Generalną Dyрекcyję Dróg Krajowych i Autostrad na Mazowszu w latach 2011-2012:

- budowa drogi S-2 Konotopa – Puławska wraz z budową łącznika z MPL Okęcie i ul. Marynarską (S-79) w Warszawie (etap II i III);
- budowa autostrady A-2 na odcinku granica woj. do węzła Konotopa;
- budowa obwodnicy Mińska Mazowieckiego w ciągu autostrady A2 na odcinku Choszczówka – Ryczolek;
- budowa obwodnicy Żyrardowa droga krajowa nr 50;
- budowa drogi S-8 Konotopa – ul. Powązkowska w Warszawie, rozbudowa ul. Gierdziejowskiego;
- przebudowa drogi krajowej nr 8 na odcinku granicy woj. łódzkiego – Radziejowice;
- budowa drogi S-8 na odcinku Salomea – Wolica z powiązaniem z drogą krajową nr 7;
- przebudowa drogi S-8 na odcinku ul. Powązkowska – Marki oraz Modlińska – Marki;
- przebudowa drogi krajowej nr 2 na odcinku Zakręt – Siedlce.

Koszt przedsięwzięć realizowanych przez GDDKiA wyniósł blisko 2 mld zł z czego 675 177 tys. zł pochodziło z POIiS oraz 276 269 tys. zł z EBI.

Działanie I.1.11.

Modernizacja transportu miejskiego, usprawnienie miejskiej komunikacji, rozwijanie infrastruktury kolejowej, wymiana taboru

W latach 2011-2012 Koleje Mazowieckie Sp. z o.o. w zakresie modernizacji transportu i wymiany taboru zrealizowała projekty:

- *Zakup taboru kolejowego do obsługi portów lotniczych i przewozów aglomeracyjnych w korytarzu linii E065 oraz aglomeracji warszawskiej.* Projekt dotyczył zakupu taboru kolejowego w ilości 16 czteroczłonowych elektrycznych zespołów trakcyjnych. Związany był z obsługą transportu lotniczego i rozwojem Mazowieckiego Portu Lotniczego Warszawa – Modlin. Koszt przedsięwzięcia w latach 2011-2012 wyniósł 395 115 tys. zł.
- *Zakup 11 nowych, dwukabinowych lokomotyw elektrycznych przeznaczonych do prowadzenia składów pociągów pasażerskich zmiennokierunkowych, złożonych z wagonów typu push-pull ze świadczeniem usług serwisowych w okresie czterech lat od daty przekazania każdej lokomotywy oraz przeszkoleniem pracowników zamawiającego.* Koszt projektu w 2011 r. wyniósł 124 143 tys. zł.
- *Modernizacja elektrycznych zespołów trakcyjnych.* Przedmiotem projektu była modernizacja taboru kolejowego wykorzystywanego do wykonywania regionalnych przewozów kolejowych na terenie

województwa mazowieckiego. W 2011 r. w ramach RPO WM 2007-2013, wydatkowano na projekt 26 681 tys. zł.

Modernizacja transportu miejskiego w m.st. Warszawa na bardziej współczesny i ekologiczny odbywa się sukcesywnie. W latach 2011-2012 Zarząd Transportu Miejskiego w Warszawie włączył do eksploatacji:

- 13 pociągów typu 27WE Elf oraz 6 pociągów typu 35WE Impuls;
- 112 tramwajów PESA 120 Na Swing oraz 6 tramwajów 120 Na Duo (tramwaje dwukierunkowe);
- 273 autobusów niskopodłogowych z czego 172 to autobusy przegubowe.

Jednocześnie poprawiono jakość podróżowania Szybką Koleją Miejską poprzez tworzenie nowych połączeń, wydłużenie linii S9 do stacji Dworzec Zachodni oraz połączenia z Lotniskiem Chopina w Warszawie, w tym:

- wydłużenie linii S2 do Lotniska Chopina;
- uruchomienie linii S3 z Legionowa do Lotniska Chopina.

Modernizację transportu miejskiego poprzez zakup nowych jednostek taboru komunikacji miejskiej przeprowadzono również w:

- Komunikacji Miejskiej Płock Sp. z o.o. – zakup 16 autobusów niskopodłogowych;
- Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacji Siedlce – zakup 12 autobusów niskopodłogowych;
- PKS POLONUS – zakup 4 autobusów;
- Miejskich Zakładach Komunikacji Sp. z o.o. w Ostrołęce – zakup 5 autobusów;
- Komunikacji Miejskiej Łomianki Sp. z o.o. – zakup 1 autobusu.

W latach 2011-2012 w Warszawie zmodernizowano pętlę autobusową z budową pawilonu do odpraw podróżnych przy Dworcu Wschodnim od strony ul. Lubelskiej. Pętla składa się z 5 całkowicie zadaszonych peronów o łącznej długości 240 metrów prostej krawędzi postojowej.

W tym czasie w Warszawie uprzywilejowano komunikację miejską poprzez wyznaczenie pasów dla komunikacji autobusowej w ciągu ul. Górczewskiej (4 km) oraz ul. Radzywińskiej (7,5 km).

Na terenie Warszawy PKP Polskie Linie Kolejowe przebudowały przystanek osobowy Warszawa Stadion z częścią linii podmiejskiej nr 448 w ramach zadania inwestycyjnego pn. *Modernizacja linii kolejowej na odcinku Warszawa Wschodnia – Warszawa Stadion wraz z przebudową przystanku Warszawa Stadion i stacji Warszawa Wschodnia.*

Ponadto Warszawska Kolej Dojazdowa Sp. z o.o., w raportowanym okresie, zrealizowała projekt pn. *Zakup kolejowego taboru pasażerskiego do obsługi połączeń regionalnych na linii Warszawskiej Kolei Dojazdowej w Warszawskim Obszarze Metropolitalnym.* Zakres przedmiotowy projektu objął zakup 14 nowych, elektrycznych zespołów trakcyjnych. W 2012 r. projekt został dofinansowany z RPO WM 2007-2013 na kwotę ponad 88 480 tys. zł. Projekt był realizowany w latach 2010-2013, a jego łączna wartość to 284 127 tys. zł.

Działanie I.1.12.

Polityka cenowa opłat za przejazdy i zsynchronizowanie rozkładów jazdy transportu zbiorowego zachęcające do korzystania z systemu transportu zbiorowego

W latach 2011-2012 kontynuowano ofertę *Wspólny bilet ZTM-KM-WKD* – specjalna oferta taryfowa, w ramach której posiadacze biletów ZTM mogą podróżować pociągami. *Wspólny bilet ZTM-KM-WKD* był honorowany w pociągach obsługiwanych przez: Koleje Mazowieckie Sp. z o.o. oraz Warszawską Kolej Dojazdową Sp. z o.o. Honorowanie biletów odbywa się na podstawie umów cywilnoprawnych, zawartych pomiędzy m.st. Warszawa (w imieniu i na rzecz którego działa ZTM), a Kolejami Mazowieckimi Sp. z o.o. i Warszawską Kolej Dojazdową Sp. z o.o.

Od stycznia 2011 r. (zadanie ciągłe) Gmina Pułtusk dofinansowuje organizację i transport miejski oraz dodatkowo dla rodzin 3+ oferuje dodatkowe ulgi w postaci:

- biletu komunikacji miejskiej za złotówkę;
- 50% refundacji biletów miesięcznych na dojazd uczniów z terenu gminy do szkół ponadgimnazjalnych położonych w Pułtusku.

Miasto Płock wprowadziło zmiany w cenach biletów dla mieszkańców miasta i okolicznych gmin, korzystających z przejazdów tylko w dni robocze. Dostosowanie zakresu wykorzystania biletu do 5 dni roboczych wpłynęło pozytywnie na oczekiwania pasażerów z terenów podmiejskich.

Wprowadzono również ulgi dla posiadaczy Płockiej Karty Familijnej 3+, zaproponowano uzupełnienie taryfy o nowy rodzaj biletu ulgowego – z 75% ulgą dla biletu 30-dniowego ważnego przez cały tydzień oraz dla biletu 30-dniowego ważnego od poniedziałku do piątku.

Działanie I.1.13.**Organizacja systemu parkingów na obrzeżach miast łącznie z systemem taniego transportu zbiorowego do centrum miasta (m.in. parkingów typu *Parkuj i Jedź*)**

Realizacja projektów związanych z budową parkingów strategicznych typu *Parkuj i Jedź* przyczynia się do dociążenia komunikacji miejskiej oraz staje się impulsem stymulującym rozwój zarówno komunikacji autobusowo – tramwajowej, jak i kolejowej.

W latach 2011-2012 oddano do użytku parkingi typu *Parkuj i Jedź*:

- parking Al. Krakowska, Warszawa – 415 miejsc postojowych;
- parking Wawer SKM, Warszawa – 133 miejsca postojowe;
- parking Ursus Niedźwiadek, Warszawa – 356 miejsc postojowych;
- parking przy dworcu kolejowym, Teresin – 57 miejsc postojowych;
- parking w Radomiu – 198 miejsc postojowych;
- parking w Mińsku Mazowieckim – 140 miejsc postojowych dla samochodów oraz 40 dla motocykli i rowerów.

Wybudowanie parkingów spowodowało wzrost zapotrzebowania na komunikację miejską oraz przyczyniło się do zmniejszenia ruchu samochodów osobowych w centrum miasta.

W latach 2011-2012 na przedsięwzięcie *Budowa parkingów strategicznych typu Parkuj i Jedź* w m.st. Warszawa z RPO WM 2007-2013 wydatkowano około 11 326 tys. zł.

Działanie I.1.14.**Wyznaczanie nowych stref płatnego parkowania w miastach**

Funkcjonowanie stref z opłatami ogranicza atrakcyjność tych miejsc dla kierowców, a tym samym przekłada się na zmniejszenie liczby pojazdów wjeżdżających do centrum miasta, co obniża emisję spalin do atmosfery i hałas.

W latach 2011-2012 strefa płatnego parkowania została rozszerzona w miastach:

- Warszawa – strefę rozszerzono o część Śródmieścia, Woli, Ochoty oraz Pragi Północ;
- Milanówek – rozszerzono strefę śródmiejską (4 nowe parkometry);
- Ostrołęka – strefę powiększono o 277 płatnych miejsc parkingowych;
- Ciechanów – strefę powiększono o 60 płatnych miejsc parkingowych.

Działanie I.1.15.**Wprowadzanie w centrach miast stref z ograniczeniem poruszania się pojazdów**

Miejski Zarząd Dróg w Płocku od 2011 r. realizuje cel ograniczenia, a docelowo wyeliminowania pojazdów ciężarowych, przeciążonych i wiozących materiały niebezpieczne przez centrum Płocka. Budowa wag preselekcyjnego systemu ważenia pojazdów, tworzenie zatok do ważenia TIR-ów, inwestycje w infrastrukturę drogową, plan wprowadzenia specjalnych zezwoleń na wjazd do Płocka dla pojazdów ciężarowych, stworzenie stref tonażowych czy czasowe ograniczenia wjazdu to elementy strategii wyprowadzenia tranzytu i ruchu ciężkiego poza centrum miasta i osiedla mieszkalne.

W Warszawie również obowiązuje zakaz poruszania się pojazdów o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 16 ton w godzinach 7:00-10:00 oraz 16:00-20:00.

Ruch tranzytowy niezwiązany z obsługą aglomeracji warszawskiej odbywa się po sieci dróg objazdowych wyznaczonych drogami krajowymi nr 50 i 62 oraz drogą krajową nr 60.

Przewidziano możliwość dopuszczenia do ruchu, w godzinach obowiązywania ograniczenia, pojazdów o masie całkowitej powyżej 16 ton, na podstawie identyfikatora C16 wydawanego przez Zarząd Dróg Miejskich.

Działanie I.1.16.**Wprowadzanie niskoemisyjnych paliw i technologii w systemie transportu publicznego i służb miejskich oraz****Działanie I.1.17.****Zakup przez lokalne władze pojazdów bardziej przyjaznych dla środowiska**

W latach 2011-2012 samorządy lokalne sukcesywnie wyłączały z użytkowania starsze, mało ekonomiczne pojazdy. Zakupione pojazdy często były zasilane LPG⁵, co w znacznym stopniu zmniejsza koszty eksploatacji. Nowe samochody są bardziej przyjazne środowisku poprzez niższe spalanie paliwa. Spełniają normę emisji spalin EURO 5.

Na początku sierpnia 2012 r. w Warszawie uruchomiany został System Roweru Publicznego pod nazwą Veturilo. Uruchomiono 58 stacji, które udostępniały 1 068 rowerów. Do systemu zarejestrowało się 47,5 tys. użytkowników. W okresie od sierpnia do końca października 2012 r. odnotowano ponad 290 tys. wypożyczeń. System sukcesywnie będzie powiększany o dodatkowe stacje oraz zwiększana będzie ilość dostępnych rowerów.

W 2011 r. zawiązany został Regionalny Klaster E-Mobilności *Warszawski Klaster E-Mobil*, który jest platformą współdziałania przedsiębiorstw, samorządu terytorialnego, jednostek naukowych i instytucji otoczenia biznesu. Klaster liczy obecnie 18 członków, w tym m.st. Warszawa. Koordynatorem jest Politechnika Warszawska. Zakładane główne obszary działalności *Klastra* to wspieranie rozwoju ekologicznego transportu w aglomeracji warszawskiej (w tym transportu elektrycznego i jego infrastruktury). Więcej informacji na temat Regionalnego Klastra E-Mobilności znajduje się w *Działaniu VI.2.1. Promowanie tworzenia różnych form współpracy pomiędzy jednostkami naukowo-badawczymi i przemysłem (Obszar priorytetowy VI – Zagadnienia Systemowe; Cel średniookresowy – Zwiększenie roli placówek naukowo-badawczych Mazowska we wdrażaniu ekoinnowacji; Kierunek działań – Tworzenie trwałych powiązań między jednostkami naukowo-badawczymi, przemysłem, samorządem oraz administracją rządową w zakresie wdrażania ekoinnowacji w przemyśle oraz produkcji wyrobów sprzyjających środowisku).*

Działanie I.1.18. Budowa ścieżek rowerowych

W latach 2011-2012 system tras rowerowych w Warszawie powiększył się o ok. 67 km. Długość całego systemu tras rowerowych w Warszawie na koniec 2012 r. wyniosła ponad 340 km. Nowe odcinki dróg rowerowych powstają przede wszystkim poza ścisłym centrum miasta, głównie jako element przebudowy/budowy odcinków ulic. W centrum miasta wprowadzane są rozwiązania o mniejszym stopniu segregacji ruchu rowerowego, takie jak pasy i kontrapasy dla rowerów. Powstają także nowe kładki z podjazdami dla rowerów. Niezależnie od budowy nowej infrastruktury również starsze drogi rowerowe są dostosowywane do obecnie obowiązujących standardów. Modernizacje dróg rowerowych obejmują przede wszystkim wymianę nawierzchni.

W latach 2011-2012 ścieżki rowerowe powstawały również w miastach i gminach, których celem jest zwiększanie atrakcyjności komunikacyjnej i turystyczno-rekreacyjnej swojego terenu. Tego typu inwestycje były realizowane m.in. w Płocku, Sulejówku, Halinowie, Pruszkowie, Czosnowie, Olszewie-Borkach, Ostrowi Maz., Kałuszynie, Otwocku, Sarnakach, Legionowie, Jastrzębiu i Korczewie.

Działanie I.1.19. Wprowadzenie ograniczeń prędkości na drogach o pyłacej nawierzchni

Z analizy ankiet wynika, że żadna jednostka samorządu terytorialnego ani zarządu dróg nie wprowadzali w latach 2011-2012 nowych, dodatkowych ograniczeń prędkości na drogach o pyłacej nawierzchni.

Działanie I.1.20. Intensyfikacja okresowego czyszczenia ulic

Okresowe czyszczenie ulic jest zadaniem ciągłym i jego realizacja należy do jst. Największe wyzwanie w tym zakresie stoi przed Warszawą. W ramach tego działania Zarząd Oczyszczania Miasta wykonuje:

- mechaniczne zmiatanie i zmywanie jezdni, zatok parkingowych oraz autobusowych obejmujące drogi krajowe, powiatowe i wojewódzkie;
- cykliczne ręczne oczyszczanie (wraz z wywozem i utylizacją) powierzchni zlokalizowanych wzdłuż dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych: chodników, placów, kładek oraz Stref Parkingów Parkowania Niestrzeżonego.
- cykliczne mechaniczne i ręczne oczyszczanie jezdni w okresie pozimowym i letnim łącznie z wywozem i utylizacją zebranych zanieczyszczeń.

⁵ **LPG** (skrót od ang. *Liquefied Petroleum Gas*) (propan butan), paliwo silnikowe – autogaz.

Zadanie te realizowały również jednostki samorządu terytorialnego w: Garwolinie, Otwocku, Piasecznie, Legionowie, Ostrołęce, Lesznowoli, Zawidzu, Mrozach, Kozienicach, Pruszkowie, Siedlcach, Pułtusku, Sulejówku, Maciejowicach, Szreńsku.

Działanie I.1.21. Szkolenia kierowców – ekojazda

W ramach działań proekologicznych mających na celu podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa, w latach 2011-2012 Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Warszawie prowadził szkolenia m.in. dla kierowców zawodowych oraz kierowców flot samochodowych. Jednym z istotnych celów szkoleń jest rozwój świadomości ekologicznej oraz wykształcenie u nich postaw troski o środowisko naturalne. W sumie przez okres dwóch lat przeszkolono 303 osoby, a koszt ww. szkoleń wyniósł 223 tys. zł.

Kierunek działań – Ograniczenie emisji punktowej

Działanie I.1.22. Ograniczenie wielkości emisji substancji zanieczyszczających powietrze poprzez m.in.: optymalne sterowanie procesem spalania i podnoszenie sprawności procesu produkcji energii, zmianę technologii lub profilu produkcji, zmianę paliwa, a także likwidację źródeł emisji

W latach 2011-2012 działanie realizowano w:

- Polskim Koncernie Naftowym ORLEN S.A. w Płocku – montaż nowych pilotów na pochodniach WO II i nr 1;
- PGNiG Termika S.A. w Warszawie – instalacja mokrego odsiarczania spalin w EC Siekierki, budowa instalacji selektywnej katalitycznej redukcji tlenków azotu w EC Siekierki;
- ENEA Wytwarzanie S.A. (Kozienice) – zabudowa palników pyłowych niskoemisyjnych na kotle OP-650 bl.3;
- ENERGA Elektrownie Ostrołęka S.A. – instalacja odazotowania spalin, redukcja NOx w kotle OP 650;
- RADKOM Sp. z o.o. – sukcesywne podwyższanie studni gazowych na składowisku odpadów w Radomiu-Wincentowie;
- Kozienicka Gospodarka Komunalna Sp. z o. o. – modernizacja kotła WR-10/EM nr 6 – zmiana konstrukcji na ekrany szczelne membranowe;
- ZEC Sp. z o.o. Nowy Dwór Mazowiecki – montaż instalacji recyrkulacji powietrza podmuchowego kotła WR 25 nr 2.

Od 2012 r. Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie, wspólnie z Mazowieckim Portem Lotniczym Warszawa-Modlin uczestniczy w projekcie pn. *Niskoemisyjne Regiony Lotniskowe (Decarbonated Airport Regions, D-AIR)*, który jest międzynarodową inicjatywą (w ramach INTERREG IVC) wychodzącą naprzeciw władzom portów lotniczych i jednostek samorządu terytorialnego zainteresowanym wzmocnieniem konkurencyjności w poszanowaniu zasad rozwoju zrównoważonego oraz w oparciu o nowoczesne, przyjazne dla środowiska technologie. Projekt realizowany będzie do końca 2014 r., a jednym z jego końcowych etapów jest opracowanie i wdrożenie *Regionalnego Planu Implementacyjnego dla Mazowieckiego Portu Lotniczego Warszawa-Modlin (RPI)*.

Główne cele RPI to ograniczenie emisji CO₂ pochodzącej z pracy operacyjnej portu oraz ograniczenie emisji CO₂ emitowanej przez naziemny transport pasażerów i pracowników portu (dojazdy do lotniska).

Działanie I.1.23. Stosowanie efektywnych technik odpylania gazów odlotowych

W monitorowanych latach działanie było realizowane w:

- RADPEC S.A. – modernizacja układu odpylania spalin kotła WR-25 nr 3 w Ciepłowni Północ - Radom poprzez montaż odpylacza tkaninowego;
- ZAP Sznajder Batterien S.A. – montaż filtra absolutnego na linii montażowej nr 2 w Piastowie;
- ENEA Wytwarzanie S.A. (Kozienice) – systematyczna wymiana i modernizacja elektrofiltrów na blokach;
- ROCKWOOL POLSKA Sp. z o.o. – w Małkini Górnej na liniach GRODAN II i FASROCK FREZ - instalacja filtrów workowych;
- Polskim Koncernie Naftowym ORLEN S.A. w Płocku – wyposażenie kotła w palniki niskoemisyjne i instalacje katalitycznego odgazowania oraz odpylania.

Działanie I.1.24.
Zmniejszenie strat przesyłu energii

Działania w kierunku zmniejszenia strat w przesyłaniu energii realizowane są przede wszystkim w energetyce ciepłej. W większości inwestycje polegają na wymianie sieci wykonywanej w technologii tradycyjnej na rury preizolowane. Elementy preizolowane składają się z rury stalowej przewodowej umieszczonej centralnie w płaszczu rury poliuretanowej. Wolna przestrzeń jest wypełniona pianką poliuretanową. Cały system, ze względu na jego szczelność, powoduje, że straty ciepła do otoczenia w porównaniu z technologią tradycyjną są znacznie mniejsze. Tego typu inwestycje zrealizowano m.in. w: PEC Mińsk Mazowiecki, PEC Ciechanów, PEC Płońsk, ZEC Nowy Dwór Mazowiecki, RADPEC S.A., Kozienskiej Gospodarce Komunalnej Sp. z o.o. Szereg inwestycji mających również wpływ na zmniejszanie strat przesyłu energii przydzielono do *Działania I.1.3. Rozbudowa centralnych systemów zaopatrywania w energię ciepłą.*

RWE Stoen Operator Sp. z o.o. w latach 2011-2012 przeprowadził wymianę elektroenergetycznych linii kablowych (15kV) średniego napięcia na linie o większym przekroju przewodów oraz skablowanie linii napowietrznych 15kV. W wyniku modernizacji elektroenergetycznej sieci dystrybucyjnej zmniejszono straty przesyłu energii. Obecnie brak jest danych na temat uzyskanego wskaźnika efektywności energetycznej ze względu na zmiany konfiguracji sieci 15kV w trakcie ich modernizacji. W związku z tym obliczenia wskaźnika obarczone byłyby dużym błędem.

Działanie I.1.25.
Wdrażanie nowoczesnych technologii przyjaznych środowisku (BAT)

W ramach wdrażania nowoczesnych technologii przyjaznych środowisku zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

- budowa nowej ekologicznej jednostki kotłowej spełniającej obowiązujące standardy emisji dla nowych instalacji w Polskim Koncernie Naftowym ORLEN S.A.;
- zastosowanie pieca indukcyjnego do topienia miedzi i stopów miedzi w atmosferze argonu w PKP Energetyka S.A.;
- budowa instalacji katalitycznego odazotowania spalin dla kotłów OP-650 w ENEA Wytwarzanie S.A.

Kierunek działań – Ograniczenie emisji substancji do powietrza poprzez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego

Działanie I.1.26.
Uwzględnianie w dokumentach planistycznych sposobów zabudowy i zagospodarowania terenów umożliwiających ograniczenie emisji substancji do powietrza

W latach 2011-2012 w uchwalanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zawarto szereg zapisów, które wprowadzają zasady stosowania w nowych i przebudowywanych obiektach, proekologicznych systemów ciepłych lub zakazują lokalizowania obiektów, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko.

W zakresie ochrony przed zanieczyszczeniem powietrza wprowadzano m.in. zapisy o treści:

- indywidualnymi źródłami ciepła mogą być wyłącznie paliwa i systemy grzewcze nieszkodliwe ekologicznie: gaz ziemny, gaz płynny, olej niskosiarkowy, energia elektryczna, biomasa oraz inne proekologiczne niekonwencjonalne źródła energii, w tym odnawialne;
- źródłami ciepła dla ogrzewania budynków mogą być: miejska sieć ciepła lub lokalne urządzenia grzewcze, z wykluczeniem opalania ich materiałami, które mogłyby powodować przekroczenia norm emisji pyłów i substancji toksycznych do atmosfery;
- nakaz stosowania wysokosprawnych systemów grzewczych;
- dopuszczenie kominków wyłącznie jako dodatkowe źródło ogrzewania;
- zakaz lokalizowania obiektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko, z wyjątkiem realizacji inwestycji celu publicznego, pod warunkiem uzyskania pozytywnego wyniku oceny oddziaływania na środowisko;
- nie dopuszcza się lokalizacji obiektów usług produkcyjnych, baz, magazynów oraz innych obiektów mogących powodować stałe lub okresowe uciążliwości dla podstawowych funkcji terenu; dopuszcza się lokowanie nieuciążliwego miejsca pracy właściciela działki, pod warunkiem, że działalność ta nie spowoduje wprowadzenia ruchu transportu ciężkiego ponad 3,5 tony ani wzmożonego ruchu samochodów osobowych.

Działanie I.1.27.

Wprowadzanie zapisów dotyczących lokalizacji zakładów przemysłowych, wprowadzających substancje do powietrza, na terenach oddalonych od zabudowy mieszkaniowej oraz terenów cennych przyrodniczo i kulturowo

Zgodnie z przedłożonymi ankietami od samorządów lokalnych w latach 2011-2012 nie wprowadzano zapisów dotyczących lokalizacji zakładów przemysłowych, wprowadzających substancje do powietrza, na terenach oddalonych od zabudowy mieszkaniowej oraz terenów cennych przyrodniczo i kulturowo.

I.2. Cel średniookresowy – Poprawa jakości wód

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 16 działań środowiskowych w ramach celu średniookresowego – **Poprawa jakości wód.**

Tabela nr 5 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Poprawa jakości wód.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska, szczególnie w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków			
I.2.1.	Realizacja KPOŚK	miasta, gminy	→
I.2.2.	Budowa sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich	miasta, gminy, podmioty gospodarcze	↔
I.2.3.	Budowa i rozbudowa lub modernizacja przemysłowych oczyszczalni ścieków	podmioty gospodarcze	→
I.2.4.	Realizacja Programu wyposażenia aglomeracji poniżej 2000 RLM w oczyszczalnie ścieków i systemy kanalizacji zbiorczej	miasta, gminy	→
I.2.5.	Realizacja Programu wyposażenia zakładów przemysłu rolno-spożywczego o wielkości nie mniejszej niż 4000 RLM odprowadzających ścieki bezpośrednio do wód, w urządzenia zapewniające wymagane przez polskie prawo standardy ochrony wód	podmioty gospodarcze	↓
I.2.6.	Zagospodarowanie ścieków w zabudowie rozproszonej – budowa zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni	miasta, gminy	→
I.2.7.	Budowa i modernizacja urządzeń odprowadzających oraz oczyszczających ścieki opadowe oraz roztopowe przy zastosowaniu rozwiązań technicznych zapobiegających bezpośredniemu odprowadzeniu wód opadowych do cieków wodnych	miasta, gminy, podmioty gospodarcze	→
I.2.8.	Podłączenie budynków do istniejących sieci kanalizacyjnej	miasta, gminy, podmioty gospodarcze	→
I.2.9.	Budowa i modernizacja systemów poboru, przesyłu i uzdatniania wody	miasta, gminy, podmioty gospodarcze	→
Kierunek działań – Redukcja zanieczyszczeń wód spowodowanych działalnością rolniczą			
I.2.10.	Realizacja programów działań na obszarach szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego	MODR, WIOŚ	↔
I.2.11.	Właściwe stosowanie i przechowywanie nawozów naturalnych	miasta, gminy	→
Kierunek działań – Realizacja przedsięwzięć mających wpływ na poprawę stanu jakości wód			
I.2.12.	Wprowadzenie technologii produkcji ograniczających ilość zanieczyszczeń wprowadzonych do wód (m.in. zamknięte obiegi wód technologicznych).	podmioty gospodarcze	↓
I.2.13.	Renaturyzacja zbiorników wodnych (m.in. renaturyzacja jezior w gminie Łąck - powiat plocki)	Gmina Łąck, WZMiUW, WIOŚ	→
I.2.14.	Ustanowienie obszarów ochronnych dla GZWP oraz stref ochronnych ujęć wody	RZGW, KZGW	→
I.2.15.	Opracowanie dokumentacji hydrogeologicznej dla GZWP	RZGW, KZGW	→
Kierunek działań – Monitoring jakości wód			
I.2.16.	Kontynuacja i dalszy rozwój sieci monitoringu jakości wód powierzchniowych i podziemnych	PIG, WIOŚ	↔

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

powiaty: grójecki, garwoliński, makowski, mławski, ostrowski, przasnyski.

miasta i gminy: Andrzejewo, Baboszewo, Baranowo, Belsk Duży, Białobrzegi, Biezuń, Błędów, Bodzanów, Boguty Pianki, Borowie, Borkowice, Brańszczyk, Brok, Brwinów, Brudzeń Duży, Bulkowo, Ceglów, Celestynów, Ciechanów, Ciepielów, Chlewiska, Chorzele, Czarnia, Czernice Borowe, Czerwonka, Czerwińsk nad Wisłą, Czosnów, Dąbrówka, Dębe Wielkie, Długosiodło, Dobrze, Domanice, Drobin, Dzierzgowo, Garwolin, Gąbin, Gielniów, Głinojeck, Głowaczów, Gniewoszków, Gołmin-Osrodek, Gostynin, Goworowo, Gozdowo, Góra Kalwaria, Górzno, Gózd, Grabów nad Pilicą, Grodziski Mazowiecki, Grójec, Halinów, Huszlew, Ilów, Ilża, Izabelin, Jabłonna, Jabłonna Lacka, Jadów, Jasieniec, Jastrząb, Jastrzębia, Jedlińsk, Jedlnia-Letnisko, Jednorozec, Józefów, Kadzidło, Kampinos, Karczew, Klwów, Korytnica, Kosów Lacki, Kotuń, Kowal, Kowala, Kozienice, Krasne, Krasnosielc, Krzynowłoga Mała, Kuczbork – Osada, Latowicz, Legionowo, Lelis, Leszno, Lesznówola, Lipowiec Kościelny, Liw, Leoncin, Lubowidz, Łaskarzew, Łąck, Łyse, Maciejowice, Maków Mazowiecki, Małkinia Górna, Miastków Kościelny, Michałowice, Miedzna, Milanówek, Mińsk Mazowiecki, Młynarze, Mogielnica, Mokobody, Mochowo, Mordy, Mrozy, Mszczonów, Myszyniec, Nadarzyn, Naruszewo, Nasielsk, Nieporęt, Nowa Sucha, Nowe Miasto nad Pilicą, Nowy Duninów, Nur, Obyrte, Odrzywół, Olszanka, Olszewo - Borki, Opinogóra Górna, Orońsko, Osieck, Ostrołęka, Ostrów Mazowiecka, Otwock, Pacyna, Paprotnia, Piaseczno, Pilawa, Pionki, Płock, Płoniawy - Bramura, Płońsk, Pokrzywnica, Policzna, Pomiechówek, Potworów, Poświętne, Pruszków, Przasnysz, Przesmyki, Przytyk, Przysucha, Pułtusk, Raciąż, Radom, Radzanowo, Radzanów, Radziejowice, Radzymin, Raszyn, Regimin, Repki, Rościszewo, Różan, Rusinów, Rząśniak, Rybno, Sabnie, Sadowne, Sanniki, Sarnaki, Serock, Siedlce, Siennica, Siemno, Sierpc, Stubice, Sobienie-Jeziory, Sobolew, Sochocin, Sokołów Podlaski, Sochaczew, Sońsk, Stara Biała, Stara Błotnica, Stara Kornica, Starożreby, Stary Lubotyń, Stoczek, Strachówka, Sterdyń, Stromiec, Strzegowo, Stupsk, Suchożebry, Szczawin Kościelny, Szczutowo, Szelków, Szulborze Wielkie, Szydłowiec, Sypniewo, Świercze, Tarczyn, Tczów, Teresin, Tłuszcz, Troszyn, Warka, Warszawa, Wąsowo, Węgrów, Wieczfnia Kościelna, Wieliszew, Wilga, Winnica, Wiskitki, Wiśniewo, Wiśniewo, Wodynie, Wołanów, Wołomin, Wyśmierzyce, Wyszków, Wyszogród, Zabrodzie, Zakroczym, Zakrzew, Załuski, Zatory, Zaręby Kościelne, Zawidz, Zbuczyn, Zielonka, Zwoleń, Żelechów, Żuromin.

przedsiębiorstwa realizujące działania: Ardagh Glass S.A., Bunge Polska Sp. z o.o., CEDROB S.A., Kingspan Sp. z o.o., Kozienicka Gospodarka Komunalna Sp. z o.o., Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej „EMPEGEK” Sp. z o.o. w Sierpcu, MPWiK w m.st. Warszawa S.A., Miejskie Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. Maków Mazowiecki, Narodowe Centrum Badań Jądrowych, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Raciążu, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Radzyminie, Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Sulejówku, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Żąbkach Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. Węgrów, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. Żyrardów, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Zielonce, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Siedlcach, Przedsiębiorstwo Wodociągowo-Kanalizacyjne „Legionowo” Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o., Pułtusk, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Wołominie, RADPEC S.A., RWE Stoen Operator Sp. z o.o. SITA Sp. z o.o., SuperDrob S.A., Wodociągi Miejskie w Radomiu Sp. z o.o., Wodociągi Płockie Sp. z o.o., Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Grodzisku Mazowieckim, Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Ciechanowie Spółka z o.o., Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Nowym Dworze Mazowieckim, Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Łomiankach, Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Mszczonów Sp. z o.o., Zakład Gospodarki Komunalnej w Somiance.

inne instytucje realizujące działania: RDLP Radom (Nadleśnictwo Radom).

Kierunek działań – Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska, szczególnie w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków

Działanie I.2.1. Realizacja KPOŚK

Za realizację KPOŚK odpowiadają poszczególne samorządy lokalne na terenie których zostały utworzone aglomeracje. W ramach realizacji KPOŚK budowane są sieci kanalizacyjne oraz modernizowane, rozbudowywane lub budowane oczyszczalnie ścieków.

W latach 2011-2012, w ramach realizacji KPOŚK, gminy prowadziły głównie inwestycje związane z budową i rozbudową sieci kanalizacyjnej. Przedsięwzięcia realizowane były na obszarze 38 aglomeracji w gminach: Białobrzegi, Borowie, Brok, Brwinów, Ciechanów, Chorzele, Dębe Wielkie, Garwolin, Grodzisk Mazowiecki, Jedlińsk, Józefów, Kadzidło, Legionowo, Łomianki, Miedzna, Milanówek, Mińsk Mazowiecki, Mszczonów, Nieporęt, Nowy Dwór Mazowiecki, Ostrołęka, Otwock, Płock, Pułtusk, Radzymin, Raszyn, Siedlce, Sierpc, Stromiec, Sulejówek, Warka, Węgrów, Wiskitki, Żąbki, Zielonka, Zwoleń, Żelechów, m.st. Warszawa.

Ponadto na terenie aglomeracji: Teresin, Płoniawy Bramura, Małkinia Górna, Świercze, Orońsk, Mokobody, Kadzidło, Baranowo, Przasnysz, Kozienice prowadzone były prace związane z budową i modernizacją oczyszczalni ścieków.

W 2012 r. zakończyła się modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków *Czajka* w Warszawie. Realizacja tego zadania umożliwiła zwiększenie przepustowości z 240 000 m³ na dobę do 435 300 m³ na dobę, co zapewni, razem z oczyszczalnią *Południe*, oczyszczanie wszystkich ścieków z terenu Warszawy. Oddano również do eksploatacji Stację Termiczną Utylizacji Osadów Ściekowych zbudowaną na terenie oczyszczalni *Czajka*, która wykorzystuje najnowsze technologie spalania osadów ściekowych. Osady, które powstają w procesie oczyszczania ścieków są utylizowane w miejscu ich wytwarzania w sposób całkowicie bezpieczny dla mieszkańców i środowiska.

Marszałek województwa corocznie, do 31 marca, na podstawie danych od gmin, przekazuje Prezesowi Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej (KZGW) sprawozdanie z realizacji inwestycji w ramach KPOŚK.

Ponadto Sejmik Województwa Mazowieckiego wyznacza, zmienia lub likwiduje aglomeracje „ściekowe” na wniosek zainteresowanych samorządów lokalnych.

Sprawozdanie z realizacji KPOŚK za 2011 r. przekazano do KZGW w dniu 30 marca 2012 r. Zmieniono 3 aglomeracje, zlikwidowano 5 aglomeracji.

Sprawozdanie z realizacji KPOSK za 2012 r. przekazano do KZGW w dniu 29 marca 2013 r. Zmieniono 45 aglomeracji, zlikwidowano 23 aglomeracje i wyznaczono 1 nową aglomerację. Zgodnie z materiałami przekazanym do raportu, w województwie mazowieckim na koniec 2012 r. wyznaczono 149 aglomeracji.

W ramach projektu *IV aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych* KZGW dokonał analizy stanu zaawansowania realizacji inwestycji w województwie mazowieckim.

W wyniku analizy wykonanej przez KZGW, pod kątem przyjętych założeń wdrażania dyrektywy Rady 91/271/EWG⁶ określono, że w 2015 r.:

- 131 aglomeracji spełni warunek jakości oczyszczania ścieków;
- 89 aglomeracji spełni warunek odpowiedniej wydajności oczyszczalni ścieków;
- 103 aglomeracje spełnią warunek obsługi siecią;
- tylko 59 aglomeracji spełni wszystkie warunki.

W latach 2011-2012 na zadania dofinansowane z RPO 2007-2013 była wypłacona kwota w wysokości 52,39 mln zł (dofinansowano 10 zadań).

Tabela nr 6 Lista projektów dofinansowana w latach 2011-2012 w ramach RPO WM Priorytet IV, Działanie 4.1 – Gospodarka wodno-ściekowa.

Lp.	Nazwa projektu	Lata realizacji projektu	Całkowity koszt przedsięwzięcia (zł)	Środki wypłacone z RPO (zł)	
				2011 r.	2012 r.
1.	Gospodarka wodno-ściekowa w Mieście i Gminie Białobrzegi	grudzień 2007- grudzień 2011	11 411 211,55	2 263 145,89	0
2.	Budowa kanalizacji sanitarnej oraz sieci wodociągowej w ul. Jana Kazimierza w Nieporęcie	grudzień 2007- październik 2012	5 843 311,77	2 728 496,70	2 238 318,30
3.	Kanalizacja sanitarna dla msc. Kadzidło - centrum i osiedle Podtatrze z rozbudową oczyszczalni ścieków i wodociągu w Kadzidle	marzec 2009 – grudzień 2012	12 355 432,92	3 082 810,86	6 629 222,68
4.	Poprawa wyposażenia w infrastrukturę techniczną Gminy Osieck poprzez budowę sieci kanalizacyjnej oraz oczyszczalni ścieków w Osiecku	marzec 2007- grudzień 2010	11 929 087,29	1 414 789,96	0
5.	Uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej w aglomeracji Jednorożec	styczeń 2007- wrzesień 2011	15 940 547,43	3 332 282, 86	0
6.	Poprawa stanu środowiska naturalnego i wzrost atrakcyjności gminy Skórzec poprzez rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz budowę i rozbudowę oczyszczalni ścieków	maj 2007 – sierpień 2012	17 819 614, 68	3 083 979, 22	893 137,86
7.	„Rozbudowa systemu kanalizacyjnego w gminie Miedzna” (Budowa kanalizacji w m. Wola Orzeszowska, Orzeszówka i Wrzoski oraz budowa reaktora ze zbiornikiem retencyjno – uśredniającym przy oczyszczalni ścieków w Miedznie)	wrzesień 2008- wrzesień 2011	7 102 062,60	2 898 534,20	0
8.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Trzcianka i Niemiry oraz oczyszczalni ścieków w Trzciance	styczeń 2007- grudzień 2013	12 238 111,00	2 601 358, 98	5 213 385,35
9.	Budowa kanalizacji sanitarnej w gminie Wiskitki oraz budowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Guzów	styczeń 2009- czerwiec 2015	51 595 905,51	4 331 114,94	2 821 524,75
10.	Kompleksowa Gospodarka Wodno-Ściekowa Gminy Stromic	2007-2015	32 471 272,74	0	9 163 400,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z gmin

⁶ Dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych

Działanie I.2.2

Budowa sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich

W raportowanym okresie, zgodnie z danymi GUS w latach 2011-2012 na terenach wiejskich województwa mazowieckiego wybudowano 702,7 km (2011 r.) i 671,7 km (2012 r.) sieci kanalizacyjnej.

Na terenie województwa mazowieckiego w latach 2011-2012 oddano do użytku 16 nowych oczyszczalni ścieków w miejscowościach: Andrzejewo, Mochowo, Lubowidz, Korytnica, Wieczfnia Kościelna, Drobin, Sarnaki, Sadowne, Brudzeń Duży, Górzno, Goworowo, Świercze, Gniewoszków, Stara Błotnica, Orońsko, Nadarzyn oraz rozbudowano i zmodernizowano 5 oczyszczalni ścieków w gminach: Rząśnik, Sterdyń, Sanniki, Radzanowo, Gąbin, Siennica.

Większość przedsięwzięć była dofinansowana z PROW 2007-2013 i WFOŚiGW. Wykaz gmin i jednostek organizacyjnych, które w latach 2011-2012 uzyskały dofinansowanie z PROW 2007-2013 na budowę m.in. sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków znajduje się w tabelach 8 i 9.

W latach 2011-2012 na zadania dofinansowane z RPO 2007-2013 była wypłacona kwota w wysokości 92,49 mln zł (dofinansowano 14 zadań).

Tabela nr 7 Lista projektów dofinansowana w latach 2011-2012 w ramach RPO WM Priorytet IV, Działanie 4.1 – Gospodarka wodno-ściekowa.

Lp.	Nazwa projektu	Lata realizacji projektu	Całkowity koszt przedsięwzięcia (zł)	Środki wypłacone z RPO (zł)	
				2011 r.	2012 r.
1.	Przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego i poprawa stanu środowiska naturalnego w gminie Gliniojeck dzięki rozbudowie systemu wodociągów i kanalizacji	wrzesień 2007- październik 2013	54 302 516,21	9 034 567,26	16 083 386,32
2.	Uzupełnienie systemu wodno-kanalizacyjnego gminy wraz z rozbudową oczyszczalni ścieków i stacji uzdatniania wody w miejscowości Mogielnica	styczeń 2007- październik 2013	22 022 636,95	4 609 462,24	8 700 714,22
3.	Rozbudowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę oraz infrastruktury i urządzeń służących do oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych w gminach Płoniawy – Bramura i Krasne	styczeń 2008 – grudzień 2013	21 191 114,69	21 301,90	7 987 008,80
4.	Budowa kanalizacji sanitarnej z przyłączami w msc. Myszyniec Stary, część msc. Myszyniec-Koryta i Wolkowe (zlewnia I-V) oraz budowa kolektora sanitarnego wraz z przebudową przepompowni i rozbiórką oczyszczalni ścieków „BIOBLOK MUa50” w Myszyńcu	kwiecień 2012 - grudzień 2012	4 616 892,48	2 074,00	3 728 305,78
5.	Budowa „Wodociągu Północnego” oraz sieci kanalizacyjnej w gminie Olszewo-Borki	sierpień 2008 – listopad 2013	8 612 861,94	0	1 122 066,06
6.	Aktywizacja społeczno-gospodarcza Gminy Małkinia Górna poprzez rozwój infrastruktury technicznej – rozbudowa oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej w Małkini Górnej	luty 2008 - lipiec 2013	7 235 905,59	1 811 840, 90	2 976 770,29
7.	Poprawa wyposażenia w infrastrukturę techniczną Gminy Osieck poprzez budowę sieci kanalizacyjnej oraz oczyszczalni ścieków w Osiecku	marzec 2007 – grudzień 2010	11 929 087,29	1 414 789,96	0
8.	Uporządkowanie gospodarki ściekowej w zlewni jezior: Ciechomickiego, Górskiego i Zdwojskiego w gminie Łąck- Etap I	kwiecień 2009 – grudzień 2014	16 624 381,59	50 023,61	437 826,22
9.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach: Borowiczki	styczeń 2009 – wrzesień 2013	13 859 804,62	5 327 458,42	788 611,13

Lp.	Nazwa projektu	Lata realizacji projektu	Całkowity koszt przedsięwzięcia (zł)	Środki wypłacone z RPO (zł)	
				2011 r.	2012 r.
	Pieńki, Bielino, Liszyno i Wykowo, gmina Słupno				
10.	Ochrona obszaru Natura 2000 – Dolina Liwca poprzez : Kanalizacja zbiorcza Jadów II i III etap – budowa kanalizacji w m. Nowy Jadów, Borzemy, Letnisko Nowy Jadów, Urle.	luty 2005 – grudzień 2012	21 053 301,94	2 518 009,03	11 044 385,78
11.	Ochrona Kampinoskiego Parku Narodowego poprzez rozbudowę oczyszczalni ścieków Mokra Łąka w Truskawiu wraz z budową kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowej w Gminie Izabelin	wrzesień 2008 – grudzień 2013	28 373 812,33	231 570,19	3 628 661,76
12.	Kompleksowa budowa wraz z przebudową systemu gospodarki wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Stoczek	lipiec 2007- lipiec 2011	5 141 058,18	1 655 380,53	0
13.	Wzmocnienie własnego potencjału gospodarczego powiatu mińskiego i gminy Halinów poprzez kompleksowe uzbrojenie terenów inwestycyjnych w m. Dł. Kościelna	lipiec 2011- grudzień 2011	1 618 680,00	1 375 878,00	0
14.	Poprawa infrastruktury technicznej terenów inwestycyjnych w Przasnyskiej Strefie Gospodarczej	czerwiec 2008 - czerwiec 2012	34 039 391,41	6 938 847,75	1 014 942,25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet

Tabela nr 8 Dofinansowanie zadań z zakresu gospodarki wodno-ściekowej w ramach Osi 3 PROW 2007-2013 *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskich – 2011 r.*

Lp.	Gmina/jednostka organizacyjna	Kwota dofinansowana z EFRROW (zł)	Koszt całkowity przedsięwzięcia (zł)	Szczegółowy zakres
1.	Gmina Tłuszcz	433 653,00	767 202,74	wodociąg
2.	Gmina Stara Kornica	349 756,00	568 937,12	przydomowe oczyszczalnia
3.	Gmina Mochowo	801 318,00	1335283,33	oczyszczalnia, kanalizacja
4.	Gmina Wolanów	778 512,00	1 286 012,59	kanalizacja
5.	Gmina Wiśniewo	162 937,00	269 834,00	przydomowe oczyszczalnia
6.	Gmina Gózd	1 789 411	2 913 330,61	kanalizacja
8.	Gmina Lubowidz	361 183,59	592804,19	oczyszczalnia
10.	Gmina Krasnosielc	263 983,00	524 530,08	wodociąg
11.	Gmina Korytnica	1 580 000,00	3 868 566,60	oczyszczalnia, kanalizacja
12.	Gmina Czerwińsk nad Wisłą	411 526,00	903 091,94	kanalizacja
13.	Gmina Zakrzew	932 046,00	2 274 193,15	przydomowe oczyszczalnia
14.	Gmina Szulborze Wielkie	1 459 162,00	2 387 116,97	przydomowe oczyszczalnia
15.	Gmina Nur	1 170 465,00	1 959 031,79	przydomowe oczyszczalnia
16.	Gmina Potworów	916 531,00	1 505 689,37	kanalizacja
17.	Gmina Pionki	2 438 892,00	3 998 096,06	kanalizacja
18.	Gmina Tczów	2 577 657,00	4 510 570,47	kanalizacja
20.	Gmina Suchożebry	846 645,00	1 402 429,83	przydomowe oczyszczalnia
21.	Gmina Borkowice	222 481,00	372 927,96	kanalizacja
22.	Gmina Baranowo	1 012 466,00	1 954 073,33	wodociąg

Lp.	Gmina/jednostka organizacyjna	Kwota dofinansowana z EFROW (zł)	Koszt całkowity przedsięwzięcia (zł)	Szczegółowy zakres
23.	Gmina Zwoleń	268 772,00	545 313,19	wodociąg
24.	Gmina Wodynie	903 235,00	1 610 099,99	wodociąg
25.	Gmina Czarnia	341 865,00	555 627,63	wodociąg
26.	Gmina Przytyk	1 163 373,00	1 892 420,22	kanalizacja
27.	Gmina i Miasto Przysucha	1 303 187,00	3 191 713,74	kanalizacja
28.	Gmina Ciepiałów	909 761,00	1 571 043,88	suw
29.	Gmina Sienno	532 932,00	1 336 537,00	wodociąg
30.	Gmina Pomiechówek	160 998,00	396 497,20	wodociąg
31.	Gmina Zbuczyn	1 337 752,00	2 308 088,39	wodociąg, kanalizacja
32.	Gmina Biezuń	2 538 941,00	4 576 266,49	wodociąg, suw
33.	Gmina Wąsewo	1 073 250,00	2 390 849,61	wodociąg, kanalizacja
34.	Gmina Szczutowo	1 165 598,00	1 915 804,24	kanalizacja
35.	Gmina Rząśnik	1 468 305,00	2 388 443,06	oczyszczalnia
36.	Gmina Opinogóra Górna	532 259,00	952 619,71	przydomowe oczyszczalnie, kanalizacja
37.	Gmina Łaskarzew	1 661 400,00	3 066 988,90	wodociąg, kanalizacja
38.	Gmina Dąbrówka	918 392,00	1 493 920,50	wodociąg, kanalizacja
39.	Gmina Radzanów	1 235 092,00	2 012 383,98	wodociąg, przydomowe oczyszczalnie
40.	Gmina Andrzejewo	2 370 143,00	3 887 588,69	suw, przydomowe oczyszczalnie
41.	Gmina Klwów	2 863 127,00	4 772 324,84	kanalizacja
42.	Gmina Przesmyki	1 061 775,00	1 744 059,31	przydomowe oczyszczalnia
43.	Gmina Bodzanów	1 743 146,00	2 834 869,19	kanalizacja
44.	Gmina Ostrów Mazowiecka	2 900 415,00	4 718 009,58	przydomowe oczyszczalnia
45.	Gmina Rusinów	1 270 641,00	2 066 910,31	kanalizacja
46.	Gmina Wieczfnia Kościelna	1 677 017,00	2 778 696,43	oczyszczalnia
47.	Gmina Winnica	1 456 716,00	2 362 433,77	wodociąg, kanalizacja
48.	Gmina Drobin	178 212,00	289 892,78	oczyszczalnia
49.	Gmina Pokrzywnica	391 532,00	683 557,30	wodociąg
50.	Gmina Nowe Miasto nad Pilicą	1 022 306,00	2 074 632,06	wodociąg, kanalizacja
51.	Gmina Młynarze	408 635,00	816 795,73	wodociąg
52.	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Gminy Mszczonów	525 328,00	1 211 880,39	wodociąg
53.	Gmina Stary Lubotyń	661 890,00	1 076 674,64	suw
54.	Gmina Ceglów	883 768,00	1 587 635,84	wodociąg, kanalizacja
55.	Gmina Stara Biała	1 306 700,00	2 121 140,05	kanalizacja
56.	Gmina Brok	551 746,00	900 750,53	kanalizacja
57.	Gmina Wołomin	136 615,00	365 350,48	wodociąg, kanalizacja
58.	Gmina Szczawin Kościelny	1 004 316,00	1 643 504,75	suw

Lp.	Gmina/jednostka organizacyjna	Kwota dofinansowana z EFROW (zł)	Koszt całkowity przedsięwzięcia (zł)	Szczegółowy zakres
59.	Zakład Gospodarki Komunalnej w Somiance	656 968,00	1 263 515,15	suw, kanalizacja, wodociąg,
60.	Gmina Kuczbork - Osada	1 553 064,00	2 710 036,10	kanalizacja, SUW
61.	Gmina Sabnie	98 009,00	158 660,33	wodociąg
62.	Gmina Jasieniec	740 069,00	1 203 845,76	kanalizacja
63.	Gmina Strzegowo	756 700,00	1 273 251,06	przydomowe oczyszczalnia
64.	Gmina Policzna	394 343,00	777 800,75	kanalizacja
65.	Gmina Nasielsk	51 017,00	106 753,41	wodociąg
66.	Gmina Sypniewo	502 505,00	991 464,92	wodociąg
67.	Gmina Czosnów	1 068 816,00	2 876 049,00	kanalizacja
68.	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o. o. w Raciążu	420 487,00	719 665,80	suw
69.	Gmina Sterdyń	1 435 541,00	2 378 660,11	oczyszczalnia
70.	Gmina Zatory	1 398 639,00	2 360 066,55	suw
71.	Gmina Nowy Duninów	547 634,00	898 120,69	kanalizacja
72.	Gmina Tarczyn	394 660,00	1 401 800,00	wodociąg, kanalizacja
73.	Gmina i Miasto Wyszogród	1 295 031,00	2 106 583,98	wodociąg, kanalizacja
74.	Gmina Załuski	1 729 196,00	2 812 826,00	przydomowe oczyszczalnia
75.	Gmina Nadarzyn	2 157 242,00	5 267 095,47	oczyszczalnia, kanalizacja
76.	Gmina Płońsk	1 114 536,00	1 836 302,61	przydomowe oczyszczalnia
77.	Gmina Iłża	136 977,00	282 776,65	wodociąg
78.	Gmina Sokółów Podlaski	496 855,00	818 401,56	kanalizacja
79.	Gmina Zakroczym	1 250 925,00	2 038 639,35	kanalizacja
80.	Gmina Przasnysz	1 062 926,00	1 763 601,69	kanalizacja
81.	Gmina Bulkowo	457 480,00	744 168,15	suw
82.	Gmina Troszyn	245 615,00	473 191,71	przydomowe oczyszczalnia
83.	Gmina Czerwonka	905 924,00	1 480 990,79	przydomowe oczyszczalnia
85.	Miasto i Gmina Mogielnica	175 334,00	443 623,00	wodociąg, kanalizacja
86.	Gmina Gozdowo	1 995 840,00	3 420 710,62	kanalizacja
87.	Gmina Zaręby Kościelne	1 093 609,00	1 776 977,75	przydomowe oczyszczalnia
88.	Gmina Grabów nad Pilicą	632 086,00	1 258 962,49	kanalizacja
89.	Gmina Halinów	551 016,00	904 389,44	przydomowe oczyszczalnie,

Lp.	Gmina/jednostka organizacyjna	Kwota dofinansowana z EFROW (zł)	Koszt całkowity przedsięwzięcia (zł)	Szczegółowy zakres
				wodociąg
90.	Gmina Odrzywół	381 656,00	620 827,96	wodociąg
91.	Gmina Sarnaki	285 514,00	462 940,67	oczyszczalnia, kanalizacja, przydomowe oczyszczalnie
92.	Gmina Ilów	1 893 409,00	3 897 239,15	wodociąg, kanalizacja
93.	Gmina Siennica	921 486,00	1 511 238,02	przydomowe oczyszczalnia
94.	Gmina Obryte	713 276,00	1 163 741,10	suw
95.	Gmina Pacyna	528 432,00	901 112,39	kanalizacja
96.	Gmina Łyse	370 852,00	1 334 006,98	przydomowe oczyszczalnia
97.	Miasto i Gmina Serock	1 262 761,00	3 134 233,92	wodociąg, kanalizacja
98.	Gmina Gostynin	2 190 910,00	4 134 825,68	wodociąg, kanalizacja
99.	Gmina Sadowne	2 060 451,00	3 378 107,70	oczyszczalnia, kanalizacja
100.	Gmina Zabrodzie	718 459,00	1 166 066,00	wodociąg, kanalizacja
101.	RAZEM	95 716 268,59	172 284 621,03	

Źródło: Departament Rolnictwa i i Rozwoju Obszarów Wiejskich UMWM

Tabela nr 9 Dofinansowanie zadań z zakresu gospodarki wodno-ściekowej w ramach Osi 3 PROW 2007-2013 *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskich – 2012 r.*

Lp.	Gmina/jednostka organizacyjna	Kwota dofinansowania z EFROW (zł)	Koszt całkowity przedsięwzięcia (zł)	Szczegółowy zakres
1.	Gmina Kowala	2 148 147,00	3 620 899,95	przydomowe oczyszczalnie
2.	Gmina Boguty-Pianki	609 982,00	1 015 980,63	kanalizacja, przydomowe oczyszczalnie
3.	Gmina Tłuszcz	1 299 981,00	2 147 220,05	wodociąg
4.	Gmina Naruszewo	956 080,00	1 567 556,16	przydomowe oczyszczalnie
5.	Gmina Brudzeń Duży	1 784 854,00	4 544 447,14	oczyszczalnia, kanalizacja
6.	Gmina Czernice Borowe	1 721 202,00	4 259 003,65	kanalizacja, przydomowe oczyszczalnie
7.	Gmina Stara Kornica	305 568,00	516 101,33	przydomowe oczyszczalnie
8.	Gmina Rościszewo	677 430,00	1 154 491,88	kanalizacja
9.	Gmina Mochowo	1 764 095,00	3 493 562,37	oczyszczalnia, kanalizacja
10.	Gmina Wolanów	772 295,00	1 286 012,59	kanalizacja
11.	Gmina Górzno	2 868 034,00	4 816 510,18	oczyszczalnia, kanalizacja
12.	Gmina Lubowidz	2 021 203,00	3 309 490,24	oczyszczalnia, suw
13.	Gmina Krasnosielc	286 395,55	575 196,48	wodociąg
14.	Gmina Korytnica	2 420 000,00	7 297 982,82	oczyszczalnia, kanalizacja
15.	Gmina Goworowo	2 371 749,00	3 932 702,40	oczyszczalnia, kanalizacja
16.	Gmina Kotuń	867 084,00	1 563 574,78	kanalizacja
17.	Gmina Szelków	1 471 994,00	2 896 652,87	wodociąg
18.	Gmina Czerwińsk nad Wisłą	362 292,00	777 012,00	kanalizacja
19.	Gmina Zakrzew	1 081 621,00	2 660 789,93	przydomowe oczyszczalnie
20.	Gmina Szydłowiec	1 127 906,00	1 846 360,08	kanalizacja

Lp.	Gmina/jednostka organizacyjna	Kwota dofinansowania z EFROW (zł)	Koszt całkowity przedsięwzięcia (zł)	Szczegółowy zakres
21.	Gmina Sobolew	2 215 926,00	4 140 699,54	kanalizacja
22.	Gmina Świercze	1 243 331,00	3 053 320,32	oczyszczalnia, kanalizacja, wodociąg
23.	Gmina Staroźreby	2 978 008,00	7 884 650,80	kanalizacja
24.	Gmina Borkowice	1 853 293,00	3 039 400,85	kanalizacja
25.	Gmina Olszanka	1 195 774,00	1 959 699,64	przydomowe oczyszczalnie
26.	Gmina Baranowo	1 107 796,00	1 812 922,32	wodociąg, przydomowe oczyszczalnie
27.	Gmina Wodynie	553 575,00	1 132 085,08	wodociąg
28.	Gmina Czarnia	472 374,00	1 171 757,98	wodociąg
29.	Gmina Gniewoszków	1 843 423,00	3 020 244,92	oczyszczalnia
30.	Gmina Domanice	537 033,29	1 144 418,57	kanalizacja
31.	Gmina Przytyk	1 281 803,00	2 175 733,99	kanalizacja
32.	Gmina Miastków Kościelny	1 767 181,00	3 137 810,06	kanalizacja
33.	Gmina Borowie	3 618 023,00	6 268 863,27	kanalizacja
34.	Gmina Zbuczyn	1 201 921,00	2 215 841,12	wodociąg, kanalizacja
35.	Gmina Wiśniew	655 526,00	1 075 063,66	suw
36.	Gmina Jedlińsk	910 387,00	1 493 034,89	kanalizacja
37.	Gmina Stara Błotnica	2 426 643,00	3 981 671,05	oczyszczalnia, kanalizacja
38.	Gmina Baboszewo	2 143 480,00	3 508 074,11	przydomowe oczyszczalnie
39.	Gmina Dąbrówka	977 863,00	2 407 542,65	wodociąg, kanalizacja
40.	Miasto i Gmina Pilawa	1 032 447,00	1 733 813,73	kanalizacja
41.	Gmina Radzanów	504 685,00	827 684,75	wodociąg
42.	Gmina Jastrzębia	3 021 495,00	4 955 253,26	kanalizacja
43.	Gmina Wyszków	2 255 906,00	5 594 185,05	kanalizacja
44.	Gmina Sanniki	613 736,00	1 006 038,30	oczyszczalnia
45.	Gmina Żelechów	1 512 295,00	3 215 889,02	kanalizacja
46.	Gmina Maciejowice	596 180,00	1 349 683,70	wodociąg
47.	Gmina Rusinów	2 729 359,00	6 236 364,30	kanalizacja
48.	Gmina Myszyniec	2 631 155,00	5 047 395,50	przydomowe oczyszczalnie
49.	Gmina Winnica	1 723 979,00	3 159 140,87	wodociąg, kanalizacja
50.	Gmina Pokrzywnica	712 101,00	1 167 309,27	wodociąg
51.	Gmina Radzymin	755 384,00	2 055 330,41	kanalizacja
52.	Gmina Lelis	3 027 833,00	4 960 708,44	wodociąg, kanalizacja
53.	Gmina Ciechanów	1 106 543,00	1 814 731,48	kanalizacja
54.	Gmina Nowe Miasto nad Pilicą	433 313,00	843 103,53	wodociąg, kanalizacja
55.	Gmina Mińsk Mazowiecki	3 871 538,00	9 793 153,33	kanalizacja
56.	Kozienicka Gospodarka Komunalna Sp. z o. o.	3 189 391,04	8 071 105,67	kanalizacja
57.	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Gminy Mszczonów	685 663,00	1 365 498,88	wodociąg
58.	Gmina Stary Lubotyń	466 989,89	765 513,42	suw
59.	Gmina Lesznów	2 457 999,00	7 611 407,28	wodociąg, kanalizacja
60.	Gmina Płoniawy-Bramura	379 651,00	664 076,23	przydomowe oczyszczalnie
61.	Gmina Słubice	784 330,00	1 306 446,39	kanalizacja
62.	Zakład Komunalny w Dębem Wielkim	356 985,00	875 876,32	wodociąg
63.	Gmina Błędów	2 097 116,00	3 427 620,21	przydomowe oczyszczalnie

Lp.	Gmina/jednostka organizacyjna	Kwota dofinansowania z EFRROW (zł)	Koszt całkowity przedsięwzięcia (zł)	Szczegółowy zakres
64.	Gmina Długosiodło	785 950,00	2 698 222,20	wodociąg, kanalizacja
65.	Gmina Latowicz	3 067 094,00	5 472 536,80	kanalizacja
66.	Gmina Jabłonna	436 225,00	808 701,18	wodociąg, kanalizacja
67.	Zakład Gospodarki Komunalnej w Somiance	2 583 995,00	4 290 057,50	suw, kanalizacja, wodociąg, przydomowe oczyszczalnie
68.	Gmina Sobienie Jeziory	1 388 362,00	2 268 785,49	przydomowe oczyszczalnie
69.	Gmina Repki	931 881,00	1 528 285,50	przydomowe oczyszczalnie
70.	Gmina Jasieniec	1 117 290,00	1 824 978,66	kanalizacja
71.	Gmina Kampinos	342 898,00	592 344,74	wodociąg, kanalizacja
72.	Gmina Liw	1 447 908,00	2 627 745,50	kanalizacja
73.	Gmina Dobrze	350 327,00	850 252,75	wodociąg, kanalizacja
74.	Gmina Rzekuń	620 447,00	1 120 656,74	kanalizacja
75.	Gmina Nowy Duninów	656 095,00	1 239 071,27	kanalizacja
76.	Gmina Kosów Lacki	804 263,00	1 314 989,59	wodociąg
77.	Gmina Leoncin	3 475 593,17	5 676 638,00	kanalizacja
78.	Gmina Chorzele	2 863 009,97	4 944 155,70	kanalizacja
79.	Gmina Leszno	873 856,00	3 144 386,38	kanalizacja
80.	Gmina Wyśmierzyce	1 173 497,41	1 947 998,01	przydomowe oczyszczalnie
81.	Gmina Grójec	1 400 186,00	2 620 390,80	wodociąg, przydomowe oczyszczalnie
82.	Gmina Przasnysz	1 989 003,00	3 868 963,65	kanalizacja
83.	Gmina Belsk Duży	2 347 640,00	4 745 267,43	wodociąg
84.	Gmina Sońsk	1 201 809,00	1 970 614,90	przydomowe oczyszczalnie
85.	Gmina Krzynowłoga Mała	1 262 067,00	2 069 250,74	przydomowe oczyszczalnie
86.	Gmina Radzanowo	1 126 519,00	1 842 431,91	kanalizacja, oczyszczalnia, suw
87.	Gmina Nieporęt	306 750,00	754 980,05	kanalizacja
88.	Miasto i Gmina Gąbin	1 684 171,00	2 913 568,86	oczyszczalnia
89.	Gmina Celestynów	924 999,00	2 274 719,35	kanalizacja
90.	Gmina Zaręby Kościelne	908 069,00	1 488 934,27	przydomowe oczyszczalnie
91.	Gmina Orońsko	2 294 787,00	3 760 791,51	oczyszczalnia
92.	Gmina Sarnaki	1 558 710,00	2 732 389,13	oczyszczalnia, przydomowe oczyszczalnie, kanalizacja
93.	Gmina Siennica	358 161,00	587 385,61	przydomowe oczyszczalnie
94.	Gmina Osieck	988 988,49	1 629 228,04	przydomowe oczyszczalnie
95.	Gmina Pacyna	407 112,00	813 771,69	kanalizacja
96.	Miasto i Gmina Serock	769 784,00	3 232 070,78	wodociąg, kanalizacja
97.	Gmina Raciąż	1 406 469,00	2 489 775,61	przydomowe oczyszczalnie
98.	Gmina Sadowne	1 778 482,00	4 118 837,29	oczyszczalnia, kanalizacja
99.	Gmina Zabrodzie	1 488 010,00	2 505 264,50	wodociąg, kanalizacja
100.	Gmina Krasne	245 483,00	402 592,04	przydomowe oczyszczalnie, suw
101.	Gmina Dzierzgowo	605 570,00	993 135,56	przydomowe oczyszczalnie
102.	RAZEM	140 818 807,80	275 915 881,40	

Źródło: Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich UMWM

Działanie I.2.3.

Budowa i rozbudowa lub modernizacja przemysłowych oczyszczalni ścieków.

W raportowanym okresie, zgodnie z przeprowadzoną ankietyzacją oraz danymi z WIOŚ, w 9 zakładach przemysłowych rozbudowano i zmodernizowano oczyszczalnie ścieków, które zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela nr 10 Przedsięwzięcia z zakresu budowy i rozbudowy lub modernizacji przemysłowych oczyszczalni ścieków realizowane na Mazowszu w latach 2011-2012.

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Rodzaj działania/charakter inwestycji
1.	BUNGE POLSKA Sp. z o.o.	budowa podczyszczalni ścieków
2.	CEDROB S.A.	budowa zbiorników przepompowni ścieków wybudowanie kolektora ściekowego
3.	Sokolów S.A. w oddziale Sokolowie Podlaskim	zakup i instalacja aeratora - specjalne urządzenie napowietrzające wodę
4.	Reckitt Benckiser Production (Poland) Sp. z o.o. w Nowym Dworze Mazowieckim	modernizacja zakładowej oczyszczalni
5.	Elagro-Export Sp. z o.o. w Guzowie gm. Wiskitki	modernizacja zakładowej oczyszczalni
6.	Mega - Tech w Płocku	modernizacja zakładowej oczyszczalni
7.	Zakłady Mięsne „OLEWNIK” BIS Sp. z o.o. w Świerczynku gm. Drobín	modernizacja zakładowej oczyszczalni
8.	Pepsi-Cola General Bottels Poland w miejscowości Michrów, gmina Pniewy	modernizacja zakładowej oczyszczalni
9.	Coca-Cola HBC Polska Sp. z o.o. filia w Radzyminie	modernizacja zakładowej oczyszczalni

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów uzyskanych od przedsiębiorstw oraz WIOŚ.

Działanie I.2.4.

Realizacja Programu wyposażenia aglomeracji poniżej 2000 RLM w oczyszczalni ścieków i systemy kanalizacji zbiorczej

Program wyposażenia aglomeracji poniżej 2000 RLM w oczyszczalni ścieków i systemy kanalizacji sanitarnej zawiera wykaz aglomeracji o RLM poniżej 2000 wraz z wykazem przedsięwzięć, jakie należy w nich przeprowadzić, aby ścieki przed zrzutem były poddawane odpowiedniemu oczyszczaniu. Inwestycje ujęte w programie dotyczą budowy, rozbudowy i/lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy zbiorczych systemów kanalizacyjnych. Program obejmuje 379 aglomeracji, w tym 12 aglomeracji z terenu województwa mazowieckiego. Program miał być zaktualizowany w 2010 r. jednak zgodnie z informacjami przekazanymi przez KZGW zostanie to uczynione po IV aktualizacji KPOŚK, która nastąpi w 2014 r.

Zgodnie z przekazanymi ankietami, w latach 2011-2012, w aglomeracjach wpisanych do ww. programu były realizowane następujące inwestycje:

- oczyszczalnie ścieków w aglomeracjach: Sarnaki, Lubowidz, Radzanowo;
- sieć kanalizacyjna w aglomeracjach: Janów (gm. Mińsk Mazowiecki), Pawłowice (gm. Tarczyn), Zameczek Kolonia (gm. Przytyk), Gozdowo, Miłobędzyn (gm. Sierpc), Kampinos.

Ww. przedsięwzięcia były dofinansowane w ramach PROW 2007-2013.

Wykaz gmin i jednostek organizacyjnych, które w latach 2011-2012 uzyskały dofinansowanie z PROW 2007-2013 na budowę m.in. oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej została zestawiona w tabelach 8 i 9.

Działanie I.2.5.

Realizacja Programu wyposażenia zakładów przemysłu rolno-spożywczego o wielkości nie mniejszej niż 4000 RLM odprowadzających ścieki bezpośrednio do wód, w urządzenia zapewniające wymagane przez polskie prawo standardy ochrony wód

Dyrektywa 91/271/EWG stawia również wymagania dotyczące ścieków przemysłowych ulegających biodegradacji. W celu koordynacji działań w zakresie spełnienia tych wymagań opracowano Program wyposażenia zakładów przemysłu rolno-spożywczego o wielkości nie mniejszej niż 4000 równoważnych mieszkańców, odprowadzających ścieki bezpośrednio do wód, w urządzenia zapewniające wymagane przez polskie prawo standardy ochrony wód. Określa on potrzeby inwestycyjne w zakresie modernizacji i rozbudowy

urządzeń zapewniających osiągnięcie wymaganych standardów ochrony wód w zakładach przemysłu rolno-spożywczego. Program ten zakładał ramy czasowe do 2010 r. i nie został zaktualizowany. W ramach ankietyzacji nie przekazano informacji o realizacji przedsięwzięć wpisanych do przedmiotowego programu.

Działanie I.2.6.

Zagospodarowanie ścieków w zabudowie rozproszonej – budowa zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni

Na terenach wiejskich, przy rozproszonej zabudowie, stosuje się rozwiązania oferujące unieszkodliwienie ścieków odprowadzanych z pojedynczych domów. Na obszarach o małej gęstości zaludnienia rozwiązaniem i alternatywą do budowania zbiorczej kanalizacji jest montaż przydomowych oczyszczalni ścieków. Urządzenia do unieszkodliwiania ścieków z pojedynczych domów muszą w równym stopniu oczyszczać ścieki jak duże oczyszczalnie.

Zgodnie z otrzymanymi materiałami w 2011 r. powstało 2 641 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków, z czego WFOŚiGW dofinansował 83 wnioski mieszkańców na kwotę 3 791 252 zł, a w ramach PROW 2007-2013 zrealizowano 21 wniosków na kwotę 24 210 480 zł.

W 2012 r. powstało 2 528 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków (WFOŚiGW dofinansował 209 indywidualnych wniosków mieszkańców oraz gmin na kwotę 5 913 868 zł, w ramach PROW zrealizowano 28 wniosków na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków na kwotę 27 416 537 zł).

Wykaz gmin i jednostek organizacyjnych, które w latach 2011-2012 uzyskały dofinansowanie z PROW m.in. na zadania związane z budową przydomowych oczyszczalni ścieków został przedstawiony w tabelach 8 i 9.

Działanie I.2.7.

Budowa i modernizacja urządzeń odprowadzających oraz oczyszczających ścieki opadowe oraz roztopowe przy zastosowaniu rozwiązań technicznych zapobiegających bezpośrednio odprowadzeniu wód opadowych do cieków wodnych

Zgodnie z przekazanymi ankietami w latach 2011-2012 w województwie mazowieckim zrealizowano następujące inwestycje:

- przepompownię wód deszczowych w Legionowie;
- montaż osadników i separatorów w Mińsku Mazowieckim oraz w zakładach: SITA Radom Sp. z o.o. w Radomiu, Bunge Polska Sp. z o.o. Karczew, Kingspan Sp. z o.o. Lipsko;
- kanalizacje deszczowe w gminach i miastach: Góra Kalwaria, Lesznowola, Ciechanów, Białobrzegi, Ostrów Mazowiecka, Wyszaków, Teresin, Radom, m.st. Warszawa, Sokołów Podlaski oraz w Narodowym Centrum Badań Jądrowych w Świerku;
- kolektor deszczowy wraz z przepompownią i stacją podczyszczania wody opadowej w zakładzie Ardagh Glass S.A. oddział w Wyszakowie (kolektor włączony do kolektora miejskiego).

Działanie I.2.8.

Podłączenie budynków do istniejących sieci kanalizacyjnej

Zgodnie z otrzymanymi materiałami do istniejącej sieci kanalizacyjnej na Mazowszu w 2011 r. przyłączono 1 212 domów i budynków użyteczności publicznej, a w 2012 r. przyłączono 1 505 domów i budynków. Najwięcej przyłączy wykonano w gminach: Nasielsk - 413 szt., Garwolin - 404 szt. oraz Radziejowice - 352 szt.

Działanie I.2.9.

Budowa i modernizacja systemów poboru, przesyłu i uzdatniania wody

Zgodnie z danymi GUS, na terenie województwa mazowieckiego w 2011 r. wybudowano 911 km sieci wodociągowej, a w 2012 r. wybudowano 451 km sieci wodociągowej.

Zgodnie z przekazanymi ankietami, na terenie województwa mazowieckiego w latach 2011-2012 wybudowano 60 stacji uzdatniania wody.

Wiele przedsięwzięć w tym zakresie było dofinansowanych w ramach PROW 2007-2013. Wykaz gmin i jednostek organizacyjnych, które w latach 2011-2012 uzyskały dofinansowanie z PROW 2007-2013 na budowę m.in. wodociągów i stacji uzdatniania wody (suw) został przedstawiony w tabelach 8 i 9.

W latach 2011-2012 na zadania dofinansowane z RPO 2007-2013 była wypłacona kwota w wysokości 25,72 mln zł (dofinansowano 5 zadań).

Tabela nr 11 Lista projektów dofinansowana w latach 2011-2012 w ramach RPO WM Priorytet IV, Działanie 4.1 – Gospodarka wodno-ściekowa.

Lp.	Nazwa projektu	Lata realizacji projektu	Całkowity koszt przedsięwzięcia (zł)	Środki wypłacone z RPO (zł)	
				2011 r.	2012 r.
1.	Rozbudowa systemu gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Strzegowo	listopad 2008- wrzesień 2012	6 703 214,27	1 395 400,68	5 260 134,59
2.	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy Sochocin powiat płoński	maj 2007- grudzień 2012	7 521 086,00	5 583 206,72	0
3.	Budowa wodociągu w miejscowości Strzałka, Brzozówka, Chudak, Gleba, Kierzek, Piasecznia, Kolonie Kadzidla i Kolonie Dylewa wraz z rozbudową stacji wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w Kadzidle	czerwiec 2009- listopad 2011	6 174 358,84	2 034 323,86	2 372 465,46
4.	Rozbudowa systemu gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Strzegowo	listopad 2008 – wrzesień 2012	6 703 214,27	809 218,95	2 691 888,84
5.	Uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej na terenie gminy Sochocin powiat płoński	maj 2007 – grudzień 2011	7 835 739,80	5 583 206,72	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet

Kierunek działań – Redukcja zanieczyszczeń wód spowodowanych działalnością rolniczą

Działanie I.2.10.

Realizacja programów działań na obszarach szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego

W latach 2011-2012 MODR kontynuował udział w realizacji dwóch Programów działań ograniczających odpływ azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych na terenie województwa mazowieckiego tj. gminy Korytnica i dla zlewni rzeki Sony, obszarów wyodrębnionych w naszym województwie przez RZGW w oparciu o wyniki badań i analiz wody, w związku z realizacją w Polsce unijnej Dyrektywy Azotanowej (program na lata 2008-2012).

Programem *Ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych – zlewni rzeki Sona i dopływu z Przedwojewa*, objęto teren o powierzchni 406,64 km², z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód należy ograniczyć tj. użytki rolne i gospodarstwa rolne w obrębie miejscowości położonych w zlewni rzeki Sony wraz z dopływem z Przedwojewa w gminach: Ciechanów, Regimin, Opinogóra Górna, Gołomin Ośrodek, Sońsk, Świercze i Gzy i mieście Ciechanów.

Program *Ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego w gminie Korytnica* realizowany był w miejscowościach: Pniewnik, Nojszew i Dąbrowa. Gospodarstwa objęte tym programem zostały wytypowane na podstawie lokalizacji w obrębie skażonego źródła, ilości posiadanych użytków rolnych i wielkości DJP⁷ ze stanu zwierząt w gospodarstwie.

W ramach realizacji programów działań dla OSN na terenie województwa mazowieckiego w latach 2011-2012 uzyskano następujące rezultaty:

- zrealizowano 30 szkoleń, podczas których przeszkolono 495 rolników;
- sporządzono 27 bilansów nawozowych w gospodarstwach objętych *Programami*, które stanowią podstawę prawidłowego gospodarowania nawozami naturalnymi w gospodarstwie rolnym;
- doradcy rolniczy MODR udzielili 1 601 porad indywidualnych z omawianego zakresu;
- świadczono pomoc w wypełnianiu 48 kart dokumentacyjnych.

W 2012 r. na Mazowszu zostały wprowadzone nowe tereny OSN, zgodnie z Rozporządzeniem Nr 4/2012 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 10 lipca 2012 r. w sprawie określenia wód powierzchniowych i podziemnych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć na terenie województwa mazowieckiego (Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 26 lipca 2012 r. poz. 5626). Liczba obszarów OSN w województwie mazowieckim wzrosła z 2 OSN do 9 i są to: OSN Bzura, OSN Wkra, OSN Bug od Tocznej do Broku, OSN Prawostronne dopływy Zb. Włocławek, OSN Dopływy Narwi od Orzu do Pełty, OSN Skrwa Lewa, OSN Pniewnik, OSN Krępianka, OSN Niestępówka. Wyznaczone obszary obejmują, w niektórych przypadkach cały teren gminy, ale w większości gmin wyznaczone obszary obejmują tylko niektóre miejscowości (obróby ewidencyjne).

⁷ DJP- duża jednostka przeliczeniowa inwentarza. Współczynniki przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP definiuje Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 roku (Dziennik Ustaw z 12 listopada 2010 poz. 1397)

Działanie I.2.11.

Właściwe stosowanie i przechowywanie nawozów naturalnych

Do właściwego składowania i przechowywania odchodów zwierzęcych służą zbiorniki na gnojówkę i płyty obornikowe.

Zgodnie z przekazanymi ankietami:

- w gminie Zawidz rolnicy indywidualni – realizatorzy działania – w 2012 r. wybudowali 7 płyt obornikowych wraz ze zbiornikami na gnojówkę;
- Starosta Powiatu w Makowie Mazowieckim w latach 2011-2012 wydał 35 pozwoleń na budowę zbiorników na gnojówkę wraz z płytami obornikowymi;
- Starosta Powiatu Przasnyskiego w latach 2011-2012 wydał 53 pozwolenia na budowę zbiorników na gnojówkę wraz z płytami obornikowymi.

Kierunek działań – Realizacja przedsięwzięć mających wpływ na poprawę stanu jakości wód

Działania I.2.12.

Wprowadzenie technologii produkcji ograniczających ilość zanieczyszczeń wprowadzonych do wód (m.in. zamknięte obiegi wód technologicznych)

Ograniczanie wodochłonności wiąże się z poprawą standardów zaopatrzenia w wodę zarówno w kontekście mechaniki płynów, zachodzących zjawisk fizycznych, jak i nowoczesnych urządzeń odbiorczych pozwalających na uzyskanie wymiernych oszczędności wody. W ramach oszczędności wody przedsiębiorstwa wprowadzają systemy zamkniętego obiegu wody oraz wodooszczędne technologie produkcji. Między innymi instalowane są przepływomierze, które rejestrują przepływ, spadek lub wzrost ciśnienia w sieciach, co umożliwia wychwycenie rozszczelnień, awarii na rurociągach.

Materiały przekazane przez przedsiębiorstwa nie zawierały informacji dotyczących wprowadzania nowych technologii zamkniętych obiegów wody, jednocześnie z informacji GUS wynika, że % zakładów wyposażonych w obiegi zamknięte wód technologicznych uległ zmniejszeniu w stosunku do 2009 r. i wynosił odpowiednio w:

- 2009 r. - 42,7%
- 2010 r. - 43,7%
- 2011 r. - 40,9%
- 2012 r. - 39,3%

Działanie I.2.13.

Renaturyzacja zbiorników wodnych (m.in. renaturyzacja jezior w gminie Łąck - powiat płocki)

W ramach realizacji działania w latach 2011-2012 Samorząd Województwa Mazowieckiego uczestniczył m.in. w renaturyzacji jeziora Zdwojskiego w gminie Łąck w powiecie płockim. Od 2004 r. realizowane jest *Porozumienie w sprawie renaturyzacji jezior w gminie Łąck, powiat płocki*, którego celem jest ratowanie pięciu jezior w zlewni, a przede wszystkim: przywrócenie utraconej retencji wodnej, poprawa jakości wód oraz właściwe zagospodarowanie przestrzeni wokół jezior. Zawierając porozumienie strony (Zarząd Województwa Mazowieckiego, Wojewoda Mazowiecki, Mazowiecki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, Zarząd Powiatu Płockiego, Gmina Łąck, Nadleśniczy Nadleśnictwa Łąck, Agencja Nieruchomości Rolnych, Miasto Płock, Zarząd Okręgu Płocko – Włocławskiego Polskiego Związku Wędkarskiego) ustaliły m.in., że istnieje pilna konieczność budowy kanalizacji wokół jezior łąckich, umożliwiająca zagospodarowanie wszystkich ścieków w bezpośredniej zlewni jeziora. W latach 2011-2012 pod kierunkiem samorządowej jednostki organizacyjnej WZMiUW, kontynuowane były prace w zakresie renaturyzacji jezior. Przeprowadzono m.in.:

- odmulanie części Jez. Zdwojskiego (usunięcie nadmiaru osadów dennych w ilości 674 m³, a wraz z nim dużych pokładów fosforu i azotu, pogłębienie jeziora);
- wprowadzanie zakazu przez gminę Łąck używania jednostek pływających napędzanych silnikami spalinowymi na Jez. Zdwojskim, które wywołują szkodliwą resuspensję osadów dennych.
- ograniczenie przez gminę Łąck zabudowy wokół jeziora oraz tworzenie stref przeznaczonych na cele ekologiczne i rekreacyjne (pozyskiwanie gruntów od Agencji Nieruchomości Rolnych wokół jeziora na rozbudowanie ścieżek rowerowych – 35 ha);
- ograniczenie rozwoju sinic dzięki bariere biologicznej (ze słomy jęczmiennej wykonano bariery zabezpieczające wody jezior przed zakwitaniem sinicowym);
- ograniczenie puli biogenów – zwłaszcza fosforu – dzięki wykoszeniu trzcin.

Zanotowano poprawę jakości wód jeziora w porównaniu do wcześniejszych badań m.in. zmniejszenie ilości fosforu w wodzie. Na kolejne lata rozważane są badania nad zastosowaniem racicznicy małż jako sygnalizatora

do monitoringu zanieczyszczeń w jeziorze. Na realizację przedsięwzięcia pn.: „Renaturyzacja jezior w gm. Łąck, pow. Płocki” z budżetu Województwa Mazowieckiego w latach 2011-2012 wydatkowano kwotę **792 900,29 zł**.

Działanie I.2.14

Ustanowienie obszarów ochronnych dla GZWP oraz stref ochronnych ujęć wody oraz

Działanie I.2.15

Opracowanie dokumentacji hydrogeologicznej dla GZWP

Celem przedsięwzięcia jest udokumentowanie warunków hydrologicznych w związku z ustanowieniem obszarów ochronnych dla 101 dotychczas nieudokumentowanych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) w Polsce oraz dokonania zmian w dotychczas wykonanych dokumentacjach dla 15 zbiorników, obejmujących ich dostosowanie do obowiązujących przepisów prawnych i ustaleń zawartych w *Metodyce wyznaczania obszarów ochronnych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych dla potrzeb planowania i gospodarowania wodami w obszarach dorzeczy*.

Ustalenia zawarte w dokumentacjach hydrologicznych poszczególnych zbiorników będą podstawą dla formalnego ustanowienia ich obszarów ochronnych, co stanowi istotny element opracowania i wdrażania przez KZGW i regionalne zarządy gospodarki wodnej programów gospodarowania wodami w obszarów dorzeczy dla potrzeb osiągnięcia dobrego stanu wód podziemnych służących do zaopatrzenia ludności w wodę do picia.

Całość prac została podzielona na trzy etapy:

- etap I – realizowany w latach 2009-2011, dotyczy opracowania 29 dokumentacji hydrogeologicznych GZWP i 15 zmian dokumentacji hydrologicznych;
- etap II – w latach 2011-2013, dotyczy prac nad udokumentowaniem 33 GZWP;
- etap III – w latach 2013-2015, dotyczy prac nad udokumentowaniem 39 GZWP.

Spośród 15 GZWP wymienionych w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 roku* dokumentacje hydrologiczne zostały sporządzone w ramach I etapu prac w 2011 r. dla 5 GZWP nr:

- 219 Zbiornik międzymorenowy rzeki górna Łydynia (100% w woj. maz.);
- 216 Sandr Kurpie (14% w woj. maz.);
- 405 Niecka radomska (82% w woj. maz.);
- 225 Zbiornik międzymorenowy Chodcza-Łanięta (9% w woj. maz.);
- 223 Zbiornik międzymorenowy rzeki górny Liwiec (99% w woj. maz.).

Dokumentacje zostały przyjęte przez Ministra Środowiska.

W 2012 r. trwały prace nad wykonaniem dokumentacji określających warunki hydrogeologiczne w związku z ustanowieniem obszarów ochronnych GZWP dla kolejnych 3 zbiorników wymienionych w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 roku*.

Do tych zbiorników zaliczają się GZWP nr:

- 214 Zbiornik Działdowo (52% w woj. maz.);
- 221 Dolina kopalna Wyszaków (100% w woj. maz.);
- 404 Zbiornik Koluszki – Tomaszów (6% w woj. maz.);

Planowany termin zakończenia prac dokumentacyjnych związanych z ww. zbiornikami to 2013 r.

Kierunek działań – Monitoring jakości wód

Działanie I.2.16.

Kontynuacja i dalszy rozwój sieci monitoringu jakości wód powierzchniowych i podziemnych

Celem monitoringu wód powierzchniowych jest uzyskanie informacji dla potrzeb planowania w gospodarowaniu wodami, informacji o stanie ekologicznym i stanie chemicznym wód powierzchniowych, stopniu narażenia wód na eutrofizację ze źródeł komunalnych i rolniczych.

W latach 2010-2012 WIOŚ przeprowadził badania wód powierzchniowych w 155 punktach pomiarowo-kontrolnych zlokalizowanych na rzekach, w 3 punktach na zbiorniku zaporowym Dębe i w 11 punktach badawczych na 6 jeziorach (j. Białe, j. Lubieńskie, j. Łąckie Duże, j. Zdvorskie, j. Szczutowskie, j. Urszulewskie).

W województwie mazowieckim przeważają wody powierzchniowe o stanie ekologicznym poniżej dobrego (94% JCWP). Bardzo dobrego stanu ekologicznego nie uzyskała żadna badana JCWP. Dobry stan/potencjał ekologiczny osiągnęło tylko 6% wszystkich ocenionych JCWP, 67% uzyskało stan/potencjał umiarkowany, słaby 22%, a zły 5% badanych wód w rzekach.

Dobry lub maksymalny stan/potencjał ekologiczny uzyskały JCWP:

- Narew od Pisy do Omulwi;
- Omulew od Sawicy do ujścia z Płodownicą od dopł. spod Parciak;

- Radomka od Szabasówki do Mlecznej.

Wody o złym stanie/potencjale ekologicznym występują przede wszystkim w centralnej części województwa np.:

- Wisła od Jeziorki do Kanału Młocińskiego;
- Utrata od źródeł do Żbikówki ze Żbikówką.

Na podstawie przeprowadzonych badań w zbiorniku Dębę stwierdzono, że woda nie spełnia wymagań przydatności do spożycia przez ludzi oraz przeznaczenia do celów rekreacyjnych.

W monitorowanym okresie (2010-2012) ogólny stan wód badanych jezior oceniono jako zły dla 5 zbiorników, tylko jezioro Białe posiadało dobry stan wód.

Celem monitoringu jakości wód podziemnych jest dostarczenie informacji o stanie chemicznym wód, śledzenie jego zmian oraz ocena skuteczności podejmowanych działań ochronnych.

W ramach monitoringu operacyjnego wód podziemnych, PiG w 2011 r. wykonał badania w 16 punktach badawczych w odniesieniu do 3 zagrożonych niespełnieniem celów środowiskowych JCWPd o numerach: 47, 49, 53.

W badanych JCWPd stwierdzono przekroczenie w 3 punktach spośród 16 badanych. W jednym punkcie przekroczenia dotyczyły azotanów i żelaza, a w dwóch pozostałych wodorowęglanów. Badane w 2011 r. JCWPd zaliczono do wód o dobrym stanie chemicznym.

W 2012 r. PiG przeprowadził badania w 92 punktach badawczych, z czego:

- 9 zakwalifikowano do wód II klasy dobrej jakości;
- 68 punktów do wód III klasy zadowalającej jakości;
- 11 punktów do wód IV niezadowalającej jakości;
- 3 do wód V klasy złej jakości (nr 880 Brwinów, pow. Pruszkowski, nr 1710 Warszawa i nr 1856, m. Płock).

Brak wód o I klasie bardzo dobrej jakości.

Na podstawie przeprowadzonych badań przez PiG w 2012 r. dla piętnastu JCWPd stwierdzono, że JCWPd nr 47 została zaliczona do wód o słabej jakości chemicznej. Wody te będą objęte dalszą obserwacją i badaniami. Pozostałe czternaście JCWPd było w dobrym stanie chemicznym.

W JCWPd nr 49 i 53 uznanych za szczególnie narażone na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (OSN), nie stwierdzono stężeń azotanów powyżej wartości granicznych dla wód o dobrym stanie chemicznym tj. w granicach IV i V klasy jakości.

W JCWPd Nr 53 najwyższe stężenie azotanów wystąpiło w punkcie nr 17 Pniewnik, ze względu na który wyznaczono OSN w gminie Korytnica. W punkcie tym w zależności od pory roku obserwowane są wahania stężeń azotanów w granicach II-IV klasy jakości. Świadczy to o utrzymującym się na tym terenie zagrożeniu zanieczyszczeniem wód azotanami i wymagane są dalsze działania ochronne i obserwacyjne.

JCWPd Nr 49 uznana jako OSN ze względu na jakość wód powierzchniowych, nie wykazuje zanieczyszczenia wód podziemnych azotanami.

W latach 2010-2012 (okres monitoringu) stwierdzono niewielki wzrost liczby punktów w II i III klasie, klasyfikowanych jako wody o dobrym stanie chemicznym, przy niewielkim spadku udziału punktów o klasie IV i V uznawanych za wody o słabym stanie chemicznym. Najwięcej jest punktów zaliczanych do III klasy jakości - około 75%.

I.3. Cel średniookresowy – Racjonalna gospodarka odpadami

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 22 działań średniookresowych w ramach celu średniookresowego – **Racjonalna gospodarka odpadami**.

Tabela nr 12 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Racjonalna gospodarka odpadami.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska odpadów, w tym zmniejszenie masy składowanych odpadów do max. 60% wytworzonych odpadów			
I.3.1.	Objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców	gminy, miasta	↔
I.3.2.	Objęcie wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów komunalnych	gminy, miasta	↔
I.3.3.	Zorganizowanie systemu zbierania, sortowania i odzysku odpadów komunalnych ulegających biodegradacji	gminy, miasta	↔
I.3.4.	Wdrożenie nowych technologii w zakresie odzysku, recyklingu i zmniejszenia ilości odpadów	podmioty gospodarcze	↔
I.3.5.	Zwiększenie udziału odzysku odpadów, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów	gminy, miasta, podmioty gospodarcze	↔

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
	zgodnego z wymogami ochrony środowiska		
Kierunek działań – Tworzenie regionalnych systemów gospodarki odpadami			
I.3.6.	Wyznaczenie i budowa regionalnych zakładów gospodarki odpadami	Województwo Mazowieckie, gminy, miasta, podmioty gospodarcze, związki międzygminne	→
Kierunek działań – Dostosowanie składowisk odpadów do standardów UE			
I.3.7.	Kontrola sprawdzająca dostosowanie składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których są składowane odpady komunalne do standardów UE	WIOŚ	→
I.3.8.	Zamknięcie składowisk, które nie spełniają obowiązujących wymogów	Województwo Mazowieckie, zarządzający składowiskami	→
I.3.9.	Modernizacja składowisk odpadów	zarządzający składowiskami, podmioty gospodarcze gminy, miasta i powiaty	→
I.3.10.	Rekultywacja zamkniętych składowisk odpadów	zarządzający składowiskami, podmioty gospodarcze, gminy, miasta i powiaty	→
Kierunek działań – Likwidacja mogilników			
I.3.11.	Likwidacja mogilnika Zajezerze-Nagórnik	Województwo Mazowieckie, WFOŚiGW	↑
Kierunek działań – Usunięcie i unieszkodliwienie do 2032 r. wszystkich wyrobów zawierających azbest			
I.3.12.	Gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest	gminy, miasta i powiaty, podmioty gospodarcze	→
I.3.13.	Przygotowanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest	Ministerstwo Gospodarki, Województwo Mazowieckie, gminy, miasta i powiaty	→
I.3.14.	Usuwanie wyrobów zawierających azbest	gminy, miasta i powiaty, podmioty gospodarcze, NFOŚiGW, WFOŚiGW	→
I.3.15.	Budowa składowisk odpadów azbestowych	zarządzający składowiskami	→
I.3.16.	Monitoring usuwania wyrobów zawierających azbest	Minister Gospodarki, Województwo Mazowieckie	→
Kierunek działań – Właściwe zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych			
I.3.17.	Minimalizacja oddziaływania na środowisko osadów ściekowych poprzez prawidłowe ich zagospodarowanie	przedsiębiorstwa, gminy, miasta	→
Kierunek działań – Kontynuacja procesu usuwania PCB ze środowiska			
I.3.18.	Gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających PCB	Województwo mazowieckie, gminy, miasta	→
I.3.19.	Kontrola przedsiębiorców w celu oceny realizacji zadania polegającego na zaprzestaniu użytkowania instalacji i urządzeń zawierających PCB; dekontaminacja i unieszkodliwienie PCB	WIOŚ	→
I.3.20.	Sukcesywna likwidacja odpadów zawierających PCB o stężeniu poniżej 50 ppm	podmioty gospodarcze	↑
Kierunek działań – Eliminacja praktyk nielegalnego składowania odpadów			
I.3.21.	Likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów komunalnych	gminy, miasta i powiaty, nadleśnictwa	→
I.3.22.	Realizacja programu <i>Czyste Lasy na Mazowszu</i>	MZPK, RDLP, Okręgowy Inspektor Służby Więziennej w Warszawie, nadleśnictwa	→

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

powiaty: grójecki, ostrołęcki, przuszkowski, radomski, wołomiński.

miasta i gminy: Andrzejewo, Baranowo, Białobrzegi, Bielany, Bielsk, Biezuń, Belsk Duży, Bodzanów, Borkowice, Borowie, Brańszczyk, Brudzeń Duży, Brwinów, Ceranów, Chlewiska, Ciechanów, Chynów, Chorzele, Ciepeliów, Czarnia, Czernice Borowe, Czerwonka, Czosnów, Dąbrówka, Dębe Wielkie, Domanice, Drobin, Dzierzgowo, Dzierżążnia, Garbatka Letnisko, Garwolin, Gołymin-Osrodek, Gostynin, Gozdowo, Gózd, Grabów nad Pilicą, Grębków, Grodziska Mazowiecki, Grudusk, Grójec, Góra Kalwaria, Halinów, Huszlew, Ilów, Izabelin, Jabłonna Lacka, Jadów, Jasieniec, Jastrząb, Jedliński, Jedlnia-Letnisko, Jednorozec, Józefów, Kałuszyn, Kampinos, Karniewo, Karczew, Kazanów, Klwów, Kołbiel, Korczew, Kotuń, Kowala, Kozienice, Krasnosielc, Latowicz, Legionowo, Leoncin, Lelis, Leszno, Lesznowola, Lipowiec Kościelny, Liw, Lubowidz, Łomianki, Łosice, Łyse, Maciejowice, Maków Mazowiecki, Małkinia Górna, Marki, Miastków Kościelny, Michałowice, Miedzna, Milanówek, Mińsk Mazowiecki, Mirów, Mochowo, Mogielnica, Mokobody, Mordy, Mrozy, Mszczonów, Nasielsk, Nieporęt, Nowa Sucha, Nowy Duninów, Nowy Dwór Mazowiecki, Nowe Miasto nad Pilicą, Obrzye, Ojrzeń, Olszanka, Olszewo-Borki, Opinogóra Górna, Orońsko, Ostrołęka, Ostrow Mazowiecka, Otwock, Pacyna, Parysów, Paprotnia, Piaseczno, Pilawa, Platerów, Płock, Płoniawy-Bramura, Pniewy, Płońsk, Pokrzywnica, Pomiechówek, Policzna, Poświętne, Pniewy, Prażmów, Pruszków, Przasnysz, Przesmyki, Przytyk, Pułtusk, Puszcza Mariańska, Przesmyki, Radom, Rachocin, Raciąż, Radzanów, Radziejowice, Radzymin, Raszyn, Regimin, Rościszewo, Rusinów, Różan, Rybno, Rząśnia, Rzewnie, Sabnie, Sanniki, Sarnaki, Serock, Siedlce, Siemno, Siennica, Sierpc, Stubice, Sobienie-Jeziory, Sochaczew, Sochocin, Sokołów Podlaski, Solec nad Wisłą, Sońsk, Stara Biała, Stara Błotnica, Stara Kornica, Stary Lubotyń, Stoczek, Strachówka, Stromiec, Stupsk, Sulejówek, Sypniewo, Szczawin Kościelny, Szczutowo, Szelków, Szreńsk, Szydłowiec, Szydłowo, Tczów, Tłuszcz, Teresin, Warka, m.st. Warszawa, Wąsewo,

Węgrów, Wiązowna, Wieczfnia Kościelna, Wieliszew, Wierzbno, Wierzbica, Wilga, Wiskitki, Wiśniowo, Wołomin, Wyszaków, Wyszogród, Zabrodzie, Zakroczym, Zakrzew, Zatory, Zawidz, Ząbki, Zielonka, Zwoleń, Żabia Wola, Żelechów, Żuromin, Żyrardów.

przedsiębiorstwa realizujące działania: BYŚ Wojciech Byśkiniewicz_Bunge Polska Sp. z o.o., EKO HARPOON Technologie Ekologiczne Sp. z o.o., EKO HARPOON – Recykling Sp. z o.o., ENERGA Elektrownie Ostrołęka S.A., Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej w Teresinie, Gminne Przedsiębiorstwo Komunalne Eko-Raszyn Sp. z o.o., Kozienska Gospodarka Komunalna Sp. z o.o., Marput Stacja Demontażu Pojazdów Sp. z o.o., Miejskie Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Makowie Mazowieckim, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawie S.A., Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania w m.st. Warszawie Sp. z o.o., Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o., PGNiG TERMIKA S.A., PLL LOT S.A., Polski Koncern Naftowy ORLEN S.A., ORLEN EKO Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Legionowo Sp. z o.o. Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Żyrardów Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Produkcyjno Usługowe Handlowe RADKOM Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Płońsku Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Siedlcach, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Wołominie, Przedsiębiorstwo Przerobu Żłomu metali Segromet Sp. z o.o., SITA Radom Sp. z o.o., Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. w Siedlcach, Zakład Usług Komunalnych USKOM Sp. z o.o. w Mławie, Zakład Gospodarki Komunalnej w Ostrowi Mazowieckiej Sp. z o.o., Regionalny Zakład Odpadami w Rachocinie, Zakład Gospodarowania Nieruchomościami w dzielnicy Wawer m.st. Warszawy, Zakład Przerobu Żłomu Gumowego RECYKLING s.c.

inne instytucje realizujące działania: Dom Pomocy Społecznej w Koszelowie, Nadleśnictwo Celestynów, Nadleśnictwo Chojnów, Nadleśnictwo Łochów, Nadleśnictwo Ostrołęka, Nadleśnictwo Siedlce, Nadleśnictwo Parciaki, Nadleśnictwo Pułtusk, Nadleśnictwo Przasnysz, Nadleśnictwo Wyszaków, Spółdzielnia Mieszkaniowa *Nasz Dom* w Radomiu, Spółdzielnia Mieszkaniowa *Ustronie* w Radomiu, Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko Własnościowa w Sochaczewie, Związek Komunalny Nieskażone Środowisko z siedzibą w Łosicach, Międzygminny Związek Regionu Ciechanowskiego, Związek Gmin Regionu Plockiego.

Kierunek działań – Zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska odpadów, w tym zmniejszenie masy składowanych odpadów do max. 60% wytworzonych odpadów

Działanie I.3.1.

Objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców

Nowelizacja ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach wprowadziła szereg istotnych zmian do obecnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi. Ustawa nałożyła nowe obowiązki na samorządy, podmioty odbierające odpady komunalne oraz na właścicieli nieruchomości. Zmiany te mają na celu poprawę obecnego systemu gospodarowania odpadami oraz gwarancję szczelności systemu gospodarki odpadami, a w szczególności objęcia wszystkich mieszkańców odbiorem odpadów na jednakowych zasadach.

74% mieszkańców Mazowsza zostało objętych w 2011 r. zorganizowanym systemem odbioru odpadów komunalnych, zaś w 2012 r. – 76,6%.

W 2011 r. wytworzono 1 904 tys. Mg odpadów (361 kg na 1 mieszkańca), z czego zebrano 1 450 tys. Mg (275 kg na 1 mieszkańca), co stanowi 76% odpadów wytworzonych. Natomiast w 2012 r. wytworzono 1 920 tys. Mg odpadów (362 kg na 1 mieszkańca), z czego zebranych było 1 376 tys. Mg (260 kg na 1 mieszkańca), co stanowi 72% odpadów wytworzonych.

W ramach realizacji Osi 3 PROW 2007-2013 *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej* gminy i jednostki organizacyjne z terenu województwa mogły skorzystać z dofinansowania na tworzenie zbioru, segregacji i wywozu odpadów komunalnych. W latach 2011-2012 dofinansowanie uzyskało 9 projektów w zakresie systemu gospodarowania odpadami. Kwota dofinansowania wyniosła 3 628 785 zł.

Tabela 13 Lista projektów z zakresu gospodarowania odpadami dofinansowana w ramach Osi 3 PROW 2007-2013 *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej*

ROK	gmina/ jednostka organizacyjna	Nazwa projektu	Koszt całkowity przedsięwzięcia (zł)	Kwota dofinansowania z EFRROW (zł)
2011	Tłuszcz	Modernizacja systemu gospodarki odpadami w gminie Tłuszcz	253 760	152 625
	Jednorozec	Zakup pojazdu do transportu odpadów komunalnych śmieciarki na potrzeby usług komunalnych świadczonych przez gminę Jednorozec	467 154	189 900
	Jedlińsk	Zakup samochodu-śmieciarki do prowadzenia zbiórki i wywozu odpadów komunalnych	243 390	149 625
	Karniewo	Zakup samochodu asenizacyjnego do obsługi technologicznej oczyszczalni ścieków w miejscowości Karniewo	305 000	187 500
	Kozienska Gospodarka Komunalna Sp. z o.o.	Zakup samochodu do zbiórki odpadów stałych, zakup pojemników do selektywnej zbiórki odpadów oraz pojemników do zbiórki odpadów komunalnych	502 871,80	200 000

ROK	gmina/ jednostka organizacyjna	Nazwa projektu	Koszt całkowity przedsięwzięcia (zł)	Kwota dofinansowania z EFRROW (zł)
	Stoczek	Budowa nowoczesnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi w gminie Stoczek w celu skutecznej ochrony powierzchni ziemi – zakup sprzętu i wyposażenia dla międzygminnego wysypiska odpadów komunalnych	374 019,06	153 286
	Zakład Obsługi Rolnictwa w Troszynie	Zakup śmieciarki poj. 16 m ³ oraz stosowanych pojemników SM-1100I, 240I i 120I	419 680	200 000
	Zabrodzie	Zakup ciągnika do beczkowitzu i przyczepy do wywozu odpadów komunalnych	229 238	107 175
2012	Jednorzec	Poprawa jakości usług komunalnych świadczonych przez gminę Jednorzec	4 081 221,83	2 288 674
RAZEM:			6 876 334,69	3 628 785

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów uzyskanych z Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich UMWM.

Działanie I.3.2.

Objęcie wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów komunalnych

Nowelizacja *ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach* nałożyła na gminy obowiązek m.in. objęcia wszystkich właścicieli nieruchomości na terenie gmin systemem gospodarowania odpadami komunalnymi, prowadzenia selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, tworzenia punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK), osiągnięcia odpowiednich poziomów recyklingu (przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami), ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania oraz prowadzenia działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, a w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych.

System jest dopiero na etapie wdrażania i zgodnie z przeprowadzoną ankietyzacją do niniejszego raportu, prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów na swoim terenie w 2012 r. wykazało 97 gmin.

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Warszawie w ramach oceny przestrzegania przez gminy przepisów *ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach*, przeprowadził kontrolę w 32 samorządach. Z przeprowadzonej kontroli wynika, że obowiązek utworzenia PSZOK-ów zrealizowało 18 kontrolowanych gmin (56%). Za wzorcowe uznano punkty w Pruszkowie, Płońsku i Radomiu. W 14 skontrolowanych przypadkach stwierdzono brak punktów, tyle samo gmin nie osiągnęło wymaganego w 2012 r. poziomu recyklingu papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła.⁸

Tabela nr 14 Odpady komunalne wyselekcjonowane, zebrane w latach 2011-2012 w województwie mazowieckim.

Rok	Wyselekcjonowane w tys. ton									
	Razem	w tym								
		papier i tektura	szkło	tworzywa sztuczne	metale	tekstylna	niebezpieczne	wielkogabarytowe	biodegradowalne	inne
2011	161	45	29	19	3	5	0	18	30	12
2012	168	46	31	27	4	5	0	17	28	10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak pokazuje Tabela nr 14 selektywna zbiórka odpadów w województwie mazowieckim minimalnie wzrasta. Przyczyną tak małego wzrostu jest: zbyt mała liczba pojemników do segregacji odpadów, a także zbyt niska świadomość i motywacja mieszkańców do segregowania odpadów. Wdrożenie zmian jakie wprowadzono *ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach* powinno mieć wpływ na polepszenie sytuacji w tym zakresie.

W 2012 r. widoczny był wzrost masy odpadów z tworzyw sztucznych oraz spadek w ilości zebranych odpadów biodegradowalnych, w stosunku do 2011 r.

⁸Ogólnokrajowy cykl kontrolny przestrzegania przez gminy przepisów znowelizowanej ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach w województwie mazowieckim, WIOS w Warszawie, Warszawa, grudzień 2013 r.

Niezadowolający jest poziom zbiórki odpadów niebezpiecznych, oscylujący ciągle na poziomie ok. 0,1 %, mimo, że masowy udział wzrósł z 58,5 Mg w 2011 r. do 215,8 Mg w 2012 r.⁹

W ramach OSI 3 PROW 2007-2013 w zakresie segregacji odpadów w 2011 r. dofinansowanie otrzymały 4 gminy z terenu województwa mazowieckiego. Kwota dofinansowania wyniosła 318 879 zł. W 2012 r. nie dofinansowano żadnego projektu z tego zakresu.

Tabela nr 15 Projekty z zakresu segregacji odpadów dofinansowane w ramach Osi 3 PROW 2007-2013 *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej.*

ROK	gmina jednostka organizacyjna	Nazwa projektu	Koszt całkowity przedsięwzięcia (zł)	Kwota dofinansowania z EFRROW (zł)
2011	Rościszewo	Zakup pojemników do selektywnej zbiórki odpadów oraz śmieciarki do obsługi tych pojemników	319 893,76	193 506
	Lubowidz	Utworzenie i uzupełnienie systemu segregacji odpadów w gminie Lubowidz	42 479,28	25 902
	Sieciechów	Tworzenie systemu zbiórki oraz wywozu segregowanych odpadów komunalnych	138 226	75 000
	Regimin	Rozbudowa gminnego systemu zbiórki segregowanych odpadów komunalnych	40 134,60	24 471
RAZEM:			540 733,64	318 879

Zródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów uzyskanych z Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich UMWM.

Działanie I.3.3.

Zorganizowanie systemu zbierania, sortowania i odzysku odpadów komunalnych ulegających biodegradacji

Reforma systemu zbierania i przetwarzania odpadów komunalnych w gminach nakłada na gminy obowiązek ograniczenia masy składowanych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji zgodnie z poziomami szczegółowo wyznaczonymi na kolejne lata w *Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 25 maja 2012 r. w sprawie poziomów ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania oraz sposobu obliczania poziomu ograniczania masy tych odpadów* (2012 r. – 50%, 2016 – 45%, 2018 r. – 40%, 2020 r. – 35%). Gmina, która nie wykona obowiązku ograniczenia masy składowanych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, podlegać będzie karze grzywny.¹⁰

Odpady ulegające biodegradacji zbierane są w niewielkim stopniu. Jak wykazała ankietyzacja, większość gmin województwa organizuje selektywną zbiórkę odpadów, ale nie uwzględnia w niej odpadów ulegających biodegradacji. Tylko niektóre samorządy wykazały, że organizują zbieranie odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, jednak często ogranicza się ono do zagospodarowania odpadów pochodzących z pielęgnacji lub urządzania terenów zielonych poprzez kompostowanie. Samorządy realizujące działanie: m. st. Warszawa, Radom, Mszczonów, Mińsk Mazowiecki, Pruszków, Brańszczyk, Radzymin, Piaseczno, Ostrów Mazowiecka, Wiskitki, Gozdowo oraz Marki. Również znaczna część odpadów ulegających biodegradacji jest przez mieszkańców zagospodarowywana we własnym zakresie poprzez kompostowanie na swojej posesji.

W 2012 r. zmalała o 2 tys. Mg masa selektywnie zebranych odpadów biodegradalnych w porównaniu do 2011 r.

Działanie I.3.4.

Wdrożenie nowych technologii w zakresie odzysku, recyklingu i zmniejszenia ilości odpadów

Przedsięwzięcia wykazane przez przedsiębiorstwa dotyczące nowych technologii w zakresie odzysku, recyklingu i zmniejszenia ilości odpadów:

- zakup, rozruch wdrożeniowy i eksploatacja separatora optycznego z detektorem metali żelaznych i nieżelaznych w gminie Czosnów – EKO HARPOON Technologie Ekologiczne Sp. z o.o. i EKO HARPOON Sp. z o.o.;
- proces recyklingu baterii alkalicznych i baterii guzikowych - EKO HARPOON Technologie Ekologiczne Sp. z o.o. i EKO HARPOON Sp. z o.o.;
- budowa instalacji do biostabilizacji odpadów komunalnych w miejscowości Uniszki Cegielnia – Zakład Usług Komunalnych USKOM Sp. z o.o. w Mławie.

⁹ Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2012 roku, WIOŚ w Warszawie, Warszawa 2013 r.

¹⁰ Raport z realizacji polityki ekologicznej państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do 2016 r., Ministerstwo Środowiska, Warszawa, lipiec 2014 r.

Działanie I.3.5.

Zwiększenie udziału odzysku odpadów, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska

Zakład Usług Komunalnych USKOM Sp. z o.o. w Mławie we współpracy z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości w Warszawie w 2009 r. rozpoczęli **innowacyjny proces biostabilizacji w przedsiębiorstwie USKOM** w miejscowości Kosiny Bartosowe. Projekt realizowany był dwuetapowo. Pierwszy etap polegał na zleceniu wyspecjalizowanej Jednostce Naukowo-Badawczej prac badawczo-rozwojowych. Po zakończonym procesie badawczym został sporządzony raport z uzyskanych wyników, w którym zostały określone parametry technologiczne prowadzenia procesu biostabilizacji odpadów komunalnych. Drugi etap polegał na budowie linii technologicznej do biostabilizacji odpadów komunalnych. Projekt został zakończony w listopadzie 2012 r. Do końca 2012 r. wyprodukowano paliwo alternatywne na poziomie 14 500 Mg o wartości 800 000 zł.

Pod koniec 2011 r. Zakład Usług Komunalnych USKOM Sp. z o.o. rozpoczął realizację projektu pn: **Budowa Okresowego Bioreaktora Beztlenowego wraz instalacją biogazową wykorzystującą energię odnawialną z odpadów do produkcji prądu**. Przedsięwzięcie polega na budowie Okresowego Bioreaktora Beztlenowego w miejscowości Kosiny Bartosowe mogącego pomieścić maksymalnie 70 000 Mg odpadów wraz z instalacją do ujmowania biogazu. Celem przedsięwzięcia jest przeanalizowanie możliwości zastosowania biologicznej stabilizacji odpadów komunalnych w kontrolowanych warunkach beztlenowych w bioreaktorach energetycznych w celu intensyfikacji produkcji i wykorzystania energetycznego biogazu oraz poddaniu odpadów podprocesowych mechanicznej obróbce w celu pozyskania frakcji palnej oraz odpadów surowcowych. Dla przedmiotowego projektu wyliczono, że z 1 Mg odpadów wytworzyć można około 133 m³ biogazu.

W latach 2011-2012 SITA Radom Sp. z o.o. rozpoczęła procedurę realizacji przedsięwzięć, mających na celu zwiększenie udziału odzysku odpadów, poprzez m.in. przeprowadzenie analiz technicznych, opracowanie koncepcji, kart informacyjnych, raportów środowiskowych dla inwestycji:

- oczyszczalnia ścieków zaolejonych wraz z instalacją do podczyszczania zaolejonych szlamów z separatorów i piaskowników;
- instalacja do odzysku w procesie mechaniczno-ręcznego sortowania selektywnie zebranej frakcji suchej z odpadów komunalnych;
- instalacja do odzysku w procesie mechanicznego sortowania odpadów przemysłowych odbieranych od klientów;
- baza transportowo-sprzętowa z zapleczem administracyjno-socjalnym;
- magazyn z funkcją poprawy kaloryczności paliwa alternatywnego;
- instalacja do biologicznego przetwarzania odpadów ze strumienia odpadów przemysłowych ulegających biodegradacji;
- myjnia pojemników, beczek, kontenerów, zbiorników, pojazdów technologicznych i samochodów;
- instalacja do odzysku płynnych odpadów przemysłowych;
- magazyn odpadów pożarowo-niebezpiecznych;
- hala produkcyjno-magazynowa, w celu modernizacji technologii odzysku odpadów.

Pozostałe przedsięwzięcia związane z realizacją działania:

- rozbudowa i modernizacja składowiska odpadów w Rachocinie, poprzez m.in. budowę hali do segregacji odpadów komunalnych wraz z bajpasem do segregacji selektywnie zebranych odpadów komunalnych – Regionalny Zakład Gospodarki Odpadami w Rachocinie;
- budowa zakładu odzysku surowców wtórnych na terenie m.st. Warszawy – BYŚ Wojciech Byśkiniewicz;
- wykonanie usługi zbiórki i transportu opakowań szklanych na terenie Gminy Miasta Radomia oraz przeprowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnej – RADKOM Sp. z o.o.;
- uruchomienie dwóch linii sortowniczych – miasto Ostrołęka;
- wdrożenie selektywnej zbiórki odpadów we wszystkich obiektach należących do PKN ORLEN Sp. z o.o.;
- budowa zakładu przerobu złomu gumowego w miejscowości Pionki – Zakład Przerobu Złomu Gumowego RECYKLING s.c.;
- unowocześnienie procesu rozdrabniania i separacji pojazdów wycofanych z eksploatacji – Przedsiębiorstwo Przerobu Złomu Metali Segromet Sp. z o.o.;
- doposażenie i rozbudowa stacji demontażu pojazdów – Marput Stacja Demontażu Pojazdów Sp. z o.o.

Działanie I.3.6.

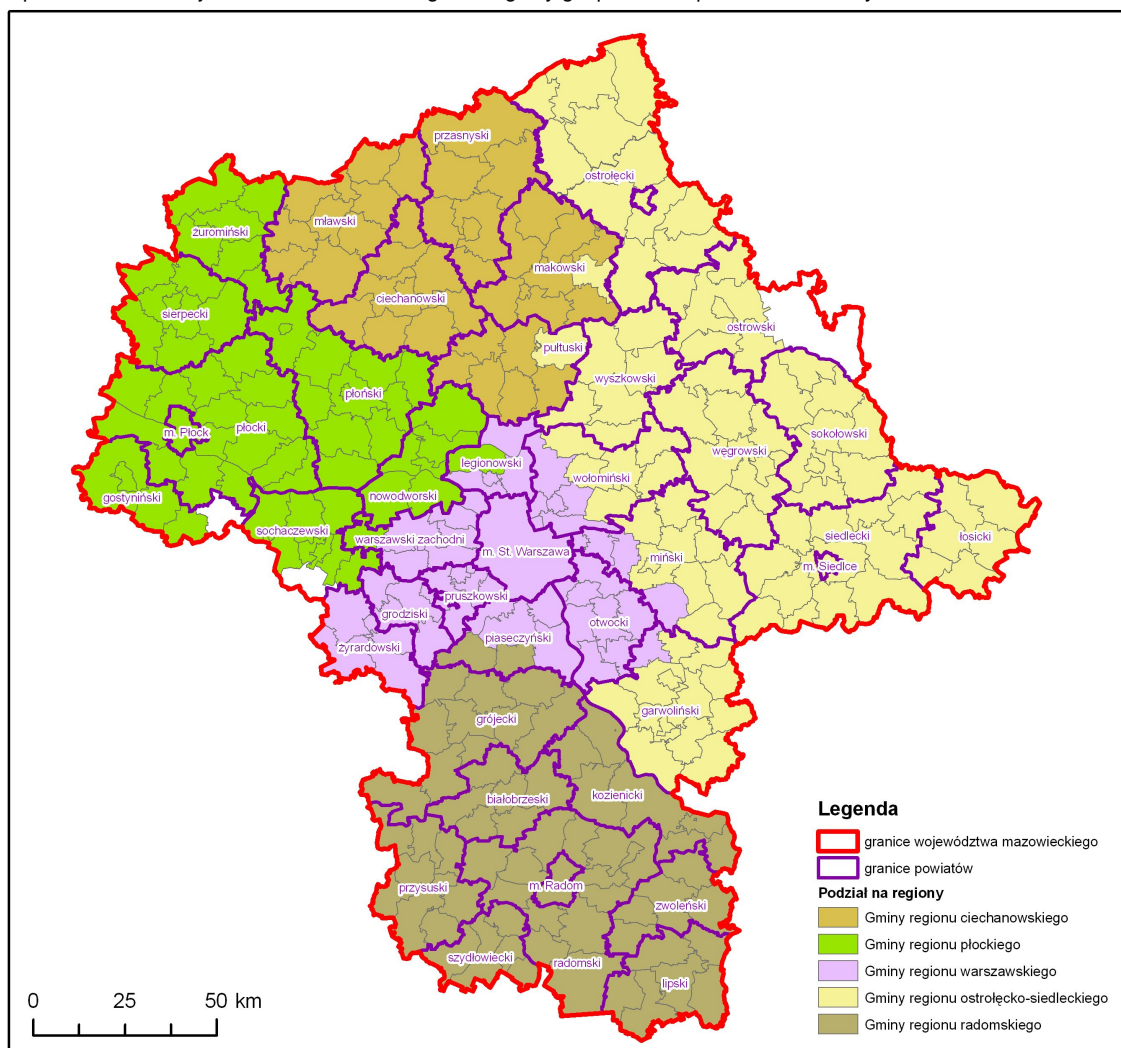
Wyznaczenie i budowa regionalnych zakładów gospodarki odpadami

Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2023 określa kluczowe elementy systemu gospodarki odpadami, w tym m.in. podział województwa na regiony gospodarki odpadami komunalnymi, regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych w poszczególnych regionach oraz instalacje przewidziane do zastępczej obsługi tych regionów. Przez region gospodarki odpadami komunalnymi rozumie się obszar liczący co najmniej 150 000 mieszkańców. Regionem może być także gmina licząca powyżej 500 000 mieszkańców. W myśl obowiązujących przepisów zakazuje się zbierania oraz przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów zielonych, pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania, poza regionem gospodarki odpadami, na którym zostały wytworzone. Zakaz ten dotyczy także przywożenia ww. odpadów wytworzonych poza obszarem danego regionu. Wobec powyższego te regiony są tak wyznaczone, aby w pełni zapewniały samowystarczalność w realizacji powyższych wymagań.¹¹

Regiony gospodarki odpadami komunalnymi w województwie mazowieckim to:

- region ciechanowski
- region płocki
- region warszawski
- region ostrołęcko-siedlecki
- region radomski

Mapa nr 1 Podział województwa mazowieckiego na regiony gospodarki odpadami komunalnymi.

Źródło: Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2023.

¹¹ WPGO, Warszawa 2012 r.

Regiony są lub będą obsługiwane przez zakłady zagospodarowania odpadów, zwane regionalnymi instalacjami do przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK). W przypadku braku instalacji do zagospodarowania danego rodzaju odpadów w regionie, dopuszcza się wyznaczenie instalacji zastępczej, także poza regionem, do czasu uruchomienia instalacji właściwej. Wykaz takich instalacji został ujęty w WPGO.

Na terenie województwa wg stanu na koniec 2012 r. funkcjonowało 21 instalacji regionalnych: 6 składowisk, 12 instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania (MBP) oraz 3 kompostownie. W poszczególnych regionach zlokalizowano:

- region warszawski – 2 składowiska odpadów (Klaudyn – Radiowo; Otwock – Świerk), 6 MBP (MPO m.st. Warszawa, ul. Gwarków i ul. Kampinoska; ZOSW w Warszawie BYŚ W. Byśkiniewicz; PPHU Lekaro Wola Ducka; Remondis Sp. z o.o., ul. Zawodzie, Warszawa; PU Hetman Sp. z o.o. Warszawa, zakład w Nadarzynie),
- region płocki – składowisko odpadów w Rachocinie, 2 MBP (ZUOK w Kobiernicach k/Płocka, PGK w Płońsku Sp. z o.o., Zakład w Poświętnem), kompostownia w Bielicach – Ziemia Polska Sp. z o.o.,
- region ciechanowski – MBP (ZUK USKOM Sp. z o.o. w Mławie, zakład w Kosinach Bartosowych), brak składowiska,
- region ostrołęcko-siedlecki - składowisko w Woli Suchożebrskiej, 2 MBP (ZUO w Siedlcach Sp. z o.o., MPK Sp. z o.o. w Ostrołęce, instalacja w m. Ławy),
- region radomski – 2 składowiska (Radom, Warka) i MBP (ZUOK RADKOM Sp. z o.o. w Radomiu).

Bardzo istotnym przedsięwzięciem, które zostało zakończone w lipcu 2011 r. był projekt pn: *Stworzenie kompleksowego systemu gospodarki odpadami w regionie północno-zachodniego Mazowsza, poprzez utworzenie Regionalnego Zakładu Gospodarki Odpadami i wdrożenie systemu selekcji odpadów*. Całkowita wartość projektu wynosiła 15 791 108,66 zł. Środki z RPO WM to – 10 572 577,39 zł. W latach 2011 – 2012 z RPO WM wypłacono środki w wysokości – 5 109 606,78 zł. W ramach projektu wybudowano linię do sortowania odpadów oraz wiatę na odpady wysegregowane, zamknięto i zrehabilitowano eksploatowane kwatery, wybudowano 2 kwatery do odpadów inertnych (powstających głównie jako produkt uboczny z robót budowlanych, prac rozbiórkowych czy inżynierskich robót ziemnych) oraz kwaterę przeznaczoną do unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych (zawierających azbest).

Wdrożenie powyższego projektu przyczyniło się do stworzenia racjonalnej gospodarki odpadami na terenie gmin północno- zachodniego Mazowsza.

Kierunek działań – Dostosowanie składowisk odpadów do standardów UE

Działanie I.3.7.

Kontrola sprawdzająca dostosowanie składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których są składowane odpady komunalne do standardów UE

W latach 2011-2012 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie przeprowadził **127 kontroli** sprawdzających dostosowanie składowisk odpadów inne niż niebezpieczne i obojętne, na których są składowane odpady komunalne, do standardów Unii Europejskiej, w tym:

- 29 kontroli sprawdzających dostosowanie składowisk do standardów UE (dyrektywa Rady 199/31/WE),
- 50 kontroli planowanych składowisk spełniających wymagania,
- 12 kontroli przeprowadzonych z wnioskiem zarządzającego składowiskiem o wydanie decyzji dotyczącej zamknięcia składowiska lub jego kwatery,
- 3 kontrole inwestycyjne (rozbudowa lub modernizacja inna niż dostosowanie do standardów UE),
- 6 kontroli interwencyjnych,
- 27 kontroli składowisk zamkniętych.

Działanie I.3.8.

Zamknięcie składowisk, które nie spełniają obowiązujących wymogów

Na koniec 2011 r. 8 składowisk na 59 funkcjonujących nie spełniało wymagań dyrektywy 1999/31/WE. Zamknięto 9 składowisk przyjmujących odpady komunalne: Łubna I (gm. Góra Kalwaria), Sucha (gm. Białobrzegi), Garbatka-Zbuczyn (gm. Garbatka-Letnisko), Bieniędzice (gm. Wolanów), Skaryszew, Kolonia Mordy (gm. Mordy), Oględa (gm. Przasnysz), Miączyn (gm. Czerwińsk nad Wisłą), Marków-Świnice (gm. Mszczonów) oraz składowisko odpadów z wykładzin samochodowych Chelstowi (gm. Radzanów).

W 2012 r. zamknięto jedno składowisko w Częstoniewie (gm. Grójec). Na koniec 2012 r. pozostało 58 składowisk przyjmujących odpady komunalne. Do zamknięcia przeznaczono 6 składowisk.

Działanie I.3.9. Modernizacja składowisk odpadów

W latach 2011-2012 wykonano prace modernizacyjne na 13 składowiskach w miejscowościach:

- Rachocin gm. Sierpc,
- Radiowo gm. Stare Babice,
- miasto Kozienice,
- Ślabomierz-Krzyżówka gm. Radziejowice,
- Łęg gm. Lelis,
- Wola Suchożebrska gm. Suchożbry,
- Latowicz-Rozstanki gm. Latowicz,
- Jadlanka Stara gm. Iłża,
- gmina Stary Lubotyń,
- Gaworki gm. Rzekuń,
- miasto Piława,
- Kobierniki gm. Stara Biała,
- Płocochowo gm. Pułtusk.

Przed wszystkim doposażono składowiska w instalacje do ujmowania gazu składowiskowego, instalacje do ujmowania wód opadowych lub odciekowych i wagę. Wśród funkcjonujących składowisk 34 uzyskało wymagane prawem pozwolenia zintegrowane, a 6 spośród nich, zgodnie z WPGO, pełni funkcję instalacji regionalnych w miejscowościach: Rachocin, Otwock-Świerk, Kludyn, Wola Suchożebrska, Radom i Warka.

Działanie I.3.10. Rekultywacja zamkniętych składowisk odpadów

Końcowym etapem eksploatacji każdego składowiska odpadów lub jego części – wydzielonej kwatery jest przeprowadzenie procesu rekultywacji. Polega ona na nadaniu lub przywróceniu gruntom zdegradowanym albo zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych. Rekultywacja zamkniętych składowisk odpadów jest w toku, jednak postępuje powolnie i jest najczęściej procesem kilkuletnim.

W 2011 r. zrehabilitowano 8 zamkniętych składowisk: Wilczkowo gm. Wyszogród, Szczytno gm. Żałoski, Jastrząb gm. Jastrząb, Wólka Kozłowska gm. Tuszcz, Zatory-Biele gm. Zatory, Stupsk-Jeże gm. Stupsk, Grochy Serwatki gm. Gzy, Pokrzywnica gm. Pokrzywnica¹².

Natomiast w 2012 r. prowadzono rekultywację na 20 składowiskach: Rachocin gm. Sierpc, Młodynie Dolne gm. Radzanów, Broniów gm. Chlewiska, Ciechanów ul. Kargoszyńska, gm. Stupsk, Chyliny gm. Szelków, Krasnosielc gm. Krasnosielc, Topołowa gm. Teresin, Dalanówek gm. Płońsk, Gibałka gm. Lelis, Ślubów gm. Sońsk, Warszawa składowisko odpadów paleniskowych *EC Żerań Myśliborska*, Petrykozy gm. Żabia Wola, Góra Żbikowska gm. Pruszków, Marków Świnice gm. Mszczonów, Sucha gm. Białobrzegi, Kobierniki gm. Stara Biała, Łysa Góra gm. Bodzanów, Rogowo Bulkowo gm. Bulkowo, Garbatka Zbyszyn gm. Garbatka-Letnisko, oraz Kępina gm. Gąbin.

Poniżej przedstawione zostały projekty dotyczące rekultywacji składowisk w latach 2011-2012 realizowane w ramach RPO WM Priorytet IV, *Działanie 4.2 – Ochrona powierzchni ziemi*.

Tabela nr 16 Projekty dofinansowane w latach 2011-2012 w ramach RPO WM Priorytet IV, Działanie 4.2 – Ochrona powierzchni ziemi (rekultywacja składowisk).

Lp.	Nazwa projektu	Lata realizacji projektu	Całkowity koszt przedsięwzięcia (zł)	Kwota dofinansowania z RPO WM (zł)	Środki wypłacone (zł)	
					2011 r.	2012 r.
1.	Przywracanie wartości zdegradowanych terenów w Regionie Płockim poprzez rekultywację składowisk na terenie gmin członków Związku Gmin Regionu Płockiego	kwiecień 2007- listopad 2012	3 006 762,19	2 525 714,99	1 399 524,51	988 517,09
2.	Rekultywacja Gminnego Składowiska Odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w miejscowości Garbatka-Zbyszyn	grudzień 2010- lipiec 2013	628 458,24	377 074,94	0	314 002,89

¹² Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2011 r., WIOŚ w Warszawie, Warszawa 2012

Lp.	Nazwa projektu	Lata realizacji projektu	Całkowity koszt przedsięwzięcia (zł)	Kwota dofinansowania z RPO WM (zł)	Środki wypłacone (zł)	
					2011 r.	2012 r.
3.	Rekultywacja gminnego składowiska odpadów w m. Krasnosielc Leśny	październik 2010- grudzień 2013	240 138,40	141 983,04	0	9 690

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MJWPU.

Przedmiotem pierwszego projektu pn. *Przywracanie wartości zdegradowanych terenów w Regionie Płockim poprzez rekultywację składowisk na terenie gmin członków Związku Gmin Regionu Płockiego* było przeprowadzenie prac rekultywacyjnych na 5 gminnych składowiskach odpadów w powiecie płockim. W ramach projektu zrekultywowano: składowisko odpadów w Bodzanowie Łysa Góra, składowisko Rogowo Bulkowo, składowisko w Gąbinie-Kępinie, Składowisko w Łącku oraz składowisko Wilczkowo gm. Wyszogród.

Kierunek działań – Likwidacja mogilników

Działanie I.3.11.

Likwidacja mogilnika Zajezerze-Nagórnik

W 2012 r. przystąpiono do likwidacji ostatniego zinwentaryzowanego na terenie województwa mazowieckiego mogilnika położonego w miejscowości Zajezerze (gmina Sieciechów, powiat kozienicki).

Zakres przedsięwzięcia obejmował:

- wydobycie zgromadzonych w mogilniku odpadów przeterminowanych środków ochrony roślin, ich segregację, przepakowanie, transport oraz przekazanie do termicznego unieszkodliwienia;
- wydobycie zanieczyszczonego gruntu i gruzu z wnętrza obiektu, transport i przekazanie do unieszkodliwienia poprzez składowanie;
- oczyszczenie i odkażenie wnętrza bunkra;
- przeprowadzenie badań stopnia zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego, wydobycia zanieczyszczonych gruntów, transport i przekazanie do unieszkodliwienia poprzez składowanie;
- przeprowadzenie monitoringu technologicznego, polegającego na skontrolowaniu stanu gruntów pozostałych, założeniu sieci monitoringu wód podziemnych, wykonaniu badań wód podziemnych;
- uporządkowanie terenu robót po likwidacji mogilnika;
- wykonanie dokumentacji powykonawczej z likwidacji mogilnika Zajezerze.

W wyniku przeprowadzonych prac wydobyto i unieszkodliwiono 250,730 Mg przeterminowanych środków ochrony roślin, 4,4 Mg zanieczyszczonego gruzu, powstałego podczas rozbiórki wejścia do bunkra, a także 54,330 Mg zanieczyszczonego gruntu. Po wydobyciu, przeterminowane środki ochrony roślin zostały przetransportowane do spalarni odpadów Port Service Sp. z o. o. w Gdańsku celem termicznego ich unieszkodliwienia, a zanieczyszczony grunt i gruz unieszkodliwiono na składowisku Zakładu Utylizacji Odpadów w Gorzowie Wielkopolskim. Po zakończeniu likwidacji mogilnika wykonano sieć monitoringu lokalnego wód podziemnych składającego się z 3 piezometrów.

Ostateczny koszt likwidacji mogilnika w m. Zajezerze wyniósł 2 590 122,03 zł i został w 100% pokryty z dotacji WFOŚiGW.

Kierunek działań – Usunięcie i unieszkodliwienie do 2032 r. wszystkich wyrobów zawierających azbest

Działanie I.3.12.

Gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz

Działanie I.3.14.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest

W myśl zapisów rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2013 r. poz. 25) rejestr wyrobów zawierających azbest prowadzony jest przez marszałka województwa i stanowi integralną część bazy azbestowej administrowanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki, dostępnej za pośrednictwem sieci Internet pod adresem www.bazaazbestowa.gov.pl. Baza stanowi narzędzie do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest. Dane inwentaryzacyjne powinny być wprowadzane do powyższego rejestru zarówno przez urzędy gminne (dane dotyczące osób fizycznych) jak i urzędy marszałkowskie (dane dotyczące podmiotów prawnych).

W 2011 r. usunięto 14 407,433 Mg wyrobów zawierających azbest (tj. 10 298,831 Mg z terenu nieruchomości osób fizycznych i 4 108,612 Mg z terenu stanowiącego własność podmiotów prawnych). Na koniec grudnia 2011 r. łącznie wykorzystywanych było ok. 953 546,777 Mg wyrobów azbestowo-cementowych.

Natomiast wg stanu na dzień 6 lutego 2013 r. na terenie województwa zinwentaryzowano łącznie 765 509,980 Mg wyrobów zawierających azbest. Analiza informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, wprowadzonych do rejestru, pozwala stwierdzić, że w 2012 r. usunięto 9 754,010 Mg wyrobów zawierających azbest (tj. 8 104,729 Mg z terenu nieruchomości osób fizycznych i 1 649,281 Mg z terenu stanowiącego własność podmiotów prawnych), co stanowi 1,27% ilości zinwentaryzowanej.

Na koniec grudnia 2012 r. z bazy korzystało 233 jednostki samorządowe, co stanowiło 74% gmin z terenu województwa. Natomiast powołując się na dane zawarte w bazie dotyczące osób prawnych, stwierdzić można, że wprowadzono do ww. bazy dane z 267 gmin i miast, tj. 85% jednostek samorządowych Mazowsza.

Od 2008 r. WFOŚiGW w Warszawie dofinansowuje zadania z zakresu *unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest*. Od 2011 r. WFOŚiGW podjął współpracę z NFOŚiGW w tym zakresie. W 2011 r. WFOŚiGW dofinansował 148 zadań z zakresu unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest, z czego 56 było współfinansowanych z NFOŚiGW. Natomiast w 2012 r. dofinansowano 122 zadania, z czego 32 współfinansował NFOŚiGW.

Działanie I.3.13.

Przygotowanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest

W 2012 r. przyjęta została aktualizacja *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Mazowieckiego*, która jest spójna z *Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2023* oraz z zaktualizowanym *Programem Oczyszczania Kraju z azbestu na lata 2009 – 2032*.

Głównym celem *programu*, jest **doprowadzenie do całkowitego usunięcia do 2032 roku wyrobów zawierających azbest z terenu województwa mazowieckiego poprzez stopniową eliminację tych wyrobów oraz ich bezpieczne unieszkodliwienie**. Ponadto przedmiotowy *program* zawiera zadania do realizacji w latach 2012-2032, które zostały podzielone na zadania inwestycyjne: usunięcie wszystkich wyrobów zawierających azbest z terenu województwa mazowieckiego, budowa składowisk i kwater na odpady niebezpieczne zawierające azbest oraz na zadania pozainwestycyjne: przekazywanie przez gminy informacji o ilości i miejscu występowania wyrobów zawierających azbest na terenie województwa mazowieckiego, opracowanie i aktualizacja gminnych, powiatowych i wojewódzkiego programu usuwania wyrobów zawierających azbest, zintensyfikowanie kontroli i sukcesywne likwidowanie „dzikich” wysypisk odpadów azbestowych, działania edukacyjno-informacyjne o szkodliwości azbestu i bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, monitoring realizacji programu usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest, analiza terenów zagrożonych występowaniem zwiększonej ilości wyrobów zawierających azbest oraz przeprowadzenie badań stężeń włókien azbestowych w powietrzu.

Na terenie województwa mazowieckiego w latach 2011-2012 w 58 jednostkach samorządu terytorialnego zostały opracowane lub zaktualizowane *programy usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest*.

Ponadto w ramach przeprowadzanego przez Ministerstwo Gospodarki *Konkursu-Azbest* w latach objętych raportowaniem 39 gmin z Mazowsza otrzymało dofinansowanie na opracowanie programów i inwentaryzację wyrobów zawierających azbest. W 2011 r. dofinansowanie wyniosło 248 467,17 zł, natomiast w 2012 r. – 305 600 zł.

Działanie I.3.15.

Budowa składowisk odpadów azbestowych

Na terenie województwa mazowieckiego funkcjonuje jedna kwatera, o powierzchni 1,9 ha i pojemności 45 000 m³, przyjmująca odpady zawierające azbest o kodzie 17 06 05 (materiały konstrukcyjne zawierające azbest). Kwatera zlokalizowana jest na składowisku odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w miejscowości Rachocin, gm. Sierpc, powiat sierpecki. Wypełnienie kwatery na dzień 31 grudnia 2012 r. (według informacji od Zarządcy) to **500 m³** (tj. ok. 1,1%). Do UMWM nie zgłoszono informacji wskazujących na uruchomienie nowych składowisk lub kwater przeznaczonych do składowania odpadów zawierających azbest.

Działanie I.3.16.

Monitoring usuwania wyrobów zawierających azbest

Rejestr rodzaju, ilości oraz miejsc występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska na terenie województwa mazowieckiego, prowadzony jest przy wykorzystaniu Bazy Azbestowej, dostępnej za pośrednictwem Internetu pod adresem www.bazaazbestowa.pl. Informacje sporządzane i przekazywane corocznie marszałkowi województwa do dnia 31 stycznia za poprzedni rok kalendarzowy przez podmioty prawne (w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą) z terenu Mazowsza – zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 124, poz. 1033) są wprowadzane do systemu informatycznego. Na ich podstawie przedkładane

są coroczne sprawozdania do Ministra Gospodarki na temat rodzaju i ilości materiałów zawierających azbest, wykorzystywanych na terenie województwa mazowieckiego.

Na poziomie województwa monitoring usuwania wyrobów zawierających azbest odbywa się nie tylko poprzez prowadzenie *rejestrów wyrobów zawierających azbest*, ale również poprzez przyjęte wskaźniki do monitorowania stopnia realizacji *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Mazowieckiego (aktualizacji)*:

- ilość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest w danym roku sprawozdawczym;
- ilość unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest;
- stopień wypełnienia składowisk lub kwater przeznaczonych do deponowania odpadów zawierających azbest;
- pozostała do wykorzystania pojemność składowiska lub kwatery do unieszkodliwienia odpadów zawierających azbest;
- stopień usunięcia wyrobów zawierających azbest w stosunku do ilości wyrobów zawierających azbest zinwentaryzowanych w danym roku sprawozdawczym;
- stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych na realizację *programu* w danym roku;
- liczba gmin w województwie mazowieckim korzystająca z wojewódzkiej bazy danych wyrobów i odpadów zawierających azbest (WBDA).

Kierunek działań – Właściwe zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych

Działanie I.3.17.

Minimalizacja oddziaływania na środowisko osadów ściekowych poprzez prawidłowe ich zagospodarowanie

W miarę budowy sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków w aglomeracjach, sukcesywnie, w kolejnych latach, wzrasta ilość wytwarzanych komunalnych osadów ściekowych na terenie Mazowsza.

Tabela nr 17 Osady z oczyszczalni ścieków przemysłowych i komunalnych w województwie mazowieckim w latach 2011-2012.

ROK	Osady wytworzone w ciągu roku w tys. ton suchej masy									Osady dotychczas składowane (nagromadzone) na terenie własnym zakładu	Osady wykorzystane z dotychczas składowanych (nagromadzonych) odpowiednio do 1.01.2011 r. 1.01.2012 r.
	ogółem	stosowane			przekształcone termicznie	w tym składowane		magazynowane czasowo	inne		
		do rekultywacji	w rolnictwie	do uprawy roślin		razem	w tym na terenie zakładu				
2011	80	3,9	13,2	2,5	0,3	3,0	2,0	17,8	39,3	51	0
2012	108,4	3,3	12,7	3,0	18,6	4,0	1,7	24,5	42,3	52,3	0,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2012 r. na terenie m.st. Warszawy zakończono budowę Stacji Termicznej Utylizacji Osadów Ściekowych w ramach zadania: *Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków Czajka (termiczna utylizacja osadów ściekowych)*. Stacja jest jedyną w Polsce instalacją z zastosowaniem skojarzonej produkcji energii cieplnej i elektrycznej (w turbinie parowej) zaliczanej do źródeł tzw. zielonej energii. W stacji termicznie przekształcane są komunalne osady ściekowe (odwodnione) z oczyszczalni ścieków *Czajka*, osady wysuszone z oczyszczalni ścieków *Południe* oraz skratki i piasek powstające w oczyszczalni ścieków *Czajka*. Wybrana przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawie S.A. technologia spalania w złożu fluidalnym jest najbardziej skuteczną metodą termicznego przekształcania osadów ściekowych. Ciąg technologiczny obejmuje:

- przygotowanie osadów ściekowych do spalania poprzez podsuszanie;
- spalanie odpadów technologicznych oraz osadów ściekowych w dwóch piecach ze złożem fluidalnym;
- produkcję pary;
- trójstopniowy zaawansowany proces oczyszczania spalin;
- produkcję energii elektrycznej i cieplnej;
- zestalenie popiołów i pozostałości z oczyszczania spalin.

Funkcjonowanie *Stacji* pozwala na 10-krotne zmniejszenie ilości odpadów - z ok. 200 tys. ton/rok (osady ściekowe i odpady technologiczne) do ok. 20 tys. ton/rok (popioły i pozostałości z procesu oczyszczania spalin). Przyjazny dla środowiska proces termicznego przekształcania osadów ściekowych wraz z zaawansowaną instalacją oczyszczania spalin zapewnią bezpieczne zagospodarowanie osadów ściekowych w miejscu

ich powstawania. Zastosowana technologia umożliwia osiągnięcie niższego poziomu emisji substancji szkodliwych niż wymaga tego prawo polskie i normy Unii Europejskiej. Dzięki tej inwestycji Warszawa dołączyła do grona miast europejskich, które prowadzą nowoczesną i ekologiczną gospodarkę w zakresie unieszkodliwiania osadów ściekowych. Wartość inwestycji wyniosła 102 766 753,09 Euro i w 62,5% została dofinansowana z Funduszu Spójności.

Działanie I.3.18.

Gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających PCB

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. *Prawo ochrony środowiska*, instalacje lub urządzenia, w których są lub były wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska (w tym PCB), powinny zostać oczyszczone lub unieszkodliwione. Wykorzystywanie PCB dopuszczalne było w użytkowanych urządzeniach lub instalacjach, nie dłużej niż do dnia 30 czerwca 2010 r.¹³ Posiadacze odpadów zawierających PCB obowiązani byli natomiast do ich unieszkodliwienia, w terminie do dnia 31 grudnia 2010 r. Z dniem 1 stycznia 2011 r. wszystkie zasoby PCB oraz urządzeń zawierających PCB objęte przepisami ustawy *Prawo ochrony środowiska* stały się odpadami w rozumieniu przepisów ustawy *o odpadach*.

Rejestr urządzeń, w których PCB były lub są wykorzystywane, a także substancji zawierających PCB prowadzi na bieżąco marszałek województwa. W 2011 r. na terenie województwa mazowieckiego zlokalizowanych było 7 podmiotów wykorzystujących urządzenia lub instalacje zawierające PCB o masie 4,496 Mg oraz 116 dm³ oleju zawierającego PCB. Spośród 91 podmiotów, które zakończyły użytkowanie urządzeń zawierających PCB, 10 zakładów usunęło te urządzenia po ustawowym terminie.

Działanie I.3.19.

Kontrola przedsiębiorców w celu oceny realizacji zadania polegającego na zaprzestaniu użytkowania instalacji i urządzeń zawierających PCB; dekontaminacja i unieszkodliwienie PCB oraz

Działanie I.3.20.

Sukcesywna likwidacja odpadów zawierających PCB o stężeniu poniżej 50 ppm

Zgodnie z ustawą *o odpadach* zakazuje się odzysku PCB. Wykorzystywanie PCB w urządzeniach lub instalacjach było dopuszczalne do 30 czerwca 2010 r. Odpady powstałe z wycofania lub dekontaminacji urządzeń zawierających PCB powinny być poddane unieszkodliwieniu do końca 2010 r. Obowiązek dotyczył urządzeń zawierających przynajmniej 5 litrów oleju, w którym znajduje się nie więcej niż 0,05% PCB.

W latach 2011-2012 WIOŚ w Warszawie przeprowadził **110 kontroli podmiotów użytkujących instalacje lub urządzenia zawierające lub mogące zawierać PCB** oraz **6 kontroli podmiotów zbierających odpady zawierające PCB**.

Tabela nr 18 Liczba kontroli podmiotów wykorzystujących PCB w instalacjach i urządzeniach oraz zbierających odpady zawierające PCB.

Liczba kontroli podmiotów użytkujących instalacje lub urządzenia zawierające lub mogące zawierać PCB		Liczba kontroli podmiotów zbierających odpady zawierające PCB	
2011 r.	2012 r.	2011 r.	2012 r.
102	8	4	2

Źródło: WIOŚ

Wśród instalacji i urządzeń zawierających lub mogących zawierać PCB najczęściej spotykanymi były kondensatory i transformatory. Wyłączniki olejowe używane były w 5 zakładach, a użytkowanie rozruszników stwierdzono w 1 przypadku. Wszystkie zakłady, które eksploatowały kondensatory zdemontowały je i przekazały uprawnionym odbiorcom. Natomiast podmioty, które użytkowały transformatory przeprowadziły badania oleju na zawartość w nich PCB. Wyniki analiz wykazały zawartość PCB poniżej 50 ppm. Część transformatorów została przekazana do unieszkodliwienia pomimo nieprzekroczenia wartości dopuszczalnej PCB w oleju. Zakłady użytkujące wyłączniki przekazały te urządzenia firmom zbierającym odpady lub wykonały analizy oleju zawartego w tych urządzeniach – zawartość PCB poniżej 50 ppm. Podmiot użytkujący rozruszniki wykonał w tych urządzeniach badanie zawartego w nich oleju – zawartość PCB poniżej 50 ppm.

Kontrole przeprowadzone przez WIOŚ w latach 2011-2012, u około 85% skontrolowanych podmiotów, potwierdziły realizację wymogu zaprzestania użytkowania instalacji i urządzeń zawierających PCB. W przypadku pozostałych podmiotów wycofywanie z użytkowania ww. urządzeń i instalacji następowało po przeprowadzeniu kontroli.

¹³ Zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2001 r. *o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw* (Dz. U. Nr 100, poz. 1085 z późn. zm.)

Natomiast ok. 40% podmiotów użytkowało urządzenia (transformatory, wyłączniki i rozruszniki), które zostały wyszczególnione w załączniku nr 2 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 26 września 2012 r. w sprawie określenia urządzeń w których mogły być wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. z 2002 r., Nr 173, poz. 1416), w których, na podstawie wykonywanych analiz oleju na zawartość PCB, określono jego zawartość poniżej 50 ppm.

Na terenie województwa mazowieckiego nie funkcjonują firmy prowadzące działalność w zakresie dekontaminacji i unieszkodliwiania odpadów zawierających PCB.

Kierunek działań – Eliminacja praktyk nielegalnego składowania odpadów

Działanie I.3.21.

Likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów komunalnych

Na terenie województwa mazowieckiego poważny problem stanowią nielegalne miejsca składowania odpadów. Mimo ich sukcesywnej eliminacji wciąż powstają nowe. Najczęściej są one widoczne w lasach, wzdłuż głównych dróg dojazdowych, cieków wodnych, na obrzeżach miast oraz przy szlakach turystycznych. Gminy coraz częściej, po uprzątnięciu takiego terenu, stawiają tabliczkę informującą o zakazie wyrzucania śmieci w danym miejscu. W gminie Poświętne zakupiono fotopułapkę mającą na celu monitoring miejsc szczególnie narażonych na nielegalne wywożenie odpadów.

Działanie I.3.22.

Realizacja program *Czyste Lasy na Mazowszu*

Program *Czyste Lasy na Mazowszu* realizowany jest na terenie całego województwa mazowieckiego, w Lasach Państwowych i jest to obszar zarządzany przez RDLP: Warszawa, Olsztyn, Łódź oraz Radom. Kampanię wspiera Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, a koordynatorem programu i kampanii medialnej jest RDLP w Warszawie.

Głównym celem programu jest zmniejszenie zaśmiecania lasów Mazowsza oraz przybliżenie społeczeństwu problemu zaśmiecania lasów, a także uświadomienie zagrożeń, jakie niosą za sobą śmieci pozostawione bez właściwej utylizacji.

W sierpniu 2011 r. w ramach realizacji programu *Czyste lasy na Mazowszu* zostało podpisane porozumienie pomiędzy Samorządem Województwa Mazowieckiego i Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej w Warszawie. Na mocy porozumienia skazani, którzy odbywają karę w warszawskich więzieniach, sprzątają mazowieckie lasy, porządkują ścieżki przyrodnicze oraz przeprowadzają doraźne remonty budynków i obiektów na terenie MZPK. Współpraca jest przewidziana do 2014 r.

W latach 2011 – 2012 w czasie trwania akcji, osadzeni zebrali łącznie 132 kontenery różnego rodzaju śmieci, m.in. odpadów budowlanych, części samochodowych i zużytego sprzętu AGD z terenu mazowieckich lasów.

Ponadto w latach 2011-2012 realizowane były następujące przedsięwzięcia:

- inwentaryzacja nielegalnych składowisk odpadów i wskazanie ich władzom gminnym (Nadleśnictwo Parciaki);
- systematyczne sprzątanie terenów leśnych ze śmieci (jednostki LP, miasta: m.st. Warszawa, Otwock, Piaseczno, Konstancin-Jeziorna, Góra Kalwaria, gminy: Karczew, Wiązowna, Kołbiel, Celestynów, Prażmów, Brańszczyk, Olszewo-Borki, Rząśnik, Grębków, Wierzbno, Dobre i Łochów);
- współdziałanie w akcjach zbierania śmieci z lokalnymi szkołami gimnazjalnymi i podstawowymi oraz Zakładem Karnym w Siedlcach (Nadleśnictwo Siedlce);
- zwiększenie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży poprzez organizację prelekcji przyrodniczo – leśnej dla szkół podstawowych i gimnazjalnych, podczas których poruszany był temat zaśmiecania lasów i zagrożeń z tym związanych (Nadleśnictwo w Siedlcach);
- systematyczna promocja programu w mediach lokalnych i regionalnych (RDLP w Warszawie);
- prowadzenie zorganizowanych akcji zbiórki elektroodpadów (RDLP w Warszawie);
- organizacja wystawy *Stop zaśmiecaniu lasów* w teatrze Rampa w Warszawie (RDLP w Warszawie).

I.4. Cel średniookresowy – Ochrona powierzchni ziemi

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 8 działań środowiskowych określonych w ramach celu średniookresowego – **Ochrona powierzchni ziemi**.

Tabela nr 19 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Ochrona powierzchni ziemi.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Ochrona gleb użytkowanych rolniczo			
I.4.1.	Prowadzenie badań określających zanieczyszczenia gleb użytkowanych rolniczo	IUNG, GIOŚ	↔
I.4.2.	Aktualizacja map glebowo-rolnych, badania zasobności gleb jako podstawy do wyznaczania kolejności wapnowania i określenia właściwego nawożenia	Województwo Mazowieckie	↓
I.4.3.	Ochrona przed erozją wietrzną m.in. poprzez prowadzenie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych i wprowadzenie zalesień na glebach o najniższych klasach bonitacji	RDLP, ARMiR, powiaty, rolnicy indywidualni	↔
I.4.4.	Realizacja programu rolnośrodowiskowego	ARMiR, FAPA, Województwo Mazowieckie, rolnicy indywidualni, spółki wodne	↔
I.4.5.	Ograniczenie redukcji wartościowych powierzchni gruntów rolnych przez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego	powiaty, miasta i gminy	↔
Kierunek działań – Zwiększenie skali rekultywacji terenów zdegradowanych i zdewastowanych			
I.4.6.	Rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych, przywracające im funkcje przyrodnicze, rekreacyjne lub rolne	podmioty gospodarcze	↔
Kierunek działań – Edukacja ekologiczna rolników			
I.4.7.	Realizacja Planu Działań Samorządu Województwa Mazowieckiego na rzecz Rozwoju Rolnictwa i Poprawy Jakości Artykułów Żywnościowych na Mazowszu w zakresie jakości i bezpieczeństwa żywności, technologii, produkcji, wytwarzania produktów tradycyjnych i rolnictwa ekologicznego	Województwo Mazowieckie, MODR	↔
I.4.8.	Upowszechnienie dobrych praktyk rolniczych	MODR, gminy	↔

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

powiaty: białobrzeski, ciechanowski, garwoliński, gostyniński, grodzki, grójecki, kozienicki, legionowski, lipski, łosicki, makowski, miński, mławski, nowodworski, ostrołęcki, ostrowski, otwocki, piaseczyński, plocki, płoński, pruszkowski, przasnyski, pułtowski, radomski, siedlecki, sierpecki, sochaczewski, sokołowski, sztywniowski, warszawski-zachodni, węgrowski, wołomiński, wyszkowski, zwoleniński, żuromiński, żyrardowski.

miasta i gminy: Brwinów, Borkowice, Chlewiska, Czerwonka, Dęba Wielkie, Dzierżążnia, Garbatka-Letnisko, Grębków, Halinów, Kałuszyn, Korczew, Lelis, Lesznów, Łosice, Maciejowice, Magnuszew, Małkinia Górna, Michałowice, Miedzna, Mrozy, Nowe Miasto nad Pilicą, Ostrów Mazowiecka, Piaseczno, Pilawa, Płońsk, Prażmów, Regimin, Rybno, Rusinów, Sabnie, Sanniki, Sienno, Sochaczew, Sońsk, Sterdyń, Stupsk, m.st. Warszawa, Wieliszew, Wierzbica, Zakroczym, Zatory, Zbuczyn.

przedsiębiorstwa realizujące działania: Ardagh Glass S.A., Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągów Naftowych Przyjaźń S.A., PLL LOT S.A.

inne instytucje realizujące działania: Nadleśnictwo Płock i Nadleśnictwo Łąck.

Kierunek działań – Ochrona gleb użytkowanych rolniczo

Działanie I.4.1.

Prowadzenie badań określających zanieczyszczenia gleb użytkowanych rolniczo

W ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzony jest *Monitoring chemizmu gleb ornych Polski*. Celem badań jest obserwacja zmian szerokiego zakresu cech gleb użytkowanych rolniczo, szczególnie właściwości chemicznych, zachodzących w określonych przedziałach czasu pod wpływem rolniczej i pozarolniczej działalności człowieka. *Monitoring chemizmu gleb ornych Polski* realizowany jest od 1995 r. W pięcioletnich odstępach czasowych pobierane są próbki glebowe z 216 stałych punktów pomiarowo-kontrolnych, zlokalizowanych na gruntach ornych charakterystycznych dla pokrywy glebowej kraju.¹⁴ Na terenie województwa mazowieckiego jest 20 takich punktów. Kolejna czwarta tura monitoringu przypadła na lata 2010-2012. Gleby województwa mazowieckiego w przewadze mają naturalną zawartość metali ciężkich. Tylko w jednym punkcie w miejscowości Michałowice Wieś (pow. pruszkowski) stwierdzono podwyższone stężenie

¹⁴ *Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2010-2012 (raport końcowy)*, IUNG, 2012 r.

cynku i miedzi odpowiadające I stopniowi zanieczyszczenia. W tym punkcie również stwierdzono słabe zanieczyszczenie gleb ołowiem (I stopień), które uległo zmniejszeniu z II stopnia w porównaniu do pomiarów wykonanych w 2005 r. Zawartość siarki siarczanowej (S-SO₄) w glebach było niska. Jedynie w punkcie pomiarowym w miejscowości Biała (pow. płocki) zaobserwowano średnią zawartość zanieczyszczenia, które uległo zmniejszeniu z wysokiego stopnia zanieczyszczenia w porównaniu do monitoringu przeprowadzonego w poprzednich latach. Na terenie województwa mazowieckiego zaobserwowano spadek zanieczyszczenia wielopierścieniowymi węglowodorami aromatycznymi (WWA). Małe zanieczyszczenie (2 stopnia) wystąpiło w miejscowościach: Laskowiec (pow. ostrołęcki), Biała (pow. płocki), Michałowice Wieś (pow. pruszkowski), Kałuszyn (pow. miński) oraz Garbatka Letnisko (pow. kozienicki). Natomiast w pozostałych punktach stwierdzono stopień 0 lub 1 – gleby nie zanieczyszczone w naturalnej lub podwyższonej zawartości WWA.

Ponadto badanie gleby – odczynu i zawartości makroelementów w glebach zostały przeprowadzone w zakresie zakwaszenia i zasobności w składniki pokarmowe w gospodarstwach indywidualnych gmin: Maciejowice, Rusinów oraz Płońsk.

Działanie I.4.2.

Aktualizacja map glebowo-rolnych, badania zasobności gleb jako podstawy do wyznaczania kolejności wapnowania i określenia właściwego nawożenia

W raportowanym okresie nie aktualizowano map glebowo-rolnych. Departament Geodezji i Kartografii UMWM, ze względu na ograniczone środki finansowe w budżecie Samorządu Województwa Mazowieckiego zdecydował, że priorytetem jest wykonanie aktualizacji Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT) oraz opracowanie arkuszy Mapy Hydrograficznej Polski w skali 1:50 000 z obszaru województwa mazowieckiego w wersji analogowej i numerycznej.

Działanie I.4.3.

Ochrona przed erozją wietrzną m.in. poprzez prowadzenie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych i wprowadzenie zalesień na glebach o najniższych klasach bonitacji

Zadanie zostało opisane w działaniu III.2.1. *Zalesienie terenów z uwzględnieniem warunków przyrodniczo-krajobrazowych i potrzeb różnorodności biologicznej (Obszar priorytetowy III – Ochrona przyrody, cel średniookresowy – Zwiększenie lesistości, kierunek działań - Zalesianie terenów z uwzględnieniem warunków przyrodniczo-krajobrazowych i potrzeb różnorodności biologicznej).*

Działanie I.4.4.

Realizacja programu rolnośrodowiskowego

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013) jest instrumentem realizacji polityki Unii Europejskiej w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. Dokument określa cele, priorytety oraz zasady, na podstawie których wspierane są działania dotyczące tej problematyki. W ramach PROW 2007-2013 zdefiniowano 4 osie:

- Oś 1 - Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego**
- Oś 2 - Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich**
- Oś 3 - Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej**
- Oś 4 - Leader**

PROW 2007-2013 jest kontynuacją wcześniejszego programu PROW 2004-2006. Rok 2011 był ostatnim rokiem realizacji PROW 2004-2006.

Podmiotami wdrażającymi PROW 2007-2013 są Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, samorządy województw oraz Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa.

W ramach wdrażania przez ARMiR **działania 214 Program rolnośrodowiskowy** (Osi 2 *Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich*) rolnicy mieli do wyboru 9 pakietów (rolnictwo zrównoważone, rolnictwo ekologiczne, ekstensywne trwałe użytki zielone, ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000, ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000, zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie, zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie, ochrona gleb i wód oraz strefy buforowe). Zadania do realizacji w poszczególnych pakietach/wariantach mają przyczynić się do zmniejszenia presji rolnictwa na środowisko poprzez zmniejszenie stosowania nawozów, stosowanie międzyplonów zmniejszających odpływ azotu z gleby do wód gruntowych oraz zmniejszenie erozji wodnej i wietrznej gleb w okresie zimy. Zaś opóźnione terminy koszenia łąk umożliwiają odnowienie runi poprzez samosiew traw i ziół oraz bezpieczne wyprowadzenie lęgów ptaków gniazdujących na łąkach.

Tabela nr 20 zawiera liczbę i kwoty dotacji przyznanych przez ARiMR na Mazowszu, z podziałem na powiaty. W zestawieniu tym nie uwzględniono dofinansowania dla pakietu: zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie, gdyż nie dotyczy bezpośrednio ochrony środowiska. W 2011 r. z dofinansowania skorzystało 12 939 rolników, zaś w 2012 r. – 13 072 rolników.

Tabela nr 20 Wdrożenie programu rolnośrodowiskowego przez ARiMR objętego *Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich*.

Lp.	powiat	ROK					
		2011			2012		
		PROW 2004-2006 PROW 2007-2013			PROW 2007-2013		
		liczba dotacji	powierzchnia [ha]	szacunkowa kwota (zł)	Liczba dotacji	powierzchnia [ha]	szacunkowa kwota (zł)
1.	białobrzeski	476	2 488,92	1 905 821,92	456	2 697,64	1 963 456,80
2.	ciechanowski	146	1 848,20	1 065 905,20	150	2 162,39	1 156 560
3.	garwoliński	293	2 000,90	1 158 980,56	272	2 303,78	1 273 328,70
4.	gostyński	154	2 005,26	1 035 128,68	149	2 195,95	2 195,95
5.	grodziski	175	1 205,46	638 503,55	155	1 128,22	539 706,85
6.	grójecki	211	1 675,59	1 199 010,96	219	2 099,27	1572976,75
7.	kozienicki	189	1 197,89	922 587,78	195	1 360,06	1043591,32
8.	legionowski	71	359,72	216 792	77	390,02	253013,70
9.	lipski	437	2 818,72	1 895 919,48	451	2 980,28	2071997,70
10.	łosicki	447	2 636,29	1 581 189,14	409	2 549,94	1581299,70
11.	makowski	1 016	11 338,56	6 510 939,88	1045	12 033,50	6588806,80
12.	miński	279	2 167,89	1 349 917,49	255	2 328,42	1412429,31
13.	mławski	410	5 533,40	3 000 726,84	455	6 583,34	3391865,40
14.	nowodworski	267	2 860,29	1 914 320,77	267	3 329,80	2171585,15
15.	ostrołęcki	717	4 928,24	2 917 680,27	777	5 442,64	3154930,75
16.	ostrowski	690	5 458,38	2 939 220,82	732	6 196,21	3122754,50
17.	otwocki	182	834,46	642 878,06	174	1 027,84	882381,50
18.	piaseczyński	51	421,99	472 616,05	62	452,78	499918,02
19.	płocki	481	8 546,25	4 114 422,62	528	10 310,82	4639851,70
20.	płoński	304	4 154,64	2 122 905,85	282	4 688,91	2331301,25
21.	pruszkowski	51	407,56	239 133,70	53	544,18	327643,80
22.	przasnyski	451	4 500,78	2 347 772,09	509	5 571,73	2839131,65
23.	przysuski	167	768,90	497 809,50	180	992,23	749116,20
24.	pułtuski	313	2 938,36	1 789 493,34	334	3 863,94	2104413,70
25.	radomski	506	3 993,65	2 513 000,08	490	4 098,91	2632371,10
26.	siedlecki	1 154	5 163,39	3 203 409,22	1038	5 025,78	3090354,90
27.	sierpecki	216	3 197,60	1 648 213,20	229	3 569,37	1726170,60
28.	sochaczewski	116	1 003,32	907 474,40	105	932,65	867228,90
29.	sokołowski	393	3 168,56	1 776 869,70	418	3 699,63	2179552,20
30.	sztybowiecki	143	1 428,41	923 952,20	140	1 459,48	965715,50
31.	m.st. Warszawa	3	3,25	1 645,20	4	4,22	2 043,8
32.	warszawski-zachodni	65	801,75	892 780,66	70	981,97	937 928,3
33.	węgrowski	926	5 214,02	3 167 367,34	925	5 597,78	3 242 884,4
34.	wołomiński	234	1 217,68	653 602,58	211	1 181,76	621 545,60
35.	wyszkowski	511	3 332,20	1 973 126,66	558	3 796,60	2 194 186,50
36.	zwoleński	200	1 402,35	917 235,48	193	1 345,41	876 219,6
37.	żuromiński	359	3 262,12	1 697 055,36	390	3 553,73	1 854 690,70
38.	żyrardowski	135	934,27	560 859,24	115	802,93	474 886,70
Razem województwo mazowieckie		12 939	107 219,22	63 316 267,87	13 072	119 284,11	68 452 763,25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ARiMR.

Samorząd Województwa Mazowieckiego również wykonuje zadania Instytucji Wdrażającej, następujących działań objętych PROW 2007-2013:

- Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa (Schemat I - scalanie gruntów, Schemat II - gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi) – OŚ 1;
- Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej – OŚ 3;
- Odnowa i rozwój wsi – OŚ 3;
- Leader – OŚ 4;¹⁵

Dzięki pozyskanym środkom w ramach PROW 2007-2013 możliwe było dofinansowanie m.in. przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska takich jak: budowa sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, oczyszczalni ścieków, projektów obejmujących wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych.

Zadania te zostały opisane odpowiednio w działaniach: *I.2.2 Budowa sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich* (Obszar priorytetowy I – Poprawa jakości środowiska, cel średniookresowy – Poprawa

¹⁵ www.mazovia.pl

jakości wód, kierunek działań - *Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska, szczególnie w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków*) i I.3.1. *Objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców (Obszar priorytetowy I – Poprawa jakości środowiska, cel średniookresowy – Racjonalna gospodarka odpadami, kierunek działań - Zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska odpadów, w tym zmniejszenie masy składowanych odpadów do max. 60% wytworzonych odpadów oraz Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii).*

Tabela nr 21 Dofinansowanie w ramach PROW 2007-2013 w latach 2011-2012, działanie *Podstawowe usługi dla gospodarki ludności wiejskiej.*

ROK	Rodzaj przedsięwzięcia	Liczba projektów	Koszt całkowity przedsięwzięcia (zł)	Kwota dofinansowania z EFRROW (zł)
2011	gospodarka wodno-ściekowa	100	172 284 621,03	95 716 268,59
	tworzenie systemu zbioru, segregacji i wywozu odpadów komunalnych	11	3 030 846,50	1 471 490,00
	wytwarzanie lub dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu albo biomasy	3	680 536,09	418 361,00
2012	gospodarka wodno-ściekowa	101	275 915 881,40	140 818 807,80
	wytwarzanie lub dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu albo biomasy	1	1 049 234,97	640 812,42
RAZEM		216	452 961 119,99	239 065 739,81

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych od Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich UMWM.

Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA w ramach PROW 2007-2013 osi 1 *Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego* organizuje szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie. W latach 2011-2012 zorganizowano dwa projekty szkoleniowe pn.: *Produkcja biogazu rolniczego – korzyści i zagrożenia* oraz *Alternatywne źródła energii i ich zastosowanie*. W szkoleniach wzięło udział ponad 2000 uczestników z terenu województwa mazowieckiego.

Działanie I.4.5. Ograniczenie redukcji wartościowych powierzchni gruntów rolnych przez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego

Zgodnie z przeprowadzoną ankietyzacją do raportu w latach 2011-2012 zmiana zapisów w planach zagospodarowania mająca na celu zachowanie urodzajnych gleb na potrzeby ich rolniczego wykorzystania została dokonana przez Starostwo Powiatowe w Wołominie, Urząd Miasta i Gminy w Piasecznie, Urząd Gminy Prażmów, Urząd Gminy Brwinów i Urząd Gminy Chlewiska.

Kierunek działań – Zwiększenie skali rekultywacji terenów zdegradowanych i zdewastowanych

Działanie I.4.6.

Rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych, przywracające im funkcje przyrodnicze, rekreacyjne lub rolne

Na terenie województwa mazowieckiego występuje stosunkowo mały udział gruntów zdegradowanych i zdewastowanych. Wg danych GUS na koniec 2012 r. grunty te zajmowały ogółem 0,11% powierzchni województwa. Z ogólnej powierzchni gruntów wymagających rekultywacji 86% to grunty zdewastowane, czyli takie które utraciły swoją wartość użytkową.

Tabela nr 22 Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji i zagospodarowania oraz zrekultywowane i zagospodarowane na terenie województwa mazowieckiego w latach 2011-2012.

Lp.	Rok	Pow. województwa mazowieckiego [ha]	Grunty wymagające rekultywacji [ha]			Grunty w ciągu roku [ha]	
			ogółem	zdewastowane	zdegradowane	zrekultywowane	zagospodarowane
1.	2011	3 555 847	4 101	3 823	278	29	24
2.	2012		4 073	3 491	582	122	47

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rekultywacje gleb zdegradowanych na terenach swoich przedsiębiorstw przeprowadzili: Ardagh Glass S.A. z Gostynia (rekultywacje przeprowadzono w Wyszku), PLL LOT S.A. w Warszawie oraz Przedsiębiorstwo Rurociągów Naftowych *Przyjaźń* S.A. w Płocku (rekultywacje przeprowadzono w Młodzieszynie).

Kierunek działań – Edukacja ekologiczna rolników

Działanie I.4.7.

Realizacja Planu Działań Samorządu Województwa Mazowieckiego na rzecz Rozwoju Rolnictwa i Poprawy Jakości Artykułów Żywnościowych na Mazowszu w zakresie jakości i bezpieczeństwa żywności, technologii, produkcji, wytwarzania produktów tradycyjnych i rolnictwa ekologicznego

Samorząd Województwa Mazowieckiego, mając na uwadze potrzebę promowania produktów żywnościowych wytwarzanych przez mazowieckich producentów żywności corocznie organizuje **Konkurs o Laur Marszałka Województwa Mazowieckiego** dla mazowieckich producentów żywności za najlepszy produkt. Celem konkursu jest wyłonienie i nagrodzenie producentów wyróżniających się wysoką jakością produkcji, kultywowaniem i popularyzowaniem mazowieckiej tradycji kulinarnej, a także oryginalnością w podejściu do tematu żywności i przetwórstwa oraz promocji mazowieckiej żywności. Do **V edycji Konkursu o Laur Marszałka Województwa Mazowieckiego dla mazowieckich producentów żywności za najlepszy produkt 2011 roku** zgłoszono 79 produktów żywnościowych, natomiast do **VI edycji konkursu** w 2012 r. zgłoszono 88 produktów żywnościowych. Corocznie przyznawanych jest 14 nagród i 2 wyróżnienia.

W ramach realizacji *Planu Działań Samorządu Województwa Mazowieckiego na rzecz Rozwoju Rolnictwa i Poprawy Jakości Artykułów Żywnościowych na Mazowszu w zakresie jakości i bezpieczeństwa żywności, technologii, produkcji, wytwarzania produktów tradycyjnych i rolnictwa ekologicznego* w latach 2011-2012 Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich UMWM zorganizował:

- cykl sześciu szkoleń nt.: *Wytwarzania produktów tradycyjnych i regionalnych z własnych surowców w gospodarstwach rolników indywidualnych – stan i perspektywy*, które odbyły się w Puszczy Mariańskiej, Poświętnym, Radomiu, Sierpcu, Ostrowi Mazowieckiej oraz Kałuszynie. W szkoleniach wzięło udział 560 uczestników;
- cykl sześciu konferencji nt.: *Produkt tradycyjny i lokalny elementem promocji i szansą rozwoju regionu*, które odbyły się w Skaryszewie, Wyszku, Poświętnym, Starej Kornicy, Płocku i Lipnikach. Konferencje miały na celu przedstawienie możliwości rozszerzenia działalności związanej z uruchomieniem wytwarzania produktów tradycyjnych i regionalnych. Dzięki organizacji konferencji wpisano 8 produktów mazowieckich na *listę produktów tradycyjnych* oraz pozyskano 15 nowych członków Sieci Dziedzictwa Kulinarnego Mazowsza. W konferencjach wzięło udział 525 rolników;
- konkurs wiedzy w zakresie rolnictwa i produktu ekologicznego pn.: *Smak ekologicznej żywności*. Głównym celem konkursu było kształtowanie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży oraz popularyzacja i upowszechnienie wśród nich wiedzy nt. żywności ekologicznej. Dzięki udziałowi w konkursie młodzież mogła zgłębić wiedzę na temat ekologii i ekologicznej żywności oraz promowania certyfikowanych produktów rolnictwa ekologicznego;

Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich UMWM również uczestniczył w:

- Międzynarodowych Targach Łódzkich – V Targach Naturalnej Żywności NATURA FOOD – imprezie branży produktów ekologicznych i tradycyjnych;
- pikniku *Poznaj Dobrą Żywność*, który był organizowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
- II edycji akcji *Warszawa od kuchni*. Celem akcji, organizowanej przez Warszawską Izbę Przedsiębiorców, było przedstawienie gastronomii, jako produktu turystycznego miasta, zarekomendowanie najlepszych warszawskich restauracji, promowanie regionalnych potraw warszawskich, prezentacja kuchni z różnych regionów świata, wytyczenie gastronomicznych tras w mieście, skierowanie turystów do miejsc o sprawdzonej renomie;
- VI Międzynarodowych Targach Żywności Ekologicznej *Ekogala 2012*. Celem inicjatywy było podnoszenie wiedzy ekologicznej oraz promocja ekologicznych zachowań i postaw przyjaznych środowisku. To także możliwość wymiany doświadczeń i nawiązania ciekawych kontaktów handlowych z partnerami z kraju i zagranicy. Targom towarzyszyły liczne konferencje naukowe poświęcone problematyce rynku żywności ekologicznej w Polsce, prezentacje, degustacje i konkursy;
- szesnastej edycji Inicjatywy Pozytywistycznej *Polski Producent Żywności 2012*;
- kiermaszu *Lista Produktów Tradycyjnych*, który odbył się na toruńskim Rynku Nowomiejskim. Celem imprezy było promowanie, wpisanych na listę, produktów tradycyjnych z całej Polski oraz popularyzacja wytwarzania potraw według receptur, przekazywanych z pokolenia na pokolenie;
- XI edycji konkursu *Nasze Kulinarne Dziedzictwo - Smaki Regionów*.

W ramach Międzynarodowych Targów Spożywczych w Poznaniu *Polagra Food* odbył się *XI Wielki Finał Konkursu Nasze Kulinarne Dziedzictwo - Smaki Regionów* połączony z wręczeniem statuetek *Perła 2011*. Województwo Mazowieckie zostało wyróżnione trzema *Perłami*.

Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie (MODR) w latach 2011-2012 podejmował szereg działań mających na celu identyfikację, promocję produktów regionalnych oraz upowszechnienie wiedzy z zakresu wytwarzania tych produktów zgodnie z wymaganiami bezpieczeństwa żywności poprzez organizację szkoleń, pokazów, konkursów, olimpiad, imprez, programów doradczych i porad indywidualnych. Inicjatywy w których uczestniczył MODR:

- organizacja udziału wystawców w imprezach: Niedziela Palmowa w Łysych, Dzień Ziemi w Ostrołęce, Słubicach i Warszawie, Kiermasz Wielkanocny w Szydłowcu, Giełda Rolnicza w Łącku, Boże Narodzenie na Mazowszu, Tradycyjny Stół Wielkanocny w Kałuszynie, Jesienny Jarmark *od pola do stołu*, dożynki wojewódzkie i gminne;
- organizacja prezentacji i degustacji produktów tradycyjnych: Targi przedsiębiorczości w Bielicach, Dni Przedsiębiorcy Rolnego, Mazowieckie Dni Rolnictwa, Dzień Kukurydzy i Buraka, Jesienny Jarmark *od pola do stołu* oraz konferencji *Kobieta przedsiębiorcza w Unii Europejskiej*;
- organizacja Olimpiad: *Wiedzy o Wiejskim Gospodarstwie Domowym, Przedsiębiorczości i Ekologii, Bezpieczeństwo żywienia w agroturystyce, Najlepsza potrawa tradycyjna oraz Młodzi Producenci Rolni*.

Ponadto MODR realizuje działania mające na celu ożywienie rynku żywności ekologicznej poprzez promowanie żywności i produktów ekologicznych na organizowanych targach ekologicznych na Mazowszu. W 2011 r. odbyły się **V Targi Ekologiczne**, a w 2012 r. – *Targi Ekologiczne i Jarmark Ostrołęcki*. W targach uczestniczyli producenci, przetwórcy i dystrybutorzy, którzy mieli możliwość zaprezentowania swoich firm i produktów, jak również mogli nawiązać kontakty handlowe. Corocznie w targach bierze udział ok. 2 000 osób.

Jednocześnie MODR w latach 2011-2012 zorganizował 171 pokazów ekologicznej żywności oraz opracował 15 wniosków o wpis na *Listę Produktów Tradycyjnych*.

Na terenie województwa mazowieckiego obserwuje się rozwój **rolnictwa ekologicznego**. Na koniec 2012 r. liczba ekologicznych gospodarstw rolnych wynosiła 2 373, a powierzchnia ekologicznych upraw rolnych stanowiła 55 804,15 ha. W skali kraju nasze województwo dominuje w liczbie przetwórci ekologicznych – 59 szt. (kraj - 312 szt.)

Działanie I.4.8.

Upowszechnienie dobrych praktyk rolniczych

Na terenie województwa działalność doradczą ukierunkowaną na poprawę konkurencyjności polskiego sektora rolnego oraz podnoszenie poziomu kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszarów wiejskich prowadzi MODR. Spełnia on istotną rolę w rozpowszechnianiu dobrych praktyk rolnych. W ramach realizacji działania w latach 2011-2012 udzielono **12 683 porad** oraz **opracowano 30 programów doradczych**.

W 2012 r. MODR w ramach międzynarodowego projektu Baltic Deal dotyczącego promocji wdrażania najlepszych praktyk rolniczych służących ochronie środowiska Bałtyku przed zanieczyszczeniami pochodzącymi z rolnictwa zorganizował dwudniowe warsztaty pn. *Najlepsze praktyki rolnicze ograniczające skażenie wód składnikami nawozowymi*. W warsztatach wzięło udział 67 uczestników. Uczestnicy warsztatów pogłębili swoją wiedzę w zakresie działań prośrodowiskowych, ograniczających skażenie wód składnikami nawozowymi, a także w ramach zajęć terenowych zapoznali się z dobrymi praktykami rolniczymi oraz doświadczeniami rolników prowadzących gospodarstwo demonstracyjne uczestniczące w projekcie Baltic Deal.

W ramach swojej działalności MODR w Warszawie w latach 2011-2012 zorganizował na terenie Mazowsza:

- 95 szkoleń;
- 4 szkolenia zleczone przez UMWM.

Tematyka szkoleń najczęściej dotyczyła przestrzegania zasad dobrej praktyki rolniczej, programów rolnośrodowiskowych, PROW 2007-2013, właściwego stosowania nawozów, zasad wzajemnej zgodności (cross compliance) oraz odnawialnych źródeł energii.

Jednocześnie MODR jest wydawcą miesięcznika *Wieś Mazowiecka* oraz broszur, ulotek, katalogów i folderów o tematyce fachowej.

Gmina Sońsk, we współpracy z MODR oddział Poświatne w Płońsku oraz Okręgową Stacją Chemiczno-Rolniczą w Warszawie, corocznie prowadzi szkolenia z zakresu *ograniczenia odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego – zlewni rzeki Sony i odpływu z Przedwojewa*. W latach 2011-2012 w szkoleniach wzięło udział 114 uczestników.

Ponadto powiat płocki w 2011 r. zorganizował seminarium dla sołtysów pn. *Polska wieś - europejskie wyzwania*. Głównym przedmiotem spotkania były założenia wspólnej polityki rolnej po 2013 r., produkcja bezpiecznej żywności oraz ubezpieczenia społeczne rolników.

I.5. Cel średniokresowy – Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 13 działań środowiskowych określonych w ramach celu średniokresowego - **Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym**.

Tabela nr 23 Kierunki działań i działania w ramach celu średniokresowego – Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Ograniczenie emisji hałasu do środowiska			
I.5.1.	Sporządzenie i monitorowanie programów ochrony środowiska przed hałasem	Warszawa, Radom, Płock, Województwo Mazowieckie	↔
I.5.2.	Budowa obwodnic, modernizacja, przebudowa dróg wraz z budową zabezpieczeń akustycznych, przebudowa dróg	zarządzający drogami	↔
I.5.3.	Budowa zabezpieczeń akustycznych nie wynikająca z modernizacji, przebudowy, budowy dróg	zarządzający drogami (GDDKiA)	↔
I.5.4.	Wdrażanie rozwiązań ograniczających hałas w zakładach	podmioty gospodarcze	↔
I.5.5.	Tworzenie odpowiednich zapisów w dokumentach planistycznych oddzielających potencjalne źródła hałasu od terenów zamieszkałych	Województwo Mazowieckie, miasta, gminy	↔
I.5.6.	Poprawa stanu technicznego tras kolejowych i tramwajowych wraz z zabezpieczeniami akustycznymi	zarządzający liniami kolejowymi (PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.)	↔
I.5.7.	Wyznaczanie obszarów „cichych”	powiaty	↔
Kierunek działań – Ocena stanu akustycznego środowiska			
I.5.8.	Wykonanie map akustycznych	miasta, zarządzający drogami, liniami kolejowymi i lotniskiem	↔
I.5.9.	Rozwój systemu monitoringu hałasu	WIOŚ	↔
I.5.10.	Opracowywanie przeglądów ekologicznych i analiz porealizacyjnych	zarządzający drogami, liniami kolejowymi i lotniskiem, przedsiębiorcy	↔
Kierunek działań – Ochrona przed polami elektromagnetycznymi			
I.5.11.	Kontynuacja monitoringu pól elektromagnetycznych, a także tworzenie baz danych oraz rejestru zawierającego informacje o terenach na których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól w środowisku	WIOŚ, przedsiębiorcy, WSSE	↔
I.5.12.	Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego zasad ograniczenia w użytkowaniu terenów położonych w zasięgu ewentualnego ponadnormatywnego promieniowania elektromagnetycznego	Województwo Mazowieckie, miasta, gminy	↔
I.5.13.	Prowadzenie przez organy ochrony środowiska ewidencji źródeł wytwarzających pola elektromagnetyczne (zgłoszenia instalacji)	Wójt, burmistrz, prezydent, starosta, marszałek, RDOŚ	↔

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

powiaty: białobrzeski, ciechanowski, garwoliński, gostyński, grójcecki, łosicki, makowski, miński, ostrołęcki, otwocki, płocki, przasnyski, przysuski, pułtuski, radomski, sierpecki, sochaczewski, warszawski-zachodni, wołomiński, wyszkowski, żuromiński, żyrardowski.

miasta i gminy: Warszawa, Radom, Płock.

podmioty gospodarcze realizujące działania: MPWiK w Warszawie, Mennica Polska S.A., RWE Stoen Operator Sp. z o.o., BIOTON S.A., GAZ-SYSTEM S.A., ROCKWOOL Polska Sp. z o.o., PKN ORLEN S.A., PKP PLK S.A., PPUH „RADKOM” Sp. z o.o.

jednostki rządowe i inne instytucje realizujące działania: GDDKiA, ZDM Warszawa.

Kierunek działań – Ograniczenie emisji hałasu do środowiska

Działanie I.5.1.

Sporządzenie i monitorowanie programów ochrony środowiska przed hałasem

Programy ochrony środowiska przed hałasem sporządza się dla:

- a) aglomeracji o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy (Warszawa, Radom, Płock) (programy uchwała rada powiatu);
- b) terenów poza aglomeracjami położonych wzdłuż:
 - dróg (powyżej 3 mln pojazdów rocznie),
 - linii kolejowych (powyżej 30 tys. pociągów rocznie),

- lotnisk (powyżej 50 tys. statków powietrznych rocznie),
(programy określa, w drodze uchwały, sejmik województwa).

Ad. a)

Radom

Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Radomia powstał w oparciu o sporządzoną w 2012 r. Mapę akustyczną dla miasta Radomia.

W marcu 2013 r. odbyły się konsultacje społeczne programu.

Dokument został przyjęty Uchwałą Miasta Radomia w lipcu 2013 r.

Płock

Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Płocka powstał w oparciu o sporządzoną w 2012 r. Mapę akustyczną dla miasta Płocka.

W kwietniu i maju 2013 r. odbyły się konsultacje społeczne programu.

Dokument został przyjęty Uchwałą Miasta Płocka w sierpniu 2013 r.

Warszawa

Program ochrony środowiska przed hałasem dla m.st. Warszawy powstał w oparciu o sporządzoną w 2012 r. Mapę akustyczną m.st. Warszawy.

W czerwcu i lipcu 2013 r. odbyły się konsultacje społeczne programu.

Dokument został przyjęty Uchwałą Rady Miasta Stołecznego Warszawy w grudniu 2013 r.

Ad. b)

W latach 2011-2012 Sejmik Województwa Mazowieckiego nie podejmował uchwał dotyczących programów ochrony środowiska przed hałasem.

Działanie I.5.2.

Budowa obwodnic, modernizacja, przebudowa dróg wraz z budową zabezpieczeń akustycznych, przebudowa dróg

Do inwestycji drogowych, w ramach których wykonywane były prace mające na celu ochronę środowiska przed hałasem (budowa ekranów akustycznych, cicha nawierzchnia) należą niżej wymienione przedsięwzięcia.

Tabela nr 24 Inwestycje drogowe wraz z budową zabezpieczeń akustycznych.

Lp.	Inwestycja	Realizator	Rok realizacji	Długość ekranów	Powierzchnia cichej nawierzchni
1.	Budowa Trasy Mostu Północnego w ciągu dk nr 61 na odcinku od węzła z ul. Marymoncką, Wybrzeżem Gdyńskim i ul. Pułkową w Dzielnicy Bielany do węzła z ul. Modlińską Dzielnicy Białoleka m.st. Warszawa	Warszawa	2011	8,281 km (wys. od 4,0 m do 7,5 m)	-
2.	Modernizacja Al. Jerozolimskich odc. Rondo Zesłańców Syberyjskich - Łopuszańska	Warszawa	2011	ok. 2,5 km	41 669 m ²
			2012	-	1 120 m ²
3.	Budowa ul. Nowolazurowej na odc. od Al. Jerozolimskich do Trasy AK	Warszawa	2012	ok. 3 km	23 000 m ²
4.	Budowa Al. KEN – etap II odcinek do granicy z Dzielnicą Ursynów	Warszawa (Mokotów)	2012	121 m	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet.

Wyjaśnienie do tabeli:

dk – droga krajowa

Działanie I.5.3.

Budowa zabezpieczeń akustycznych nie wynikająca z modernizacji, przebudowy, budowy dróg

W latach 2011-2012 Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad zrealizowała niżej wymienione przedsięwzięcia dotyczące budowy ekranów akustycznych.

Tabela nr 25 Budowa zabezpieczeń akustycznych nie wynikająca z budowy dróg.

Lp.	Inwestycja	Lokalizacja odcinka drogi	Termin realizacji	Długość ekranów	Szacunkowy koszt	Uzasadnienie projektu
1.	Budowa ekranów akustycznych w m. Krzesk w ciągu dk nr 2	gm. Zbuczyn, powiat siedlecki	2011	88 m (o wys. 4,5 m)	0,5 mln zł	Przekroczenia dopuszczalnego poziomu dźwięku w sąsiedztwie szkoły zlokalizowanej w m. Krzesk
2.	Budowa ekranów akustycznych wzdłuż Obwodnicy Grójca w ciągu dk nr 7 przy łącznicy z dk 50	gm. Grójec, gm. Belsk Duży	2012	400 m (o wys. 4 m)	1,3 mln zł	Przekroczenia dopuszczalnego poziomu dźwięku w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej zlokalizowanej wzdłuż obwodnicy Grójca
3.	Budowa ekranów akustycznych wzdłuż obwodnicy Jabłonna w ciągu dk nr 61	gm. Jabłonna, powiat legionowski	2012	344 m (o wys. 7 m)	1,7 mln zł	Przekroczenia dopuszczalnego poziomu dźwięku w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej zlokalizowanej wzdłuż obwodnicy Jabłonna
4.	Budowa ekranów akustycznych wzdłuż Obwodnicy Sochaczewa w ciągu dk nr 50	miasto i gmina Sochaczew	2011-2013	10163 m (o wys. 4-6 m)	31 mln zł (w 2012 r.)	Przekroczenia dopuszczalnego poziomu dźwięku w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej zlokalizowanej wzdłuż obwodnicy Sochaczewa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet.

Wyjaśnienie do tabeli:
dk – droga krajowa

Działanie I.5.4. Wdrażanie rozwiązań ograniczających hałas w zakładach

Poniżej przedstawione zostały przedsiębiorstwa, które w ramach otrzymanych do raportu ankiet wykazały realizację zadania dotyczącego wdrażania w zakładach rozwiązań ograniczających hałas.

Tabela nr 26 Przedsiębiorstwa wdrażające rozwiązania ograniczające hałas w zakładach w latach 2011-2012.

Lp.	Podmiot	Zadanie	Termin realizacji	Opis projektu	Szacunkowy koszt
1.	MPWiK w Warszawie (lokalizacja projektu: Stacja Filtrów Zakładu Centralnego)	Modernizacja urządzenia płuczko-segregatorki wraz z przyległym placem składowym na terenie Zakładu Centralnego przy ul. Koszykowej 81 w Warszawie	12.2011 r. – 12.2012 r.	Urządzenie jest przeznaczone do płukania i segregacji żwiru. Zakres prac obejmował: - montaż obudowy dźwiękochłonnej wygłuszającej pracę urządzenia - montaż osadnika popłuczyn w istniejącym urządzeniu - wykonanie dwóch przegród betonowych zbrojonych na wypłukany piasek - wykonanie placu manewrowego uwzględniając pracę sprzętu ciężkiego	0,9 mln zł
2.	Mennica Polska S.A. (lokalizacja: Warszawa, Wola)	Montaż ekranów wygłuszających	2011 r.	Realizacja zadania przyczyniła się do zmniejszenia poziomu hałasu emitowanego przez wentylatory i klimatyzatory umieszczone na dachu	35 tys. zł
3.	RWE Stoen Operator Sp. z o.o. (lokalizacja: Warszawa)	Ograniczenie hałasu stacji transformatorowych 15/0,4 kV; Budowa ekranu dźwiękochłonnego w stacji elektroenergetycznej 110/15 kV	2011 r. – 2012 r.	Zakres prac obejmował: - wymianę transformatorów w stacjach transformatorowych 15/04 kV zlokalizowanych w budynkach mieszkalnych – w ich miejsce zainstalowano specjalne transformatory o obniżonym poziomie hałasu (2011 r. - wymiana 32 sztuk transformatorów, 2012 r. - wymiana 34 sztuk) - instalację elementów tłumiących wibracje i hałas w kilkudziesięciu stacjach transformatorowych 15/0,4 kV zlokalizowanych w budynkach mieszkalnych - budowę ekranu dźwiękochłonnego w stacji elektroenergetycznej 110/15 kV	2,6 mln zł
4.	BIOTON S.A. (lokalizacja: gm. Ożarów Mazowiecki)	Obudowa dźwiękochłonna drzwi	2012 r.	Wykonanie obudowy dźwiękochłonnej drzwi zewnętrznych w pomieszczeniu wirówki na terenie Oczyszczalni Ścieków	7 tys. zł

Lp.	Podmiot	Zadanie	Termin realizacji	Opis projektu	Szacunkowy koszt
5.	GAZ-SYSTEM S.A. (lokalizacja: gm. Ząbki)	Ograniczenie hałasu na SRP* Ząbki	2012 r.	W ramach realizacji zadania położona została izolacja na czterech gazociągach zlokalizowanych na terenie SRP Ząbki. Wykonanie zadania doprowadziło do obniżenia poziomu hałasu o ok. 5 dB	16 tys. zł
6.	ROCKWOOL Polska Sp. z o.o. (lokalizacja: gm. Małkinia Górna)	Budowa ekranu akustycznego wentylatora odpylania	2011 r.	Realizacja zadania doprowadziła do redukcji hałasu o ok. 10 dB	70 tys. zł
7.	PKN ORLEN S.A. (lokalizacja: Gmina Płock)	Ograniczenie emisji hałasu	2012 r.	Zakres prac obejmował m.in.: - wymianę układów napędowych wirników powietrza, układów agregatów pompowych oraz silników napędowych - wymianę palników pilotowych na palniki energooszczędne	bd

Zródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet

* stacja redukcyjno-pomiarowa

Działanie I.5.5.

Tworzenie odpowiednich zapisów w dokumentach planistycznych oddzielających potencjalne źródła hałasu od terenów zamieszkałych

W opracowywanym projekcie Aktualizacji Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego wprowadzone zostały m.in. niżej wymienione ustalenia w zakresie ww. zadania:

- budowa obwodnic miast umożliwiające zmniejszenie hałasu komunikacyjnego na obszarach, na których występują przekroczenia wartości dopuszczalnych z uwzględnieniem obszarów cennych przyrodniczo;
- budowa ekranów akustycznych wzdłuż ruchliwych ciągów komunikacyjnych na obszarach zabudowanych oraz nasadzenia zieleni;
- respektowanie zasad zagospodarowania, w tym przede wszystkim zakazów zabudowy w strefie ograniczonego użytkowania utworzonej dla Lotniska Chopina w Warszawie oraz Mazowieckiego Portu Lotniczego Warszawa-Modlin w Nowym Dworze Mazowieckim;
- ograniczenie uciążliwości funkcjonowania portów lotniczych dla ludzi mieszkających w otoczeniu lotnisk poprzez wdrażanie innowacyjnych rozwiązań redukujących hałas lotniczy oraz ograniczanie zabudowy.

Przy aktualizacji wszystkich mpzp należy brać pod uwagę uwarunkowania wynikające z wojewódzkiego pzp.

Działanie I.5.6.

Poprawa stanu technicznego tras kolejowych i tramwajowych wraz z zabezpieczeniami akustycznymi

W ramach zadania PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. wykonały (bądź są w trakcie wykonywania) niżej wymienione projekty, uwzględniające prace mające na celu ochronę środowiska, w tym ochronę przed hałasem poprzez budowę ekranów akustycznych.

Tabela nr 27 Przedsięwzięcia dotyczące poprawy stanu technicznego tras kolejowych wraz z zabezpieczeniami akustycznymi.

Lp.	Inwestycja	Lokalizacja	Rok realizacji	Ekran akustyczny	Inne działania środowiskowe
1.	Modernizacja linii kolejowej Warszawa – Łódź, etap II, odcinek Warszawa Zachodnia – Miedniewice (Skierniewice) Czas realizacji: 2009-2015	Warszawa (dzielnice: Wola, Włochy, Ursus) powiat pruszkowski (gm.: Piastów, Pruszków, Brwinów) powiat grodziski (gm.: Milanówek, Grodzisk Mazowiecki, Jaktorów)	2011	2,1 km	- maty antywibracyjne
		powiat żyrardowski (gm.: Żyrardów, Wiskitki, Puszcza Mariańska)	2012	0,5 km	
2.	Modernizacja linii kolejowej E 65, odcinek Warszawa – Gdynia, etap II Czas realizacji: 2007-2013	powiat legionowski (Legionowo, gm.: Wieliszew, Jabłonna)	2011	5 km	-
		powiat warszawski (gm. Białoleka) powiat nowodworski (gm.: Pomiechówek, Nasielsk, Nowy Dwór Mazowiecki) powiat pułtuski (gm. Świercze)	2012	2 km	-

Lp.	Inwestycja	Lokalizacja	Rok realizacji	Ekrany akustyczne	Inne działania środowiskowe
3.	Modernizacja linii kolejowej E65/CE65 na odcinku Warszawa – Gdynia LCS Ciechanów	powiat pultuski (gm. Świercze) powiat ciechanowski (m. Ciechanów, gm.: Ciechanów, Sońsk, Regimin) powiat mławski (m. Mława, gm.: Stupsk, Wiśniewo)	2011	1,2 km	- maty antywibracyjne (0,2 km)
	Czas realizacji: 2010-2014		2012	-	- maty antywibracyjne (1,3 km)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet.

Wyjaśnienie do tabeli:

LCS – Lokalne Centrum Sterowania

Działanie I.5.7.

Wyznaczanie obszarów „cichych”

W październiku 2012 r. uchwałą Rady Powiatu w Płocku wprowadzony został zakaz używania jednostek pływających wyposażonych w silniki o napędzie spalinowym na jeziorach Zdworskim, Ciechomickim i Górkim. Uchwałą podjęto w celu zapewnienia odpowiednich warunków akustycznych na terenach przeznaczonych na cele rekreacyjno-wypoczynkowe, a także aby zapewnić trwałą ochronę uzyskanych dotąd efektów renaturyzacji jezior w gminie Łąck.

Kierunek działań – Ocena stanu akustycznego środowiska

Działanie I.5.8.

Wykonanie map akustycznych

Mapy akustyczne sporządza się na potrzeby oceny stanu akustycznego, którą dokonuje się obowiązkowo dla:

- a) aglomeracji o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy (Warszawa, Radom, Płock),
- b) terenów poza aglomeracjami położonych wzdłuż:
 - dróg (powyżej 3 mln pojazdów rocznie),
 - linii kolejowych (powyżej 30 tys. pociągów rocznie),
 - lotnisk (powyżej 50 tys. statków powietrznych rocznie).

Ad. a)

Mapy akustyczne dla Warszawy, Radomia i Płocka sporządzone zostały w 2012 r. Na ich podstawie opracowano trzy programy ochrony środowiska przed hałasem, które uchwalone zostały w 2013 r. (patrz Działanie I.5.1).

Ad. b)

Wykonanie map akustycznych dla terenów poza aglomeracjami położonych wzdłuż dróg krajowych o ruchu powyżej 3 mln pojazdów rocznie – realizator: GDDKiA.

W ramach zadania wykonano niżej wymienione mapy:

- Mapa emisyjna prezentująca poziom emitowanego dźwięku wyrażonego w postaci wskaźników L_{DWN} i L_N w odległości 10 m od źródła;
- Mapa imisyjna obrazująca stan akustyczny środowiska wyrażony wskaźnikami L_{DWN} i L_N oddająca zróżnicowanie terenu, stan i sposób jego zagospodarowania oraz średnie lokalne warunki meteorologiczne mające wpływ na rozprzestrzenianie się hałasu;
- Mapa wrażliwości hałasowej przedstawiająca rozkład dopuszczalnych poziomów dźwięku dla wskaźników L_{DWN} i L_N na rozpatrywanym obszarze w zależności od zagospodarowania terenu;
- Mapa terenów zagrożonych hałasem, prezentująca stopień przekroczenia poziomów dopuszczalnych dźwięku wyrażony w postaci obszarów odpowiadających przedziałom przekroczeń;
- Mapa rozmieszczenia ludności ekspozowanej na hałas dla wskaźników L_{DWN} i L_N
- Mapa rozkładu przestrzennego wartości wskaźnika M;
- Mapa proponowanych kierunków zmian zagospodarowania przestrzennego, prezentująca rozmieszczenie obszarów i obiektów objętych normami ochrony akustycznej oraz przestrzenny zasięg stref proponowanego ograniczenia możliwości rozwoju zabudowy mieszkaniowej.

Długość dróg krajowych w województwie mazowieckim, dla których wykonano mapy akustyczne to **1 007,898 km**.

Termin realizacji zadania: sierpień 2011 r. – grudzień 2011 r.

Koszt przedsięwzięcia: 412 tys. zł (budżet państwa).

Wykonanie map akustycznych dla terenów poza aglomeracjami położonych wzdłuż linii kolejowych o ruchu powyżej 30 tys. pociągów rocznie – realizator: PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.

Mapy akustyczne wykonane zostały dla fragmentów poniższych linii kolejowych w województwie mazowieckim:

- nr 1 Warszawa Centralna – Katowice;
- nr 2 Warszawa Centralna – Terespol;
- nr 3 Warszawa Zachodnia – Kunowice;
- nr 6 Zielonka – Kuźnica Białostocka;
- nr 7 Warszawa Wschodnia Osobowa – Dorohusk;
- nr 20 Warszawa Główna Towarowa – Warszawa Praga;
- nr 21 Warszawa Wileńska – Zielonka;
- nr 447 Warszawa Zachodnia – Grodzisk Mazowiecki;
- nr 448 Warszawa Zachodnia – Warszawa Rembertów.

Długość linii kolejowych w województwie mazowieckim, dla których wykonano mapy akustyczne to **252,9 km**.

Termin realizacji zadania: lipiec 2011 r. - grudzień 2011 r.

Koszt przedsięwzięcia: 170 tys. zł (budżet państwa).

Działanie I.5.9.

Rozwój systemu monitoringu hałasu

System monitoringu hałasu budowany jest przez różne podmioty między innymi poprzez:

- pomiary poziomów hałasu (głównie WIOŚ, zarządzający instalacjami),
- wykonanie map akustycznych (Prezydent Warszawy, starostowie Płocka i Radomia, zarządzający drogą, koleją lub lotniskiem),
- przeprowadzanie analiz i ocen akustycznych (GIOŚ, WIOŚ, IOŚ).

WIOŚ w ramach zadania wykonuje pomiary, gromadzi i przetwarza wyniki badań oraz przeprowadza analizy i oceny klimatu akustycznego na Mazowszu, w celu koordynowania i udostępniania społeczeństwu informacji o hałasie występującym na terenie województwa mazowieckiego.

Badania monitoringowe hałasu przeprowadzone w latach 2011-2012 na terenie województwa mazowieckiego przez WIOŚ wykazały, że hałas komunikacyjny jest w dalszym ciągu jednym z największych zagrożeń.

W 2011 r. WIOŚ wykonał badania hałasu komunikacyjnego w 15 punktach pomiarowych w większych miastach województwa (oprócz Warszawy, dla której wykonana została mapa akustyczna) oraz przy głównych drogach nie mających map akustycznych. Wszystkie pomiary wykazały przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu dla pory dnia i nocy.

W 2012 r. WIOŚ wykonał badania hałasu komunikacyjnego w 14 punktach pomiarowych w większych miastach województwa (oprócz Warszawy) oraz przy głównych drogach nie mających map akustycznych. Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że poziom zagrożenia hałasem komunikacyjnym (liczba osób narażonych) zmalał w znaczący sposób. Wynika to z faktu, że w 2012 r. znowelizowano rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku podwyższając dla hałasu drogowego poziomy dopuszczalne od 5 do 10 dB.

Ponadto na zlecenie Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy (Dzielnica Wola) w 2011 r. wykonano w 9 punktach, a w 2012 r. w 10 punktach pomiary hałasu – orientacyjne i kontrolne, w celu ustalenia poziomów hałasu i porównania wyników z obowiązującymi normami.

Działanie I.5.10.

Opracowywanie przeglądów ekologicznych i analiz porealizacyjnych

Poniżej znajduje się zestawienie dotyczące wykonanych w latach 2011-2012 analiz porealizacyjnych i przeglądów ekologicznych, na podstawie przeprowadzonej do *Raportu* ankietyzacji.

Tabela nr 28 Wykaz analiz porealizacyjnych i przeglądów ekologicznych przeprowadzonych w latach 2011-2012.

Lp.	Dokument	Lokalizacja	Termin realizacji	Szacunkowy koszt	Realizator
1.	Analiza porealizacyjna w zakresie klimatu akustycznego oraz składu chemicznego wód opadowych dla obwodnicy Gostynina w ciągu dk nr 60	powiat gostyniński	2011	36 tys. zł	GDDKiA
2.	Analiza porealizacyjna w zakresie klimatu akustycznego dla dk nr 61 między m. Zegrze i m. Serock	powiat legionowski (gm. Serock)	2011	24 tys. zł	GDDKiA

Lp.	Dokument	Lokalizacja	Termin realizacji	Szacunkowy koszt	Realizator
3.	Analiza porealizacyjna w zakresie klimatu akustycznego, zanieczyszczenia powietrza, wód opadowych odprowadzanych do odbiorników oraz w zakresie zachowania nowych nasadzeń i wykorzystania przejść dla zwierząt dla drogi ekspresowej nr 8 na odcinku Radzymin-Wyszków	powiat wołomiński (gm. Radzymin, Klembów, Dąbrówka); powiat wyszkowski (gm. Zabrodzie, Wyszków)	2011	183 tys. zł	GDDKiA
4.	Analiza porealizacyjna w zakresie klimatu akustycznego oraz zanieczyszczenia wód dla dk nr 7 na odcinku Grójec - Białobrzegi	powiat grójecki (gm. Grójec, Belsk Duży, Goszczyn); powiat białobrzecki (gm. Promna)	2011	48 tys. zł	GDDKiA
5.	Analiza porealizacyjna w zakresie klimatu akustycznego dla inwestycji pn.: Rozbudowa dk nr 61 – przejście przez Legionowo II odcinek od km 19+515 do km 20+390	powiat legionowski (m. Legionowo)	2012	23 tys. zł	GDDKiA
6.	Analiza porealizacyjna w zakresie klimatu akustycznego dla obwodnicy Mszczonowa w ciągu dk nr 50	powiat zyrardowski (miasto i gm. Mszczonów, gm. Radziejowice)	2012	36 tys. zł	GDDKiA
7.	Analiza porealizacyjna w zakresie klimatu akustycznego i wód opadowych dla drogi ekspresowej S-8 Trasa Armii Krajowej – od węzła „Konotopa” do węzła „Prymasa Tysiąclecia”	gm Ożarów Mazowiecki i Stare Babice; Warszawa (dz. Bemowo, Wola, Żoliborz)	2012	39 tys. zł	GDDKiA
8.	Analiza porealizacyjna dla inwestycji „Modernizacja istniejącej i budowa drugiej jezdni Al. Wilanowskiej na odcinku od ul. Dolina Służewiecka do ul. Sobieskiego wraz towarzyszącą infrastrukturą (przebudową sieci ciepłej, wodociągowej, kanalizacyjnej) w Dzielnicy Wilanów, Mokotów i Ursynów m.st. Warszawy”, w zakresie ochrony powietrza i ochrony przed hałasem	Warszawa	listopad - grudzień 2011	53 tys. zł	ZDM Warszawa
9.	Analiza porealizacyjna związana z realizacją budowy ul. Sobieskiego bis / Al. Rzeczypospolitej / na odc. Al. Wilanowska – ul. Płaskowicka bis w dzielnicy Wilanów	Warszawa (Wilanów)	styczeń - maj 2012	48 tys. zł	ZDM Warszawa
10.	Przegląd ekologiczny dot. akustycznego oddziaływania na środowisko Al. Stanów Zjednoczonych na odcinku od ul. Bajońskiej do ul. Międzynarodowej w Warszawie	Warszawa	maj - czerwiec 2011	21 tys. zł	ZDM Warszawa
11.	Aktualizacja analizy porealizacyjnej Al. Wilanowskiej oraz aktualizacja przeglądu ekologicznego dot. akustycznego oddziaływania na środowisko Al. Stanów Zjednoczonych na odcinku od ul. Bajońskiej do ul. Międzynarodowej w Warszawie	Warszawa	listopad - grudzień 2012	41 tys. zł	ZDM Warszawa
12.	Analiza porealizacyjna w zakresie ochrony przed hałasem oraz ochrony środowiska gruntowo-wodnego dla projektu ISPA 2001 Modernizacja linii kolejowej E 20 na odcinku Siedlce – Terespol, etap I	powiat siedlecki (miasto i gm. Siedlce, gm. Zbuczyn Poduchowny, Wiśniew)	2011	177 tys. zł	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.
13.	Analiza porealizacyjna dla Zakładu Utylizacji Odpadów Komunalnych (powstałego w ramach projektu ISPA 2002) zlokalizowanego w Radomiu przy ul. W. Witosa	Radom	2010 - 2011	547 tys. zł	PPUH „RADKOM” Sp. z o.o.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet.

Kierunek działań – Ochrona przed polami elektromagnetycznymi

Działanie I.5.11.

Kontynuacja monitoringu pól elektromagnetycznych, a także tworzenie baz danych oraz rejestru zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól w środowisku

Zgodnie z ustawą POŚ badania poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku prowadzone są przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska, zgodnie z wytycznymi zawartymi w rozporządzeniu

Ministra Środowiska w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku¹⁶.

Zgodnie z ww. rozporządzeniem pomiarów dokonuje się w dostępnych dla ludności miejscach, usytuowanych w:

- centralnych dzielnicach lub osiedlach miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys. (15 punktów pomiarowych),
- pozostałych miastach (15 punktów pomiarowych),
- terenach wiejskich (15 punktów pomiarowych).

Łącznie na terenie województwa mazowieckiego wyznaczonych jest 135 punktów pomiarowych dla trzyletniego cyklu pomiarowego, po 45 punktów pomiarowych dla każdego roku.

W latach 2011-2012 WIOŚ wykonał pomiary w 90 punktach.

Na podstawie pomiarów WIOŚ prowadzi, aktualizowany corocznie, rejestr zawierający informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.

W raportowanych latach nie stwierdzono żadnych przekroczeń.

Ponadto WIOŚ kontynuował prowadzenie 3 baz:

- źródeł pól elektromagnetycznych (w formacie Excela i GIS),
- maksymalnych wartości poziomów pól wokół instalacji, określonych na podstawie pomiarów wykonanych przez zarządzających (w formacie Excela),
- wyników pomiarów wykonanych przez WIOŚ (w formacie Excela i GIS),

a także w 2012 r. testował wdrażaną przez GIOŚ ogólnopolską bazę „JELMAG”, zawierającą informacje o źródłach i pomiarach pól elektromagnetycznych.

Zgodnie z ustawą POŚ (art. 122 a) *prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia emitującego pola elektromagnetyczne, które są stacjami elektroenergetycznymi lub napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi o napięciu znamionowym nie niższym niż 110 kV, lub instalacjami radiokomunikacyjnymi, radionawigacyjnymi lub radiolokacyjnymi, emitującymi pola elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 15 W, emitującymi pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz, są obowiązani do wykonania pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku:*

- bezpośrednio po rozpoczęciu użytkowania instalacji lub urządzenia;
- każdorazowo w przypadku zmiany warunków pracy instalacji lub urządzenia, w tym zmiany spowodowanej zmianami w wyposażeniu instalacji lub urządzenia, o ile zmiany te mogą mieć wpływ na zmianę poziomów pól elektromagnetycznych, których źródłem jest instalacja lub urządzenie.

W 2011 r. przedsiębiorstwo RWE Stoen Operator Sp. z o.o. wykonało pomiary kontrolne oddziaływań pola elektrycznego i magnetycznego w otoczeniu 12 słupów kablowych w liniach napowietrznych 110 kV (należących do RWE).

Działanie I.5.12.

Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego zasad ograniczenia w użytkowaniu terenów położonych w zasięgu ewentualnego ponadnormatywnego promieniowania elektromagnetycznego

W opracowywanym projekcie *Aktualizacji Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* wprowadzone zostało m.in. ustalenie dotyczące ustanawiania obszarów ograniczonego użytkowania od napowietrznych linii energetycznych, uwzględniając dopuszczalne poziomy pól elektrycznych i magnetycznych.

Przy aktualizacji wszystkich mpzp należy brać pod uwagę uwarunkowania wynikające z wojewódzkiego pzp.

Działanie I.5.13.

Prowadzenie przez organy ochrony środowiska ewidencji źródeł wytwarzających pola elektromagnetyczne (zgłoszenia instalacji)

Zgodnie z ustawą POŚ (art. 152) *instalacja, z której emisja nie wymaga pozwolenia, mogąca negatywnie oddziaływać na środowisko, podlega zgłoszeniu organowi ochrony środowiska.*

Zadanie realizowane jest na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie zgłoszenia instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne¹⁷.

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2007 r. (Dz.U.2007.221.1645)

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2010 r. (Dz. U. Nr 130, poz. 879)

Tabela nr 29 Ilościowe zestawienie zgłoszeń instalacji – na podstawie informacji uzyskanych od jst.

Lp.	Jednostka	Zgłoszenia instalacji	
		2011 r.	2012 r.
1.	Warszawa	1 530	415
2.	Płock	68	16
3.	Ostrołęka	35	18
4.	Powiat Białobrzegi	15	1
5.	Powiat Ciechanowski	56	13
6.	Powiat Garwoliński	60	8
7.	Powiat Gostyniński	14	3
8.	Powiat Grójcecki	50	9
9.	Powiat Łosicki	13	8
10.	Powiat Makowski	19	9
11.	Powiat Miński	70	12
12.	Powiat Ostrołęcki	41	32
13.	Powiat Otwocki	42	25
14.	Powiat Płocki	43	8
15.	Powiat Przasnyski	26	23
16.	Powiat Przysuski	15	2
17.	Powiat Pułtuski	24	4
18.	Powiat Radomski	56	8
19.	Powiat Sierpecki	25	4
20.	Powiat Sochaczewski	32	5
21.	Powiat Warsz.-Zach.	123	23
22.	Powiat Wołomiński	90	9
23.	Powiat Wyszkowski	32	3
24.	Powiat Żuromiński	16	3
25.	Powiat Żyrardowski	29	10
R A Z E M		2 524	671

→

Lp.	Jednostka	Zgłoszenia instalacji	
		2011 r.	2012 r.
1.	Warszawa, w tym dzielnice:	1 530	415
2.	Bemowo	63	15
3.	Białołęka	18	16
4.	Bielany	106	17
5.	Mokotów	286	104
6.	Praga Płd	129	58
7.	Rembertów	23	10
8.	Śródmieście	329	64
9.	Targówek	78	24
10.	Ursynów	127	25
11.	Wawer	70	11
12.	Wesoła	10	4
13.	Wilanów	43	14
14.	Włochy	100	30
15.	Wola	102	17
16.	Żoliborz	46	6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet.

OBSZAR PRIORYTETOWY II – RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW NATURALNYCH

II.1 Cel średniokresowy – Racjonalne gospodarowanie wodami

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 7 działań środowiskowych określonych w ramach celu średniokresowego – **Racjonalne gospodarowanie wodami**.

Tabela nr 30 Kierunki działań i działania w ramach celu średniokresowego – Racjonalne gospodarowanie wodami.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Zmniejszenie deficytu wód powierzchniowych i podziemnych			
II.1.1.	Monitorowanie i ochrona ekosystemów zależnych od wód	KPN	→
II.1.2.	Racjonalne wykorzystanie wód podziemnych na cele komunalne i przemysłowe	gminy, powiaty	→
II.1.3.	Realizacja i monitoring Programu małej retencji dla Województwa Mazowieckiego	WZMiUW, gminy, powiaty	→
Kierunek działań – Działania organizacyjno prawne w zakresie gospodarowania wodą			
II.1.4.	Opracowanie warunków korzystania z wód regionu wodnego Środkowej Wisły	RZGW	→
II.1.5.	Opracowanie warunków korzystania z wód zlewni	RZGW	→
II.1.6.	Działanie kontrolne związane z ochroną wód przed zanieczyszczeniami	WIOS	↔
II.1.7.	Weryfikacja pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód	gminy, powiaty, UMWM	↔

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

powiaty: gostyniński, grójcecki, makowski, płocki, przysuski, radomski, wołomiński, żuromiński.

miasta i gminy: Czernice Borowe, Maciejowice, m.st. Warszawa, Olszewo-Borki, Prażmów, Różan, Rząśnik, Sabnie, Wierzbica, Zatory.

przedsiębiorstwa realizujące działania: Kozienicka Gospodarka Komunalna Sp. z o.o., Miejskie Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. Maków Mazowiecki, Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Sulejówku, Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Grodzisku Mazowieckim, Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Łomiankach.

inne instytucje realizujące działania: RDLP Olsztyn (Nadleśnictwo Przasnysz), RDLP Radom (Nadleśnictwo Radom).

Działanie II.1.1.

Monitorowanie i ochrona ekosystemów zależnych od wód

W ramach działania Kampinoski Park Narodowy (KPN) zrealizował zadanie polegające na utrzymaniu i prowadzeniu monitoringu wód podziemnych i powierzchniowych, monitoringu klimatu, a także utrzymaniu zimnego zbiornika retencyjno-infiltracyjnego, pełniącego również funkcję gromadzenia części oczyszczonych wód pościekowych z oczyszczalni ścieków „Mokre Łąki”.

Monitoring wód podziemnych i powierzchniowych prowadzony był w 56 punktach pomiarowych (piezometrach). Monitoring klimatu prowadzony był w 3 punktach meteorologicznych oraz 6 punktach opadowych (pomiar wysokości opadów atmosferycznych).

W latach 2011-2012 wykonano pomiar 2 parametrów co 2 tygodnie (26 w roku hydrologicznym) w ramach monitoringu wód podziemnych i powierzchniowych, a także w ramach monitoringu klimatu wykonano pomiar 5 parametrów 3 razy na dobę przez cały rok.

Więcej informacji w działaniu III.3.1 *Ochrona i utrzymanie cennych, naturalnych siedlisk bagiennych i podmokłych* (obszar priorytetowy III - Ochrona przyrody, III.3 Cel średniookresowy – *Ochrona lasów, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej*).

Działanie II.1.2

Racjonalne wykorzystanie wód podziemnych na cele komunalne i przemysłowe

Zgodnie z danymi GUS, w 2012 r. udział wód podziemnych w wodach przeznaczonych do konsumpcji wzrósł o 3,7% w stosunku do 2009 r. Związane jest to z procesem wodociągowania wsi. Jednocześnie należy stwierdzić, że pobór wód podziemnych na cele produkcyjne, po zwiększeniu w 2011 r. w stosunku do 2009 r. (z 25,1 hm³ do 27 hm³), w 2012 r. uległ nieznacznemu zmniejszeniu i wynosił 26 hm³.

Zgodnie z przekazanymi ankietami, w latach 2011-2012, w województwie mazowieckim zrealizowano następujące inwestycje związane z wykorzystaniem wód podziemnych:

- modernizacja studni głębinowej w gminie Zatory,
- budowa nowej studni poboru wód podziemnych do nowo projektowanej SUW w gminie Różan,
- budowa 3 studni wierconych dla ujęć wód podziemnych w gminie Łomianki,
- budowa 18 ogólnodostępnych ujęć wody oligoceńskiej i czwartorzędowej na terenie m.st. Warszawy (dzielnica Bemowo),
- utrzymanie, konserwacja i usuwanie awarii 7 studni głębinowych wraz z urządzeniami towarzyszącymi na terenie m.st. Warszawy (Dzielnica Wola),
- montaż przetwornic częstotliwości na zasilaniu pomp głębinowych na 4 studniach SUW w gminie Kozienice.

Działanie II.1.3

Realizacja i monitoring Programu małej retencji dla Województwa Mazowieckiego

Uchwałą Nr 75/08 z dnia 21 kwietnia 2008 r. Sejmik Województwa Mazowieckiego przyjął *Program małej retencji dla Województwa Mazowieckiego*.

W ramach realizacji *Programu małej retencji dla Województwa Mazowieckiego* gmina Sabnie w 2009 r. uzyskała pozwolenie na budowę zbiornika retencyjnego pn. *Niewiadoma* na rzece Cedyni. Projekt dotyczy zbiornika retencyjnego o powierzchni 42,22 ha przy normalnym poziomie piętrzenia. Realizację inwestycji zaplanowano od 01.06.2009 r. do 30.06.2013 r. W latach 2011-2012 wykonane zostały następujące obiekty w ramach budowy zbiornika retencyjnego *Niewiadoma*:

- zaporą czołową długości 500 m;
- budowlą upustową, monolityczną żelbetową o wysokości piętrzenia 6,85 m i łącznej kubaturze betonu - 858 m³;
- nowy odcinek linii napowietrznej poza obszarem zalewowym zbiornika 1,2 km.

W latach 2011-2012 na budowę zbiornika *Niewiadoma* została wydatkowana kwota 11 489 810 zł, w tym z budżetu gminy – 817 824 zł, z WFOŚiGW – 747 872 zł, z RPO WM 2007-2013 – 9 824 112 zł

Kolejna inwestycja realizowana przez WZMiUW polegała na budowie zbiornika wodnego w gminie Potworów o powierzchni lustra wody 21,9 ha i pojemności 644 tys. m³. Przedsięwzięcie było realizowane w latach 2009-2012 w ramach funduszy europejskich (PROW) na łączną kwotę **7 138 541 zł**.

W raportowanych latach na budowę zbiornika Potworów została wydatkowana kwota 3 856 430 zł, w tym z budżetu państwa – 1 504 948 zł, z PROW - 2 351 482 zł.

WZMiUW wykonał również dokumentację projektową na odbudowę zbiornika wodnego w miejscowości Zwoleń oraz budowę zbiornika wodnego w gminie Przytyk o powierzchni lustra wody 35 ha.

W latach 2011-2012 w gminie Czernice Borowe powstały dwa zbiorniki małej retencji w miejscowościach Jastrzębie i Obrębiec o łącznej pojemności 28,10 tys. m³.

W raportowanych latach na budowę dwóch zbiorników w gminie Czernice Borowe wydatkowano kwotę 1 414 216 zł, w tym z budżetu gminy – 212 132 zł, z RPO WM 2007-2013 – 1 202 083 zł. Więcej informacji znajduje się w działaniu IV.3.10 *Budowa i modernizacja infrastruktury pozwalającej na zwiększenie retencji wody w sposób techniczny i nietechniczny* (obszar priorytetowy IV – Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego, IV.3 Cel średniookresowy – *Ochrona przed powodzią i suszą*).

Kierunek działań – Działania organizacyjno prawne w zakresie gospodarowania wodą

Działanie II.1.4

Opracowanie warunków korzystania z wód regionu wodnego Środkowej Wisły

Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. *Prawo wodne* (Dz. U. z 2012 r. poz. 145 ze zm.) nakłada na dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej obowiązek opracowania warunków korzystania z wód regionów wodnych. Zgodnie z art.120 ust.1 ustawy *Prawo wodne* są one ustalane w drodze aktu prawa miejscowego i publikowane we właściwych, pod względem terytorialnym, dziennikach urzędowych województw.

Warunki korzystania z wód są, obok planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, podstawowym dokumentem planistycznym w zakresie gospodarowania wodami oraz narzędziem wspomagającym proces zarządzania zasobami wodnymi i kształtowania sposobu ich użytkowania.

W 2011 r. przeprowadzono I turę konsultacji społecznych warunków korzystania z wód. Wnioski i uwagi wpłynęły od 14 jednostek administracji rządowej (urzędy miast, gmin, WZMiUW, RDOŚ), 3 sołectw i 7 organizacji pozarządowych (stowarzyszenia ekologiczne, Klub Przyrodników, Polski Związek Wędkarski). Wnioski i uwagi zostały zestawione w tabeli i podlegały analizie co do zasadności ich umieszczenia w projekcie warunków korzystania z wód.

W 2012 r. opracowano projekt rozporządzenia w sprawie ustalenia warunków korzystania z wód regionu wodnego Środkowej Wisły. W związku z decyzją GDOŚ oraz Głównego Inspektoratu Sanitarnego w sprawie konieczności przeprowadzenia procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko sporządzono prognozę oddziaływania na środowisko projektu warunków korzystania z wód.

Działanie II.1.5

Opracowanie warunków korzystania z wód zlewni

Zgodnie z art. 120 ustawy *Prawo wodne* (Dz. U. z 2012 r. poz. 145 ze zm.) Dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej ustala warunki korzystania z wód zlewni, w drodze aktu prawa miejscowego, kierując się ustaleniami planu gospodarowania wodami w obszarze dorzecza. Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, w którym zlewnia Jeziorki wskazana została jako obszar, dla którego jest konieczne określenie szczególnych zasad ochronnych zasobów wodnych, a zwłaszcza ich ilości i jakości, w celu osiągnięcia dobrego stanu wód, został zatwierdzony przez Radę Ministrów w dniu 22 lutego 2011 r. i ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Monitor Polski z 2011 r. Nr 49, poz. 549 (data ogłoszenia 21 czerwca 2011 r.).

Celem pracy jest określenie szczegółowych wymagań w zakresie stanu wód, wynikających z celów środowiskowych wyznaczonych w planach gospodarowania wodami na obszarze dorzecza oraz określenie priorytetów i ograniczeń w korzystaniu z wód, niezbędnych dla osiągnięcia tych celów, w formie dokumentu planistycznego, który będzie uwzględniany przy wydawaniu decyzji administracyjnych, związanych z korzystaniem z wód i w dokumentach planistycznych związanych z planowaniem przestrzennym.

W 2012 r. przeprowadzono I etap zadania, który obejmował:

- opracowanie charakterystyki zlewni Jeziorki;
- dynamiczny bilans ilościowy wód powierzchniowych i podziemnych z uwzględnieniem wzajemnych powiązań;
- statyczny bilans jakościowy wód powierzchniowych (w postaci profili hydrochemicznych).

Etap II zadania obejmować będzie:

- sformułowanie wymagań, priorytetów i ograniczeń w korzystaniu z wód w zakresie poboru wody oraz odprowadzania zanieczyszczeń ze źródeł punktowych, rozproszonych i obszarowych jako danych wejściowych na potrzeby sformułowania warunków korzystania z wód zlewni;
- opracowanie projektu warunków korzystania z wód zlewni Jeziorki;
- przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania warunków na środowisko;
- opracowanie projektu rozporządzenia.

Działanie II.1.6.

Działanie kontrolne związane z ochroną wód przed zanieczyszczeniami

Zadania kontrolne dla WIOŚ zostały zapisane w rocznych *Planach pracy Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie na lata 2011-2012*.

Celem przeprowadzanych kontroli było sprawdzenie przestrzegania wymagań w zakresie ograniczenia zanieczyszczeń do wód powierzchniowych z punktowych źródeł komunalnych.

W raportowanych latach WIOŚ przeprowadził co najmniej 200 kontroli interwencyjnych z dziedziny ochrony czystości wód i gospodarki ściekowej, które dotyczyły m.in.:

- podtopienia terenów Kampinoskiego Parku Narodowego oraz gminy Izabelin;
- podtopienia terenów gminy Lesznowola przez wody opadowe i roztopowe;
- zagrożenie przyduchą w rejonie gmin Czosnów, Leoncin i Brochów;
- wypływu fluoresceiny do ścieków wodnych;
- zanieczyszczenia wód w wyniku odprowadzenia ścieków nienależycie oczyszczonych z przemysłu rolno-spożywczego.

W ewidencji WIOŚ wg stanu na dzień 31 grudnia 2012 r. znajduje się 190 oczyszczalni ścieków o przepustowości powyżej 2 000 RLM. W obiektach tych wykonano 89 kontroli planowych oraz 31 kontroli pozaplanowych, w tym 26 kontroli interwencyjnych.

Działanie II.1.7.

Weryfikacja pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód.

Zgodnie z art.136 ust. 2 ustawy *Prawo wodne* (Dz. U. z 2012 r. poz.145 ze zm.) celem realizowanego zadania jest weryfikacja (przeгляд) realizacji warunków pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód, co do których organem właściwym do wydania, cofnięcia, zmiany tego pozwolenia jest obecnie marszałek województwa.

W 2011 r. dokonano 6 przeglądów pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód, a w 2012 r. dokonano 26 takich przeglądów. W jednym z przeglądów wykonanym w 2012 r. stwierdzono naruszenie przepisów pozwolenia wodnoprawnego. Przegląd dotyczył okresu od 1 maja 2011 r. do 31 października 2012 r., w trakcie którego nie były przeprowadzane odpowiednie badania oraz wystąpiły przekroczenia substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska. Organ wydający decyzje zdecydował o przeprowadzeniu postępowania w sprawie cofnięcia pozwolenia wodnoprawnego.

II.2. Cel średniookresowy – Zrównoważone wykorzystanie energii

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 11 działań środowiskowych określonych w ramach celu średniookresowego – **Zrównoważone wykorzystanie energii**.

Tabela nr 31 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Zrównoważone wykorzystanie energii.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Poprawa efektywności energetycznej			
II.2.1.	Realizacja obowiązku oszczędności energii przez jednostki sektora publicznego	jednostki administracji rządowej, wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne, szkoły wyższe, powiaty, miasta, gminy, zakłady opieki zdrowotnej, instytucje kultury	↔
II.2.2.	Wprowadzanie nowoczesnych i energooszczędnych technologii oraz systemu zarządzania energią i systemu audytów	powiaty, miasta, gminy, podmioty gospodarcze, zakłady opieki zdrowotnej	↔
II.2.3.	Opracowanie i przyjęcie dokumentacji dot. zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe (założenia do planów i plany)	miasta, gminy	→
Kierunek działań – Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii			
II.2.4.	Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii do produkcji energii elektrycznej i ciepła	organy administracji rządowej, wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne, szkoły wyższe, powiaty, miasta i gminy, kościoły i związki wyznaniowe, instytucje kultury, KPN, zakłady opieki zdrowotnej, podmioty gospodarcze	↔
II.2.5.	Budowa elektrowni wiatrowych	powiaty, miasta, gminy, podmioty gospodarcze	↔
II.2.6.	Wykorzystanie energii odnawialnej poprzez montaż instalacji solarnych oraz ogniw fotowoltaicznych	powiaty, miasta, gminy, podmioty gospodarcze, szkoły wyższe	↔
II.2.7.	Budowa biogazowni	powiaty, miasta, gminy, podmioty gospodarcze	↔
II.2.8.	Wykorzystanie biomasy do produkcji ciepłej i energii elektrycznej	powiaty, miasta, gminy, podmioty gospodarcze	↔

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
II.2.9.	Wykorzystanie zasobów wód termalnych	powiaty, miasta, gminy, podmioty gospodarcze	↔
II.2.10.	Wdrożenie rozwiązań wykorzystujących kogenerację	powiaty, miasta, gminy, podmioty gospodarcze	↔
II.2.11.	Wdrażanie efektywnych ekonomicznie i ekologicznych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym technologii pozwalających na recykling oraz odzysk energii zawartej w odpadach, w procesach termicznego i biochemicznego ich przekształcania	powiaty, miasta, gminy, podmioty gospodarcze	↔

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

powiaty: białobrzeski, ciechanowski, garwoliński, grodziski, gostyniński, kozienicki, miński, mławski, nowodworski, ostrołęcki, ostrowski, otwocki, piaseczyński, płocki, płoński, przasnyski, przysuski, pułtuski, radomski, siedlecki, sierpecki, sochaczewski, sztybołowski, warszawski zachodni, wyszkowski, żuromiński, zwoleński, żyrardowski.

miasta i gminy: Andrzejewo, Baranów, Belsk Duży, Białobrzegi, Bielany, Biezuń, Błędów, Bodzanów, Brańszczyk, Brwinów, Bulkowo, Chlewiska, Ciechanów, Ciepiałów, Czarnia, Czerwińsk n. Wisłą, Dębe Wielkie, Długosiodło, Dobre, Drobin, Dzierżążnia, Garbatka Letnisko, Garwolin, Gielniów, Głowaczów, Gołmin Ośrodek, Gostynin, Gozdowo, Grębków, Grójec, Grudusk, Góra Kalwaria, Górzno, Gzy, Huszlew, Ilża, Izabelin, Jabłonna, Jabłonna Lacka, Jakubów, Jastrzębia, Jedlińsk, Jednorozec, Józefów, Kampinos, Karczew, Karniewo, Kazanów, Kołbiel, Korczew, Kozienice, Krasne, Legionowo, Lelis, Lesznowola, Lipowiec Kościelny, Liw, Lubotyń, Lubowidz, Łaskarzew, Łochów, Łomianki, Łosice, Maciejowice, Miedzna, Mirów, Mława, Mińsk Mazowiecki, Mochowo, Mogielnica, Mordy, Mszczonów, Myszyniec, Nasielsk, Nowe Miasto nad Pilicą, Nowy Dwór Mazowiecki, Nowy Dulinów, Olszewo Borki, Ostrołęka, Ostrów Mazowiecka, Otwock, Ożarów Mazowiecki, Pacyna, Paprotnia, Piaseczno, Płock, Płoński, Pruszków, Przasnysz, Przesmyki, Przyłęk, Przysucha, Przytyk, Pułtusk, Radom, Radzanów, Radzymin, Raszyn, Repki, Różan, Rusinów, Rybno, Sabnie, Sadowne, Siennica, Sierpc, Sobolew, Sochaczew, Sochocin, Sokołów Podlaski, Somianka, Sońsk, Sterdyń, Stoczek, Stromiec, Stupsk, Sypniewo, Szczawin Kościelny, Szreńsk, Szulborze Wielkie, Szydłowo, Tarczyn, Tczów, Teresin, Troszyn, Warka, Warszawa, Wąsewo, Węgrów, Wieczfnia Kościelna, Wieliszew, Wierzbica, Wilga, Wiśniewo, Wyszków, Zabrodzie, Zakroczym, Zaręby Kościelne, Zatory, Ząbki, Zielonka, Zwoleń, Żabia Wola, Żelechów, Żuromin, Żyrardów.

przedsiębiorstwa realizujące działania: Wodociągi Miejskie w Radomiu Sp. z o.o., Sita Radom Sp. z o.o., Delitissue Sp. z o.o., PGNiG Termika S.A., ZEC w Wołominie, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawie S.A., Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. w Siedlcach, ZEW Dariusz Kuligowski, ENERGIA Elektrownie Ostrołęka.

inne instytucje realizujące działania: Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Radomiu, Szpital Kolejowy w Pruszkowie im. W. Roefflera SPZOZ, Komenda Główna Policji w Warszawie, Główny Inspektor Sanitarny w Warszawie, Komenda Stołeczna Policji, Komenda Wojewódzka Policji w Radomiu, Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie, MODR w Warszawie, RZGW, WZMiUW, SGGW w Warszawie, Politechnika Warszawska.

Kierunek działań – Poprawa efektywności energetycznej

Działanie II.2.1.

Realizacja obowiązku oszczędności energii przez jednostki sektora publicznego oraz

Działanie II.2.2.

Wprowadzanie nowoczesnych i energooszczędnych technologii oraz systemu zarządzania energią i systemu audytów

Na początku 2012 r. rozpoczęto projekt *EINSTEIN - Effective INtegration of Seasonal Thermal Energy storage systems IN existing buildings*, w którym Mazowiecka Agencja Energetyczna Sp. z o.o. (MAE) jest jednym z partnerów odpowiadającym za przeprowadzenie badań i koordynację części inwestycyjnej projektu w Polsce. Projekt jest realizowany w ramach 7 Programu Ramowego w zakresie badań i rozwoju technologicznego, a jego wartość w części realizowanej przez MAE wynosi 351 040 EUR, z czego grant wynosi 213 480 EUR. W ramach projektu przewidziana jest inwestycja polegająca na montażu urządzeń pozyskiwania i wykorzystywania energii odnawialnej w cyklu całorocznym (m.in. zasobnik STES¹⁸, instalacja kolektorów słonecznych, sieć ciepłownicza, pompa ciepła). Przedsięwzięcie zostanie przeprowadzone na budynkach Wojewódzkiego Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych "Drewnica" - szacunkowa wartość całkowita to 1 370 000 EUR. Projekt zakłada efektywną integrację niskotemperaturowych systemów grzewczych opartych na technologii źródeł odnawialnych, opracowanie nowych, wydajnych technologii dla budynków. Pod uwagę brane będą istniejące warunki w budynkach pilotażowych i na tej podstawie zaproponowane zostaną wytyczne do przeprowadzenia modernizacji w celu ograniczenia konsumpcji energii, zgodnie z najbardziej restrykcyjnymi wymogami środowiskowymi.

Projekt zakłada, że dzięki tym przedsięwzięciom możliwe będzie podniesienie efektywności energetycznej o 20%, zmniejszenie zużycia energii pierwotnej o 35% i zredukowanie kosztów o 25%.

Więcej informacji o projekcie na stronie: www.mae.com.pl/projekty-einstein.html.

¹⁸ STES - ang. Seasonal Thermal Energy Storage – sezonowy zasobnik energii cieplnej pozyskanej ze Słońca

W latach 2011-2012 w m.st. Warszawa kontynuowano projekt *Monitoringu zużycia energii i kosztów energii w jednostkach oświatowych m.st. Warszawy*, który powstał na potrzeby scentralizowania obiegu informacji na temat wielkości zużycia i kosztów poszczególnych nośników energetycznych z 1 191 placówek oświatowych rozmieszczonych w 750 lokalizacjach na terenie m.st. Warszawy.

Wdrożone rozwiązanie polega na pozyskaniu od operatorów funkcjonujących na obszarze m.st. Warszawy danych zużycia energii elektrycznej, ciepła sieciowego i gazu w oparciu o wcześniej dostarczone przez samorząd i skorelowane z bazami operatorów dane identyfikacyjne urządzeń pomiarowych. System obsługuje urządzenia pomiarowe energii zainstalowane w 1 191 jednostkach oświatowych, w tym: 900 liczników energii elektrycznej, 516 ciepłomierzy i 624 gazomierzy.

Zużycia są pozyskiwane w cyklu kwartalnym dla energii elektrycznej, rocznym dla ciepła (w ujęciu zużyć miesięcznych) oraz rocznym dla gazu (w ujęciu zużyć rocznych). Zebrane dane rzeczowo-kosztowe są wykorzystywane do prowadzenia analiz w zakresie optymalizacji mocy zamówionej, oceny energochłonności i gospodarowania energią w obiektach oświatowych. Realizacja projektu przyczynia się do podnoszenia efektywności energetycznej oraz optymalizacji kosztów użytkowania energii w jednostkach organizacyjnych miasta, jak również do ograniczenia emisji CO₂.

Na oszczędność energii duży wpływ ma jakość używanych odbiorników energii, dlatego niektóre jednostki organizacyjne, takie jak: MODR, Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie, m.st. Warszawa wskazały na realizację przedsięwzięć polegających na wymianie w swoich obiektach źródła światła na energooszczędne.

Ponadto w latach 2011-2012 w ramach działania jst modernizowały energooszczędne oświetlenie uliczne, zastępując je nowoczesnymi, energooszczędnymi systemami. Powyższe przedsięwzięcia były realizowane m.in. w gminach: Belsk Duży, Maciejowice, Szulborze Wielkie, Gozdowo, Żelechów, Józefów, Karczew, Chlewiska.

Do realizacji działania dotyczącego obowiązku oszczędności energii przez jednostki sektora publicznego w dużej mierze przyczynia się termomodernizacja budynków, która została opisana w *Działaniu I.1.5 Termomodernizacja budynków (Obszar priorytetowy I - Poprawa jakości środowiska; Cel średniookresowy - Poprawa jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do 2020 r.; Kierunek działań - Ograniczenie emisji powierzchniowej)*.

Działanie II.2.3.

Opracowanie i przyjęcie dokumentacji dot. zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe (założenia do planów i plany)

Do zadań własnych gminy w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe należy planowanie wraz z organizacją zaopatrzenia obszaru gminy w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe. Projekty założeń do planów i plany zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe podlegają opiniowaniu przez samorząd województwa.

W latach 2011-2012 do MBPR - jednostki, która w imieniu SWM opiniuje przedmiotowe dokumenty, wpłynęły 53 projekty założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe oraz 2 projekty planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe (obydwa z m.st. Warszawy).

Na podstawie liczby wydanych opinii przez MBPR w latach 1999-2012 oszacowano, że na koniec 2012 r. ok. 128 samorządów lokalnych posiadało założenia do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, co stanowi 41% wszystkich gmin Mazowsza. Niestety ilość planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe opracowanych w latach 1999-2012 ogranicza się tylko do 23 dokumentów, w tym 17 planów zostało opracowanych dla m.st. Warszawy. Pozostałe jst to: Siedlce, Ostrołęka, Piaseczno, Korczew, Żyrardów i Bulkowo.

W ramach planowania energetycznego na poziomie lokalnym MAE prowadzi doradztwo dla samorządów lokalnych w zakresie odnawialnych źródeł energii (OZE). MAE opracowuje dla gmin i miast projekty założeń do planów zaopatrzenia w energię, a także ich aktualizację. Na wniosek zainteresowanej gminy, MAE przeprowadza analizę jej potencjału energetycznego, ustalając stan bieżący oraz przyszłe zapotrzebowanie na energię. Na tym etapie dokonuje szczegółowej weryfikacji potencjału w zakresie OZE wskazując pożądane działania, które mogą przyczynić się do zapewnienia zrównoważonego rozwoju danej gminy. W zakresie OZE Mazowiecka Agencja Energetyczna Sp. z o.o. może doradzić na etapie projektowania – rekomendując konkretne rozwiązania czy technologie możliwe do zastosowania w danym projekcie, jak również może świadczyć usługi doradcze na etapie inwestycyjnym.

Działanie II.2.4.

Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii do produkcji energii elektrycznej i ciepła

W latach 2011-2012 jedną z największych inwestycji polegających na zwiększeniu wykorzystania odnawialnych źródeł energii do produkcji energii elektrycznej i ciepła przeprowadziła ENERGA Elektrownie Ostrołęka S.A. Celem inwestycji jest zwiększenie udziału biomasy w procesie spalania. W 2012 r. procentowy udział biomasy w procesie wytwarzania wzrósł o 11,03 %.

W Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Radomiu w 2012 r. rozpoczęto projekt pn. *Budowa instalacji fotowoltaicznej i wiatrowej wraz z systemem kogeneracyjnym*. Projekt obejmuje kompleksowe zaprojektowanie oraz montaż:

- kogeneratora gazowego o mocy 1 166 kW wytwarzającego energię elektryczną i ciepłą z gazu ziemnego;
- wiatraka prądotwórczego o mocy 6 kW wytwarzającego energię elektryczną z wiatru;
- systemu fotowoltaicznego o mocy 21 kWp, wytwarzającego energię elektryczną z energii słońca.

Wdrożenie rozwiązań wykorzystujących odnawialne źródła energii oraz kogenerację zastosowano również w Szpitalu Kolejowym w Pruszkowie. Projekt polega na wykonaniu instalacji pomp ciepła wraz z węzłami cieplnymi oraz pieca gazowego wytwarzającego ciepło i energię elektryczną w kogeneracji. Rozwiązanie to w pełni pokryje zapotrzebowanie szpitala na ciepłą wodę użytkową, ogrzewanie oraz energię elektryczną.

Działanie II.2.5.

Budowa elektrowni wiatrowych

W latach 2011-2012 jedną z najistotniejszych dla energetyki wiatrowej w województwie mazowieckim była inwestycja, która powstała na terenie powiatu żuromińskiego. Oddana do eksploatacji w drugiej połowie 2012 r. farma wiatrowa o mocy 60 MW (30 turbin o mocy 2 MW każda), znajduje się na terenie trzech gmin: Żuromin, Lubowidz i Kuczbork.

Jednocześnie w powiecie żuromińskim wydano pozwolenia na budowę:

- 4 sztuk turbin wiatrowych o łącznej mocy 900 kW ze stacją transformatorową i linią kablową w m. Sadłowo-Parcele, gm. Bieżeń;
- elektrowni wiatrowej ENERCON 600kW w m. Poniatowo, gm. Żuromin;

oraz opracowano projekt decyzji dotyczącej budowy 3 elektrowni wiatrowych w m. Poniatowo.

W 2012 r. Starosta Powiatu Gostynińskiego wydał dwie decyzje administracyjne zmierzające do realizacji inwestycji – budowy elektrowni wiatrowych:

- Enercon E40/500 z infrastrukturą towarzyszącą w m. Suserz, gm. Szczawin Kościelny;
- Górki Drugie II – dwie elektrownie wiatrowe Enercon wraz z obiektami i infrastrukturą towarzyszącą w m. Górki Drugie, gm. Gostynin.

W województwie mazowieckim sukcesywnie przybywa elektrowni wiatrowych. Zgodnie z danymi podanymi przez Urząd Regulacji Energetyki (www.ure.gov.pl) na koniec 2011 r. były 22 instalacje, o mocy wytwórczej 10,570 MW, natomiast na koniec 2012 r. było już 45 instalacji o mocy 106,250 MW.

Jednocześnie nadal obserwuje się protesty społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych związane z planowanymi inwestycjami w zakresie budowy farm wiatrowych. Jako główną przyczynę tego stanu wskazuje się nieprecyzyjne przepisy budowlane, które nie określają konkretnych odległości tych farm od terenów zabudowanych.

Działanie II.2.6.

Wykorzystanie energii odnawialnej poprzez montaż instalacji solarnych oraz ogniw fotowoltaicznych

Mieszkańcy gmin: Paprotnia, Przesmyki, Korczew i Repki wzięli udział w projekcie *Słoneczne Gminy Wschodniego Mazowsza*, który był przeprowadzony w latach 2010-2013. W ramach przedsięwzięcia zamontowane zostały kolektory słoneczne w 100 miejscowościach, w tym na terenie gminy Przesmyki – 348 zestawów, Repki – 583, Korczew – 239 i Paprotnia - 226. Zestawy solarne wspomagają wytwarzanie ciepłej wody dla potrzeb 1 396 gospodarstw domowych. Całkowita moc kolektorów wykorzystujących energię słoneczną

wynosi 4 434 kW, rocznie zaoszczędzonych zostanie 11,07 GJ energii cieplnej i dzięki temu zmniejszy się emisja zanieczyszczeń.

Projekt *Słoneczne Gminy Wschodniego Mazowsza – energia solarna energią przyszłości* realizowany był w ramach RPO WM 2007–2013 *Priorytet IV – Środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka Działanie 4.3 Ochrona powietrza, energetyka schemat: Odnawialne źródła energii i kogeneracja*. Wartość całkowita przeprowadzonych prac wyniosła ponad 12,6 mln zł, z czego ponad 8,7 mln zł stanowiła dotacja unijna.

Ponadto dofinansowanie w ramach działania 4.3 *Ochrona powietrza, energetyka RPO WM 2007-2013* otrzymała Komenda Wojewódzka PSP w Warszawie na realizację projektu pn. *Instalacja kolektorów słonecznych w wybranych jednostkach Państwowej Straży Pożarnej województwa mazowieckiego*. Okres realizacji projektu: 1 grudnia 2010 r. – 31 grudnia 2012 r. Projekt polegał na wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii do wytwarzania ciepłej wody użytkowej w 7 jednostkach Państwowej Straży Pożarnej na terenie województwa. Systemy solarne zostały zainstalowane w obiektach: KP PSP Białobrzegi, KP PSP Garwolin, KP PSP Lipsko, KP PSP Otwock, KP PSP Przysucha, KM PSP Radom (JRG 3) oraz KM PSP m.st. Warszawy (JRG 2). Całkowita wartość projektu to 530 017,70 zł, z czego dofinansowanie z EFRR wyniosło 338 462,39 zł, środki budżetu państwa – 145 055,31 zł.

W 2011 r. WFOŚiGW w Warszawie uruchomił program dla przedsięwzięć z zakresu ochrony powietrza pn. *Zakup i montaż kolektorów słonecznych*. W ramach ww. programu w 2011 r. dofinansowano 107 inwestycji na kwotę 823 932 zł, natomiast w 2012 r. 160 inwestycji na łączną kwotę 1 563 109 zł.

Działanie II.2.7. Budowa biogazowni

W latach 2011-2012 Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawie S.A. kontynuowało budowę gazogeneratorów zasilanych biogazem w ramach *Modernizacji i rozbudowy oczyszczalni ścieków Czajka*. W zmodernizowanej i przebudowanej oczyszczalni ścieków produktem procesu oczyszczania jest osad ściekowy, którego w ciągu doby powstaje ok. 400 ton. W wyniku jego fermentacji powstaje 30 000 m³ biogazu na dobę.

W ramach przedsięwzięcia wybudowano:

- instalację biogazu;
- cztery gazogeneratory;
- układ odzysku ciepła;
- instalacje towarzyszące (elektryczne, ciepłe, sterowania).

Każdy z gazogeneratorów charakteryzuje się mocą zainstalowaną ok. 1,5 MWe, ponadto każdy jest w stanie dostarczyć ok. 1,4 MWc. W normalnym układzie równocześnie pracują trzy gazogeneratory, a czwarty jest rezerwowy, co w warunkach eksploatacyjnych pozwala na wyprodukowanie ok. 4 MWe i 4 MWc energii ze źródeł odnawialnych.

W grudniu 2011 r. na składowisku odpadów w Woli Suchożebrskiej, którego właścicielem jest Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. z siedzibą w Siedlcach, zakończone zostały prace związane z budową instalacji odgazowania składowiska wraz z gospodarczym wykorzystaniem biogazu. Wyposażenie składowiska odpadów w instalację dostosowuje składowisko do wymogów prawa polskiego i unijnego. Celem budowy instalacji było zmniejszenie ujemnych skutków oddziaływania składowiska na środowisko naturalne.

W skład instalacji odgazowania wchodzi:

- 31 studni pionowych o głębokości od 6 do 8 m;
- 5 studni poziomych o łącznej długości 300 m;
- Moduł Pompująco Regulujący wraz z pochodnią do spalania gazu;
- jednostka kogeneracyjna do produkcji energii elektrycznej i cieplnej.

Pozyskana energia elektryczna i ciepła wykorzystywana jest na potrzeby własne zakładu.

Działanie II.2.8. Wykorzystanie biomasy do produkcji energii elektrycznej i ciepła

Przedsięwzięcia opisane są w *Działaniu II.2.4*.

Działanie II.2.9.
Wykorzystanie zasobów wód termalnych

W 2011 r. Geotermia Mazowiecka S.A. zrealizowała inwestycję pn. *Budowa instalacji odzysku ciepła II stopnia w Zakładzie Geotermalnym w Mszczonowie*. Jej efektem ekologicznym jest wytworzenie instalacji zwiększającej produkcję energii odnawialnej o 1 MW. Inwestycja została sfinansowana przy wsparciu funduszy unijnych w ramach RPO WM 2007-2013 oraz pożyczki udzielonej przez WFOŚiGW.

Działanie II.2.10.
Wdrożenie rozwiązań wykorzystujących kogenerację

Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawie S.A. w ramach modernizacji i rozbudowy oczyszczalni ścieków Czajka wybudowało Stację Termicznej Utylizacji Osadów Ściekowych, która jest zasilana osadami ściekowymi, powstałymi podczas procesu oczyszczania ścieków. Poza instalacją termicznego przekształcania odpadów w ramach tej inwestycji wykonano również układ turbiny parowej, generatora i wymienników ciepła pozwalający wytworzyć w procesie kogeneracji do 3,5 MW energii cieplnej oraz do 2 MW energii elektrycznej. Cała inwestycja modernizacji i rozbudowy oczyszczalni ścieków Czajka przeprowadzana była w latach 2008-2012.

Przedsięwzięcie opisane również w działaniu II.2.4. oraz działaniu I.3.17 (*Obszar priorytetowy I – Poprawa jakości środowiska, cel średniookresowy – Racjonalna gospodarka odpadami, kierunek działań – Właściwe zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych*).

Działanie II.2.11.
Wdrażanie efektywnych ekonomicznie i ekologicznych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym technologii pozwalających na recykling oraz odzysk energii zawartej w odpadach, w procesach termicznego i biochemicznego ich przekształcania

W 2012 r. zakończono projekt *Innowacyjny proces biostabilizacji w przedsiębiorstwie USKOM w Mławie*. Projekt był realizowany dwuetapowo:

- Etap I – prace badawczo – rozwojowe. Prace zostały zlecone wyspecjalizowanej Jednostce Naukowo-Badawczej. Po zakończonym procesie badawczym został sporządzony raport z uzyskanych wyników, w którym zostały określone parametry technologiczne prowadzenia procesu biostabilizacji odpadów.
- Etap II – prace wdrożeniowo-inwestycyjne polegały na wprowadzeniu procesu biostabilizacji odpadów biodegradowalnych. Wyniki badań laboratoryjnych zostały wdrożone poprzez budowę całej linii technologicznej do biostabilizacji odpadów komunalnych.

Projekt realizowany był na terenie gminy Wiśniewo w miejscowości Kosiny Bartosowe (powiat mławski). Do końca 2012 r. wprowadzono paliwo alternatywne na poziomie ok. 14 500 Mg.

II.3. Cel średniookresowy – Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi**Ocena szczegółowa realizacji celu**

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 2 działań środowiskowych określonych w ramach celu średniookresowego – **Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi**.

Tabela nr 32 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Monitoring i kontrola kopalni			
II.3.1.	Ograniczenie nielegalnej eksploatacji kopalni	starosta	↔
II.3.2.	Kontrola realizacji koncesji na wydobywanie kopalni ze złóż	Marszałek Województwa	↔

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

powiaty: gostyński, przysuski, grójecki, ostrołęcki, łosicki, warszawski-zachodni, wołomiński, szydłowiecki.

Działanie II.3.1. Ograniczenie nielegalnej eksploatacji kopalin

Zgodnie z ustawą *Prawo geologiczne i górnicze* w przypadku wydobywania kopaliny bez wymaganej koncesji lub z rażącym naruszeniem jej warunków, właściwy starosta w drodze decyzji ustala prowadzącemu taką działalność, podwyższoną opłatę eksploatacyjną.

Poniżej przedstawione zostały uzyskane w ramach ankiet informacje o postępowaniach mających na celu ograniczenie nielegalnej eksploatacji kopalin.

Tabela nr 33 Postępowania administracyjne w sprawie wydobywania kopalin bez koncesji w latach 2011-2012.

Lp.	Podmiot	Rok	Postępowania administracyjne w sprawie wydobywania kopalin bez koncesji
1.	Starosta Gostyniński	2011	2 postępowania (2 zakończone wydaniem decyzji ustalającej podwyższoną opłatę eksploatacyjną) dotyczy gmin: Szczawin Kościelny, Pacyna
		2012	3 postępowania (1 postępowanie umorzone; 2 w toku*) dotyczy gmin: Gostynin, Sanniki, Pacyna
2.	Starosta Przysuski	2011	1 postępowanie (gm. Rusinów) (umorzone)
		2012	1 postępowanie (gm. Klwów) (umorzone)
3.	Starosta Grójecki	2011	1 postępowanie
		2012	4 postępowania
4.	Starosta Ostrołęcki	2012	15 postępowań (3 zakończone wydaniem decyzji ustalającej podwyższoną opłatę eksploatacyjną; 10 umorzono; 2 w toku*)
5.	Starosta Łosicki	2012	Wydanie decyzji ustalającej opłatę podwyższoną (gm. Łosice)
6.	Starosta Warszawski Zachodni	2012	Wydanie decyzji ustalającej opłatę podwyższoną
7.	Starosta Wołomiński	2011	6 postępowań (2 zakończone wydaniem decyzji ustalającej podwyższoną opłatę eksploatacyjną; 1 umorzono)
		2012	7 postępowań (1 zakończone wydaniem decyzji ustalającej podwyższoną opłatę eksploatacyjną; 1 umorzono; 5 w toku*)
8.	Starosta Szydłowiecki	2011	Wydanie decyzji ustalającej opłatę podwyższoną (gm. Szydłowiec)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet.

Wyjaśnienie do tabeli:
* stan na koniec 2012 r.

Działanie II.3.2. Kontrola realizacji koncesji na wydobywanie kopalin ze złóż

W latach 2011-2012 UMWM przeprowadził 58 kontroli sprawdzających zgodność wykonywanej przez przedsiębiorcę działalności z posiadaną koncesją oraz z przepisami ustawy *Prawo geologiczne i górnicze* (29 kontroli w 2011 r. i 29 kontroli w 2012 r.).

Ponadto przeprowadzono 8 wizji terenowych w związku z uzyskanymi zgłoszeniami na temat działalności wydobywczej 7 podmiotów (4 kontrole w 2011 r. i 4 kontrole w 2012 r.).

OBSZAR PRIORYTETOWY III – OCHRONA PRZYRODY

III.1. Cel średniookresowy - Ochrona walorów przyrodniczych

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 23 działań środowiskowych określonych w ramach celu średniookresowego – **Ochrona walorów przyrodniczych**.

Tabela nr 34 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Ochrona walorów przyrodniczych.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Ochrona, rozwój i uporządkowanie systemu obszarów chronionych			
III.1.1.	Budowanie i aktualizacja baz danych z zakresu ochrony przyrody	Województwo Mazowieckie, powiaty, miasta	↔
III.1.2.	Analiza rozmieszczenia istniejących, regionalnych korytarzy ekologicznych na terenie województwa mazowieckiego	Województwo Mazowieckie	↔
III.1.3.	Weryfikacja i aktualizacja aktów prawnych ustanawiających formy ochrony przyrody	RDOŚ	↔
III.1.4.	Rekonstrukcja krajobrazu przyrodniczego Puszczy Kampinoskiej poprzez wykup i gospodarowanie gruntami	KPN	→
III.1.5.	Kontynuacja tworzenia sieci obszarów chronionych uwzględniająca utworzenie nowych parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatów przyrody oraz form mniejszych tj.: zespoły przyrodniczo – krajobrazowe, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne	RDOŚ, RDLP	↔
III.1.6.	Odtwarzanie naturalnych terenów zalewowych	powiaty	→
III.1.7.	Opracowanie planów zadań ochronnych i planów ochrony dla obszaru Natura 2000	RDOŚ, KPN	↔
III.1.8.	Opracowanie planów ochrony parków krajobrazowych i KPN	RDOŚ, KPN	↔
III.1.9.	Opracowanie planów ochrony rezerwatów przyrody	RDOŚ	↔
Kierunek działań – Ochrona gatunkowa			
III.1.10.	Czynna ochrona wybranych gatunków chronionych ze szczególnym uwzględnieniem gatunków zagrożonych	KPN, RDOŚ, RDLP, MZPK, podmioty gospodarcze	↔
III.1.11.	Kontynuacja inwentaryzacji przyrodniczej	RDLP, MZPK, KPN, RDLP	↔
III.1.12.	Przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i ostoi gatunków na obszarach chronionych z zachowaniem zagrożonych wyginieciem gatunków oraz różnorodności genetycznej	organizacje pozarządowe, KPN, RDLP	↔
Kierunek działań – Kształtowanie polityki zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględniającej walory przyrodnicze i krajobrazowe			
III.1.13.	Egzekwowanie wymogów ochrony przyrody w dokumentach planistycznych	gminy, miasta, powiaty	↔
III.1.14.	Zrównoważony rozwój turystyki na obszarach cennych przyrodniczo	RDLP, MZPK, KPN, gminy, miasta, powiaty	↔
III.1.15.	Planowanie inwestycji z zachowaniem wartości przyrodniczych i krajobrazowych	gminy, miasta, powiaty	↔
III.1.16.	Analiza rozmieszczenia istniejących form ochrony przyrody na terenie województwa mazowieckiego	organizacje pozarządowe	↔
III.1.17.	Określenie terytorialne obszarów niezbędnych dla zapewnienia ciągłości przestrzennej i funkcjonalnej obszarów o szczególnych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych	MZPK	↔
Kierunek działań – Udrażnianie, kształtowanie, odtwarzanie korytarzy ekologicznych (leśnych, rzecznych) umożliwiających przemieszczenie się zwierząt i funkcjonowanie populacji			
III.1.18.	Tworzenie przejść umożliwiających migrację zwierząt przy drogach przecinających korytarze ekologiczne	zarządcy dróg powiatowych, podmioty gospodarcze	↔
III.1.19.	Budowa urządzeń udrażniających rzeki i potoki	WZMiUW	↔
Kierunek działań – Ochrona i rozwój zieleni na terenach zurbanizowanych			
III.1.20.	Uregulowanie stanu własności terenów zieleni	m.st. Warszawa	→
III.1.21.	Budowa, modernizacja i pielęgnacja parków i skwerów	Województwo Mazowieckie, gminy, miasta, powiaty	↔
III.1.22.	Utrzymanie terenów zieleni przy drogach gminnych, powiatowych, wojewódzkich, krajowych i osiedlowych	gminy, miasta, powiaty, zarządcy dróg powiatowych	↔
III.1.23.	Systematyczna pielęgnacja pomników przyrody	MZPK gminy, miasta, powiaty	↔

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

powiaty: nowodworski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, radomski, siedlecki, szydlowiecki, warszawski zachodni, wołomiński, żuromiński, zwoleński, żyrardowski.

miasta i gminy: Bieżeń, Brańszczyk, Brwinów, Ciechanów, Chlewiska, Dąbrówka, Goworowo, Garwolin, Gostynin, Gozdowo, Grójec, Grudusk, Halinów, Karczew, Kałuszyn, Klwów, Kozienice, Lelis, Leoncin, Lesznówola, Lubowidz, Łomianki, Maciejowice, Mordy, Mrozy, Milanówek, Mszczonów, Nowe Miasto nad Pilicą, Nieporęt, Nowy Dwór Mazowiecki, Nowy Duninów, Opinogóra Górna, Ojrzeń, Ostrołęka, Ostrów Mazowiecka, Otwock, Piaseczno, Pułtusk, Płock, Płońsk, Prażmów, Pruszków Przesmyki, Radom, Radzymin, Radziejowice, Rościszewo, Raszyn, Różan, Serock, Siedlce, Stupsk, Słupno, Sochaczew, Sterdyń, Sulejówek, Szydłowiec, Szreńsk, Wieliszew, Warszawa, Węgrów, Wołomin, Wyszków, Zakroczym, Zwolen, Żelechów.

przedsiębiorstwa realizujące działania: PKN ORLEN, PKP Polskie Linie Kolejowe

inne instytucje realizujące działania: RDLP Warszawa, RDLP Lublin, RDLP Łódź, RDLP Olsztyn, WZMIUW, Towarzystwo ochrony siedlisk Pro Habitat.

Kierunek działań – Ochrona, rozwój i uporządkowanie systemu obszarów chronionych**Działanie III.1.1.****Budowanie i aktualizacja baz danych z zakresu ochrony przyrody**

Departament Geodezji i Kartografii UMWM w latach 2011–2012 przeprowadził aktualizację Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT), która zawiera m.in. informacje z zakresu obszarów terenów chronionych. W wyniku przeprowadzonych prac wojewódzki zasób geodezyjny i kartograficzny wzbogacony został o aktualne dane z obszaru województwa mazowieckiego.

W 2012 r. opracowano 6 arkuszy Mapy Hydrograficznej Polski w skali 1:50 000 z obszaru województwa mazowieckiego w wersji analogowej i numerycznej (spójna tematyczna baza danych przestrzennych) dla fragmentów powiatów (wzdłuż koryta rzeki Wisły, od Płocka w kierunku Warszawy): płockiego, płońskiego i nowodworskiego. Mapa Hydrograficzna Polski jest mapą tematyczną przedstawiającą w syntetycznym ujęciu warunki obiegu wody w powiązaniu ze środowiskiem przyrodniczym. Dane te w świetle nasilającej się degradacji środowiska przyrodniczego mają istotne znaczenie.

Wśród zbiorów danych, na potrzeby Mazowieckiego Systemu Informacji Przestrzennej (MSIP) w latach 2011 – 2012 przekazywane były m.in. następujące zbiory:

- otuliny parków narodowych;
- otuliny parków krajobrazowych;
- pokrycie terenu (Corine Land Cover, Urban Atlas).

Wszystkie wymienione wyżej dane dostępne są w serwisie internetowym www.wrotamazowska.pl oraz poprzez dowolne aplikacje GIS obsługujące usługę WMS.

Ponadto w latach 2011–2012 m.st. Warszawa przeprowadziło działania na rzecz budowy bazy danych z zakresu form ochrony przyrody, które obejmowały 219 pomników przyrody i 1 zespół przyrodniczo-krajobrazowy ARKADIA.

Starostwo Powiatu Wołomińskiego sporządziło i zaktualizowało rejestr gatunków CITES¹⁹.

Działanie III.1.2.**Analiza rozmieszczenia istniejących, regionalnych korytarzy ekologicznych na terenie województwa mazowieckiego.**

Projekt nowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego uwzględni lokalizację korytarzy migracyjnych zwierząt (mapa dot. walorów przyrodniczych), a także analizę występowania miejsc konfliktowych z istniejącą i planowaną siecią transportową i innymi inwestycjami. Przewidywany termin ukończenia zadania to 2014 r.

Działanie III.1.3.**Weryfikacja i aktualizacja aktów prawnych ustanawiających formy ochrony przyrody**

RDOŚ realizuje projekt, który ma na celu zaktualizowanie aktów prawnych powołujących rezerwy przyrody, wydanych na podstawie ustawy o ochronie przyrody obowiązującej przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia

¹⁹ CITES - Konwencja Waszyngtońska o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem sporządzona w Waszyngtonie dnia 3 marca 1973 r.

16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. W 2011 r. znowelizowano 9 aktów prawnych, a w 2012 r. 2 akty prawne uznające rezerwy przyrody.

Działanie III.1.4.

Rekonstrukcja krajobrazu przyrodniczego Puszczy Kampinoskiej poprzez wykup i gospodarowanie gruntami

KPN w latach 2011–2012 wykupił 313 ha gruntów (w tym 28 gospodarstwa zabudowane). Zakupione grunty są w większości zalesiane lub przeznaczone do naturalnej sukcesji. Dzięki wykupowi zmniejsza się presja urbanizacyjna na terenie parku, następuje poprawa różnorodności biologicznej i wewnętrznych powiązań przyrodniczych.

Działanie III.1.5.

Kontynuacja tworzenia sieci obszarów chronionych uwzględniająca utworzenie nowych parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatów przyrody oraz form mniejszych tj.: zespoły przyrodniczo – krajobrazowe, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne

W 2012 r. utworzone zostały 3 nowe rezerwy przyrody tj. *Torfowisko Zawąły, Torfowisko Jeziorek, Polesie Rowskie*, o łącznej powierzchni 16,95 ha.

W 2011 r. Nadleśnictwo Przasnysz (RDLP Olsztyn), powołało nową strefę ochronną wokół gniazda bociana czarnego na terenie leśnictwa Dzierzgowo oraz strefę ochronną wokół gniazda orlika krzykliwego na terenie leśnictwa Grabowo.

Działanie III.1.6.

Odtwarzanie naturalnych terenów zalewowych

W latach 2011–2012 r. w powiecie wołomińskim odbywały się spotkania, na których rozważano m.in. możliwość budowy suchych polderów przy Bugu. System takich polderów, który uwzględnia naturalne ukształtowanie terenów nadrzecznych, jest znacznie tańszy niż budowa zapór i zbiorników wodnych. Ze względów ekologicznych ważne jest także to, iż dużą skuteczność ochrony przeciwpowodziowej można uzyskać bez daleko posuniętej ingerencji w przyrodę. Ochrona unikalnych ekosystemów występujących na terenach okresowo zalewanych sprzyja pozyskiwaniu dodatkowych środków finansowych przeznaczonych na ochronę przyrody. Gmina Dąbrówka otrzyma ponad 1,1 mln zł na budowę polderu przeciwpowodziowego w miejscowości Marianów i Ślężany.

Więcej informacji w *Działaniu IV.3.9. Realizacja nowych inwestycji w zakresie infrastruktury przeciwpowodziowej w tym utworzenie polderów na terenie województwa mazowieckiego (Obszar priorytetowy IV Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego, Cel średniookresowy – Ochrona przed powodzią i suszą, Kierunek działań – Przygotowanie i modernizacja technicznego zaplecza w zakresie ochrony przed powodzią i suszą).*

Działanie III.1.7.

Opracowanie planów zadań ochronnych i planów ochrony dla obszaru Natura 2000 oraz

Działanie III.1.8.

Opracowanie planów ochrony parków krajobrazowych i KPN

W latach 2011–2012 RDOŚ rozpoczął prace nad sporządzeniem następujących projektów planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000: Wydmy Lucynowsko – Mostowieckie PLH 140013, Dolina Środkowej Wisły PLB140004, Puszcza Kozienicka PLH 140035, Ostoja Kozienicka PLB 140013, Bagno Całowanie PLB 140011, Ałėja Pachnicowa PLH 140054, Ostoja Nowodworska PLH 140043, Białe Błota PLH 140038, Grabinka 140044, Strzebla Błotna w Zielonce PLH 140040, Dąbrowy Ceranowskie PLH 140024, Gołe Łąki PLH 140027, Bory Chrobotkowe Karaska PLH 140047, Torfowisko Czernik PLH 140037, Rogoźnica PLH 140036, Puszcza Biała PLB 140007, Krogulec PLH 140008, Dolina Zwoleńki PLH 140006, Dolina Pilicy PLB 140003, Dolina Dolnej Pilicy PLH 140016, Pakosław PLH 140015, Uroczyska Łackie PLH 140021, Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH 1440052, Myszynieckie Bory Sasankowe PLH 140049, Doliny Omulwi i Płodownicy PLB 140005, Dolina Kostrzynia PLB 140009, Fronty Modlińskie PLH 140020, Dolina Dolnej Narwi PLB 140014, Ostoja Nadliwiecka PLH 140032, Dolina Środkowego Świdra PLH 14004, Świetliste dąbrowy i grądy w Jabłonnej PLH 140045, Bagna Orońskie PLH 140023, Stawy w Żabieńcu PLH 140039, Łąki Kazuńskie PLH 140048, Bagna Celestynowskie PLH 140022, Bory bagienne i torfowiska Karaska PLH 140046, Poligon Rembertów PLH 140034.

Ponadto w 2012 r. zakończono opracowanie projektu planu ochrony KPN na lata 2012–2031 uwzględniającego zakres planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 PLC 140001 Puszcza Kampinowska, co stanowi realizację wymogów ustawy o ochronie przyrody. Projekt w 2012 r. przedłożono Ministrowi Środowiska do zatwierdzenia.

Działanie III.1.9.

Opracowanie planów ochrony rezerwatów przyrody

W 2012 r. opracowano 3 plany ochrony dla rezerwatów: Jeziorko Czerniakowskie, Kalinowa Łąka, Rezerwat im. *Bolesława Hryniewieckiego*.

Kierunek działań – Ochrona gatunkowa

Działanie III.1.10.

Czynna ochrona wybranych gatunków chronionych ze szczególnym uwzględnieniem gatunków zagrożonych

MZPK w latach 2011–2012 realizował następujące projekty:

- restytucja i czynna ochrona raka szlachetnego w Kozienickim Parku Krajobrazowym;
- odtwarzanie pogłowia różanki w wodach Kozienickiego Parku Krajobrazowego;
- czynna ochrona nietoperzy na terenie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego;
- pomagamy płazom przetrwać wiosenną wędrówkę do zbiorników wodnych – akcja na terenie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego;
- czynna ochrona traszki grzebieniastej i kumaka nizinnego na terenie Mazowieckiego i Chojnowskiego Parku Krajobrazowego;
- czynna ochrona nietoperzy na terenie Mazowieckiego Parku Krajobrazowego;
- czynna ochrona i odbudowa raka szlachetnego w Mazowieckim Parku Krajobrazowym;
- prowadzenie i utrzymanie Ośrodka Rehabilitacji Ptaków oraz pokazowej woliery wilka w Mazowieckim Parku Krajobrazowym;
- czynna ochrona ślimaków rodzaju *Vertigo* z II załącznika Dyrektywy Siedliskowej Unii Europejskiej na obszarze Bagna Całowanie w Mazowieckim Parku Krajobrazowym – etap I;
- czynna ochrona strzebli błotnej w Mazowieckim Parku Krajobrazowym;
- czynna ochrona orzesznicy na terenie Mazowieckiego Parku Krajobrazowego;
- aktywna ochrona ptaków na terenie Brudzeńskiego Parku Krajobrazowego;
- aktywna ochrona dudka na terenie Brudzeńskiego Parku Krajobrazowego;
- czynna ochrona płazów na terenie Chojnowskiego Parku Krajobrazowego.

MZPK na ww. projekty przeznaczył łącznie 213 979,00 zł, z czego 161 695 zł z WFOŚiGW, środki Samorządu Województwa 4 575,00 zł i pozostałe (dotacje, darowizny i wolontariat 47 709,00 zł).

RDOŚ w latach 2011–2012 realizował następujące zadania:

- czynna ochrona populacji kraski na Równinie Kurpiowskiej w granicach województwa mazowieckiego;
- czynna ochrona populacji cietrzewia na obszarze Równiny Kurpiowskiej w granicach województwa mazowieckiego;
- przeniesienie zagrożonych gniazd bociana białego na specjalne platformy gniazdowe.

KPN w latach 2011–2012 prowadził:

- aktywną ochronę zimowiska nietoperzy – adaptacja wykupionych piwnic ziemianek;
- czynną ochronę gatunków roślin w ramach rocznych zadań ochronnych;
- czynną ochronę rzadkich gatunków bezkręgowców i ptaków siedlisk otwartych.

W 2012 r. w Nadleśnictwach Celestynów i Jabłonna (RDLP Warszawa) prowadzono czynną ochronę nietoperza – wywieszono 515 skrzynek dla nietoperzy.

Nadleśnictwo Płock (RDLP Łódź), w 2012 r. zmodernizowało wybieg dla zwierząt w Ośrodku Rehabilitacji Zwierząt w Miszewie Murowanym w leśnictwie Miszewo.

W latach 2011–2012 Polski Koncern Naftowy ORLEN S.A. przy współpracy ze *Stowarzyszeniem na Rzecz Dzikich Zwierząt Sokół* dokonał kontroli stanu technicznego i wymiany podłoża w gnieździe Sokoła Wędrownego na kominie Zakładowej Elektrociepłowni. Zaobraczkowano 6 piskląt oraz wykonano dokumentację filmową i fotograficzną.

Powiat żuromiński w 2012 r. realizował projekt *Ochrona siedlisk bociana białego na terenie powiatu żuromińskiego*. Zadanie polegało na wykonaniu i zamontowaniu na słupach energetycznych 13 szt. platform, oraz konserwację 9 szt. istniejących gniazd bocianich.

Działanie III.1.11. Kontynuacja inwentaryzacji przyrodniczej

KPN w latach 2011–2012 przeprowadził:

- monitoring populacji bobra w Puszczy Kampinoskiej;
- monitoring populacji rysia w Puszczy Kampinoskiej;
- monitoring populacji jelenia szlachetnego w Puszczy Kampinoskiej;
- monitoring zespołu drobnych ssaków w Puszczy Kampinoskiej;
- monitoring zwierząt ginących na drodze wojewódzkiej nr 579 Leszno – Kazuń;
- tropienie dużych i średnich ssaków na stałej sieci transeptów;
- inwentaryzację pachnicy dębowej i zgniotka cynobrowego na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego, etap I Nadleśnictwo Laski;
- inwentaryzację i monitoring przyrody ożywionej i nieożywionej w Kampinoskim Parku Narodowym z uwzględnieniem siedlisk przyrodniczych i gatunków Natura 2000;
- inwentaryzację i monitoring przyrody ożywionej w Kampinoskim Parku Narodowym z uwzględnieniem siedlisk przyrodniczych i gatunków Natura 2000.

MZPK realizował następujące projekty:

- poznanie stanu jakościowego i zagęszczenia gryzoni na terenie Mazowieckiego Parku Krajobrazowego;
- monitoring oraz czynna ochrona sów na terenie Mazowieckiego Parku Krajobrazowego.

Lasy Państwowe corocznie przeprowadzają inwentaryzację siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny. Dzięki prowadzonej inwentaryzacji wykazywane są nowe stanowiska roślin i zwierząt oraz stanowiska siedlisk przyrodniczych.

Działanie III.1.12. Przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i ostoi gatunków na obszarach chronionych z zachowaniem zagrożonych wyginięciem gatunków oraz różnorodności genetycznej

KPN w latach 2011–2012 przeprowadził podkaszanie i tworzenie luk w drzewostanach w celu ochrony muraw i gatunków roślin rzadkich. W 2011 r. skoszono 697 ha łąk, a w 2012 r. 663 ha i 1 ha chronionych muraw.

RDLP Warszawa przeprowadziła zabiegi przywrócenia właściwego stanu siedlisk przyrodniczych w 4 rezerwach: *Biele, Sterdyń, Bartnia, Stawy Broszkowskie*.

Towarzystwo Ochrony Siedlisk „ProHabitat” wykonało zadania ochronne w rezerwach przyrody *Wydma Mołozewska i Wilcze Błota*. Głównym celem podjętych działań była poprawa warunków bytowania ptaków związanych z tymi obszarami, poprzez odkaszanie, wrywanie, karczowanie samosiewów drzew i krzewów wraz z ich usunięciem poza granice rezerwatu przyrody, na powierzchni 67,3 ha.

Kierunek działań – Kształtowanie polityki zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględniającej walory przyrodnicze i krajobrazowe

Działanie III.1.13. Egzekwowanie wymogów ochrony przyrody w dokumentach planistycznych

Miasto Otwock w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego wprowadziło zapis dotyczący strefy A, w której obowiązują zakazy i ograniczenia zawarte w przepisach dotyczących terenów: Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu i otuliny Mazowieckiego Parku Krajobrazowego. Planowane w otulinie inwestycje i przedsięwzięcia wymagają zaopiniowania przez MZPK. Ze względu na ochronę walorów uzdrowiskowych Otwocka, na całym obszarze wprowadza się ochronę drzewostanu sosnowego. Wydanie pozwolenia na budowę musi być poprzedzone wykonaniem szczegółowej inwentaryzacji drzewostanu na koszt inwestora. Poddaje się ochronie zadrzewienia przyuliczne oraz wartościowe, pojedyncze drzewa, szczególnie sosny powyżej 30 lat poprzez zakaz wycinki, zakaz utwardzania i innego ograniczania przepuszczalności gleby w promieniu 1 m od pnia oraz zakaz prowadzenia robót ziemnych w odległości mniejszej niż 1,5 m od pnia.

Działanie III.1.14.

Zrównoważony rozwój turystyki na obszarach cennych przyrodniczo

W 2012 r. KPN wykonał dokumentację projektową – kosztorysową zagospodarowania polany wypoczynkowej Lipków. Przedsięwzięcie miało na celu ukierunkowanie ruchu turystycznego południowo-wschodniej części Kampinoskiego Parku Narodowego na polanę, a tym samym ograniczenia antropopresji na cenne przyrodniczo siedliska.

MZPK wydał publikacje ekologiczne upowszechniające wiedzę o walorach przyrodniczych Mazowsza oraz zachęcające do poznania Kozienickiego Parku Krajobrazowego (mapa przyrodniczo – krajobrazowa Kozienickiego Parku Krajobrazowego), przewodnik *Szlaki rowerowe Puszczy Kozienickiej*, folder *Izba Dydaktyczna – Muzealna Puszczy Kozienickiej w Augustowie*, czasopismo regionalne *KULON*.

Gmina Sarnaki w 2011 r., w ramach projektu *Bug rajem dla turysty*²⁰ wykonała wiatę w Starych Mierzwicach, infokiosk przy Domu Kultury w Serpelicach i marinę w Zabuzu.

Ponadto Starostwo Powiatowe w Wołominie w 2012 r. opracowało *Strategię Zrównoważonego Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2012–2020*.

Więcej informacji w *Działaniu III.3.3. Budowa lub modernizacja małej infrastruktury służącej zabezpieczeniu obszarów cennych przyrodniczo przed nadmierną presją turystów. (Cel średniokresowy – Zwiększenie lesistości, Kierunek działań – Ochrona lasów przed nadmierną presją turystów na terenach cennych przyrodniczo)*.

Działanie III.1.15.

Planowanie inwestycji z zachowaniem wartości przyrodniczych i krajobrazowych

Na terenie gminy Brwinów w miejscowości Kanie dla planowanej budowy fabryki Loreal ustalono m.in. warunki zabudowy i zasady zagospodarowania terenu dotyczące:

- zasad ochrony i kształtowania ładu przestrzennego, zasad kształtowania zabudowy oraz wskaźników zagospodarowania terenu, intensywności zabudowy działki budowlanej, minimalnego udziału powierzchni biologicznie czynnej w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej, maksymalnej wysokości zabudowy, minimalnej liczby miejsc do parkowania i sposobu ich realizacji oraz nieprzekraczalnych linii zabudowy i gabarytów obiektów;
- zasad ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego;
- zasad i warunków ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków;
- granic i sposobów zagospodarowania terenów i obiektów podlegających ochronie, ustalonych na podstawie przepisów odrębnych, w tym terenów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi.

Działanie III.1.16.

Analiza rozmieszczenia istniejących form ochrony przyrody na terenie województwa mazowieckiego

Towarzystwo Ochrony Siedlisk ProHabitat analizuje rozmieszczenie istniejących form ochrony przyrody na terenie województw mazowieckiego i podlaskiego. Działalność towarzystwa jest dofinansowana ze środków NFOŚiGW.

Głównym celem aktywności jest ochrona siedlisk przyrodniczych, a w szczególności:

- ograniczenie degradacji środowiska naturalnego;
- ochrona zasobów różnorodności biologicznej na poziomie gatunków i ekosystemów;
- renaturalizacja obszarów zagrożonych i zdegradowanych;
- restytucja naturalnych stosunków wodnych na terenach o zaburzonym reżimie hydrologicznym;
- podnoszenie stanu wiedzy naukowej na temat środowiska przyrodniczego i jej popularyzacja;
- rozpowszechnianie technik numerycznych z zakresu Systemów Informacji Przestrzennej, geoinformacji i kartografii, w zastosowaniach związanych z ochroną i kształtowaniem środowiska przyrodniczego.

²⁰ Projekt realizowany na obszarach położonych w granicach trzech województw: podlaskiego, mazowieckiego i lubelskiego. Projekt dot. inwestycji bezpośrednio związanych z rzeką Bug i terenów do niej przyległych. Projekt realizowany jest w partnerstwie gminy Korczew i Sarnaki. Więcej informacji na stronie www.bugrajem.eu

Działanie III.1.17.

Określenie terytorialne obszarów niezbędnych dla zapewnienia ciągłości przestrzennej i funkcjonalnej obszarów o szczególnych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych

MZPK zadanie realizował poprzez oznakowanie granic Mazowieckiego, Chojnowskiego i Kozienickiego Parku Krajobrazowego. Zadanie polegało na wykonaniu tablic granicznych w celu oznakowania przebiegu granic i umieszczeniu ich w miejscach o dużym natężeniu drogowym oraz w miejscach o szczególnej koncentracji turystycznej, co zmniejszy ilość szkód w środowisku przyrodniczym.

MZPK na ww. zadanie przeznaczył łącznie 65 261 zł z czego 58 781 zł stanowiły środki WFOŚ i 5 700 zł środki Samorządu Województwa Mazowieckiego i pozostałe (dotacje, darowizny i wolontariat 780 zł).

Kierunek działań – Udrażnianie, kształtowanie, odtwarzanie korytarzy ekologicznych (leśnych, rzecznych) umożliwiających przemieszczenie się zwierząt i funkcjonowanie populacji

Działanie III.1.18.

Tworzenie przejść umożliwiających migrację zwierząt przy drogach przecinających korytarze ekologiczne

W 2012 r. Zarząd Dróg Powiatowych w Piasecznie wykonał przebudowę drogi Nr 2825W Jesówka-Żabieniec wraz z przebudową mostu na rzece Zielonej. Projekt przebudowy zawierał również wykonanie przejścia pod mostem dla płazów i zwierząt małych.

PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. w latach 2011-2012 wykonały modernizację linii kolejowej E65/CE65 na odcinku Warszawa – Gdynia – obszar LCS Ciechanów, która polegała m.in. na przystosowaniu przebudowanych przepustów oraz obiektów mostowych do funkcji przejść dla zwierząt. Przepusty o średnicy 1 m posiadają suche chodniki, natomiast obiekty mostowe – suche przęsło oraz zabudowę biologiczną pozwalającą na bezpieczne przechodzenie zwierzyny i zmniejszenie śmiertelności. W 2011 r. wykonano 16 szt. przejść dla zwierząt, a w 2012 r. 4 szt.

Działanie III.1.19.

Budowa urządzeń udrażniających rzeki i potoki

WZMiUW w ramach tego działania zrealizował następujące zadania:

Tabela nr 35 Inwestycje realizowane przez WZMiUW związane z budową urządzeń udrażniających rzeki i potoki.

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Termin realizacji przedsięwzięcia	Lokalizacja przedsięwzięcia	Rezultaty wynikające z realizacji przedsięwzięcia w latach 2011-2012
1.	Regulacja-kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego koryta rzeki Krepianki w km 4+260-14+180 – Etap I w km 4+260-9+200	2009-2012	Solec nad Wisłą	Zmodernizowano 4,94 km koryta rzeki
2.	Regulacja-kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego koryta rzeki Radomki w km 43+500-46+800	2011-2015	Jedlińsk	Wykonano dokumentację projektową, wykonano regulację rzeki – 5 km
3.	Budowa budowli wodnych wraz z przebudową rzeki Węgierka, Etap I w km 0+000-9+700	2011-2015	Płoniawy Bramura	Wykonano dokumentację projektową
4.	Przebudowa przekroju podłużnego i poprzecznego koryta rzeki Gąbinianka w km 11+930-16+980	2010-2011	Gąbin	Zmodernizowano 5,05 km koryta rzeki
5.	Przebudowa przekroju podłużnego i poprzecznego koryta Kanał Pacyński w km 0+000-6+600	2010-2011	Pacyna	Zmodernizowano 6,6 km koryta kanału
6.	Przebudowa przekroju podłużnego i poprzecznego koryta Kanału Brzozów w km 0+000-5+950	2010-2011	Ilów	Zmodernizowano 3,55 km koryta kanału
7.	Przebudowa przekroju podłużnego i poprzecznego koryta rzeki Płonka w km 44+692-47+200	2010-2011	Staroźreby	Zmodernizowano 0,175 km koryta rzeki
8.	Przebudowa przekroju podłużnego i poprzecznego koryta rzeki Raciążnica w km 43+660-57+960	2010-2012	Zawidz Kościelny, Rościszewo	Roboty przygotowawcze na długości 11,94 km, roboty ziemne, umocnienie na długości 2,36 km
9.	Przebudowa przekroju podłużnego i poprzecznego koryta rzeki Witonia w km 0+000-2+200	2010-2011	Sochaczew, Rybno	Zmodernizowano 1,81 km koryta rzeki

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Termin realizacji przedsięwzięcia	Lokalizacja przedsięwzięcia	Rezultaty wynikające z realizacji przedsięwzięcia w latach 2011-2012
10.	Kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego rzeki Toczna w km 21+400-27+860	2010-2011	Łosice	Przebudowa koryta rzeki 6,46 km, wykonano 8 bystrotoków
11.	Przebudowa – kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego cieku Zanoski w km 2+500-7+000	2010-2014	Repki	Wykonano dokumentację projektową
12.	Przebudowa – kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego cieku Zanoski w km 0+000-2+500 i rzeki Myśli w km 8+750-9+750	2010-2014	Repki	Wykonano dokumentację projektową
13.	Przebudowa (modernizacja) przekroju podłużnego i poprzecznego koryta rzeki Mławki od km 20+600 do km 30+250	2010-2012	Lipowiec Kościelny	Zmodernizowano 7,945 km koryta rzeki
14.	Przebudowa (modernizacja) przekroju podłużnego i poprzecznego koryta rzeki Łydyni od km 16+150 do km 23+300	2010-2011	Ojrzeń, Ciechanów	Zmodernizowano 2,502 km koryta rzeki
15.	Przebudowa (modernizacja) przekroju podłużnego i poprzecznego koryta rzeki Chraponianki od km 3+440 do km 9+000	2010-2011	Lutocin	Zmodernizowano 2,56 km koryta rzeki
16.	Odbudowa – kształtowanie przekroju podłużnego oraz układu poziomego koryta rzeki Struga Wsolska w km 0+000-3+650 wraz z odbudową dwóch zbiorników retencyjnych – Etap II od km 2+207 do km 3+650	2011-2013	Jedlińsk	Wykonano dokumentację projektową, odbudowa rzeki 0,425 km
17.	Przebudowa Kanału Ożarówskiego na dł. 3,277 km – zad. III w km 8+261-11+538	2011-2015	Ożarów Mazowiecki	Wykonano dokumentację
18.	Kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego rzeki Płodownica w km 13+000 do 17+500 wraz z budowlami	2011-2012	Baranowo	Zmodernizowano 4,50 km koryta rzeki, jaz 3 szt., remont jazu 1 szt. przepust 1 szt.
19.	Przebudowa – kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego rzeki Promnik w km 20+500-33+500	2010-2012	Sobolew, Żelechów	Przebudowa koryta rzeki wraz z budowlami
20.	Odbudowa Kanału Kromnowskiego zadanie I w km 0+000-5+000 wraz ze znajdującymi się na nim dwoma jazami	2010-2011	Brochów	Wykonano 5 km kanału i 2 jazy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów uzyskanych z WZMiUW

Kierunek działań – Ochrona i rozwój zieleni na terenach zurbanizowanych

Działanie III.1.20.

Uregulowanie stanu własności terenów zieleni

W 2012 r. m.st. Warszawa wykupiło grunt przy ul. Kryształowej w Parku „Górczewska” w Dzielnicy Bemowo o powierzchni 1 119 m². Na przedmiotowej działce w 2010 r. wybudowano ogrodzony plac zabaw z przeznaczeniem pod linarium.

Działanie III.1.21.

Budowa, modernizacja i pielęgnacja parków i skwerów

Samorząd Województwa Mazowieckiego w 2011 r. przeprowadził renowację i pielęgnację skweru znajdującego się przy budynku Warszawskiej Opery Kameralnej.

Przedsięwzięcia realizowane w latach 2011-2012 przez m.st. Warszawa:

- zagospodarowanie zielenca przy ul. Przyczółkowej;
- zagospodarowanie skweru przy ul. Czekoladowej;
- zagospodarowanie terenu przy ul. Królów Polskich;
- zagospodarowanie terenu zieleni przy ul. Skoroszewskiej;
- zagospodarowanie terenów zieleni wzdłuż kanałów: Bródnowskiego, Zaciszańskiego i Drennowskiego;
- budowa parków przy Bażantarni, Lasek Brzozowy;
- budowa parku im. Kozłowskiego – etap I „Olkówek”;
- budowa parku wokół Stawu Służewieckiego;
- budowa parku Ceramiczna;
- budowa terenu rekreacyjnego przy ul. Ruskowy Bród;
- modernizacja Parku Henrykowskiego;

- modernizacja Ogrodu Krasińskich;
- modernizacja Skweru I Dywizji Pancерnej WP (modernizacja zieleni wokół Multimedialnego Parku Fontann);
- modernizacja zieleńców okalających Pomnik Bohaterów Getta;
- pielęgnacja oraz utrzymanie czystości i porządku na terenach parków, skwerów i zieleńców np. park Żeromskiego, Kępa Potocka, Sady Żoliborskie, Kaskada, Wiecha, Bródno, Morskie Oko, Górczewska, Fort Bema, skwer Żniwiarz, Niegolewskiego, im. T. Szewczenko i zieleńcu Śmiała, Totwińskiego, Żelazowa.

Ponadto na terenach innych jednostek samorządu lokalnego były realizowane:

- rewitalizacja parku miejskiego im. Józefa Wybickiego w Nowym Dworze Mazowieckim;
- rewitalizacja parku miejskiego w Żelechowie;
- budowa skweru rekreacyjnego w Grudusku przy ul. Ciechanowskiej i ul. Mościckiego w ramach projektu pn. *Wykorzystanie walorów naturalnych miejscowości Grudusk do urządzania miejsc rekreacji i wypoczynku - etap II*;
- budowa miejskiego parku rekreacyjnego na Osiedlu Bursztynowym w Ostrołęce;
- modernizacja Parku Kościuszki i Parku Żwirowiska w Pruszkowie;
- modernizacja Parku Wazów w Wyszkanie;
- urządzenie otoczenia sportowo – rekreacyjnego wokół zbiornika wodnego oraz zagospodarowanie terenów zielonych przy pawilonach handlowych w miejscowości Mrozy;
- zagospodarowanie Parku Plac Kilińskiego w Kaluszyne;
- zagospodarowanie oraz odbudowa stawów na terenie zabytkowego parku w Nowym Duninowie.

Działanie III.1.22.

Utrzymanie terenów zieleni przy drogach gminnych, powiatowych, wojewódzkich, krajowych i osiedlowych

M.st. Warszawa zadanie realizowało na terenach zieleni wzdłuż ulic gminnych i osiedlowych. Zakres prac obejmował cięcia sanitarne i techniczne w koronach drzew, wycinkę drzew z frezowaniem pni, renowacją i koszeniem trawników, pielęgnację krzewów, roślin okrywowych i pnączy, podlewanie drzew i krzewów, mulczowanie krzewów korą.

Ponadto zadanie realizowały również inne jednostki samorządu terytorialnego poprzez koszenie poboczy dróg powiatowych, gminnych i osiedlowych, pielęgnację drzew i krzewów przy drogach, wycinanie drzew suchych, zagrażających bezpieczeństwu, rosnących w obrębie pasów drogowych. Prace prowadzone są przez Zakłady Gospodarki Komunalnej, Miejskie Zarządy Dróg i Komunikacji oraz Zarządy Dróg Powiatowych lub firmy specjalizujące się ww. pracach.

Działanie III.1.23.

Systematyczna pielęgnacja pomników przyrody

W ramach działania *Systematyczna pielęgnacja pomników przyrody* w latach 2011–2012 wykonano:

- zabiegi pielęgnacyjne na 17 pomnikach przyrody na terenie Kozińskiego Parku Krajobrazowego i 48 drzewach – alei na terenie Chojnowskiego Parku Krajobrazowego – MZPK;
- ekspertyzę dendrologiczną stanu zdrowotnego 159 szt. drzew, w ramach której określono lokalizację drzew przy pomocy GPS, wymiary, stan kory, pnia i systemu korzeniowego, występowanie chorób i szkodników, fazę witalności wg Roloffa, wykonane zabiegi, statykę oraz poziom ryzyka. Na podstawie przeprowadzonych badań określono konieczne do wykonania zabiegi pielęgnacyjne. Ponadto wykonano zabiegi pielęgnacyjne na 591 drzewach - m.st. Warszawa;
- operat dendrologiczny *Inwentaryzacja pomników przyrody żywej na terenie miasta i gminy Wyszaków* oraz przeprowadzono zabiegi pielęgnacyjne – sanitarne na 19 drzewach - Urząd Miasta w Wyszkanie;
- inwentaryzację pomników przyrody z oceną dendrologiczną stanu drzew i z podaniem zalecanych zabiegów pielęgnacyjnych, a także oznakowanie pomników tabliczkami - Urząd Miasta i Gminy w Serocku;
- zabiegi pielęgnacyjne na 43 lipach tworzących Aleję Lip - Urząd Miasta w Łomiankach;
- karty ewidencji 25 drzew pomnikowych. Zadanie polegało na dokonaniu wizji w terenie, ustalenia położenia geograficznego, opracowaniu charakterystyki drzewa, ocenie stanu zdrowia i wskazań do pielęgnacji - Urząd Miasta w Wołominie.

Ponadto z informacji uzyskanych w ramach ankiet i zestawienia WFOŚiGW w raportowanych latach ponad 30 jednostek samorządu terytorialnego przeprowadziło zabiegi pielęgnacyjne na drzewach pomnikowych na terenie województwa.

III.2. Cel średniokresowy – Zwiększenie lesistości

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 5 działań środowiskowych określonych w ramach celu średniokresowego – **Zwiększenie lesistości**.

Tabela nr 36 Kierunki działań i działania w ramach celu średniokresowego – Zwiększenie lesistości.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Realizacja założeń Zwiększenia lesistości dla Województwa Mazowieckiego do 2020 r.			
III.2.1.	Zalesianie terenów z uwzględnieniem warunków przyrodniczo-krajobrazowych i potrzeb różnorodności biologicznej	RDLP, prywatni właściciele lasów, powiaty	↔
III.2.2.	Odbudowa powierzchni zniszczonej przez huragany i pożary	RDLP, prywatni właściciele lasów, powiaty	↔
III.2.3.	Uporządkowanie ewidencji gruntów zalesionych	powiaty	↔
III.2.4.	Regulacja stanu posiadania działek leśnych (wszelkich form własności) poprzez wykup i wymianę gruntów	m.st. Warszawa	↔
III.2.5.	Przeznaczenie nowych terenów pod zalesienia i ograniczenie wylesień poprzez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego	miasta, gminy, MBPR	↔

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

powiaty: łosicki, makowski, miński, mławski, nowodworski, ostrołęcki, ostrowski, płocki, płoński, przasnyski, przysuski, pułtuski, radomski, siedlecki, sierpecki, sokołowski, sztyglowiecki, węgrowski, wołomiński, wyszkowski, zwoleński i żuromiński.

miasta i gminy: Gostynin, m.st. Warszawa, Piaseczno, Ostrów Mazowiecka, Ojrzeń, Różan, Rembertów, Kazanów, Wyszaków.

inne instytucje realizujące działania: RDLP Warszawa (Nadleśnictwa Chojnów, Celestynów, Łaski, Kromnów, Siedlce), RDLP Łódź (Nadleśnictwa Gostynin, Łąck, Płock), RDLP Olsztyn (Nadleśnictwa Ostrołęka, Parciaki, Przasnysz, Wielbach), RDLP Lublin (Nadleśnictwo Sarnaki), KPN.

Kierunek działań – Realizacja założeń Zwiększenia lesistości dla Województwa Mazowieckiego do 2020 r.

Działanie III.2.1.

Zalesianie terenów z uwzględnieniem warunków przyrodniczo-krajobrazowych i potrzeb różnorodności biologicznej

Według informacji przekazanych przez powiaty, ARiMR, RDLP Warszawa, RDLP Łódź oraz KPN w latach 2011–2012 na terenie województwa mazowieckiego zalesiono powierzchnię ok. 1 680 ha. Według danych GUS w latach 2011–2012 na obszarze województwa mazowieckiego zalesiono 7 334,5 ha. Na zalesienia w 2011 r. wydatkowano 7 143 819,90 zł, a w 2012 r. wydatkowano 5 324 963,35 zł. Głównym źródłem finansowania zalesień były środki UE w ramach PROW 2007-2013 (12 148 tys. zł), z których w latach 2011–2012 zalesiono 1 626,32 ha na terenie 29 powiatów (Tabela nr 37). Najwięcej zalesień zrealizowano w powiatach: mławskim (275,98 ha) i przasnyskim (223,80 ha). Przy wsparciu WFOŚiGW realizowano zalesienia w powiatach: radomskim, garwolińskim i sztyglowieckim. Ponadto zalesienia prowadzone były przez: RDLP Warszawa (27,25 ha - 2011 r. i 10,75 ha - 2012 r.); RDLP Łódź w nadl. Łąck (2,80 ha - 2011 r. i 3,63 ha - 2012 r.); KPN (1 ha - 2011 r. i 3,63 ha - 2012 r.).

Tabela nr 37 Zalesienia na Mazowszu w latach 2011-2012 dofinansowane w ramach PROW 2007-2013.

Lp.	Powiat	Gmina	Pow. zalesień w 2011 r. (ha) gmina	Pow. zalesień w 2012 r. (ha) gmina	Pow. zalesień w 2011 r. (ha) powiat	Pow. zalesień w 2012 r. (ha) powiat	Pow. zalesień w latach 2011-2012 (ha) powiat																																									
1.	Białobrzegi	Radzanów	0	1,84	0	4,90	4,90																																									
		Stromiec	0	3,06				2.	Ciechanowski	Ciechanów	12,63	13,37	53,24	27,58	80,82	Głinojeck	0,65	5,58	Grudusk	1,08	0	Ojrzeń	26,32	2,59	Regimin	2,9	0,98	Sońsk	9,66	5,06	3.	Garwoliński	Garwolin	0,96	0,59	25,23	17,34	42,57	Łaskarzew	3,3	0	Parysów	0,79	0	Sobolew	16,29	10,65	Trojanów
2.	Ciechanowski	Ciechanów	12,63	13,37	53,24	27,58	80,82																																									
		Głinojeck	0,65	5,58																																												
		Grudusk	1,08	0																																												
		Ojrzeń	26,32	2,59																																												
		Regimin	2,9	0,98																																												
		Sońsk	9,66	5,06																																												
3.	Garwoliński	Garwolin	0,96	0,59	25,23	17,34	42,57																																									
		Łaskarzew	3,3	0																																												
		Parysów	0,79	0																																												
		Sobolew	16,29	10,65																																												
		Trojanów	3,89	4,25																																												
		Żelechów	0	1,85																																												

Lp.	Powiat	Gmina	Pow. zalesień w 2011 r. (ha) gmina	Pow. zalesień w 2012 r. (ha) gmina	Pow. zalesień w 2011 r. (ha) powiat	Pow. zalesień w 2012 r. (ha) powiat	Pow. zalesień w latach 2011-2012 (ha) powiat
4.	Gostyniński	Gostynin	2,88	0,94	12,05	3,74	15,79
		Pacyna	2,09	2,8			
		Szczawin Kościelny	7,08	0			
5.	Grójecki	Chynów	0	1	2,8	3,21	6,01
		Grójec	2,8	0			
		Nowe Miasto nad Pilicą	0	2,21			
6.	Kozienicki	Głowaczów	2,71	8,87	7,11	15,78	22,89
		Gniewoszów	1,93	3,41			
		Grabów nad Pilicą	1,53	2,22			
		Kozienice	0	1,28			
		Magnuszew	0,94	0			
7.	Lipski	Chotcza	8,97	13,46	67,14	55,30	122,44
		Ciepielów	21,31	15,42			
		Lipsko	6,98	10,99			
		Rzeczniów	23,33	11,88			
		Sienno	23,84	1,92			
		Solec nad Wisłą	3,71	1,63			
8.	Łosicki	Huslew	0	5,84	16,78	25,46	42,24
		Łosice	6,10	5,22			
		Platerów	0,67	2,24			
		Sarnaki	10,01	12,16			
9.	Makowski	Czerwonka	23,19	10,20	66,14	41,13	107,27
		Karniewo	0	0,42			
		Krasnosielec	6,23	13,84			
		Młynarze	12,73	5,43			
		Płoniawy-Bramura	6,5	1,06			
		Różan	15,51	0			
		Sypniewo	0	8,06			
		Szelków	1,98	2,12			
10.	Miński	Ceglów	0	0,8	9,18	9,68	18,86
		Dobre	0,96	5,49			
		Jakubów	0,58	2,34			
		Kałużyn	1,46	0,21			
		Mrozy	6,18	0,84			
		Dzierzgowo	6,32	16,19			
11.	Mławski	Lipowiec Kościelny	53,73	35,31	165,59	110,39	275,98
		Radzanów	2,02	7,13			
		Strzegowo	46,82	18,66			
		Stupsk	2,75	7,52			
		Szreńsk	1,97	2,14			
		Szydłowo	35,61	14,26			
		Wieczfnia Kościelna	6,82	0			
		Wiśniewo	9,55	9,18			
12.	Nowodworski	Nasielsk	2,65	0	2,65	0	2,65
13.	Ostrołęcki	Baranowo	0,79	0	12,1	12,58	24,68
		Czerwin	2,59	4,03			
		Kadzidło	0	0,87			
		Lelis	1,02	0			
		Myszyniec	2,45	4,98			
		Olszewo-Borki	5,25	0			
		Rzekuń	0	2,7			
14.	Ostrowski	Boguty-Pianki	1,83	0,8	5,63	9,77	15,4
		Stary Lubotyń	0	2,08			
		Wąsewo	3,80	3,01			
		Zaręby Kościelne	0	3,88			
15.	Płocki	Gąbin	0	0,3	6,78	3,19	9,97
		Mała Wieś	1,3	0			
		Nowy Duninów	4,62	0			
		Starożreby	0,86	1,01			
		Wyszogród	0	1,88			

Lp.	Powiat	Gmina	Pow. zalesień w 2011 r. (ha) gmina	Pow. zalesień w 2012 r. (ha) gmina	Pow. zalesień w 2011 r. (ha) powiat	Pow. zalesień w 2012 r. (ha) powiat	Pow. zalesień w latach 2011-2012 (ha) powiat
16.	Płoński	Boboszewo	0,54	5,84	18,44	15,49	33,93
		Naruszewo	1,34	0			
		Nowe Miasto Płońsk	8,00	0			
		Raciąż	2,32	0			
		Sochocin	4,78	9,65			
17.	Przasnyski	Czernice Borowe	1,79	2,25	138,93	84,87	223,8
		Jednoróżec	86,53	64,56			
		Krasne	2,20	0			
		Krzynowłoga Mała	45,01	16,61			
		Przasnysz	3,4	1,45			
18.	Przysuski	Borkowice	1,12	0	27,86	20,03	47,89
		Gielniów	0,55	1,13			
		Klwów	2,35	0			
		Odrzywół	12,24	1,79			
		Potworów	3,72	1,89			
		Przysucha	3,61	12,75			
		Rusinów	2,17	2,07			
		Wieniawa	2,10	0,40			
19.	Pułtuski	Obyte	1,01	0	5,1	0	5,1
		Winnica	4,09	0			
20.	Radomski	Iłża	11,74	1,83	21,48	19,23	40,71
		Jedlnia-Letnisko	2,11	0			
		Przytyk	0	1,03			
		Skaryszew	2,89	4,2			
		Wierzbica	2,80	12,17			
21.	Siedlecki	Wolanów	1,94	0	25,35	30,07	55,42
		Domanice	4,97	7,03			
		Korczew	2,89	6,34			
		Kotuń	0,59	0			
		Przesmyki	0,64	3,83			
		Siedlce	0	1,73			
		Skórzec	9,66	6,85			
		Suchożebry	0	1,14			
		Wiśniew	0	1,85			
Wodynie	0,68	0					
22.	Sierpecki	Zbuczyn	5,92	1,3	6,83	15,52	22,35
		Mochowo	5,48	15,52			
23.	Sokołowski	Zawidz	1,35	0	65,86	56,34	122,2
		Bielany	0	5,51			
		Ceranów	5,95	6,40			
		Jabłonna Lacka	0,88	2,48			
		Kosów Lacki	20,69	15,31			
		Repki	15,55	6,77			
		Sabnie	13,95	11,55			
		Sokołów Podlaski	8,84	6,93			
24.	Szydłowiecki	Sterdyń	0	1,39	26,69	24,07	50,76
		Jastrząb	25,55	18,49			
25.	Węgrowski	Orońsko	1,14	5,58	9,16	10,62	19,78
		Grębków	0,77	1,75			
		Korytnica	5,11	0			
		Liw	2,31	0			
		Łochów	0	1,11			
		Miedzna	0,97	0,83			
26.	Wołomiński	Stoczek	0	6,93	3,52	2	5,52
		Jadów	2,54	2,00			
27.	Wyszkowski	Strachówka	0,98	0	4,96	2,07	7,03
		Długosiodło	1,99	1,33			
		Somianka	2,38	0,74			
28.	Zwoleński	Zabrodzie	0,59	0	41,45	40	81,45
		Kazanów	18,41	25,54			
		Policzna	13,77	0			
		Przyłek	4,46	9,62			
		Zwoleń	4,81	4,84			

Lp.	Powiat	Gmina	Pow. zalesień w 2011 r. (ha) gmina	Pow. zalesień w 2012 r. (ha) gmina	Pow. zalesień w 2011 r. (ha) powiat	Pow. zalesień w 2012 r. (ha) powiat	Pow. zalesień w latach 2011-2012 (ha) powiat
29.	Żuromiński	Biezuń	2,10	0	75,48	42,43	117,91
		Kuczbork-Osada	45,53	16,38			
		Lubowidz	24,54	10,11			
		Lutocin	1,87	7,64			
		Siemiątkowo	0	5,95			
		Żuromin	1,44	2,35			
Razem					923,53	702,79	1 626,32

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ARiMR.

Działanie III.2.2.

Odbudowa powierzchni zniszczonej przez huragany i pożary

W latach 2011-2012 w województwie mazowieckim prace polegające na odbudowie powierzchni zniszczonej przez huragany (m.in. pozyskanie drewna, przygotowanie gleby pod nasadzenia, zalesianie) prowadziły głównie nadleśnictwa z RDLP Warszawa, RDLP Olsztyn i RDLP Łódź. Ponadto prace realizowały powiaty: radomski, siedlecki, zwoleński, ostrołęcki i ciechanowski. Odbudowano powierzchnię zniszczoną przez pożary lub huragany na ok. 114 ha. Koszty prac związanych z odbudową lasów został głównie poniesiony przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (4 577 760 zł). Łącznie na realizację zadania w latach 2011-2012 wydatkowano 4 788 731 zł.

Działanie III.2.3

Uporządkowanie ewidencji gruntów zalesionych

Działanie realizowane było poprzez opracowanie (aktualizację) *Planów urządzania lasu* oraz dokonywanie zmiany klasyfikacji gruntów z działek nieleśnych na leśne. W latach 2011-2012 w województwie mazowieckim 14 powiatów wykonało *Plany urządzania lasu*, które objęły około 45 000 ha gruntów leśnych. Według danych z 13 powiatów w województwie mazowieckim dokonywano zmian w klasyfikacji gruntów z działek leśnych na nieleśne na powierzchni 22 150 ha. Działanie realizowane było głównie z budżetu powiatów ze wsparciem WFOŚiGW. W latach 2011 - 2012 na uporządkowanie ewidencji gruntów zalesionych wydatkowano 2 437 968 zł.

Działanie III.2.4.

Regulacja stanu posiadania działek leśnych (wszelkich form własności) poprzez wykup i wymianę gruntów

Zgodnie z *Raportem za lata 2011-2012 z realizacji Programu ochrony środowiska dla m.st. Warszawy na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy do 2016 r.* zadanie realizowane było przez Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego Urzędu m.st. Warszawy. Uwzględnianie stanu własnościowego i prawnego działek leśnych odbywa się w ramach sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Brak jest możliwości określenia kosztu realizacji zadania, gdyż stanowi ono część zamówienia obejmującego całą dokumentację niezbędną do sporządzenia projektu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Zadanie finansowane jest z budżetu m.st. Warszawy

Działanie III.2.5.

Przeznaczenie nowych terenów pod zalesienia i ograniczenie wylesień poprzez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego

Zgodnie z dostarczonymi danymi zadanie realizowane było w 8 gminach województwa mazowieckiego (Gostynin, Piaseczno, Ostrów Mazowiecka, Ojrzeń, Różan, Rembertów, Kazanów i Wyszaków) poprzez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego, a także studiach uwarunkowań i kierunkach zagospodarowania przestrzennego gmin. W dokumentach planistycznych wprowadzano zapisy dotyczące wskazania nowych terenów pod zalesienia oraz ochronę istniejących lasów. Na terenach przeznaczonych pod zalesienia wprowadzono szereg ograniczeń np. zakaz budowy obiektów budowlanych z wyjątkiem infrastruktury technicznej na terenach leśnych, zakaz wykonywania prac naruszających rzeźbę terenu, zakaz usuwania, niszczenia i uszkodzenia drzew itp.

III.3. Cel średniokresowy – Ochrona lasów, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 3 działań środowiskowych określonych w ramach celu średniokresowego – **Ochrona lasów, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej**.

Tabela nr 38 Kierunki działań i działania w ramach celu średniokresowego – zwiększenie lesistości.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Rozwój różnorodności biologicznej w lasach na różnych poziomach jej funkcjonowania			
III.3.1.	Ochrona i utrzymanie cennych, naturalnych siedlisk bagiennych i podmokłych	RDLP, KPN, RDOS	↔
III.3.2.	Zwiększenie różnorodności genetycznej i gatunkowej biocenoz leśnych (selekcja, szkółkarstwo, odnowienia naturalne, przebudowa drzewostanu i in.)	RDLP, KPN, RDOS	↔
Kierunek działań – Ochrona lasów przed nadmierną presją turystów na terenach cennych przyrodniczo			
III.3.3.	Budowa lub modernizacja małej infrastruktury służącej zabezpieczeniu obszarów cennych przyrodniczo przed nadmierną presją turystów	RDLP, KPN, MZPK	↔

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

miasta i gminy: m.st. Warszawa.

inne instytucje realizujące działania: RDLP Warszawa (Nadleśnictwa Chojnow, Celestynów, Laski, Kromnów, Siedlce), RDLP Łódź (Nadleśnictwa Gostynin, Łąck, Płock), RDLP Olsztyn (Nadleśnictwa Ostrołęka, Parciaki, Przasnysz, Wielbach), RDLP Lublin (Nadleśnictwo Sarnaki), KPN, MZPK, IBL.

Działanie III.3.1.

Ochrona i utrzymanie cennych, naturalnych siedlisk bagiennych i podmokłych

Ekosystemy wodno-błotne na terenach leśnych mają kluczowe znaczenie dla utrzymania zasobów wodnych. Funkcja wodochronna takich ekosystemów jest znacznie ważniejsza niż produkcja drewna. W związku z powyższym siedliska te wyłączone są z użytkowania rębego. W RDLP Warszawa siedliska podmokłe i bagienne zajmują powierzchnię 3 958,84 ha. W nadleśnictwie Łąck należącym do RDLP Łódź wyłączonych z użytkowania rębego jest 54 ha. KPN realizuje powyższe zadanie poprzez budowę i konserwację przetamowań na lokalnych ciekach wodnych, co spowalnia odpływ wód powierzchniowych i przyczynia się do wzrostu retencji w korytach i glebach (siedliskach). W 2011 r. zakończony został projekt badawczy pt. *Opracowanie metod odtwarzania pierwotnych warunków wodnych Kampinoskiego Parku Narodowego w celu powstrzymania degradacji przyrodniczej i poprawienia stanu bioróżnorodności*. Na jego podstawie został złożony do programu Life+ w 2012 r. wniosek o dofinansowanie zadania pt. *Ochrona i renaturyzacja mokradel obszaru Natura 2000 Puszcza Kampinowska*. Planowany budżet projektu: 4 329 355 € (17 317 000 zł). Planowany okres projektu: IV kwartał 2013 r. – I kwartał 2018 r.

Nadleśnictwo Przasnysz (RDLP Olsztyn) realizowało projekt współfinansowany przez Unię Europejską pod nazwą *Zwiększenie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych*. Projekt przewiduje budowę 147 obiektów małej retencji na terenie Nadleśnictwa. Wykonanie projektowanych urządzeń hydrotechnicznych spowoduje podniesienie poziomu wody w ekosystemach podmokłych oraz otaczających je drzewostanach. Wpłynie to na odtwarzanie naturalnych warunków hydrologicznych wilgotnych siedlisk leśnych oraz siedlisk nieleśnych takich jak: oczka wodne, torfowiska i wilgotne łąki.

Działanie III.3.2.

Zwiększenie różnorodności genetycznej i gatunkowej biocenoz leśnych (selekcja, szkółkarstwo, odnowienia naturalne, przebudowa drzewostanu i in.)

Działanie było realizowane poprzez różnorodne przedsięwzięcia mające na celu zwiększenie różnorodności genetycznej i gatunkowej lasów. KPN prowadził zbiór nasion i owoców z rodzimych drzew i krzewów, celem zapewnienia lokalnego pochodzenia sadzonek oraz produkcję materiału sadzeniowego. RDLP Warszawa, Łódź i Ostrołęka realizowały:

- przebudowę drzewostanów poprzez wprowadzanie gatunków mających budować złożoną strukturę lasu, odnowienia naturalne oraz wzbogacanie ich składu gatunkowego;
- utrzymywanie bazy nasiennej na odpowiednim poziomie (wyznaczanie drzew matecznych i zakładanie plantacji nasiennych);
- produkcję materiału sadzeniowego.

Ponadto Instytut Badawczy Leśnictwa w latach 2010-2012 prowadził badania naukowe nad zwiększeniem stabilności i odporności biologicznej lasu.

Działanie III.3.3.

Budowa lub modernizacja małej infrastruktury służącej zabezpieczeniu obszarów cennych przyrodniczo przed nadmierną presją turystów

Celem realizacji zadania jest ograniczenie degradacji środowiska oraz strat zasobów różnorodności biologicznej, poprzez ograniczenie antropopresji na najcenniejsze obszary chronione przy jednoczesnym zapewnieniu możliwości wypoczynku i turystyki na terenach cennych przyrodniczo. Zadanie realizowane było poprzez budowę i utrzymanie ścieżek przyrodniczych, infrastruktury turystycznej (np. wiat, miejsc biwakowych, punktów widokowych, parkingów itp.), a także infrastruktury edukacyjnej (np. tablic, urządzeń edukacyjnych). Całkowity koszt realizacji zadania w latach 2011-2012 to 1 593 763 zł.

W ramach działania MZPK realizował m.in. następujące zadania:

- modernizacja 5 ścieżek edukacyjnych pieszych i rowerowych w Mazowieckim Parku Krajobrazowym im. Cz. Łaszka (m.in. odświeżanie znaków malarskich, wkopanie 12 tablic edukacyjnych);
- poprawa walorów edukacyjnych Izby Dydaktyczno-Muzealnej w Augustowie – renowacja i konserwacja ekspozycji terenowej w Kozienickim Parku Krajobrazowym;
- modernizacja ścieżek edukacyjno-przyrodniczych na terenie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego: Torfowisko Kules oraz Korczew-Mogielnica w Nadbużańskim Parku Krajobrazowym;
- modernizacja ścieżek dydaktycznych – *Gonna Sosna* i *Przez Lasy Konstancińskie* położonych na terenie Chojnowskiego Parku Krajobrazowego;
- rozwój infrastruktury terenowej przyrodniczej ścieżki edukacyjnej *Łabędzim Szlakiem* w Mazowieckim Parku Krajobrazowym im. Cz. Łaszka (modernizacja pomostu widokowego);
- modernizacja ścieżki na terenie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego *Uroczyisko Ceranów*;
- rewitalizacja infrastruktury turystycznej służącej edukacji ekologicznej na ścieżce dydaktycznej w rezerwacie Krupiec w Kozienickim Parku Krajobrazowym.

KPN realizował m.in. zadania:

- wymiana poszycia mostów na szlakach turystycznych w okolicach miejscowości Kaliszki;
- budowa drewnianego ogrodzenia dla polan turystycznych: Opaleń, Łubiec oraz szlaków turystycznych: Grodzisko, Sosna Powstańców;
- remont i budowa kładek na szlakach w okolicach miejscowości Sieraków, Lipków, Janówek, Zaborów;
- wykonanie palenisk na polanach wypoczynkowych na terenie nadleśnictw Laski i Kromnów;
- wymiana drewnianych ławek i stołów – polana Pociecha;
- wykonanie słupów dla kierunków turystycznych – 30 szt.;
- wykonanie i posadowienie tablic z emblematami i nazwą parku – 20 szt.;
- wykonanie przystanków na ścieżce edukacyjnej *Do leśnego ogródka botanicznego*.

Przedsięwzięcia realizowane na terenie Lasów Państwowych to m.in.:

- budowa pięciu zespołów kompleksowej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej służącej ochronie obszarów cennych przyrodniczo, które łącznie zapewniają ochronę właściwego stanu ekosystemów na powierzchni 465,84 ha – RDLP Warszawa;
- budowa 4 km ścieżki przyrodniczo - leśnej w Nadleśnictwie Sarnaki – RDLP Lublin;
- modernizacja ścieżki przyrodniczo - leśnej w Ośrodku Hodowli Zwierzyny w Konopatkach i oznaczenie trasy rowerowej *Nad Wkrą* w Nadleśnictwie Lidzbark – RDLP Olsztyn;
- modernizacja parkingu leśnego „Walerianowo” w Nadleśnictwie Płock – RDLP Łódź.

4. OBSZAR PRIORYTETOWY IV – POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

IV.1. Cel średniookresowy – Transport substancji niebezpiecznych

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 6 działań środowiskowych określonych w ramach celu średniookresowego – **Transport substancji niebezpiecznych**.

Tabela nr 39 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Transport substancji niebezpiecznych.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Ograniczenie ryzyka wystąpienia zagrożeń związanych z transportem materiałów niebezpiecznych			
IV.1.1.	Wyznaczenie i budowa przy głównych drogach w pobliżu dużych miast parkingów dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne	województwo	↓
IV.1.2.	Kontrole pojazdów przewożących materiały niebezpieczne	WITD, Komenda Wojewódzka Policji	↔
IV.1.3.	Aktualizacja wykazu tras drogowych i kolejowych po których przewożone są towary niebezpieczne	województwo	↓
IV.1.4.	Ograniczenie budownictwa obiektów użyteczności publicznej i zbiorowego zamieszkania wzdłuż szlaków, którymi prowadzony jest transport materiałów niebezpiecznych poprzez odpowiednie zapisy w mpzp	Województwo Mazowieckie	↔
IV.1.5.	Sukcesywna modernizacja środków transportu przewożących materiały niebezpieczne	przedsiębiorcy	↔
IV.1.6.	Ewidencjonowanie ilości przewożonych materiałów niebezpiecznych	MUW, WITD, przedsiębiorcy	↔

przedsiębiorstwa realizujące działania: EKO HARPOON Technologie Ekologiczne Sp. z o.o., EKO HARPOON – Recykling Sp. z o.o., BIOTON S.A., ZAP SZNAJDER BATTERIEN S.A.

Działanie IV.1.1.

Wyznaczenie i budowa przy głównych drogach w pobliżu dużych miast parkingów dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne

Przepisy odnoszące się do parkingów dla pojazdów przewożących towary niebezpieczne wydane zostały w 1999 r.²¹. W przypadku autostrad i dróg ekspresowych tworzenie stanowisk parkingowych jest obligatoryjne, natomiast w odniesieniu do dróg głównych i dróg głównych ruchu przyspieszonego – opcjonalne, w zależności od potrzeb i w uzgodnieniu z właściwym komendantem Państwowej Straży Pożarnej.

Zgodnie z opublikowanymi w styczniu 2012 r. wynikami kontroli NIK dotyczącej wykonywania zadań przez administrację publiczną w zakresie bezpieczeństwa przewozu towarów niebezpiecznych, na terenie województwa mazowieckiego wyznaczony jest jeden parking przeznaczony dla pojazdów przewożących towary niebezpieczne, przy czym brak jest potwierdzenia czy spełnia on wymagania Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie warunków technicznych parkingów, na które są usuwane pojazdy przewożące towary niebezpieczne²².

Na podstawie informacji udzielonej przez Wojewodę Mazowieckiego²³ na terenie województwa mazowieckiego znajduje się 14 parkingów przeznaczonych dla pojazdów przewożących towary niebezpieczne.

Biorąc jednak pod uwagę powyższe należy zaznaczyć, że nie są to parkingi spełniające wymagania ww. rozporządzenia.

W praktyce, stanowiska dla pojazdów przewożących towary niebezpieczne wyznaczane są zazwyczaj w odległej części parkingów ogólnie dostępnych, przy dużych stacjach dystrybucji paliw. Nie rozwiązuje to jednak problemu miejsca, do którego można odholować pojazd przewożący materiały niebezpieczne, który utracił zdolność samodzielnego poruszania się po drodze (np. w wyniku awarii).

Brakuje także miejsc gdzie można prowadzić kontrole pojazdów przewożących materiały niebezpieczne w przypadku, gdy musi się ona odbyć np. na terenie większego miasta, a przeprowadzenie jej w obrębie pasa drogowego mogłoby spowodować zagrożenie dla mieszkańców²⁴.

Działanie IV.1.2.

Kontrole drogowe pojazdów przewożących materiały niebezpieczne

Kontrolę przewozu towarów niebezpiecznych przeprowadzają:

²¹ Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. 43, poz. 430)

²² Rozporządzenie z dnia 13 listopada 2012 r. (Dz.U.2012.1293)

²³ Informacja przekazana do Ministerstwa Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (w 2012 r.) w związku z interpelacją posła Sławomira Kopycińskiego w sprawie wyników kontroli NIK w zakresie bezpieczeństwa przewozu towarów niebezpiecznych

²⁴ Na podstawie artykułu: *Wybrane zagadnienia prawne przewozu towarów niebezpiecznych przez obszary wielkomiejskie*; Roman Broszkiewicz, Agnieszka Gajek; Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy

- inspektorzy Inspekcji Transportu Drogowego - na drogach, parkingach oraz w miejscu prowadzenia działalności gospodarczej przez uczestnika przewozu towarów niebezpiecznych w zakresie przewozu drogowego;
- upoważnieni pracownicy Urzędu Transportu Kolejowego - na obszarze kolejowym, bocznicach kolejowych oraz w miejscu prowadzenia działalności gospodarczej przez uczestnika przewozu towarów niebezpiecznych w zakresie przewozu kolejaj;
- upoważnieni pracownicy urzędów żeglugi śródlądowej - na statkach żeglugi śródlądowej, w portach i przystaniach oraz w miejscu prowadzenia działalności gospodarczej przez uczestnika przewozu towarów niebezpiecznych w zakresie przewozu żegluga śródlądową;
- funkcjonariusze Policji - na drogach i parkingach;
- funkcjonariusze Straży Granicznej - na drogach i parkingach;
- funkcjonariusze celni - na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- żołnierze Żandarmerii Wojskowej - w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych wykonywanego przez siły zbrojne²⁵

W przypadku drogowego przewozu towarów niebezpiecznych obowiązuje tzw. Umowa ADR (Europejska Umowa dotycząca Międzynarodowego Transportu Drogowego Towarów Niebezpiecznych), zgodnie z którą działają niżej wymienione instytucje.

W latach 2011-2012 Komenda Wojewódzka Policji przeprowadziła ponad 150 kontroli.

Tabela nr 40 Kontrole realizowane przez Komendę Wojewódzką Policji.

Kontrole realizowane przez Komendę Wojewódzką Policji	2011 r.	2012 r.
Liczba kontroli pod względem zawartości ładunku i przestrzegania ADR	87	69
Ujawnione pojazdy niespełniające norm ADR	4	2
Pojazdy unieruchomione z powodu nieprzestrzegania norm ADR	1	1

Ponadto Wojewódzki Inspektorat Transportu Drogowego w 2011 r. przeprowadził **1 533 kontrole**, a w 2012 r. – **3 373 kontrole** (zgodnie z umową ADR).

Zgodnie z opublikowanymi w styczniu 2012 r. wynikami kontroli NIK dotyczącej *wykonywania zadań przez administrację publiczną w zakresie bezpieczeństwa przewozu towarów niebezpiecznych* w latach 2010-2011 (I kwartał) inspektorzy Mazowieckiego Inspektoratu Transportu Drogowego zatrzymali łącznie 41 dowodów rejestracyjnych pojazdów przewożących towary niebezpieczne, głównie z uwagi na zły stan techniczny pojazdów.

Działanie IV.1.3.

Aktualizacja wykazu tras drogowych i kolejowych po których przewożone są towary niebezpieczne

Z dniem 1 stycznia 2012 r. weszła w życie ustawa *o przewozie towarów niebezpiecznych*²⁶, w której Państwowa Straż Pożarna nie została wskazana jako władza właściwa w zakresie nadzoru lub kontroli przewozu towarów niebezpiecznych.

Wobec powyższego wygasła ustawowa delegacja dla Państwowej Straży Pożarnej dotycząca przeprowadzenia kontroli drogowego transportu towarów niebezpiecznych, która wcześniej ujęta była w ustawie *o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych*²⁷.

Powyższa kwestia nie została uregulowana w aktualnych przepisach prawnych.

Działanie IV.1.4.

Ograniczenie budownictwa obiektów użyteczności publicznej i zbiorowego zamieszkania wzdłuż szlaków, którymi prowadzony jest transport materiałów niebezpiecznych poprzez odpowiednie zapisy w mpzp

W opracowywanym projekcie *Aktualizacji Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* wprowadzone zostało ustalenie dotyczące konieczności likwidacji przewozu produktów petrochemicznych przez śródmieście Płocka.

Przedmiotowy Plan zawiera również rekomendacje dla ministra właściwego do spraw transportu i PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. dotyczące przebudowy sieci kolejowej w Płocku, w celu wyprowadzenia ruchu pociągów z materiałami niebezpiecznymi poza obszar zabudowy.

Przy aktualizacji wszystkich mpzp należy brać pod uwagę uwarunkowania wynikające z wojewódzkiego pzp.

²⁵ art. 99 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych (Dz.U.2011.227.1367)

²⁶ Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011r. o przewozie towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 227, poz. 1367 z późn. zm.)

²⁷ Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199, poz. 1671, ze zm.)

Działanie IV.1.5.

Sukcesywna modernizacja środków transportu przewożących materiały niebezpieczne

Tylko dwie firmy spośród ankietowanych przedsiębiorstw wykazały realizację zadania poprzez zakup nowych środków transportu i kapitalne remonty istniejących środków transportu do przewozu odpadów niebezpiecznych (EKO HARPOON Technologie Ekologiczne Sp. z o.o.; EKO HARPOON – Recykling Sp. z o.o.).

Działanie IV.1.6.

Ewidencjonowanie ilości przewożonych materiałów niebezpiecznych

Obowiązkiem przedsiębiorców jest wykonywanie *rocznych sprawozdań z działalności w zakresie przewozu drogowego towarów niebezpiecznych*, z podaniem sposobu przewozu oraz rodzaju i ilości tych materiałów.

Do 2011 r. adresatem rocznych sprawozdań był Mazowiecki Urząd Wojewódzki. Od 2012 r. sprawozdania przekazywane są do Wojewódzkiego Inspektoratu Transportu Drogowego (w przypadku transportu kolejowego – do Urzędu Transportu Kolejowego).

Przedsiębiorstwa, które w ankietach zgłosiły realizację przedmiotowego działania to: BIOTON S.A.; ZAP SZNAJDER BATTERIEN S.A.; EKO HARPOON Technologie Ekologiczne Sp. z o.o.; EKO HARPOON – Recykling Sp. z o.o.

IV.2. Cel średniokresowy – Przeciwdziałanie poważnym awariom

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 9 działań środowiskowych określonych w ramach celu średniokresowego – **Przeciwdziałanie poważnym awariom**.

Tabela nr 41 Kierunki działań i działania w ramach celu średniokresowego – Przeciwdziałanie poważnym awariom.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Wzmocnienie instytucjonalne służb inspekcji ochrony środowiska, inspekcji sanitarnej i straży pożarnej			
IV.2.1.	Poprawa technicznego wyposażenia służb inspekcji ochrony środowiska, inspekcji sanitarnej	WIOŚ	↔
IV.2.2.	Doposażenie straży pożarnej w sprzęt ratownictwa chemiczno-ekologicznego	KW PSP	↔
IV.2.3.	Wzmocnienie etatowe służb inspekcji ochrony środowiska	-	↓
Kierunek działań – Prowadzenie baz danych dotyczących zakładów, które mogą być potencjalnymi sprawcami poważnych awarii			
IV.2.4.	Aktualizacja i udostępnianie bazy danych o zakładach przemysłowych mogących potencjalnie powodować istotne zagrożenie dla środowiska	GIOŚ, KW PSP	↔
IV.2.5.	Aktualizacja i udostępnianie danych o grupach ZZR lub ZDR, których lokalizacja w niedużej odległości od siebie może zwiększyć prawdopodobieństwo wystąpienia awarii przemysłowych lub pogłębić ich skutki	KW PSP	↔
Kierunek działań – Ograniczenie ryzyka wystąpienia zagrożeń, przez zakłady które mogą być potencjalnymi sprawcami awarii			
IV.2.6.	Zintensyfikowanie monitoringu i kontroli potencjalnych sprawców poważnych awarii pod kątem spełniania przez nich wymogów bezpieczeństwa i prewencji	WIOŚ, KW PSP	↔
IV.2.7.	Modernizacja zakładów w celu eliminacji potencjalnych zagrożeń wystąpienia awarii	podmioty gospodarcze	↔
IV.2.8.	Zakaz lokalizacji zakładów stwarzających zagrożenie życia lub zdrowia ludzi w granicach miast i w obrębie zwartej zabudowy wsi poprzez odpowiednie zapisy w mpzp	Województwo Mazowieckie powiaty	↔
IV.2.9.	Zakaz lokalizacji inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko na terenach szczególnie narażonych na niebezpieczeństwo powodzi poprzez odpowiednie zapisy w mpzp	Województwo Mazowieckie	↔

podmioty gospodarcze realizujące działanie: MPWiK Warszawa; Bunge Polska Sp. z o.o.; PKN ORLEN S.A.; PERN „Przyjaźń” S.A.; „SOKOŁÓW” S.A.; Narodowe Centrum Badań Jądrowych; PGNiG TERMIKA S.A.

Kierunek działań – Wzmocnienie instytucjonalne służb inspekcji ochrony środowiska, inspekcji sanitarnej i straży pożarnej

Działanie IV.2.1.

Poprawa technicznego wyposażenia służb inspekcji ochrony środowiska, inspekcji sanitarnej

W latach 2011-2012 WIOŚ otrzymał dofinansowanie z WFOŚiGW na realizację niżej wymienionych zadań z zakresu poprawy zaplecza technicznego:

- *Zmodernizowanie systemu informatycznego* (rok 2011; dofinansowanie ok. 250 tys. zł),
- *Modernizacja Systemu Oceny Jakości Powietrza poprzez doposażenie stacji monitoringu powietrza* (rok 2011; dofinansowanie ok.1,2 mln zł),
- *Modernizacja Systemu Oceny Jakości Powietrza* (rok 2011; dofinansowanie ok. 100 tys. zł),
- *Modernizacja Systemu Oceny Jakości Powietrza poprzez doposażenie stacji monitoringu powietrza – faza II* (rok 2012; dofinansowanie ok. 1,2 mln zł).

Działanie IV.2.2.

Doposażenie straży pożarnej w sprzęt ratownictwa chemiczno-ekologicznego

Poniżej wymienione zostały przedsięwzięcia realizowane (jedno zrealizowane) przez KW PSP z dofinansowaniem unijnym, dotyczące doposażenia straży pożarnej w sprzęt ratownictwa chemiczno-ekologicznego.

Tabela nr 42 Przedsięwzięcia KW PSP z dofinansowaniem unijnym realizowane w latach 2011-2012.

Lp.	Projekt/Beneficjent	Program	Szacunkowa wartość projektu	Informacje o projekcie
1.	Usprawnienie ratownictwa na drogach – etap I Beneficjent: KW PSP w Warszawie Wraz z partnerami: KW PSP w Gdańsku KW PSP w Poznaniu KW PSP we Wrocławiu	PO IiŚ 2007-2013*	4 mln zł (w tym: 3,4 mln zł z EFRR 0,6 mln zł z budżetu państwa)	Projekt zrealizowany. Zakresem rzeczowym projektu było doposażenie jednostek organizacyjnych PSP podległych Komendom Wojewódzkim PSP w Warszawie, Gdańsku, Poznaniu i Wrocławiu w zestawy narzędzi hydraulicznych. Umowa na dofinansowanie projektu została podpisana dnia 8 listopada 2011 r. W kwietniu 2012 r. w Płocku odbyła się konferencja promująca Projekt na której został zaprezentowany zakupiony sprzęt.
2.	Wsparcie systemu ratowniczo-gaśniczego na terenie województwa mazowieckiego poprzez zakup specjalistycznego sprzętu w zakresie zapobiegania i ograniczania skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałania poważnym awariom Beneficjent: KW PSP	RPO 2007 – 2013**	7,5 mln zł (w tym: 3,8 mln zł z EFRR 3,7 mln zł wkład własny beneficjenta)	Projekt w trakcie realizacji. W ramach projektu zostanie zakupione: 1. Samochód specjalny z drabiną mechaniczną. 2. Średni samochód ratowniczo-gaśniczy z agregatem prozskowym oraz pompą. 3. Samochód dowodzenia i łączności. 4. Zestaw pompowy wysokiej wydajności. 5. 2 kontenery specjalistyczne (paliwowy oraz do przewozu środków gaśniczych, neutralizatorów i zwiłzaczy) przystosowane do przewozu przez nośniki kontenerowe. 6. Ciężki samochód ratownictwa chemiczno-ekologicznego. Umowa dotycząca projektu podpisana została 1 sierpnia 2012 r.
3.	Bezpieczne Centrum – doposażenie jednostek organizacyjnych PSP w ciężkie pojazdy i sprzęt specjalistyczny do ratownictwa technicznego na drogach – projekt partnerski Beneficjent: KW PSP	PO IiŚ 2007-2013*	26,5 mln zł (w tym: 22,5 mln zł z EFRR 4 mln zł wkład własny beneficjenta) Wartość projektu woj. mazowieckiego: 8,2 mln zł	Projekt w trakcie realizacji. Przedsięwzięcie będzie realizowane w partnerstwie pięciu podmiotów wykonujących zadania z zakresu ochrony pożarowej i ratownictwa. Obszarem realizacji i oddziaływania projektu będą: województwo kujawsko-pomorskie, łódzkie, mazowieckie, świętokrzyskie oraz wielkopolskie. Projekt dotyczy zakupu 9 sztuk ciężkich samochodów ratownictwa technicznego (sprzętowych) oraz 3 ciężkich samochodów ratownictwa technicznego do usuwania skutków kolizji. W woj. mazowieckim zakup obejmuje 4 ciężkie, specjalne samochody ratownictwa technicznego (sprzętowe), które zostaną przekazane w użytkowanie następującym jednostkom: - Komenda Miejska PSP w Płocku, - Komenda Miejska PSP w Radomiu, - Komenda Miejska PSP w Siedlcach, - Komenda Powiatowa PSP w Pruszkowie. Umowa dotycząca projektu podpisana została 9 lipca 2010 r.

Lp.	Projekt/Beneficjent	Program	Szacunkowa wartość projektu	Informacje o projekcie
4.	Wsparcie techniczne ratownictwa ekologicznego i chemicznego	PO IiŚ 2007-2013	2011 r.: Budżet państwa: 83 808 zł POIiŚ 2007-2013: 474 915 zł 2012 r.: Budżet państwa: 102 951 zł POIiŚ 2007-2013: 583 389 zł	W 2011 r. zakupiono robota rozpoznania chemicznego oraz 15 sztuk ubrań specjalnych chroniących przed czynnikami chemicznymi. W 2012 r. zakupiono lekki samochód specjalny rozpoznania chemicznego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet i strony internetowej KW PSP w Warszawie

* w ramach Priorytetu VIII Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe

Działanie 8.1 Bezpieczeństwo ruchu drogowego

** w ramach Priorytetu IV: Środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka.

Działanie 4.4: Ochrona przyrody, zagrożenia, systemy monitoringu.

Informacje na temat ww. projektów 1-3 uzyskane zostały ze strony internetowej KW PSP w Warszawie (koszty projektów nie zostały ujęte w tabeli finansowej).

Informacje na temat projektu 4 przekazane zostały przez KW PSP w Warszawie (wypełniona ankieta do raportu).

Działanie IV.2.3.

Wzmocnienie etatowe służb inspekcji ochrony środowiska

Wzmocnienie etatowe wśród służb inspekcji ochrony środowiska nie zostało wykazane w otrzymanych do raportu ankietach.

Kierunek działań – Prowadzenie baz danych dotyczących zakładów, które mogą być potencjalnymi sprawcami poważnych awarii

Działanie IV.2.4.

Aktualizacja i udostępnianie bazy danych o zakładach przemysłowych mogących potencjalnie powodować istotne zagrożenie dla środowiska

Zakłady

W 2012 r. na terenie Mazowsza zlokalizowanych było: 20 zakładów zakwalifikowanych do grupy o dużym ryzyku (ZDR), 28 zakładów grupy o zwiększonym ryzyku (ZZR) oraz 101 tzw. pozostałych „potencjalnych sprawców poważnych awarii” (PSPA).

Najwięcej zakładów dużego ryzyka znajduje się na terenie miasta Płock – 7 zakładów oraz na terenie powiatu warszawskiego zachodniego – 4 zakłady.²⁸

Zlokalizowane na terenie województwa mazowieckiego zakłady ZDR i ZZR prowadzą działalność polegającą w większości przypadków na magazynowaniu i dystrybucji LPG oraz magazynowaniu substancji i towarów niebezpiecznych. Należą także do branży przemysłu chemicznego i rafineryjnego, w tym prowadzą terminale i bazy paliw ciekłych.²⁹

Poniżej znajduje się informacja o liczbie zakładów z terenu województwa mazowieckiego znajdujących się w rejestrze potencjalnych sprawców poważnych awarii (rejestr GIOŚ), uwzględniająca lata 2011-2012 w porównaniu do kraju.

Tabela nr 43 Zakłady znajdujące się w rejestrze potencjalnych sprawców poważnych awarii w latach 2011-2012.

	Stan na koniec 2011 r.				Stan na koniec 2012 r.			
	Kategoria zakładów			Razem	Kategoria zakładów			Razem
	ZDR	ZZR	pozostałe		ZDR	ZZR	pozostałe	
województwo mazowieckie	16	29	100	145	20	28	101	149
Polska	166	194	848	1208	177	191	858	1226

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Raportu o występowaniu zdarzeń o znamionach poważnej awarii w 2012 r.* GIOŚ 2013 r.

²⁸ Na podstawie PZP WM (projekt z czerwca 2013 r.)

²⁹ www.wios.mazowieckie.pl

Zdarzenia

W 2012 r. do GIOŚ z całej Polski zgłoszonych zostało 91 zdarzeń o znamionach poważnych awarii. Wśród nich 16 spełniało kryteria określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Środowiska³⁰.

Najwięcej zdarzeń miało miejsce na terenie **województwa mazowieckiego** tj. **20 zdarzeń**, wśród których 9 spełniło kryteria ww. rozporządzenia.

Tabela nr 44 Wykaz zdarzeń o znamionach poważnej awarii i poważnych awarii w 2012 r. w województwie mazowieckim.

Lp.	Data zdarzenia	Miejscowość	Miejsce i rodzaj zdarzenia
1.	12.01.2012	Branków (pow. grójcecki)	Transport – wypadek drogowy cysterny przewożącej olej smarowy
2.	16.04.2012	Płock	Zakład – rozszczelnienie instalacji, emisja siarkowodoru
3.	24.06.2012	Kozienice	Zakład – rozszczelnienie zaworu, emisja amoniaku w fazie gazowej
4.*	5.07.2012	Zielonka (pow. wołomiński)	Zakład – wybuch oparów oleju opałowego
5.	7.07.2012	Lipówki (pow. garwoliński)	Transport – wypadek drogowy na terenie stacji benzynowej, zniszczona stacja LPG, w konsekwencji pożar
6.	13.07.2012	Radzymin (pow. wołomiński)	Transport – wyciek oleju napędowego podczas przeładunku oleju z cysterny samochodowej do podziemnego zbiornika magazynowego, na terenie stacji paliw
7.	14.07.2012	Michałowice (pow. pruszkowski)	Odkopanie podczas prac ziemnych związanych z budową drogi, beczki z masą zapalczą zawierającą fosfor
8.*	10.08.2012	Radom	Zakład – rozerwanie metalowej beczki podczas przepompowywania substancji, wyciek trichloroetenu
9.	28.08.2012	Płock	Zakład – rozszczelnienie rurociągu i wyciek benzyny
10.*	5.09.2012	Łochów (pow. węgrowski)	Zakład – pożar w hali produkcyjno-magazynowej (o pow. ok. 10 000 m ²)
11.*	6.09.2012	Warszawa (dz. Białoleka)	Zakład – pożar na terenie elektrociepłowni
12.*	26.09.2012	Płock	Szkoła podstawowa – podczas prac ziemnych doszło do rozszczelnienia gazociągu i wycieku gazu ziemnego
13.*	2.10.2012	Cekanowo (pow. płocki)	Prace ziemne, podczas których doszło do rozszczelnienia gazociągu i wycieku gazu ziemnego
14.	23.10.2012	Warszawa (dz. Praga Południe)	Prace ziemne, podczas których doszło do uszkodzenia nitki gazociągu i emisji gazu ziemnego
15.	27.10.2012	Ostrów Mazowiecka	Transport – kolizja drogową z udziałem ciągnika z naczepą-cysterną, wyciek benzyny do gleby
16.	9.11.2012	Warszawa	Zakład – zatrucie 7 pracowników niezidentyfikowanym gazem podczas segregacji odpadów
17.	13.11.2012	Pruszków	Transport – wypadek dwóch samochodów ciężarowych, wyciek substancji ropopochodnej i płynów eksploatacyjnych na jezdnię
18.*	15.11.2012	Duchnice (pow. warszawski-zachodni)	Zakład – wybuch oparów gazu w jednej z cystern
19.*	28.11.2012	Mińsk Mazowiecki	Prace ziemne, podczas których uszkodzono gazociąg, wyciek gazu, pożar
20.*	20.12.2012	Zielonka (pow. wołomiński)	Na terenie szkoły podstawowej doszło do wycieku gazu ziemnego

* poważne awarie spełniające kryteria z rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Środowiska.

W 2011 r. do GIOŚ z całej Polski zgłoszone zostały 83 zdarzenia o znamionach poważnych awarii. Wśród nich 7 spełniało kryteria określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Środowiska.

Najwięcej zdarzeń również miało miejsce na terenie **województwa mazowieckiego** tj. **18 zdarzeń**, wśród których jedno zdarzenie spełniało kryteria określone w ww. rozporządzeniu.

Przedmiotowe zdarzenie miało miejsce w **powiecie legionowskim** (gm. Wieliszew, Łajski) i dotyczyło pożaru hali produkcyjno-magazynowej (teren należący do POLINDUS Sp. z o.o. Oddział w Legionowie). Zakład nie należy do grupy PSPA.

³⁰ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Środowiska (Dz. U. z 2003 r., Nr 5, poz. 58)

Działanie IV.2.5.

Aktualizacja i udostępnianie danych o grupach ZZR lub ZDR, których lokalizacja w niedużej odległości od siebie może zwiększyć prawdopodobieństwo wystąpienia awarii przemysłowych lub pogłębić ich skutki

Komendant Wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej ustala, w drodze decyzji, grupy zakładów o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku, których zlokalizowanie w niedużej odległości od siebie może zwiększyć prawdopodobieństwo wystąpienia awarii przemysłowej lub pogłębić jej skutki, w szczególności ze względu na skoncentrowanie posiadanych rodzajów, kategorii i ilości składowanych substancji niebezpiecznych (art. 259 ustawy POŚ).

Wg stanu na dzień 31 stycznia 2014 r. decyzja dotyczy niżej wymienionych zakładów:

- Basell ORLEN Polyolefins Sp. z o.o. (Płock),
- Zakład Produkcyjny Polskiego Koncernu Naftowego ORLEN S.A. (Płock),
- Zakład Produkcyjny ORLEN OIL Sp. z o.o. (Płock),
- ORLEN GAZ Sp. z o.o. Terminal Gazu Płynnego (Płock),
- PCC Exol S.A. (Płock),
- ORLEN Asphalt Sp. z o.o. (Płock).

Ww. dane dostępne są na stronie internetowej KW PSP w Warszawie.

Kierunek działań – Ograniczenie ryzyka wystąpienia zagrożeń, przez zakłady które mogą być potencjalnymi sprawcami awarii

Działanie IV.2.6.

Zintensyfikowanie monitoringu i kontroli potencjalnych sprawców poważnych awarii pod kątem spełniania przez nich wymogów bezpieczeństwa i prewencji

W rejestrze WIOŚ na koniec 2012 r. znajdowało się 149 potencjalnych sprawców poważnych awarii (w tym 20 ZDR; 28 ZZR). Z tej liczby WIOŚ skontrolował ponad 70 zakładów.

W 2012 r. WIOŚ monitorował działania dotyczące usuwania skutków 10 zdarzeń z okresów wcześniejszych, z których 4 uznano za zakończone w 2012 r. Najstarsze niezakończony zdarzenie, którego skutki są w dalszym ciągu nadzorowane miało miejsce w dniu 31 maja 2002 r. (nawiert na rurociągu PERN „Przyjaźń” S.A. w miejscowości Józefów, gmina Nieporęt).³¹

Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Warszawie kontynuowała działania związane z przeciwdziałaniem poważnym awariom przemysłowym.

W wyniku działalności kontrolno-rozpoznawczej KW PSP ustaliła, że na koniec grudnia 2012 r. wszystkie funkcjonujące ZDR na terenie województwa mazowieckiego opracowały raporty o bezpieczeństwie oraz wewnętrzne plany operacyjno-ratownicze, które zostały zatwierdzone przez Mazowieckiego Komendanta Wojewódzkiego PSP. ZZR opracowały programy zapobiegania awariom, które zostały przyjęte przez komendantów powiatowych/miejskich PSP.³²

Działanie IV.2.7.

Modernizacja zakładów w celu eliminacji potencjalnych zagrożeń wystąpienia awarii

Poniżej znajdują się przedsięwzięcia realizowane w latach 2011-2012 na terenie województwa mazowieckiego, dotyczące modernizacji zakładów w celu eliminacji potencjalnych zagrożeń wystąpienia awarii.

Tabela nr 45 Wykaz przedsięwzięć mających na celu eliminację potencjalnych zagrożeń wystąpienia awarii w zakładach.

Lp.	Jednostka	Zadanie	Termin realizacji	Rezultaty inwestycji	Szacunkowe koszty
1.	MPWiK Warszawa	Remont instalacji wentylacji, absorpcji i neutralizacji chloru – część wyciągowa i wywiewna w Zakładzie Chlorowania na terenie Zakładu Wodociągu Centralnego (Stacja Filtrów Zakładu Centralnego; ul. Koszykowa 81 Warszawa)	2011-2012	Poprawa stanu technicznego instalacji wentylacji, absorpcji i neutralizacji.	ok. 100 tys. zł (2012 r.)

³¹ www.wios.warszawa.pl

³² www.straz.pl (zakładka Realizacja zadań)

Lp.	Jednostka	Zadanie	Termin realizacji	Rezultaty inwestycji	Szacunkowe koszty
2.	MPWiK Warszawa	Modernizacja instalacji monitoringu Zakładu Chlorowania w Zakładzie Wodociągu Centralnego (Stacja Filtrów Zakładu Centralnego; ul. Koszykowa 81 Warszawa)	2010-2011	W wyniku modernizacji instalacji monitoringu w sposób ciągły prowadzony jest nadzór nad procesami technologicznymi przebiegającymi z wykorzystaniem chloru.	ok. 1 mln zł (2011 r.)
3.	MPWiK Warszawa	Modernizacja odparowalników chloru wraz z instalacją – Stacja Uzdatniania Wody w Warszawie (ul. Brukselska 21)	2012-2013	Zapewnienie niezawodności pracy chlorowni oraz zwiększenie efektywności pracy instalacji poprzez dostosowanie wielkości urządzeń do aktualnej produkcji wody.	ok. 40 tys. zł
4.	MPWiK Warszawa	Modernizacja chlorowni III st. W zakresie instalacji neutralizacji chloru na terenie Stacji Strefowej Wodociągu Północnego przy ul. Boreckiej 1 w Warszawie (Białoleka)	2012-2014	Realizacja zadania zapewni w pełni zautomatyzowaną pracę instalacji zarówno podczas normalnej eksploatacji jak i w przypadku wystąpienia awarii chlorowej w pomieszczeniach zagrożonych chlorem.	ok. 7 mln zł
5.	MPWiK Warszawa	Modernizacja i rozbudowa Oczyszczalni Ścieków „Czajka” – część ściekowa i przygotowanie osadów do utylizacji	2008-2012	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni zgodnie z koncepcją (program funkcjonalno-użytkowy) umożliwiającą operatorowi obsługę oczyszczalni w trakcie wystąpienia usterek, awarii urządzeń, jak również przeprowadzania planowych przeglądów i konserwacji bez istotnego spadku zdolności oczyszczania poniżej założeń projektowych.	Koszty całkowite przedsięwzięcia ujęte zostały w celu 1.2. średniookresowym Poprawa jakości wód
6.	Bunge Polska Sp. z o.o. (powiat otwocki, miasto Karczew)	Instalacja sygnalizacji pożarowej i detekcji amoniaku w halach produkcyjnych	2012 r.	Instalacja sygnalizacji pożarowej i detekcji amoniaku powstała w związku z rozbudową i modernizacją zakładu.	ok. 300 tys. zł
7.	PKN ORLEN S.A.	Modernizacja instalacji Alkylacji HF	zakończone w 2012 r.	Poprawa bezpieczeństwa i eliminacja potencjalnego zagrożenia wystąpienia awarii.	bd
8.	„SOKOŁÓW” S.A. (gm. Sokółów Podlaski)	Wykonanie systemu sygnalizacji pożaru i systemu detekcji amoniaku z systemem neutralizacji czynnika chemicznego (NH ₃)	2011-2012	2011 r. – wykonano system detekcji amoniaku; (powierzchnia objęta systemem: 2,5 ha powierzchni budynku produkcyjnego); 2012 r. – wykonano system sygnalizacji pożaru (powierzchnia objęta systemem: 5 ha tj. cały budynek).	ok. 900 tys. zł
9.	PERN „Przyjaźń” S.A. (powiat płocki)	Wykonanie szczelnego dna obwałowań zbiorników magazynowych ropy naftowej nr 7,18,21 w Bazie Surowcowej Miszewo Strzałkowskie	10.2011 r. – 06.2012 r.	W ramach zadania dna obwałowań zbiorników wyłożono folią odporną na działanie ropy naftowej. 2011 r. – uszczelniono zbiorniki nr 7 i 18; łączna powierzchnia 14 200 m ² ; 2012 r. – uszczelniono zbiornik nr 21 o powierzchni 10 000 m ² .	ok. 2 mln zł
10.	Narodowe Centrum Badań Jądrowych (gm. Otwock)	Realizacja przedsięwzięć dotyczących modernizacji zakładu	2012 r.	Przedsięwzięcia dotyczyły m.in.: przebudowy zasilania budynku; naprawy i wymiany uszkodzonych kabli energetycznych.	ok. 900 tys. zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet do *Raportu*.

Dodatkowo PGNiG TERMIKA S.A. w okresie: październik 2012 r. – luty 2013 r. zmieniło trasę przewozu wody amoniakalnej do EC Siekierki. Ryzyko powstania awarii zostało ograniczone poprzez skrócenie trasy z ok. 4,5 km do ok. 1,5 km.

Działanie IV.2.8.

Zakaz lokalizacji zakładów stwarzających zagrożenie życia lub zdrowia ludzi w granicach miast i w obrębie zwartej zabudowy wsi poprzez odpowiednie zapisy w mpzp oraz

Działanie IV.2.9.

Zakaz lokalizacji inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko na terenach szczególnie narażonych na niebezpieczeństwo powodzi poprzez odpowiednie zapisy w mpzp

W opracowywanym projekcie *Aktualizacji Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* wprowadzone zostały m.in. niżej wymienione ustalenia dotyczące lokalizacji zakładów stwarzających zagrożenie dla ludzi i środowiska:

- sukcesywne przenoszenie zakładów stwarzających zagrożenie poważnymi awariami z terenów zabudowy mieszkaniowo-usługowej,
- lokalizowanie zakładów, które mogą stwarzać zagrożenia wystąpienia poważnej awarii, w bezpiecznej odległości od siebie oraz od osiedli mieszkaniowych, obiektów użyteczności publicznej i zamieszkania zbiorowego,
- zakaz lokalizacji zakładów dużego i zwiększonego ryzyka na terenach zalewowych rzek.

Przy aktualizacji mpzp należy brać pod uwagę uwarunkowania wynikające z wojewódzkiego pzp.

IV.3. Cel średniookresowy – Ochrona przed powodzią i suszą

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 12 działań środowiskowych określonych w ramach celu średniookresowego - **Ochrona przed powodzią i suszą**.

Tabela nr 46 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Ochrona przed powodzią i suszą.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Przygotowanie oraz aktualizacja dokumentów planistycznych i map w zakresie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego			
IV.3.1.	Przygotowanie wstępnej oceny ryzyka powodziowego	KZGW	↑
IV.3.2.	Przygotowanie mapy zagrożenia powodziowego	KZGW	→
IV.3.3.	Przygotowanie mapy ryzyka powodziowego	KZGW	→
IV.3.4.	Przygotowanie planu zarządzania ryzykiem powodziowym	KZGW, RZGW	→
IV.3.5.	Opracowanie, przyjęcie i wdrożenie „Programu Bezpieczeństwa Powodziowego w Dorzeczu Wisły Środkowej”	Wojewoda	→
IV.3.6.	Wyznaczenie i wprowadzanie do planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy i innych dokumentów planistycznych granic obszarów zagrożenia powodzią oraz ustalenie planów zarządzania ryzykiem powodziowym	miasta, gminy	↔
IV.3.7.	Doskonalenie procedur kierowania akcją na wypadek wystąpienia powodzi	Wojewoda	↔
Kierunek działań – Przygotowanie i modernizacja technicznego zaplecza w zakresie ochrony przed powodzią i suszą			
IV.3.8.	Poprawa stanu infrastruktury przeciwpowodziowej	WZMiUW, powiaty, miasta, gminy	↔
IV.3.9.	Realizacja nowych inwestycji w zakresie infrastruktury przeciwpowodziowej w tym utworzenie polderów na terenie województwa mazowieckiego	powiaty, miasta, gminy	↔
IV.3.10.	Budowa i modernizacja infrastruktury pozwalającej na zwiększenie retencji wodnej w sposób techniczny i nietechniczny	WZMiUW, powiaty, miasta, gminy	↔
IV.3.11.	Doskonalenie systemu wczesnego ostrzegania przed zjawiskami hydrologicznymi oraz meteorologicznymi	miasta, gminy	↔
IV.3.12.	Kontynuacja oceny zagrożenia suszą na Mazowszu	IUNG	↔

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

powiaty: białobrzeski, ciechanowski, grójecki, otwocki, płoński, wołomiński.

miasta i gminy: Brwinów, Chlewiska, Czernice Borowe, Czerwonka, Garwolin, Grodzisk Mazowiecki, Józefów, Lesznowola, Łomianki, Maciejowice, Mogielnica, m.st. Warszawa, Olszewo-Borki, Ostrołęka, Ostrow Mazowiecka, Otwock, Sabnie, Wieliszew, Wołomin, Wyszaków, Piaseczno, Prażmów, Pułtusk, Różan, Siennica, Strachówka.

Kierunek działań – Przygotowanie oraz aktualizacja dokumentów planistycznych i map w zakresie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.

**Działanie IV.3.1.
Przygotowanie wstępnej oceny ryzyka powodziowego**

Wstępna Ocena Ryzyka Powodziowego (WORP) jest pierwszym z czterech dokumentów planistycznych wymaganych Dyrektywą Powodziową, za przygotowanie których, zgodnie z ustawą *Prawo wodne*, odpowiada Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Głównym celem wstępnej oceny ryzyka powodziowego jest wyznaczenie obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, na których istnieje znaczące ryzyko powodziowe lub na których wystąpienie dużego ryzyka jest prawdopodobne. W ramach WORP zostały również zidentyfikowane znaczące powodzie historyczne oraz powodzie, które mogą wystąpić w przyszłości (tzw. powodzie prawdopodobne). Dla rzek wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego, jako obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi, zostaną wykonane dokładne mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego.

Wstępna ocena ryzyka powodziowego została opracowana w terminie określonym przez ustawę *Prawo wodne* i w dniu 21 grudnia 2011 r. została zatwierdzona przez Prezesa KZGW. Raport z wykonania WORP, po akceptacji Ministerstwa Środowiska, został przekazany Komisji Europejskiej przez KZGW w terminie, tj. do 22 marca 2012 r. Wyniki WORP dostępne są na stronie KZGW: <http://kzgw.gov.pl/pl/Wstepna-ocena-ryzyka-powodziowego.html>.

**Działanie IV.3.2.
Przygotowanie mapy zagrożenia powodziowego
oraz**

**Działanie IV.3.3.
Przygotowanie mapy ryzyka powodziowego**

Mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego są dokumentami planistycznymi wymaganymi *Dyrektywą Powodziową*. Za ich przygotowanie, zgodnie z ustawą *Prawo wodne*, odpowiada KZGW. Mapy są wykonywane zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska, Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Ministra Administracji i Cyfryzacji oraz Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie opracowania map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego (Dz. U. z dnia 2013 r. poz. 104).

Mapy zagrożenia powodziowego wskazywać będą:

- obszary na których prawdopodobieństwo powodzi jest: niskie (raz na 500 lat), średnie (raz na 100 lat) i wysokie (raz na 10 lat);
- głębokości i prędkości przepływu wody;
- obszary narażone na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wałów przeciwpowodziowych.

Obszary zagrożenia powodziowego uzyskuje się w wyniku matematycznego modelowania hydraulicznego, z wykorzystaniem m.in. numerycznego modelu terenu, ortofotomapy i bazy danych obiektów topograficznych pozyskiwanych również w ramach projektu ISOK (Informatyczny System Osłony Kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami).

Mapy ryzyka powodziowego są uzupełnieniem map zagrożenia powodziowego. Określają wartości potencjalnych strat powodziowych oraz negatywne skutki dla zdrowia ludzkiego, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej.

Informacje przedstawione na mapach będą szczególnie przydatne w planowaniu przestrzennym oraz reagowaniu i zarządzaniu kryzysowym, w sytuacji wystąpienia powodzi. Mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego będą podstawą do opracowania zarządzania ryzykiem powodziowym. Mapy ryzyka i zagrożenia powodziowego w raportowanym okresie były w trakcie realizacji, a planowany termin oddania i zakończenia prac to koniec 2013 r.

Działanie IV.3.4.
Przygotowanie planu zarządzania ryzykiem powodziowym

Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej/o Kraków na zlecenie KZGW opracował dokument pn. *Metodyka opracowania planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych*.

KZGW wraz z regionalnymi zarządami gospodarki wodnej przeprowadził w październiku i listopadzie 2012 r. kampanię informacyjną dotyczącą opracowania planów zarządzania ryzykiem powodziowym. W tym celu odbyły się spotkania informacyjne skierowane do organów odpowiedzialnych za ochronę przeciwpowodziową i mające na celu włączenie zainteresowanych stron w proces opracowywania powyższych planów. Na poziomie krajowym oraz na obszarze działania regionalnych zarządów gospodarki wodnej odbyło się 8 spotkań informacyjnych. Na konferencji prezentowane były m.in. wstępne wyniki pracy pt. *Metodyka opracowania planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych*, wykonywanej na zlecenie KZGW.

Aby proces opracowywania planów zarządzania ryzykiem powodziowym przebiegał pomyślnie i możliwe było zakończenie prac w listopadzie 2015 r. konieczne jest informowanie oraz zaangażowanie wielu stron. Jest to spowodowane interdyscyplinarnym charakterem tych planów. Głównym celem opracowania planów zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie negatywnych skutków powodzi na danym obszarze. Plany wskażą działania służące osiągnięciu wyznaczonych celów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz metody nadawania im priorytetów. Plany te oraz zawarte w nich działania stanowiąc będą podstawę dla Komisji Europejskiej do weryfikacji projektów z zakresu ochrony przeciwpowodziowej.

Działanie IV.3.5.
Opracowanie, przyjęcie i wdrożenie „Programu Bezpieczeństwa Powodziowego w Dorzeczu Wisły Środkowej”

Po katastrofalnych w skutkach powodziach z 2010 r. na konferencji poświęconej bezpieczeństwu powodziowemu w Płocku (maj 2011 r.) Wojewoda Mazowiecki podjął decyzję o rozpoczęciu prac nad *Programem Bezpieczeństwa Powodziowego w Dorzeczu Środkowej Wisły*.

W grudniu 2011 r. Komitet Sterujący przyjął założenia *Programu Bezpieczeństwa Powodziowego w Dorzeczu Środkowej Wisły*, opracowane przez zespół pod przewodnictwem Wojewody Mazowieckiego. Zakładały one skoordynowane działania administracji rządowej i samorządowej w celu minimalizacji ryzyka powodziowego - od kompleksowych inwestycji w infrastrukturze przeciwpowodziowej, prowadzonych z poszanowaniem środowiska naturalnego przez wytyczanie standardów gospodarki przestrzennej, jako skutecznego narzędzia minimalizacji zagrożenia powodziowego po edukację przeciwpowodziową społeczności lokalnych.

W kolejnym roku opracowano projekt *Programu*, który został przyjęty przez Komitet Sterujący na konferencji w Warszawie w grudniu 2012 r. pod nową nazwą: *Program Bezpieczeństwa Powodziowego w Regionie Wodnym Środkowej Wisły*. Dzięki wykorzystaniu wiedzy i doświadczenia ponad 100 partnerów w *Programie* zaproponowano ponad 800 działań dla minimalizacji ryzyka powodziowego w regionie, których łączne koszty oszacowano na ponad 14 mld zł. Projekt *Programu* zakłada realizację działań w latach 2014-2030.

Działanie IV.3.6.
Wyznaczanie i wprowadzanie do planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy i innych dokumentów planistycznych granic obszarów zagrożenia powodzią oraz ustaleń planów zarządzania ryzykiem powodziowym

KZGW, wspólnie z Instytutem Meteorologii i Gospodarki Wodnej oraz Głównym Urzędem Geodezji i Kartografii, przystąpił do realizacji projektu, którego celem jest wykonanie wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego. W gminach Grodzisk Mazowiecki, Maciejowice, Lesznowola, Chlewiska, Pułtusk, Piaseczno, Siennica, Różan, Brwinów oraz w miastach Ostrołęka, Józefów, Łomianki, Wołomin, Wyszaków, w latach 2011-2012, wprowadzono do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego granice obszarów bezpośredniego oraz potencjalnego zagrożenia powodziowego. Na obszarze tym ustala się ograniczenia zabudowy lub zakazy zabudowy. Dla 41 rzek województwa mazowieckiego w *Studium bezpośredniego zagrożenia powodzią dla obszarów nieobwałowanych*, opracowanym przez RZGW, wyznaczono na mapach topograficznych w skali 1:10 000 m.in. strefy zagrożeń powodziowych dla wód wielkich o prawdopodobieństwie wystąpienia 1% i 5%. Uwzględnienie granic stref przepływów wezbrań powodziowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego powoduje, że strefa ta staje się prawnie uznanym obszarem narażonym na niebezpieczeństwo powodzi i podlega wszelkim ograniczeniom w użytkowaniu zgodnie z ustawą *Prawo wodne*.

Działanie IV.3.7.

Doskonalenie procedur kierowania akcją na wypadek wystąpienia powodzi

W projekcie *Programu Bezpieczeństwa Powodziowego w Regionie Wodnym Środkowej Wisły* jeden z rozdziałów pn.: *Wzmocnienie instytucjonalnego systemu zarządzania kryzysowego, ostrzegania i prognozowania zagrożenia oraz likwidacji skutków powodzi*, poświęcony jest doskonaleniu procedur prawidłowego ostrzegania przed powodzią. W ww. rozdziale opisany jest szereg działań zmierzających do podniesienia kompetencji pracowników struktur zarządzania kryzysowego poprzez wspólne ćwiczenia, seminaria, konferencje i publikacje. Zadania z zakresu zarządzania kryzysowego wymagają podejmowania trafnych i racjonalnych decyzji. Struktury zarządzania kryzysowego powinny opierać się na osobach potrafiących działać i myśleć kreatywnie oraz wielowątkowo. Osiągnięcie tego celu możliwe jest poprzez stwarzanie możliwości uczestniczenia w szkoleniach ukierunkowanych na rozwijanie przez odpowiednie osoby kompetencji niezbędnych do wykonywania zadań bieżących oraz wynikających z przyjętych planów.

Kierunek działań – Przygotowanie i modernizacja technicznego zaplecza w zakresie ochrony przed powodzią i suszą

Działanie IV.3.8.

Poprawa stanu istniejącej infrastruktury przeciwpowodziowej

W latach 2011-2012 w zakresie modernizacji, rekonstrukcji lub rozbudowy wałów przeciwpowodziowych i urządzeń wodnych na Mazowszu zrealizowano inwestycje przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela nr 47 Inwestycje związane z modernizacją, rekonstrukcją lub rozbudową wałów przeciwpowodziowych i urządzeń wodnych w latach 2011-2012.

Lp.	Nazwa gminy, powiatu, instytucji	Nazwa inwestycji	Rezultaty wynikające z realizacji przedsięwzięcia
1.	WZMiUW	Utrzymanie wód i urządzeń melioracji podstawowych istotnych dla regulacji stosunków wodnych	Wykonano prace konserwacyjne: - cieki naturalne i kanały wraz z obsługą urządzeń piętrzących – 6 274,23 km, - obwałowania 1 283,2 km, - pompownie 48 szt.
2.	WZMiUW	Budowa przegrody dolinowej na rzece Mołtawie	Wykonano czasze zbiornika, jaz oraz próg na rzece Mołtawie.
3.	m. st. Warszawa (dzielnice: Ursus, Wawer)	Konserwacja urządzeń wodnych podstawowych	Wykonano coroczne prace konserwacyjne kanału Konotopa i rowu U-1.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie otrzymanych ankiet.

Działanie IV.3.9.

Realizacja nowych inwestycji w zakresie infrastruktury przeciwpowodziowej, w tym utworzenie polderów na terenie województwa mazowieckiego

W latach 2011-2012 w powiecie wołomińskim kontynuowano działania mające na celu ustalenie możliwości realizacji budowli i zabezpieczeń przeciwpowodziowych. Zorganizowano 3 spotkania dotyczące m.in. realizacji polderów przeciwpowodziowych na obszarach zalewowych w dolinach rzecznych. System takich polderów, który uwzględnia naturalne ukształtowanie terenów nadrzecznych, jest znacznie tańszy niż budowa zapór i zbiorników wodnych. Ze względów ekologicznych ważne jest także to, że duża skuteczność ochrony przeciwpowodziowej można uzyskać bez daleko posuniętej ingerencji w przyrodę. Ochrona unikalnych ekosystemów występujących na terenach okresowo zalewanych ma także inny wymierny aspekt - mniej przeszkód w uzyskiwaniu niezbędnych uzgodnień, decyzji, a dodatkowo sprzyja pozyskiwaniu dodatkowych środków finansowych przeznaczonych na ochronę przyrody. Oprócz gmin i powiatów w spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele WZMiUW, RDOŚ, Lasy Państwowe. Były również prowadzone prace nad porozumieniem pomiędzy gminami: Wołomin, Radzymin, Marki, Kobyłka, Nieporęt, Klembów, Dąbrówka, Poświętne i Strachówka oraz powiatem wołomińskim i legionowskim.

Ponadto zlecono wykonanie opracowania dot. możliwości realizacji polderów w zasięgu rzeki Czarnej, z uwagi na utrzymujące się zagrożenia w tym rejonie.

Działanie IV.3.10.

Budowa i modernizacja infrastruktury pozwalającej na zwiększenie retencji wody w sposób techniczny i nietechniczny

W latach 2011-2012 w województwie mazowieckim przeprowadzono budowę i modernizację urządzeń zapewniających prawidłowe stosunki wodno-glebowe poprzez zastosowanie rozwiązań technicznych pozwalających odprowadzić nadmiar wód w okresie roztopów, a zatrzymać wodę w okresach posusznych.

Tabela nr 48 Inwestycje w zakresie budowy i modernizacji infrastruktury pozwalającej na zwiększenie retencji, zrealizowane w latach 2011-2012 na Mazowszu.

Lp.	Nawa gminy, powiatu, instytucji	Nazwa inwestycji	Rezultaty wynikające z realizacji przedsięwzięcia
1.	WZMiUW	Wykonanie melioracji na obszarze 4 249,73 ha	Zapewnienie prawidłowych stosunków wodno-glebowych poprzez zastosowanie rozwiązań technicznych pozwalających odprowadzić nadmiar wód w okresie roztopów a zatrzymać wodę w okresach posusznych.
2.	WZMiUW	Budowa i odbudowa zbiorników małej retencji 3 szt. w gminach: Potworów, Zwoleń, Przytyk.	Przywracanie prawidłowych stosunków wodnych poprzez zwiększenia powierzchni zwierciadła wody.
3.	m.st. Warszawa (dzielnice: Białoleka, Targówek, Wilanów, Wesoła)	Konserwacja urządzeń wodnych szczegółowych	Poprawa stosunków wodnych i ochrona przed podtopieniami i zagrożeniami powodzią. Konserwacja kanału Bródnowskiego, Zaciszańskiego oraz Drenowskiego.
4.	Gmina Sabnie	Budowa „Zbiornika retencyjnego Niewiadoma”, obiekt „Zbiornik główny Niewiadoma	Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Cedyni na jej środkowym i dolnym odcinku.
5.	Gmina Czernice Borowe	Budowa zbiorników retencyjnych w miejscowości Jastrzębiec i Obrębiec.	Przywracanie prawidłowych stosunków wodnych poprzez zwiększenia powierzchni zwierciadła wody.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie otrzymanych ankiet.

Inwestycje z tabeli nr 48, Lp. 4 i 5 są dofinansowane w ramach RPO WM Priorytet IV, *Działanie 4.4 – Ochrona przyrody, zagrożenia, systemy monitoringu* na łączną kwotę 16 532 600,96 zł, z czego w latach 2011-2012 zostało wypłacone 11 026 226,56 zł.

Działanie IV.3.11.

Doskonalenie systemu wczesnego ostrzegania przed zjawiskami hydrologicznymi oraz meteorologicznymi

Zgodnie z ustawą o zarządzaniu kryzysowym, każda jednostka samorządu terytorialnego planuje wykonywanie zadań własnych z tego zakresu w ramach swojego budżetu. W tym celu jst mają obowiązek tworzyć rezerwę budżetową na zarządzanie kryzysowe. Wiele samorządów z województwa mazowieckiego zakupiło system, który w łatwy sposób umożliwia jednostkom samorządowym komunikację z mieszkańcami oraz usprawnia i przyspiesza rozsyłanie informacji wewnątrz organizacji, ważnych dla funkcjonowania gminy. Centrum Alarmowe SMS wysyła w formie sms-ów, zainteresowanym mieszkańcom informacje m.in. dotyczące ostrzeżeń meteorologicznych. System funkcjonuje w następujących powiatach: wołomińskim, płońskim oraz w gminach: Mogielnica, Gąbin, Słubice, Wieliszew.

W projekcie *Programu Bezpieczeństwa Powodziowego w Regionie Wodnym Środkowej Wisły* jeden z rozdziałów pn. *System prognozowania zagrożeń i ostrzeżenia o niebezpieczeństwie* poświęcony jest obecnej sytuacji istniejącego systemu identyfikacji zagrożeń hydrometeorologicznych, który według autorów opracowania nie odpowiada obecnym potrzebom służb zarządzania kryzysowego. Po zagrożeniu powodziowym w 2010 r. wykazano, że centra zarządzania kryzysowego na szczeblu powiatu i województwa miały problem z przepływem i rzetelnością informacji. W związku z powyższym, wskazana jest budowa stałych łączy i baz danych, które umożliwiłyby wymianę aktualnych informacji o zagrożeniach oraz o dostępnych siłach i środkach możliwych do użycia w ramach wzajemnej pomocy.

Działanie IV.3.12.

Kontynuacja oceny zagrożenia suszą na Mazowszu

Do oceny zagrożenia suszą w Polsce został utworzony *System Monitoringu Suszy Rolniczej* (SMSR), który na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi prowadzi Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach (IUNG). System ten ma za zadanie wskazać obszary, na których potencjalnie wystąpiły straty spowodowane suszą dla poszczególnych upraw. Z raportów, które corocznie wykonuje IUNG, wynika że w latach 2011-2012 na obszarze województwa mazowieckiego nie odnotowano suszy rolniczej.

IV.4. Cel średniokresowy – Ochrona przed osuwiskami

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 4 działań środowiskowych określonych w ramach celu średniokresowego - **Ochrona przed osuwiskami**.

Tabela nr 49 Kierunki działań i działania w ramach celu średniokresowego – Ochrona przed osuwiskami.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Ochrona przed osuwiskami			
IV.4.1.	Kontynuacja systemu monitorowania terenów osuwiskowych	powiaty	↔
IV.4.2.	Zabezpieczenie istniejących osuwisk z zachowaniem wartości przyrodniczych i krajobrazowych Skarpy Wiślanej	miasta i gminy	↔
IV.4.3.	Wprowadzenie w planach zagospodarowania przestrzennego w zapisach dotyczących rejonów osuwiskowych warunków wynikających z badań geologiczno-inżynierskich	Województwo Mazowieckie powiaty	↔
IV.4.4.	Konserwacja istniejących urządzeń infrastruktury technicznej na terenach osuwiskowych	miasta i gminy	↔

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

powiaty: piaseczyński.

miasta i gminy: Płock, Warszawa.

Działanie IV.4.1.

Kontynuacja systemu monitorowania terenów osuwiskowych

Prowadzenie obserwacji terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy, a także rejestru zawierającego informacje o przedmiotowych obszarach, zgodnie z ustawą – POŚ (art. 110 a), należy do zadań starosty.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska w sprawie informacji dotyczących ruchów masowych ziemi³³ dla terenów, na których wystąpiły ruchy masowe ziemi oraz dla terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi mogącymi spowodować albo powodującymi bezpośrednie zagrożenie dla życia ludzi, infrastruktury technicznej lub komunikacyjnej prowadzi się obserwacje zwane „monitoringiem”.

Poniżej przedstawione zostały prace podjęte przez starostów w ramach realizacji ww. zadania:

Tabela nr 50 Przedsięwzięcia realizowane w latach 2011-2012 w ramach monitoringu terenów osuwiskowych.

Lp.	Podmiot	Obszar	Wykonane prace	Szacunkowe koszty
1.	Miasto Stołeczne Warszawa	Skarpa Warszawska	Na obszarze Skarpy Warszawskiej wytypowano trzy odcinki o największym stopniu zagrożenia ruchami masowymi ziemi, do wieloletniego monitorowania stabilności stoku skarpy, a także do kontroli budynków usytuowanych w nw. rejonach: - w rejonie Starego Miasta (od ulicy Kościelnej do klasztoru Sióstr Wizytek), - w rejonie ulicy Myśliwieckiej, - w sąsiedztwie kościoła Św. Katarzyny.	2011 r. – ok. 300 tys. zł 2012 r. – ok. 200 tys. zł
2.	Powiat piaseczyński	Skarpa Wiślana na terenach gminy Góra Kalwaria i gminy Konstancin Jeziorna	2011 r. – wykonanie (montaż) 8 przekrojów po 3 inklinometry; prowadzenie 2-krotnego monitoringu, 2012 r. – wykonanie (montaż) nowych 2 przekrojów pionów inklinometrycznych wraz z reperami odniesienia (zlokalizowanych poza zasięgiem wpływu skarpy) w okolicach Czerska (Góra Kalwaria); prowadzenie 2-krotnego monitoringu na 10 przekrojach.	2011 r. – ok. 50 tys. zł 2012 r. – ok. 60 tys. zł

³³ Rozporządzenie z dnia 20 czerwca 2007 r. (Dz. U. z dnia 6 lipca 2007 r.)

Lp.	Podmiot	Obszar	Wykonane prace	Szacunkowe koszty
3.	Miasto Płock	Skarpa Wiślana	Od 2010 r. miasto Płock prowadzi systematyczne pomiary stateczności Skarpy Wiślanej w miejscach najbardziej narażonych i podatnych na ruchy masowe ziemi. Sieć pomiarowa obejmuje 16 inklinometrów. W 2011 r. dokonano oceny skuteczności wykonanych zabezpieczeń na osuwisku przy ul. Grabówka; W 2012 r. wytypowano odcinek Skarpy Wiślanej, gdzie niezbędne są do wykonania roboty budowlane dla odtworzenia niezbędnej infrastruktury, pozwalającej zapewnić stateczność „starych” osuwisk.	2011 r. – ok. 20 tys. zł 2012 r. – ok. 20 tys. zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie otrzymanych ankiet.

Dodatkowo, na terenie całej Polski od 2006 r. prowadzony jest **Projekt SOPO** (System Osłony Przeciwoświsowej). Jego podstawowym celem jest rozpoznanie, udokumentowanie i zaznaczenie na mapie w skali 1 : 10 000 wszystkich osuwisk oraz terenów potencjalnie zagrożonych ruchami masowymi w Polsce oraz założenie systemu monitoringu wgłębnego i powierzchniowego na 100 wybranych osuwiskach (90 w Karpatach i 10 w Polsce pozakarpacckiej). Cały Projekt ma za zadanie wspomaganie władz lokalnych w wypełnianiu obowiązków dotyczących problematyki ruchów masowych wynikających z odpowiednich ustaw i rozporządzeń.

Zgodnie z Projektem SOPO na terenie województwa mazowieckiego tylko w czterech powiatach stwierdzono brak osuwisk i obszarów predysponowanych do występowania ruchów masowych: otwockim, ostrołęckim miejskim, radomskim miejskim i siedleckim miejskim.

Dla pozostałych powiatów Projekt SOPO przewiduje wykonanie *Mapy osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi* (MOTZ). Dotychczas w województwie mazowieckim zrealizowane zostały 3 MOTZ dla niżej wymienionych powiatów:

- piaseczyńskiego (w 2010 r.)
- płockiego (w 2010 r.)
- sierpeckiego (w 2012 r.)

Pozostałe MOTZ planowane są do realizacji w latach 2021-2023.

Działanie IV.4.2.

Zabezpieczenie istniejących osuwisk z zachowaniem wartości przyrodniczych i krajobrazowych Skarpy Wiślanej

Działania z zakresu zabezpieczania istniejących osuwisk prowadzone były w Płocku i Warszawie.

Tabela nr 51 Przedsięwzięcia realizowane w latach 2011-2012 dotyczące zabezpieczania istniejących osuwisk.

Lp.	Lokalizacja	Opis zadania	Szacunkowy koszt
1.	Płock	W listopadzie 2010 r., na odcinku ok. 160 m, na zboczu Skarpy Wiślanej, wystąpiło osuwisko niszczące ulicę Grabówka wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Po wykonaniu kompleksowych badań geologiczno inżynierskich i opracowaniu projektu technicznego przystąpiono do prac: - w 2011 r. wykonano roboty rozbiórkowe, wywóz ziemi z osuwiska, wykonano 66 szt. żelbetowych pali, wykonano drenaże pionowe z odprowadzalnikami, ułożono geowłókniny, geokraty, odbudowano nasyp pod drogę, odbudowano drogę, chodnik, kanalizację deszczową, zabezpieczono powierzchnię trawą z rolki; - w 2012 r. ubezpieczono podwodną podstawę skarpy materacami faszynowo-kamiennymi, wykonano narzut kamienny, nasyp pod kosze gabionowe, ułożono kosze gabionowe wypełnione kamieniem łamanym.	ok. 8 mln zł
2.	Warszawa (dzielnica Wilanów)	Zabezpieczenie przed osunięciem schodów skarpowych na działkach pomiędzy ulicami Kokosowa i Orszady w Warszawie. Schody zabezpieczono konstrukcją zbudowaną z belek żelbetowych opartych na mikropalach. Zadanie zrealizowane zostało w 2011 r.	ok. 70 000 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie otrzymanych ankiet.

Działanie IV.4.3.

Wprowadzenie w planach zagospodarowania przestrzennego w zapisach dotyczących rejonów osuwiskowych warunków wynikających z badań geologiczno-inżynierskich

W zakresie ograniczania zagrożeń związanych z występowaniem terenów osuwiskowych *Aktualizacja Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* wprowadza m.in. niżej wymienione ustalenia:

- opracowanie zasad zagospodarowania i zabezpieczenie terenów osuwisk,
- zabezpieczanie osuwisk z zachowaniem wartości przyrodniczych i krajobrazowych.

Przy aktualizacji wszystkich mpzp należy brać pod uwagę uwarunkowania wynikające z wojewódzkiego pzp.

Działanie IV.4.4.

Konserwacja istniejących urządzeń infrastruktury technicznej na terenach osuwiskowych

Działania z zakresu konserwacji urządzeń infrastruktury technicznej na terenach osuwiskowych prowadzone były w Płocku i Warszawie.

Tabela nr 52 Przedsięwzięcia dotyczące konserwacji urządzeń infrastruktury technicznej na terenach osuwiskowych, realizowane w latach 2011-2012.

Lp.	Lokalizacja	Opis zadania	Szacunkowy koszt
1.	Płock	Konserwacja, remont i naprawa infrastruktury technicznej mającej wpływ na zachowanie stateczności zboczy Skarpy Wiślanej, a także na bezpieczeństwo osób korzystających z tych terenów. W 2011 r. przeprowadzono naprawę nawierzchni alejek spacerowych, schodów terenowych i barier ochronnych na koronie skarpy. W 2012 r. przeprowadzono kompleksowy remont schodów w Jarze Kazimierza (zejście ze Skarpy Wiślanej).	500 tys. zł
2.	Warszawa (dzielnica Mokotów)	W 2011 r. usunięto szkody po wylaniu Potoku Służewieckiego oraz tymczasowo zabezpieczono krawędź jezdni ul. Arbużowej poprzez umocnienie dna istniejących ścieków wody spływu powierzchniowego z ul. Arbużowej do Potoku Służewieckiego (dł. ścieku ulicznego ok. 580 m; dł. ścieku skarpowego ok. 55 m). Ponadto wykonano remont uszkodzonych elementów infrastruktury drogowej (dł. wymienionego krawężnika ok. 580 m; remont nawierzchni i podbudowy uszkodzonej ok. 150 m ²).	150 tys. zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie otrzymanych ankiet.

IV.5. Cel średniokresowy – Ochrona przeciwpożarowa

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 5 działań środowiskowych określonych w ramach celu średniokresowego - **Ochrona przeciwpożarowa**.

Tabela nr 53 Kierunki działań i działania w ramach celu średniokresowego – Ochrona przed pożarami.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Ochrona przed pożarami			
IV.5.1.	Monitoring terenów szczególnie zagrożonych pożarami, w tym zakup sprzętu	KPN, RDLP, nadleśnictwa	↔
IV.5.2.	Propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniom pożarowym w lasach	KWPSP, jednostki OSP, powiaty, miasta, gminy, RDLP, nadleśnictwa	↔
IV.5.3.	Budowa i modernizacja dróg przeciwpożarowych	RDLP, nadleśnictwa, KPN, Lasy miejskie – Warszawa, spółdzielnie mieszkaniowe	↔
IV.5.4.	Modernizacja i wyposażenie jednostek straży pożarnych	powiaty, miasta, gminy, KWPSP, jednostki OSP, podmioty gospodarcze	↔
IV.5.5.	Opracowanie sieci dróg pożarowych w oparciu o numeryczne mapy terenów leśnych oraz analiza potrzeb ich zagęszczenia	nadleśnictwa	↔

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

powiaty: grójecki, gostyniński, kozienicki, makowski, miński, mławski, nowodworski, płoński, pułtuski, sokołowski, szydlowiecki, warszawski-zachodni, węgrowski, wołomiński, żuromiński, żyrardowski.

miasta i gminy: Baboszewo, Baranów, Belsk Duży, Bodzanów, Borkowice, Brudzeń Duży, Ceranów, Chlewiska, Chotcza, Czernice Borowe, Czerwonka, Dąbrówka, Dębe-Wielkie, Domanice, Garwolin, Garbatka Letnisko, Gąbin, Gniewoszewo, Gołtmin-Osrodek, Górzno, Huszlew, Jabłonna, Jabłonna Łacka, Jaktorów, Jakubów, Jastrząb, Korytnica, Krasnosielc, Legionowo, Lelis, Łaskarzew, Łosice, Miedzna, Mirów, Młodzieszyn, Mogielnica, Mokobody, Mordy, Nadarzyn, Naruszewo, Nieporęt, Nowa Sucha, Nowe Miasto n/Pilicą, Nowy Dwór Mazowiecki, Olszewo-Borki, Ostrołęka, Platerów, Płock, Pomiechówek, Prażmów, Promna, Przasnysz, Przyłęk, Raciąż, Radom, Radzanów, Rościszewo, Różan, Rusinów, Rzecznów, Sabnie, Siedlce, Słupno, Sokołów Podlaski, Sońsk, Stara Biała, Stara Kornica, Sterdyń, Strzegowo, Sulejówek, Szeków, Szydłowo, Tarczyn, Teresin, Wąsewo, Wiązowna, Wierzbo, Wiśniew, Wyszków, Wyszogród, Zakroczym, Zakrzew, Zbuczyn, Zwolen, Żabia Wola.

podmioty gospodarcze realizujące działania: Mazowiecki Port Lotniczy Warszawa-Modlin Sp. z o.o., Spółdzielnia Mieszkaniowa „BUDOWLANI” w Radomiu.

jednostki rządowe i inne instytucje realizujące działania: Nadleśnictwa: Celestynów, Ciechanów, Chojnów, Drewnica, Garwolin, Gostynin, Grójec, Jabłonna, Lidzbark, Łąck, Łochów, Marcule, Mińsk Mazowiecki, Myszyniec, Ostrołęka, Ostrów

Działanie IV.5.1.

Monitoring terenów szczególnie zagrożonych pożarami, w tym zakup sprzętu

W latach 2011-2012 prowadzony był monitoring terenów szczególnie zagrożonych pożarami, w ramach którego nadleśnictwa oraz inne jednostki wydatkowały środki m.in. na wyposażenie dostrzegalni pożarowych i systemy obserwacyjno alarmowe.

Tabela nr 54 Realizacja zadań w ramach monitoringu terenów szczególnie zagrożonych pożarami w latach 2011-2012 na Mazowszu.

Lp.	Jednostka	Termin realizacji	Lokalizacja projektu	Zadanie	Szacunkowe Koszty
1.	Nadleśnictwo Ostrołęka	2011-2012	gm. Kadzidło, Lelis, Olszewo Borki, Goworowo, Czerwin, Troszyn, Rzekuń, Baranowo, Krasnosielc, Młynarze, Sypniewo	Wyposażenie dostrzegalni p.poż. i obsada wież w okresie bezpośredniej akcji p.poż. Działanie ma na celu wczesne wykrywanie pożaru.	85 tys. zł
2.	Nadleśnictwo Płock	kwiecień 2011 – październik 2012	powiat sierpecki	Monitoring terenów leśnych przy użyciu kamery TV przemysłowej na dostrzegalni pożarowej. W 2011 r. monitorowano przebieg 1 pożaru. W 2012 r. monitorowano przebieg 1 pożaru.	71 tys. zł
3.	Nadleśnictwo Łąck	kwiecień-wrzesień 2012	gm. Łąck, pow. płocki	Zakup zestawu telewizyjnego wykrywania zagrożenia pożarowego terenów leśnych. W ramach zadania przystosowano nowy budynek do pełnienia funkcji PAD w Nadleśnictwie Łąck.	58 tys. zł
4.	Nadleśnictwo Parciaki	2011-2012	gm. Baranowo, Jednoróżec, Krasnosielc, Płoniawy-Bramura, Chorzele	W ramach zadania dotyczącego ochrony przeciwpożarowej lasu prowadzony był monitoring z dostrzegalni przeciwpożarowych, patrole lotnicze, dyżury PAD, a także ocena stopnia zagrożenia pożarowego lasu na podstawie danych z meteorologicznego punktu pomiarowego.	250 tys. zł
5.	Nadleśnictwo Gostynin	2011-2012	powiat płocki, powiat gostyniński	Utrzymywanie systemu obserwacyjno-alarmowego, którego zadaniem jest jak najszybsze wykrycie pożaru na terenach leśnych, jego zlokalizowanie i zaalarmowanie sił do ugaszenia pożaru.	220 tys. zł
6.	RDLP w Warszawie	marzec-grudzień 2011	Budowa wieży: gm. Stoczek (Nadleśnictwo Łuków) Zakup samochodów dla Nadleśnictw: Celestynów, Drewnica, Ostrów Mazowiecka, Garwolin i Płońsk.	Usprawnienie systemu ochrony przeciwpożarowej w RDLP w Warszawie poprzez zakup 5 samochodów patrolowo-gaśniczych i budowę wieży obserwacyjnej.	900 tys. zł (w tym: 700 tys. zł z NFOŚiGW)
7.	RDLP w Warszawie	II kwartał 2011 – II i IV kwartał 2012	Nadleśnictwa: Mińsk, Łochów, Siedlce	Budowa bezprzewodowego systemu obserwacji terenów leśnych, umożliwiającego przekazywanie obrazu z kamer na wieżach obserwacyjnych do PAD nadleśnictwa.	260 tys. zł (w tym: 90 tys. zł ARiMR 35 tys. zł WFOŚiGW)
8.	Kampinoski Park Narodowy	kwiecień-wrzesień 2011 marzec-wrzesień 2012	powiat warszawski zachodni (gm.: Izabelin, Kampinos, Leszno, Łomianki, Stare Babice) powiat nowodworski (gm.: Czosnów, Leoncin) powiat sochaczewski (gm. Brochów)	Wprowadzenie dyżurów przeciwpożarowych w PAD, na 7 wieżach obserwacyjnych, w 17 obwodach ochronnych (lennictwach). Alarmowanie do KP PSP przez dyżurnych PAD o pożarach lasu, współuczestniczenie w prowadzeniu akcji ratowniczych.	250 tys. zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet.

Wyjaśnienie do tabeli:

PAD – Punkt Alarmowo-Dyspozycyjny

Działanie IV.5.2.

Propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniom pożarowym w lasach

Jednym z najpowszechniejszych działań realizowanych w ramach ww. zadania było przeprowadzanie przez **gminy i powiaty** akcji informacyjnych na temat zagrożeń pożarowych w lasach. Dotyczyły one głównie informowania społeczeństwa o:

- szkodliwości wypalania traw,
- konsekwencjach prawnych za nieprzestrzeganie przepisów,
- zasadach postępowania w czasie pożaru.

W ramach przeprowadzanych szkoleń rozdawano ulotki i broszury mające na celu zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie zagrożeń pożarowych (np. w gminach Mirów, Łaskarzew, Radzanów, Chlewiska, Zakroczym i w powiecie żuromińskim). Organizowano również turnieje wiedzy pożarniczej dla młodzieży (np. w gm. Rusinów, Miedzna). Umieszczano materiały dotyczące przedmiotowego tematu na stronach internetowych gmin oraz tablicach informacyjnych (np. w gm. Prażmów).

Działalność informacyjna i ostrzegawcza w celu kształtowania u ludzi odpowiednich zachowań nie stwarzających zagrożenia pożarowego w lesie i jego otoczeniu, stanowi jeden z podstawowych elementów edukacji przyrodniczo-leśnej prowadzonej przez **nadleśnictwa**.

Działalność ta prowadzona była w latach 2011-2012 poprzez:

- pogadanki i prelekcje na temat przyczyn zagrożenia pożarowego lasów, wygłaszane w przedszkolach i szkołach, obozach harcerskich, podczas zajęć prowadzonych w lesie;
- komunikaty ostrzegawcze podawane w środkach masowego przekazu (np. lokalne tygodniki, programy telewizyjne);
- ulotki rozpropagowane wśród mieszkańców, turystów, wczasowiczów;
- plakaty i ogłoszenia wywieszane w miejscach zbiorowego przebywania ludzi;
- tablice ostrzegawcze wywieszane na terenach leśnych wzdłuż szlaków wycieczkowych i turystycznych;
- turnieje wiedzy pożarniczej;
- konkursy dla dzieci i młodzieży.

Do nadleśnictw, które wykazały się działalnością edukacyjną należą:

Nadleśnictwo Gostynin, Garwolin, Płock, Przasnysz, Łąck, Siedlce, Ostrołęka, Parciaki, Radom i Ciechanów.

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Warszawie realizowała zadanie dotyczące wywieszania tablic informacyjnych i ostrzegawczych oraz przeprowadzała akcję informacyjną, w której rozdawane były ulotki.

W 2011 r. wywieszonych zostało 236 tablic, a w 2012 r. 469 tablic zawierających treści dotyczące zasad właściwego i bezpiecznego zachowania się w lesie oraz ostrzegające przed niebezpieczeństwem powstania pożaru.

W 2012 r. **Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej** wydała ulotkę profilaktyczną, propagującą bezpieczne zasady zachowania się w lesie, w ilości 100 000 sztuk (we współpracy z RDLP). Ulotkę rozpropagowano we wszystkich komendach powiatowych i miejskich PSP oraz wybranych OSP z terenu województwa mazowieckiego. Ulotka została również umieszczona na stronie internetowej KW PSP w Warszawie wraz z poradami dotyczącymi bezpiecznych zasad zachowania się w lesie.

Działanie IV.5.3.

Budowa i modernizacja dróg przeciwpożarowych

W latach 2011-2012 wybudowano blisko 400 km dróg przeciwpożarowych (ok. 180 km w 2011 r.; ok. 210 km w 2012 r.). Na zadanie przeznaczono ponad 80 mln zł, z czego ponad 10 mln zł stanowiło dofinansowanie w ramach PROW 2007-2013.

Tabela nr 55 Wykaz przedsięwzięć dotyczących budowy i modernizacji dróg przeciwpożarowych w latach 2011-2012 na terenie województwa mazowieckiego.

Lp.	Jednostka	Zadanie	Lokalizacja zadania	Długość dróg / dojazdów pożarowych		Szacunkowy koszt	
				2011	2012	2011	2012
1.	Nadleśnictwo Parciaki	Poprawa parametrów eksploatacyjnych dojazdów pożarowych i dostosowanie ich do obowiązujących przepisów	gm. Baranowo, Jednorożec, Krasnosielc, Płoniawy-Bramura, Chorzele	14,3 km	16,8 km	600 tys. zł	1,8 mln zł
2.	Nadleśnictwo Myszyniec	Przebudowa dróg leśnych pożarowych	gm. Łyse, Kadzidło (p. ostrołęcki)	32,9 km	4,9 km	4,1 mln zł*	740 tys. zł
3.	Nadleśnictwo Gostynin	Przebudowa 3 dojazdów pożarowych w lennictwach: Szczawin, Choinek, Kruk	gm. gostynin	3,9 km	4,6 km	1,2 mln zł	1,1 mln zł
4.	Nadleśnictwo Przasnysz	Przebudowa dróg przeciwpożarowych nr 1 i nr 7 na terenie Nadleśnictwa Przasnysz	powiaty: przasnyski i mławski	5,5 km	5,4 km	780 tys. zł*	790 tys. zł
5.	Nadleśnictwo Łąck	Przebudowa dróg leśnych w Leśnictwie Gąbin, Łąck, Luszyn	gm. Gąbin (p. plocki)	4,9 km	3,3 km	1,7 mln zł	930 tys. zł
6.	Nadleśnictwo Radom	Budowa dróg p.poż. w lennictwach Jedlnia i Rajec	gm. Jastrzębia, Pionki	-	7,3 km	82 tys. zł	2,2 mln zł
7.	Nadleśnictwo Ostrołęka	Przebudowa dróg leśnych na terenie Nadleśnictwa Ostrołęka	gm. Kadzidło, Lelis, Olszewo Borki, Goworowo, Czerwin	19,1 km	3,2 km	1,9 mln zł*	660 tys. zł
8.	Nadleśnictwo Lidzbark	Budowa i modernizacja dróg przeciwpożarowych	gm. Lubowidz	bd	-	1,2 mln zł*	-
9.	Nadleśnictwo Płock	Przebudowa drogi leśnej „Miszewo” w Leśnictwie Miszewo oraz dojazdu pożarowego w Leśnictwie Szczutowo i Mościska	gm. Bodzanów (pow. plocki); gm. Szczutowo (pow. sierpecki)	-	**	-	17 tys. zł
10.	RDLP w Warszawie	Modernizacja dróg przeciwpożarowych	13 nadleśnictw***	59,3 km	99,3 km	15,8 mln zł	28,0 mln zł
11.	Kampinoski Park Narodowy	Poprawa przejezdności dojazdów pożarowych w KPN	pow. warszawski-zachodni (gm. Izabelin, Kampinos, Leszno, Łomianki, Stare Babice); pow. nowodworski (gm. Czostnów, Leoncin); pow. sochaczewski (gm. Brochów)	29,0 km	64,0 km	13,5 tys. zł	450 tys. zł (środki Funduszu Leśnego)
12.	Lasy miejskie - Warszawa	Przebudowa leśnych dróg pożarowych w lasach ochronnych	Kompleksy leśne: Las Sobieskiego, Las Bródno	5 km	-	1 mln zł	-
13.	Nadleśnictwo Grójec	Budowa i przebudowa dojazdów pożarowych	gm. Pniewy, Nowe Miasto n/Pilicą	2,5 km	2,0 km	1,6 mln zł*	0,6 mln zł*
14.	Nadleśnictwo Dobieszyn	Budowa i modernizacja dróg przeciwpożarowych	gm. Stromiec	3,2 km	-	1,0 mln zł	-
15.	Nadleśnictwo Marcule	Przebudowa drogi leśnej w celu dostosowania jej do wymagań jakie powinna spełnić droga pożarowa	gm. Iłża	3,2 km	-	870 tys. zł*	-
16.	Spółdzielnia Mieszkaniowa „BUDOWLANI” w Radomiu	Budowa drogi przeciwpożarowej	ul. Sikorskiego w Radomiu	ok. 70 m	ok. 60 m	65 tys. zł	67 tys. zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet.

* środki z PROW 2007-2013

** termin realizacji zadania: luty 2012 r. – grudzień 2013 r.; w 2012 r. opracowano projekty dla planowanych przedsięwzięć

*** 13 nadleśnictw na terenie RDLP w Warszawie:

Tabela nr 56 Długość wybudowanej drogi przeciwpożarowej w km.

Nadleśnictwo	Długość wybudowanej drogi przeciwpożarowej w km	
	2011 r.	2012 r.
Celestynów	4,4	10,2
Chojnów	5,0	14,6
Drewnica	-	2,0
Garwolin	10,9	10,7
Jabłonna	3,6	4,4
Łochów	-	9,0
Mińsk	1,8	1,7
Siedlce	2,7	4,0
Sokolów	0,7	11,7
Ostrów Maz.	6,8	1,8
Płońsk	9,1	9,5
Pułtusk	9,6	10,8
Wyszaków	4,5	8,8

Działanie IV.5.4. Modernizacja i wyposażenie jednostek straży pożarnych

W latach 2011-2012 w ramach Samorządowego Programu Wsparcia Ochotniczych Straży Pożarnej w Województwie Mazowieckim Samorząd Województwa Mazowieckiego przeznaczył blisko 10 mln zł na doposażenie jednostek OSP w samochody pożarnicze, sprzęt specjalistyczny oraz zaopatrzenie strażaków w ubrania ochronne i wyjściowe.

W 2011 r. wsparcie otrzymało **358 jednostek OSP** na łączną kwotę **5 mln zł**. Dzięki tej pomocy strażacy zostali zaopatrzeni w 52 samochody specjalistyczne, 15 łodzi z silnikiem, 118 motopomp oraz w zestawy narzędzi ratowniczych i agregaty prądotwórcze.

W 2012 r. wsparcie otrzymało **265 jednostek OSP** na łączną kwotę ok. **4,7 mln zł**. W ramach tej pomocy strażacy zostali zaopatrzeni w 49 samochodów specjalistycznych, 3 łodzie z silnikiem, ponad 100 motopomp oraz w zestawy narzędzi ratowniczych i agregaty prądotwórcze.

Dofinansowanie na sprzęt dla jednostek straży pożarnej można było również otrzymać w ramach Działania 4.4. *Ochrona przyrody, zagrożenia, systemy monitoringu* z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007-2013.

Tabela nr 57 Wykaz projektów dotyczących wsparcia jednostek straży pożarnej realizowanych w ramach RPO WM 2007-2013 w raportowanych latach.

Lp.	Projekt	Lokalizacja/ Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (zł)	Wartość dofinansowania z RPO WM 2007-2013 (zł)		Inne
				2011	2012	
1.	Zakup specjalistycznych samochodów ratowniczych w celu zabezpieczenia Powiatu Sokołowskiego przed skutkami katastrof powodziowych i ekologicznych (2 samochody)	Powiat Sokołowski 2009-2012	1 061 880	-	890 154	2012 r.: WFOŚiGW – 125 128 zł powiat – 31 958 zł
2.	Wzrost zabezpieczenia gminy Platerów przed skutkami zagrożeń naturalnych i poważnych awarii poprzez zakup specjalistycznego sprzętu dla miejscowych jednostek OSP (7 samochodów)	Gmina Platerów 2011-2012	4 009 128	-	2 494 692	2011 r.: gmina – 205 988 zł WFOŚiGW – 917 487 2012 r.: SWM – 80 000 zł KG PSP – 311 000 zł
3.	Wsparcie systemu ratowniczo-gaśniczego powiatu gostynińskiego poprzez zakup specjalistycznego samochodu i sprzętu pożarniczego na potrzeby Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Gostyninie (sprzęt specjalistyczny)	Powiat Gostyniński 2009-2012	821 286	-	681 093	2012 r.: powiat – 120 193 zł

Lp.	Projekt	Lokalizacja/ Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (zł)	Wartość dofinansowania z RPO WM 2007-2013 (zł)		Inne
				2011	2012	
4.	Zakup niezbędnego sprzętu ratowniczego i specjalistycznego dla samorządów powiatu przasnyskiego w celu zwiększenia bezpieczeństwa społecznego i ochrony środowiska naturalnego (7 samochodów; sprzęt specjalistyczny)	Gmina Przasnysz 2009-2012	3 953 671	3 190 656	169 964	2011 r.: gmina – 563 057 zł 2012 r.: gmina 29 993 zł
5.	Zapewnienie bezpieczeństwa w czasie klęsk żywiołowych i miejscowych zagrożeń technologicznych na terenie gmin Czernice Borowe, Krzynowłoga Mała. (3 samochody)	Gmina Czernice Borowe 2010-2012	2 115 720	1 198 908	599 454	2011 r.: gmina – 151 572 zł SWM – 60 000 zł 2012 r.: gmina – 25 786 zł SWM – 80 000 zł
6.	Zakup specjalistycznego sprzętu ratowniczego dla potrzeb Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Radomiu w celu zwiększenia skuteczności działań ratowniczych i usuwania skutków zagrożeń na terenie południowego Mazowsza (3 samochody; sprzęt specjalistyczny)	Miasto Radom 2010-2012	3 992 793	3 367 678	-	2011 r.: WFOŚiGW – 501 801 zł miasto – 119 440 zł powiat – 1 287 zł
7.	Wsparcie techniczne systemu reagowania kryzysowego oraz krajowego systemu ratowniczo – gaśniczego Powiatu Pułtuskiego (7 samochodów; sprzęt specjalistyczny)	Powiat Pułtusk 2009-2012	3 561 244	2 802 324	206 981	2011 r. powiat – 161 506 zł miasto – 353 907 2012 r.: powiat – 36 526 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet.

Wsparcia finansowego w latach 2011-2012 w kwocie ponad 30 mln zł udzielił jednostkom straży pożarnej również WFOŚiGW.

Tabela nr 58 Dofinansowanie do modernizacji i wyposażenia jednostek straży pożarnej z WFOŚiGW w 2011 r.

Podmiot	Zadanie	Liczba zadań	Koszt całkowity	Dofinansowanie WFOŚiGW
Ochotnicza Straż Pożarna	Zakup samochodów specjalistycznych	28	13 930 622	4 689 399
	Zabudowa samochodów	1	120 000	40 000
	Zakup sprzętu ratowniczego	15	1 062 819	509 544
	Zakup wyposażenia osobistego	2	38 934	19 000
	RAZEM OSP	46	15 152 375	5 257 943
Państwowa Straż Pożarna	Zakup samochodów specjalistycznych	20	15 428 044	5 909 406
	Zakup sprzętu ratowniczego	7	758 956	358 061
	RAZEM PSP	27	16 187 000	6 267 467
Wojewoda Mazowiecki	Zakup samochodów specjalistycznych	4	3 068 842	1 534 421
Mazowiecki Port Lotniczy Warszawa-Modlin	Zakup samochodu specjalistycznego	1	1 700 000	1 060 000
Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w Radomiu	Zakup 6 łodzi do prowadzenia działań ratowniczych	1	16 500	15 000
Rejonowe Płockie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe	Zakup sprzętu ratowniczego do działań statutowych (10 kpl. Ubrań ratowniczych; 2 zestawy nurkowe)	1	49 228	44 228
R A Z E M		76	36 173 945	14 179 059

Źródło: Sprawozdanie z działalności WFOŚiGW za 2011 r.

W 2012 r. dofinansowanie do modernizacji i wyposażenia jednostek straży pożarnej z WFOŚiGW było większe i wyniosło ponad 17 mln zł.

Poniżej przedstawione zostało dofinansowanie do modernizacji i wyposażenia jednostek straży pożarnej w latach 2011-2012, oszacowane głównie na podstawie nadesłanych do raportu ankiet (środki Samorządu Województwa Mazowieckiego, WFOŚiGW i NFOŚiGW – oszacowano na podstawie odrębnych sprawozdań). Zadania dotyczyły głównie zakupu lub modernizacji samochodów specjalistycznych, zakupu łodzi z silnikiem, zakupu sprzętu specjalistycznego (m.in. motopompy, agregaty prądotwórcze) i zaopatrzenia strażaków w ubrania ochronne i wyjściowe, a także remontów remiz strażackich (z dofinansowaniem w ramach PROW 2007-2013).

Tabela nr 59 Wydatkowanie środków na modernizację i wyposażenie jednostek straży pożarnej w latach 2011-2012, na podstawie ankiet.

Lp.	Jednostka	Wydatkowane środki (w mln zł)	
		2011 r.	2012 r.
1.	SWM	5,0	4,6
2.	Budżet gminy	10,0	10,0
3.	Budżet powiatu	1,5	1,0
4.	Budżet Państwa	2,0	1,0
5.	OSP	1,5	0,1
6.	PSP	0,5	1,2
7.	KSRG	0,8	0,2
8.	WFOŚiGW	14,2	17,2
9.	NFOŚiGW	0,3	1,3
10.	RPO WM 2007-2013	10,6	5,0
11.	PROW 2007-2013	-	0,2
12.	POLiŚ 2007-2013	0,5	0,6
13.	Środki własne przedsiębiorstw	0,1	2,0
14.	Inne (m.in. firmy ubezpieczeniowe)	0,2	0,2
RAZEM		47,2	43,6

Działanie IV.5.5.

Opracowanie sieci dróg pożarowych w oparciu o numeryczne mapy terenów leśnych oraz analiza potrzeb ich zagęszczenia

Zgodnie z otrzymanymi ankietami zadanie realizowane było w nadleśnictwach: Ostrołęka, Gostynin i Myszyniec. Nadleśnictwa przeprowadziły analizę stanu sieci dróg leśnych oraz oceniły potrzeby w zakresie ewentualnej budowy i remontów dróg.

Dla Nadleśnictwa Myszyniec Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej (oddział w Olsztynie) wykonało opracowanie zawierające:

- opis i charakterystykę istniejącej sieci drogowej;
- opis i charakterystykę docelowej sieci drogowej;
- propozycję przeprowadzenia inwestycji i remontów wraz z oceną ich pilności;
- mapy drogowe w układzie leśnictw oraz mapy przedstawiające istniejącą i docelową sieć dróg;
- numeryczną bazę danych o drogach.

5. OBSZAR PRIORYTETOWY V – EDUKACJA EKOLOGICZNA SPOŁECZEŃSTWA

I.5. Cel średniokresowy – Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Mazowsza

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 22 działań środowiskowych określonych w ramach celu średniokresowego – *Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Mazowsza*.

Tabela nr 60 Kierunki działań i działania w ramach celu średniokresowego – Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Mazowsza.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Kształtowanie i promocja postaw prośrodowiskowych			
V.1.1.	Organizowanie kampanii informacyjno-edukacyjnych oraz akcji lokalnych służących ochronie środowiska	powiaty, miasta, gminy, KPN, RDLP, RZGW, NGO, podmioty gospodarcze	↔
V.1.2.	Wspomaganie edukacji ekologicznej prowadzonej przez samorzady powiatów, miast i gmin	Województwo Mazowieckie	↔
V.1.3.	Wspomaganie edukacji ekologicznej zgodnie z założeniami programów współpracy z organizacjami pozarządowymi	Województwo Mazowieckie	↔
V.1.4.	Prowadzenie działań związanych z edukacją przyrodniczo-leśną ze szczególnym uwzględnieniem zwiększenia świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb i właściwych metod ochrony przyrody	MZPK, RCEE, powiaty, miasta, gminy	↔

V.1.5.	Organizowanie kampanii i akcji edukacyjno-informacyjnych, dla wszystkich grup społecznych, dotyczących zasad i podstaw prawidłowego funkcjonowania gospodarki odpadami	Województwo Mazowieckie, powiaty, miasta, gminy, RCEE, RDLP	↔
V.1.6.	Działania informacyjno-edukacyjne na temat zanieczyszczeń powietrza, ich wpływu na zdrowie i możliwości zmniejszenia tych zanieczyszczeń przez społeczeństwo	ZHP Wołomin, podmioty gospodarcze, miasta	↔
V.1.7.	Kształtowanie właściwych zachowań społecznych poprzez propagowanie konieczności oszczędzania wody, energii cieplnej i elektrycznej oraz uświadamianie o szkodliwości spalania paliw niskiej jakości	Województwo Mazowieckie, powiaty, miasta, gminy, NGO, podmioty gospodarcze	↔
V.1.8.	Prowadzenie działań edukacyjnych uświadamiających społeczeństwo o korzyściach płynących z użytkowania scentralizowanej sieci ciepłej, termomodernizacji i innych działań związanych z ograniczeniem emisji niskiej	miasta	↔
V.1.9.	Promocja rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz technologii ograniczających zużycie energii	miasta, gminy, powiaty, MODR, uczelnie wyższe, MAE	↔
V.1.10	Prowadzenie akcji edukacyjnych mających na celu uświadamianie społeczeństwa o szkodliwości spalania odpadów i wypalania traw	miasta, gminy, KW PSP, NGO	↔
Kierunek działań – Edukacja dzieci i młodzieży			
V.1.11.	Organizacja cyklicznych konkursów ekologicznych dla dzieci i młodzieży	Województwo Mazowieckie, powiaty, miasta, gminy, MZPK	↔
Kierunek działań – Rozwój infrastruktury edukacyjnej			
V.1.12.	Rozwój terenowej infrastruktury edukacyjnej	powiaty, miasta, gminy, RDLP	↔
V.1.13.	Utrzymanie istniejących i racjonalne tworzenie nowych placówek do spraw informacji i edukacji ekologicznej	powiaty, miasta, gminy, MZPK	↔
Kierunek działań – Tworzenie dokumentów programowych z zakresu edukacji ekologicznej			
V.1.14.	Opracowanie wojewódzkiego programu edukacji ekologicznej	Województwo Mazowieckie	↓
Kierunek działań – Edukacja ekologiczna rolników			
V.1.15.	Realizacja <i>Planu Działań Samorządu Województwa Mazowieckiego na Rzecz Rozwoju Rolnictwa i Poprawy Jakości Artykułów Żywnościowych na Mazowszu w zakresie jakości i bezpieczeństwa żywności, technologii, produkcji, wytwarzania produktów tradycyjnych i rolnictwa ekologicznego</i>	Województwo Mazowieckie, MODR	↔
V.1.16.	Upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych poprzez szkolenia dla rolników	gminy, MODR	↔
Kierunek działań – Działania informacyjno - edukacyjne skierowane do podmiotów gospodarczych i jednostek administracji publicznej			
V.1.17.	Organizowanie szkoleń i warsztatów z zakresu opłat za korzystanie ze środowiska, opłaty produktowej, opłaty za substancje kontrolowane oraz opłat wynikających z ustawy o bateriach i akumulatorach	Województwo Mazowieckie	↔
V.1.18	Dystrybucja materiałów informacyjnych - ulotek i broszur w celu pozyskiwania nowych podmiotów zobowiązanych do składania wykazów i sprawozdań z zakresu opłat za korzystanie ze środowiska, opłaty produktowej, opłaty za substancje kontrolowane oraz opłat wynikających z ustawy o bateriach i akumulatorach	Województwo Mazowieckie	↔
V.1.19.	Udział w szkoleniach w zakresie ocen oddziaływania na środowisko zarówno dla sporządzających jak i opiniujących dokumenty	Województwo Mazowieckie, powiaty, miasta, gminy	↔
V.1.20.	Edukacja w zakresie bezpieczeństwa transportu substancji niebezpiecznych	Województwo Mazowieckie, podmioty gospodarcze	↔
Kierunek działań – Działania edukacyjno – informacyjne zagrożeń ekologicznych			
V.1.21.	Akcje edukacyjno-szkoleniowe dla służb zakładów przemysłowych i pracowników administracji publicznej w zakresie zapobiegania awariom i skażeniom środowiska	podmioty gospodarcze, RDLP	↔
V.1.22.	Działania edukacyjno-informacyjne dla mieszkańców Mazowsza o możliwości zapobiegania i postępowania w razie wystąpienia poważnej awarii lub klęsk żywiołowych	powiaty, miasta, gminy,	↔

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

powiaty: białobrzeski, ciechanowski, garwoliński, gostyniński, makowski, mławski, ostrołęcki, ostrowski, otwocki, płocki, płoński, przasnyski, warszawski zachodni, wołomiński, wyszkowski, żuromiński, żyrardowski, węgrowski, sokołowski.

miasta i gminy: Andrzejewo, Baranów, Białobrzegi, Bielany, Biezuń, Błędów, Bodzanów, Brańszczyk, Brwinów, Bulkowo, Ciechanów, Ciepeliów, Czarnia, Czerwińsk n. Wisłą, Dębe Wielkie, Długosiodło, Dobre, Drobin, Dzierżążnia, Garbatka Letnisko, Garwolin, Gielniów, Głowaczów, Gołymin Ośrodek, Gostynin, Gozdowo, Grębków, Grójec, Grudusk, Góra Kalwaria, Górzno, Gzy, Huszlew, Iłża, Izabelin, Jabłonna, Jabłonna Lacka, Jakubów, Jastrzębia, Jedliński, Jednorzec, Kampinos, Karczew,

Karniewo, Kazanów, Kołbiel, Korczew, Kozienice, Krasne, Legionowo, Lelis, Lesznowola, Lipowiec Kościelny, Liw, Lubotyń, Lubowidz, Łaskarzew, Łochów, Łomianki, Łosice, Maciejowice, Miedzna, Mirów, Mława, Mińsk Mazowiecki, Mochowo, Mogielnica, Mordy, Mszczonów, Myszyniec, Nasielsk, Nowy Dwór Mazowiecki, Nowy Duninów, Olszewo Borki, Ostrołęka, Ostrów Mazowiecka, Otwock, Ożarów Mazowiecki, Pacyna, Piaseczno, Pilawa, Platerów, Płock, Płońsk, Pniewy, Podkowa Leśna, Pokrzywnica, Policzna, Prażmów, Promna, Pruszków, Przasnysz, Przesmyki, Przyłek, Przysucha, Przytyk, Pułtusk, Radom, Radzymin, Raszyn, Różan, Rusinów, Rybno, Sabnie, Sadowne, Siennica, Sierpc, Sobolew, Sochaczew, Sochocin, Sokołów Podlaski, Somianka, Sońsk, Sterdyń, Stoczek, Stromiec, Stupsk, Suchożebry, Sypniewo, Szczawin Kościelny, Szulborze Wielkie, Szydłowo, Tarczyn, Tczów, Teresin, Troszyn, Warka, Warszawa, Wąsewo, Węgrów, Wieliszew, Wierzbica, Wilga, Wiśniewo, Wyszaków, Zabrodzie, Zakroczym, Zaręby Kościelne, Zatory, Ząbki, Zielonka, Zwoleń, Żabia Wola, Żelechów, Żuromin, Żyrardów.

przedsiębiorstwa realizujące działania: Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawie S.A., Wodociągi Płockie Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej, Firma A&M, Basell Orlen Polyolefins Sp. z o.o, Kingspan sp. z o.o.

inne instytucje realizujące działania: KPN, RZGW, RDLP Warszawa, RDLP Lublin, RDLP Łódź, RDLP Białystok, Fundacja RECAL, Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej w Płocku, ZHP Wołomin, Fundacja WWF, MODR, Politechnika Warszawska, Fundacja Ekologiczna ARKA, Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Warszawie, Hortex Holding S.A.

Kierunek działań – Kształtowanie i promocja postaw prośrodowiskowych

Działanie V.1.1.

Organizowanie kampanii informacyjno-edukacyjnych oraz akcji lokalnych służących ochronie środowiska

MZPK w latach 2011-2012 zrealizował:

- Program aktywnej edukacji propagującej turystykę przyrodniczą – *Odkrywamy Mazowiecki Park Krajobrazowy*, w ramach którego przeprowadzono konkurs pn. *Tajemnice MPK - Ludzie, Natura, Kultura*;
- Kampanię pn. *Edukacja dla zrównoważonego rozwoju na terenie Kozienickiego Parku Krajobrazowego*, w ramach której przeprowadzono cykliczne konkursy pn. *Moje spotkania z Puszcza* – XXI i XXII edycja.

Ponadto, w raportowanym okresie kampanie informacyjno-edukacyjne oraz akcje lokalne służące ochronie środowiska organizowali m.in.:

- KPN – program edukacyjny *Jestem Sąsiadem Parku*. Projekt obejmował: edukację dzieci i młodzieży szkolnej (zajęcia w szkołach i w terenie), konferencję dla samorządów oraz organizację pikniku rodzinnego;
- RZGW – akcję *Wody potrzebuje nie tylko ryba*, która polegała na przeprowadzeniu spotkań edukacyjnych dla uczniów szkół podstawowych. Podczas spotkań poruszone zostały problemy zasobów wodnych na Ziemi w życiu codziennym;
- MPWiK w Warszawie przy współpracy z m.st. Warszawa i RZGW – coroczny piknik z okazji Światowego Dnia Wody;
- Wodociągi Płockie Sp. z o.o. – program edukacyjny dla dzieci i młodzieży pn. *Woda nasza – ścieki wasze*, który miał na celu podniesienie świadomości dzieci z zakresie wiedzy o uzdatnianiu wody, oczyszczaniu ścieków, znaczeniu wody w przyrodzie i w życiu człowieka. Łącznie w latach 2011-2012 w akcji wzięło udział ponad 600 osób;
- RDLP Warszawa – 2 akcje: *Międzynarodowy Rok Lasów* i *Leśnicy dla Stolicy*, których celem było przybliżenie lasów społeczeństwu, poprzez organizację pikniku, konkursów i wystaw fotograficznych.
- Miasto Nowy Dwór Mazowiecki w 2011 r. – Międzyszkolny Turniej Ekologiczny *EKOStafeta*, który skierowany był do ekostrażników – uczniów nowodworskich placówek oświatowych. Projektem zostało objętych ponad 100 uczniów. Zwycięzca konkursu otrzymał interaktywną tablicę dydaktyczną, a dla wszystkich uczestników zorganizowano wycieczkę pn. *Bliżej natury*.
- Fundacja na rzecz odzysku aluminiowych puszek po napojach RECAL wspólnie z Ministerstwem Sportu i Turystyki zainicjowała w 2011 r. nowe przedsięwzięcia pn. *Pilki za puszki*. Główną ideą projektu było połączenie dwóch aspektów sportu i ochrony zasobów naturalnych. Fundacja przygotowała dla obiektów sportowych specjalne pojemniki do zbiórki puszek i tablice informujące o celach projektu i korzyściach płynących z recyklingu. Osoby przynoszące puszki wspierały w ten sposób swój obiekt sportowy, a pieniądze ze sprzedaży puszek przeznaczone były na zakup wyposażenia sportowego. Ponadto fundacja zrealizowała akcję pt.: *Szkolne i przedszkolne projekty recyklingowe*. Najbardziej aktywne ekologicznie placówki otrzymały zaproszenie na *Zieloną Szkołę*.

Działanie V.1.2.

Wspomaganie edukacji ekologicznej prowadzonej przez samorządy powiatów, miast i gmin

W raportowanych latach wsparcie rzeczowe Województwa Mazowieckiego otrzymały następujące jednostki:

- MZPK – publikacje o tematyce ekologicznej z przeznaczeniem na nagrody w konkursie przyrodniczym *Moje Spotkania z Puszcza*;
- Urząd Gminy Ceglów - gadżety reklamowe do wykorzystania w celach promocyjnych;
- Przedszkole Nr 11 w Warszawie - upominki z przeznaczeniem na nagrody w konkursie poetycko - plastycznym *Malujemy Wiersze*;
- Chojnowski Park Krajobrazowy - materiały promocyjne w związku z obchodami *Dnia Ziemi* w Piasecznie;
- Starostwo Powiatowe w Garwolinie - upominki z przeznaczeniem na nagrody w VI edycji konkursu pn. *Odzyskana Przyroda*;
- Szkoła Podstawowa w Czarni - upominki z przeznaczeniem na nagrody w konkursie pn. *Gdzie woda czysta i łąka zielona*.

Ponadto Marszałek Województwa Mazowieckiego objął patronatem następujące przedsięwzięcia realizowane przez samorządy powiatów, miast i gmin, placówki oświatowe, przedsiębiorstwa i inne instytucje:

- XII Powiatowy Dzień Ziemi przebiegający pod hasłem *Las całkiem blisko nas*, organizowany przez Starostwo Powiatowe w Płocku;
- III Konferencja Popularno - Naukowa *Alternatywne zasilanie silników pojazdów samochodowych*, organizowana przez Zespół Szkół Samochodowych w Radomiu;
- VII edycja konkursu ekologicznego pt. *Gdzie woda czysta łąka zielona*, organizowanego przez Szkołę Podstawową w Czarni;
- Eko-Piknik, organizowany przez Urząd Gminy Kampinos;
- *II Forum Małych Elektrowni Wiatrowych*, organizowane przez Instytut Energetyki Odnawialnej;
- *VIII Ogólnopolskie Seminarium – Odnawialne źródła energii*, organizowane przez Zespół Szkół Technicznych im. Tadeusza Kościuszki w Radomiu;
- Konferencja pt.: *Nowoczesne technologie w oczyszczaniu wody oraz przeróbce i zagospodarowaniu osadów ściekowych – źródła finansowania*, organizowana przez Urząd Gminy Lesznowola i Europejskie Centrum Ekologiczne;
- Akcja pn. *Leśnicy dla Stolicy*, organizowana przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Warszawie;
- *I Konwent Dyrektorów i Naczelników Wydziałów Ochrony Środowiska Starostw Powiatowych w województwie mazowieckim*, organizowany przez Starostwo Powiatowe w Makowie Mazowieckim;
- Cykl seminariów pn. *Gaz z łupków – korzyści i bariery dla człowieka, wpływ na środowisko. Compendium wiedzy dla przedstawicieli administracji publicznej i samorządowej*, organizowanych przez Instytut Studiów Energetycznych w Warszawie;
- Konferencja *Gospodarka regionalna i lokalna, a rozwój zrównoważony*, organizowana przez Szkołę Główną Handlową w Warszawie;
- III edycja Konferencji Naukowej pt.: *Administracja publiczna, a ochrona przyrody – zagadnienia społeczne, ekonomiczne oraz prawne*, organizowanej przez Uniwersytet Przyrodniczo – Humanistyczny w Siedlcach;
- XVI sympozjum pt.: *Współczesne problemy hydrogeologii*, organizowane przez Uniwersytet Warszawski;
- Konferencja *25 lat Mazowieckiego Parku Krajobrazowego*, organizowana przez Mazowiecki Zespół Parków Krajobrazowych;
- *Wojewódzki konkurs na Tomik Literacki Młodych Autorów o tematyce ekologicznej*, organizowany przez Zespół Szkół w Izabelinie;
- Impreza *Otwarte Wrota Mazowsza*, organizowana przez Gminę Ceglów;
- *Dni serca*, organizowane przez Gminę Ceglów;
- *III Targi Energii Odnawialnej – Wiśniew 2012*, organizowane przez Gminę Wiśniew;
- Konferencja pt.: *Odnawialne źródła energii obecnie i w nowej perspektywie po 2013 roku*, organizowana przez Mazowiecki Ośrodek Dworactwa Rolniczego w Warszawie;
- Spotkania edukacyjno – artystyczne pt.: *Pali się*, organizowane przez Wagart Warszawa Sp. z o.o.;
- Międzynarodowe Forum Zarządzania Odpadami w Polsce *SOSEXPO 2012*, organizowane przez Targi Warszawskie;
- Międzynarodowe Forum Zarządzania Odpadami w Polsce *SOSEXPO 2013*, organizowane przez Targi Warszawskie;
- III Międzynarodowa Konferencja *LOGISTYKA ODZYSKU*, organizowana przez firmę EKO CYKL Organizacja Odzysku S.A.

Działanie V.1.3.

Wspomaganie edukacji ekologicznej zgodnie z założeniami programów współpracy z organizacjami pozarządowymi

W związku z trudną sytuacją finansową województwa oraz wprowadzeniem programu oszczędnościowego, w latach 2011–2012 SWM odstąpił od udzielenia wsparcia finansowego, organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 *ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na realizację zadań publicznych w zakresie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju województwa mazowieckiego i poprawy standardów środowiska oraz działań na rzecz ochrony walorów przyrodniczych Mazowsza*.

Niezależnie od powyższego Marszałek Województwa Mazowieckiego objął patronatem wiele przedsięwzięć realizowanych przez organizacje pozarządowe, w tym:

- Piknik Rodzinny z okazji Dnia Dziecka pod hasłem *Zespoleni z Zielonością*, organizowany przez Fundację Promocji Kultury i Rozwoju Gminy Serock *Zielona Perspektywa* im. Rodziny Szaniawskich;
- III seminarium *Woda i energia – chrońmy nasze zasoby*, organizowane przez Fundację *Woda i Energia*;
- Akcja *Chroń Przyrodę dla Przyrody*, organizowana przez Fundację *Nasze Środowisko*;
- 18 Kampania pt. *Sprzątanie Świata 2011*, przebiegająca pod hasłem *Lasy to życie – chrońmy je*, organizowana przez Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej w Płocku;
- 19 Kampania pt. *Sprzątanie Świata 2012*, przebiegająca pod hasłem *Kocham, lubię, szanuję... nie śmiecę*, organizowana przez Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej w Płocku;
- XXVI i XXVII Olimpiada Wiedzy Ekologicznej, organizowana przez Ligę Ochrony Przyrody – okręg w Płocku;
- Kampania na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2011/2012, obejmująca cykl akcji m.in. *Sprzątanie świata – Polska, Międzynarodowe sprzątanie Bałtyku*, organizowana przez Fundację *Nasza Ziemia*;
- *Ogólnopolski Kongres Recyklingu*, organizowany przez REBA – Organizacja Odzysku;
- Program aktywnej edukacji ekologicznej pn. *Planeta bez PETA*, organizowany przez Centrum Wspierania Biznesu w Sieradzu;
- II edycja *Biegu Natury – 2012*, organizowanego przez Polską Fundację Sportu i Kultury;
- Piknik ekologiczno – dydaktyczny pt.: *Busłowe łąpy – święto bocianów*, organizowany przez fundację Rozwoju Warszawskiego Ogrodu Zoologicznego PANDA;
- Konferencja pt.: *ENERGETYKA JUTRA: inteligentna, innowacyjna i pro środowiskowa w strategiach rozwoju kraju i regionów*, organizowana przez Polskie Towarzystwo Przemysłu i Rozdziału Energetyki Elektrycznej;
- IV edycja konferencji BIOGAZ – praktyczne aspekty inwestycji w zieloną energię, organizowanej przez Progress Group;
- Konferencja pt.: *Gospodarka odpadami komunalnymi – wyzwania dla samorządów*, organizowanej przez Europejskie Centrum Ochrony Środowiska i Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych Stowarzyszenie Europa Nasz Dom w Tarnowie;
- *Ogólnopolski program szkoleń wspierających wdrożenie nowego systemu gospodarki odpadami*, organizowany przez Municipium S.A. – wydawca pisma samorządu terytorialnego WSPÓLNOTA;
- Seminarium pt.: *Konwersja samochodu z napędu spalinowego na elektryczny*, organizowane przez Naukowo Technologiczny Klaster Samochodów Ekologicznych;
- Projekt pt.: *Mazowsze liderem efektywności energetycznej*, organizowany przez Krajową Izbę Gospodarczą Efektywności Energetycznej.

Działanie V.1.4.

Prowadzenie działań związanych z edukacją przyrodniczo - leśną ze szczególnym uwzględnieniem zwiększenia świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb i właściwych metod ochrony przyrody

W monitorowanych latach MZPK realizował następujące przedsięwzięcia:

- organizacja pracowni przyrodniczej Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego - etap II - zakup książek, albumów przyrodniczych, plansz edukacyjnych;
- *konkurs Mazowieckie Lasy - Skarbem Przyrody* w ChPK;
- program edukacyjno-ochroniarski pn. *Pomagamy ptakom w trakcie wiosennych wędrówek*;
- program pn. *Uczymy się i nauczymy jak chronić parki krajobrazowe Mazowsza*;
- konkurs pn. *Płazy i gady Polski*;
- konkurs pn. *Szlakami Chojnowskiego Parku Krajobrazowego*;
- konkurs pn. *Lasy to życie - chrońmy Chojnowski Park Krajobrazowy i jego otoczenie*;
- aktualizacja, wydruk i dystrybucja mapy turystycznej oraz folderów edukacyjnych Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego;

- warsztaty ekologiczne dla młodzieży – monitoring środowiska przyrodniczego Koziennickiego Parku Krajobrazowego;
- wyposażenie sali wystawowej w siedzibie Mazowieckiego Parku Krajobrazowego;
- organizacja imprezy – pleneru plastycznego pod nazwą *Malowany Październik*;
- wydruk i dystrybucja edukacyjnych folderów *Przez lasy celestynowskie, Łabędzim szlakiem, Celestynowskie rezerваты, Czynna ochrona nietoperzy w MPK, Restytucja raka szlachetnego w wodach MPK, Czynna ochrona płazów na terenie MPK i ChPK, Reintrodukcja sokoła wędrownego w MPK*;
- wydawanie i dystrybucja kwartalnika *Parki Krajobrazowe Mazowsza*;
- wydanie i dystrybucja popularno – naukowej publikacji *Płazy i Gady Mazowieckiego Zespołu Parków Krajobrazowych*;
- organizacja konferencji oraz wydanie publikacji pt. *25 lat Mazowieckiego Parku Krajobrazowego im. Cz. Łaszka*;
- organizacja Dnia Otwartego w Mazowieckim Parku Krajobrazowym;
- wydruk skryptu do zadań przyrodniczych dla nauczycieli;
- zakup pomocy dydaktycznych do zajęć edukacyjnych dla dzieci m.in.: lornetek, siatek do połowu owadów, przewodników do rozpoznawania motyli i innych bezkręgowców, mikroskopów, zestawów do badania gleby;
- utworzenie interaktywnej strony internetowej MZPK z obrazami z kamer internetowych umieszczonych na wybiegu dla wilków oraz nad oczkiem wodnym z żółwiami błotnymi.

Większość przedsięwzięć była dofinansowana ze środków WFOŚiGW. Wsparcia finansowego i rzeczowego przy organizacji niektórych konkursów udzielały również samorządy miast i gmin oraz nadleśnictwa, szczególnie gmina Piaseczno, gmina Konstancin-Jeziorna i Nadleśnictwo Chojnow.

Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej w Płocku zrealizowało następujące przedsięwzięcia:

- warsztaty terenowe – *dla Wisły* i warsztaty *Bądźmy przyjaźni rzekom. Poznaj swoją rzekę*;
- konkurs *Poznaj swoją rzekę* i konkurs fotograficzny *Natura 2000 i OZE w obiektywie młodzieży*;
- informator *Obszary Natura 2000 – szansą zrównoważonej turystyki dla Mazowsza Płockiego, a korzystanie z energii*;
- seminarium *Obszary Natura 2000 – szansą zrównoważonej turystyki dla Mazowsza Płockiego*;
- organizacja Happeningu *Dla Wisły*.

Inne przedsięwzięcia związane z edukacją przyrodniczo – leśną, realizowane w latach 2011–2012 to m. in.:

- zajęcia edukacyjne, szkolenia dla nauczycieli warszawskich szkół nt. zagadnień przyrodniczo – leśnych organizowane przez Lasy Miejskie – Warszawa;
- konkurs fotograficzny dla dzieci i młodzieży pt. *Przyroda powiatu żuromińskiego* organizowany przez powiat żuromiński;
- warsztaty edukacyjne dla dzieci i młodzieży z zakresu ochrony przyrody leśnej, zatytułowane *Zima w lesie*, w związku z Międzynarodowym Rokiem Lasów pod hasłem *Lasy dla ludzi* oraz konkurs *Natura poezji – poezja natury*, skierowany do uczniów szkół ponadpodstawowych, który polegał na napisaniu wiersza zawierającego treści ekologiczne i przyrodnicze, organizowane przez powiat wołomiński.

Działanie V.1.5.

Organizowanie kampanii i akcji edukacyjno-informacyjnych, dla wszystkich grup społecznych, dotyczących zasad i podstaw prawidłowego funkcjonowania gospodarki odpadami

Samorząd Województwa Mazowieckiego w latach 2011–2012 realizował lub uczestniczył w następujących przedsięwzięciach:

1. VII i VIII edycja *Konkursu – zbiórka makulatury* dla przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych z Mazowsza, organizowanego przez Departament Środowiska UMWM. Przedsięwzięcie to jest zachętą do propagowania postaw ekologicznych, przede wszystkim z zakresu selektywnego zbierania odpadów. W ten sposób najmłodszy mieszkańcy województwa uczą się, jak segregować odpady oraz jak można je wykorzystywać. W VII edycji *Konkursu – zbiórka makulatury* przedszkolaki oraz uczniowie szkół zgromadzili łącznie 1 306 044,13 kg makulatury. Spośród 337 placówek oświatowych, które zgłosiły się do Konkursu, wyłonionych zostało 24 laureatów. Zwycięskie placówki otrzymały dyplomy oraz projektor multimedialne, książki oraz pomoce dydaktyczne. W VIII edycji *Konkursu – zbiórka makulatury* przedszkolaki oraz uczniowie szkół zgromadzili łącznie 1 096 456,39 kg makulatury. Spośród 311 placówek oświatowych, które zgłosiły się do Konkursu, wyłonionych zostało 24 laureatów. Zwycięskie placówki otrzymały dyplomy oraz aparaty fotograficzne, gry i filmy edukacyjne, a także pomoce dydaktyczne.
2. Konferencja pn. *Innowacyjne technologie w zakresie zagospodarowania odpadów* – poświęcona nowoczesnym metodom unieszkodliwiania odpadów. Głównym celem konferencji było zaprezentowanie innowacyjnych technik przetwarzania odpadów. W spotkaniu wzięli udział naukowcy oraz specjaliści w dziedzinie unieszkodliwiania odpadów metodą zimnej plazmy oraz twórca autorskiego systemu EKO AB - metody polegającej na odbiorze i segregacji odpadów komunalnych z osiedli mieszkaniowych. W konferencji wzięło udział ponad 60 osób.

3. Cykl spotkań informacyjnych związanych z nowymi regulacjami prawnymi w kontekście aktualizacji Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Mazowsza pn. *Nowe zadania administracji samorządowej w kontekście budowy kompleksowego systemu gospodarki odpadami na Mazowszu*, adresowanych do przedstawicieli gmin, powiatów oraz zarządzających regionalnymi zakładami zagospodarowania odpadów na terenie Mazowsza. W okresie wrzesień - październik 2011 r. Departament Środowiska zorganizował cykl 7 spotkań informacyjnych w: Ciechanowie, Ostrołęce, Siedlcach, Płocku, Radomiu oraz dwukrotnie w Warszawie. W spotkaniach w sumie wzięło udział ponad 400 przedstawicieli gmin i powiatów oraz zarządzających instalacjami do zagospodarowania odpadów, a także reprezentantów innych organów administracji, stowarzyszeń ekologicznych i przedstawicieli prywatnych. Głównym celem spotkań było przekazanie przedstawicielom samorządów gminnych informacji o zmienionych przepisach w zakresie systemu gospodarki odpadami wprowadzonych ustawą z dnia 1 lipca 2011 r. o *zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. Nr 152, poz. 897) Nowelizacja przepisów nałożyła na gminy szereg nowych, trudnych, zadań, związanych z organizacją systemu gospodarowania odpadami komunalnymi na administrowanym obszarze, których prawidłowe wdrożenie jest uzależnione od zaangażowania samorządu gminnego we współpracę z samorządem wojewódzkim na etapie tworzenia wojewódzkiego planu gospodarki odpadami.
4. Kampania informacyjno – szkoleniowa *Gmina właścicielem odpadów komunalnych*, przeprowadzona w 2012 r. przez Departament Środowiska UMWM. W ramach projektu:
- zorganizowano w Warszawie konferencję prasową inaugurującą kampanię, z udziałem Marszałka Województwa Mazowieckiego i przedstawicieli gmin, którym w drodze referendum udało się przejąć obowiązki od właścicieli nieruchomości w zakresie zagospodarowania odpadów komunalnych;
 - opracowano plakat informacyjny i ulotki dla mieszkańców, dzieci, młodzieży oraz instytucji, które umieszczono, wraz z informacjami dotyczącymi projektu, na stronie internetowej Samorządu Województwa Mazowieckiego;
 - opracowano i wydano w ilości 1 000 szt. poradnik pn. *Gospodarka odpadami w kontekście nowelizacji ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach*;
 - zorganizowano cykl szkoleń pn: *Gospodarowanie odpadami komunalnymi zgodnie z nowymi regulacjami prawa*, w miejscowościach: Ostrołęka, Mława, Płońsk, Białobrzegi, Radom, Węgrów, Grodzisk Mazowiecki i Warszawa z konferencją podsumowującą kampanię.
- Podczas szkoleń przekazano uczestnikom poradnik pn. *Gospodarka odpadami w kontekście nowelizacji ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach*. Łącznie we wszystkich szkoleniach i konferencjach brało udział 588 osób. Kampania została dofinansowana ze środków WFOŚiGW.
5. Uczestnictwo w obchodach *VI i VII Warszawskich Dni Recyklingu*, organizowanych przez m.st. Warszawa. W ramach obchodów Departament Środowiska UMWM wspólnie z MZPK przygotował stoisko przyrodniczo – edukacyjne. Dla najmłodszych mieszkańców Stolicy zorganizowano warsztaty oraz konkursy ekologiczne i plastyczne, a także gry i zabawy poświęcone zagadnieniom ochrony przyrody, klimatu i wody. Wszyscy uczestnicy biorący udział w konkursach otrzymali ciekawe nagrody i upominki. Ponadto dystrybuowano materiały wydawnicze na temat prawidłowych zasad postępowania z odpadami m.in. publikacje pt. *Azbest i co dalej? Mity i fakty*. Miasto Stołeczne Warszawa corocznie organizuje akcje pt. *Warszawskie Dni Recyklingu*. W 2011 r. zorganizowano 5 imprez plenerowych, a w 2012 r. 3. W imprezach wzięło udział ok. 30 000 osób, zebrano ponad 180 ton odpadów i rozdano ok. 60 000 sadzonek.
- Ponadto zadanie realizowały następujące jednostki:
- RCEE w Płocku zorganizowało seminarium na temat nowych zasad gospodarowania odpadami oraz konferencję pt. *Nowa jakość w gospodarce odpadami*, a także wydało dwie publikacje pt. *Dobre rady na odpady, dorośli i dzieci segregują śmieci* i *Jak każdy uczeń z odpadami postępować powinien*.
 - Nadleśnictwo Garwolin i Nadleśnictwo Siedlce (RDLP Warszawa) w 2012 r. przeprowadzili akcje pn: *Drzewko za elektroodpad i makulaturę*. Mieszkańcy w zamian za przyniesione odpady otrzymali od nadleśnictwa sadzonki drzew leśnych.
 - Miasto Nowy Dwór Mazowiecki w ramach cyklicznej akcji edukacyjnej pn. *Program edukacyjny Eko-Strażak* w 2011 r. zorganizowało przedsięwzięcia pod hasłem przewodnim *Pomyśl, Posegreguj, Posprzątaj*. Akcja trwała od października do grudnia i objęła 5 000 placówek.
 - Urząd Miasta w Pruszkowie w 2012 r. zorganizował konkurs pod hasłem *Segregując odpady chronimy środowisko i klimat*. Projekt skierowany był do przedszkoli szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich z terenu gminy. W konkursie wzięło udział 10 placówek, ok. 3 770 osób. Łącznie zebrano 10,642 Mg (w tym: 4,055 Mg tworzywo sztucznych, 6,470 Mg makulatury i 0,117 zużytych płyt CD). Nagrodą dla dzieci przedszkolnych było zorganizowanie warsztatów ekologicznych pt. *Opowieści Marsjanina, czyli o Ziemi widzianej z kosmosu, Przyrodnicza karuzela, Drzewa wokół nas* zorganizowane przez Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”.

Działania informacyjno-edukacyjne na temat zanieczyszczeń powietrza, ich wpływu na zdrowie i możliwości zmniejszenia tych zanieczyszczeń przez społeczeństwo

W monitorowanych latach realizowane były poniższe działania:

- W 2011 r. ZHP Wołomin zorganizował akcję mającą na celu uświadomienie społeczeństwa o szkodliwości oddziaływania zanieczyszczeń pyłowych i gazowych na zdrowie człowieka i kosztów społeczno – ekonomicznych spowodowanych zanieczyszczeniem atmosfery. W ramach akcji zorganizowano objazdowe centrum edukacji ekologicznej *Zielona Ostoja – ekologiczne miasteczko*, które dotarło do szkół w Wołominie, Kobyłce, Radzyminie, Zielonce i Ossowie. Opracowano publikację pt. *Niezbędnik Eko-świadomego człowieka*, zawierający informacje nt. zanieczyszczeń powietrza, spalania odpadów oraz paliw niskiej jakości. W 2012 r. opracowano ulotkę na temat zanieczyszczeń powietrza, ich wpływu na zdrowie i możliwości ich zmniejszania.
- Urząd Miasta w Płońsku i Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej oraz Firma A&M Partner Adam w 2012 r. zorganizowali dla przedszkoli show teatralno – ekologiczne w wykonaniu artystów krakowskiego teatru Pozytywka pt. *O Piecyku i krzyku*. Widowisko poruszyło problematykę palenia śmieci w domach, smogu i zanieczyszczenia powietrza.

Działanie V.1.7.

Kształtowanie właściwych zachowań społecznych poprzez propagowanie konieczności oszczędzania wody, energii cieplnej i elektrycznej oraz uświadamianie o szkodliwości spalania paliw niskiej jakości oraz

Działanie V.1.8.

Prowadzenie działań edukacyjnych uświadamiających społeczeństwo o korzyściach płynących z użytkowania scentralizowanej sieci ciepłej, termomodernizacji i innych działań związanych z ograniczeniem emisji niskiej

W 2011 r. Samorząd Województwa Mazowieckiego wziął udział w projekcie *Energooszczędni* wspólnie z organizacją studencką Oikos Warsaw i Zrzeszeniem Studentów Polskich działających przy Szkole Głównej Handlowej. W ramach wsparcia inicjatywy Departament Środowiska UMWM zakupił sprzęt sportowy, który został przeznaczony na nagrody w konkursie *Oszczędź sobie i światu*.

Ponadto w monitorowanych latach realizowane były m.in.:

- *Godzina dla Ziemi* - akcja stworzona przez organizację WWF (World Wide Found for Nature), która odbywa się od 2007 r., w każdą ostatnią sobotę marca. Celem akcji jest wyrażenie poparcia dla ochrony klimatu na Ziemi, poprzez nakłonienie jak największej liczby ludzi do wyłączenia na godzinę światła oraz urządzeń elektrycznych w domach, biurach, budynkach użyteczności publicznej. W ramach akcji w Warszawie zgasły światła m.in. w Pałacu Kultury i Nauki, Zamku Królewskim, Teatrze Wielkim, Stadionie Narodowym, Kancelarii Premiera. Akcją objęty został również mur Starego Miasta i mosty.
- Akcja *Jak być ekologicznym, oszczędzać wodę i energię*, organizowana przez m.st. Warszawa, w której wzięło udział ok. 1 000 uczniów.
- Akcja *Z Wisły do Wisły – podróże z Kropelkiem*, organizowana cyklicznie przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Warszawie, realizowana od 2007 r. i skierowana do dzieci i młodzieży w wieku 7 – 18 lat, z którymi zajęcia są prowadzone w dwóch blokach tematycznych: *Uzdatnianie wody* (na terenie stacji Filtrów) i *Oczyszczanie Ścieków* (na terenie Oczyszczalni Ścieków „Czajka”). W latach 2011 – 2012 w akcji wzięło udział 2 370 uczniów.
- Akcja *Planeta Energii – kosmiczne miasteczko*, zorganizowana przez Urząd Miasta w Płońsku. Dzięki eksperymentom naukowym najmłodszy dowiedzieli się jak oszczędzać prąd i jak należy racjonalnie korzystać z energii w zgodzie ze środowiskiem. *Kosmiczne miasteczko* odwiedziło ok. 1 500 osób.

Działanie V.1.9.

Promocja rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz technologii ograniczających zużycie energii

Działalność Mazowieckiej Agencji Energetycznej Sp. z o.o., powołanej 26 marca 2009 r., obejmuje m.in.: promocję odnawialnych źródeł energii i budownictwa energooszczędnego oraz promocję i transfer technologii energetycznych.

W ramach swoich działań, w latach 2011-2012 MAE zrealizowała m.in.:

- szkolenie pt. *Zadania gmin w obrębie zarządzania energią ze szczególnym uwzględnieniem energetyki odnawialnej* adresowane do pracowników i przedstawicieli gmin województwa mazowieckiego;
- seminarium pt. *EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA – niższe koszty energii w gminach*, na którym zaprezentowano najnowocześniejsze technologie w zakresie efektywności energetycznej oraz możliwości finansowania projektów z zakresu poprawy efektywności energetycznej;

- szkolenie *Efektywność energetyczna w praktyce - niższe koszty energii w budynkach*, na którym zostały zaprezentowane zagadnienia związane z aspektami prawnymi i technologiami wykorzystania OZE, a także praktyką wykorzystania OZE oraz poprawę efektywności energetycznej w budynkach o charakterze turystycznym i sportowym;
- szkolenie pt. *Samorządowy manager ds. energii*, skierowane do przedstawicieli gmin z Mazowsza zainteresowanych aktualnymi problemami związanymi z efektywnością energetyczną, OZE i zaopatrzeniem w energię;
- cykl konferencji *Mazowsze – energia i środowisko* (współorganizator);
- cykl spotkań w wybranych miastach Mazowsza dotyczący efektywności energetycznej (Legionowo, Radom, Ostrołęka, Siedlce, Pruszków, Ciechanów, Płock, Otwock).

MODR w Warszawie zorganizował:

- konferencję pt. *Odnawialne źródła energii obecnie i w nowej perspektywie po 2013 roku*, której celem było zaprezentowanie osiągnięć: ekologicznych, energetycznych, technologicznych i informatycznych w zakresie niekonwencjonalnych źródeł energii, jak również edukacja oraz przekazanie doświadczeń; konferencja była połączona z dwoma wyjazdami szkoleniowymi; łącznie w konferencji uczestniczyło 235 osób;
- projekt pn. *Alternatywne źródła energii i ich zastosowanie* w ramach, którego zorganizowano 2-dniowe szkolenia, z wyjazdem studyjnym, współfinansowane ze środków EFRROW (PROW 2007–2013 w zakresie działania *Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie*, wdrożonego przez Fundację Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA), realizowanego przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oraz 12 Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego; łącznie na terenie województwa mazowieckiego przeprowadzono 25 takich szkoleń, w których uczestniczyło ok. 1 000 osób.

Ponadto, realizowano działania:

- cykl szkoleń organizowanych przez Politechnikę Warszawską, w ramach projektu pt. *Wspieranie kwalifikacji zawodowych w zakresie stosowania ekologicznych i efektywnych rozwiązań elektro – energetycznych w Polsce. Systemy fotowoltaiczne*, które składały się z wykładów i warsztatów dotyczących zastosowań, projektowania, instalacji oraz monitorowania i obsługi systemów fotowoltaicznych (1 590 uczestników);
- spotkania informacyjne dla mieszkańców Warszawy – Bemowo, zorganizowane przez m.st. Warszawa, w ramach *Programu Solarna Dzielnic*, których celem było upowszechnienie instalacji solarnych oraz pomp ciepła, jako bezemisyjnego źródła ciepła przyjaznego środowisku i sposobów dotacji inwestycji solarnych;
- akcję pn. *Piknik z Klimatem*, zorganizowaną przez m.st. Warszawa i Ministerstwo Środowiska, w której wzięło udział ok. 10 000 osób;
- wyjazdy roboczo – szkoleniowe, zorganizowane dla młodzieży przez m. st. Warszawa, do ujęcia wód geotermalnych Geotermii Mazowieckiej S.A. w Mszczonowie i na farmę wiatrową PGE Energia Odnawialna, położoną na terenie gminy Kuczbork – Osada, Żuromin, Lubowidz w powiecie żuromińskim, w których uczestniczyły 72 osoby;
- *Piknik Dni Energii 2012* zorganizowany przez Urząd Miasta Piaseczno, który miał na celu przekazanie społeczności informacji nt. zagadnień związanych z efektywnym zarządzaniem energią, wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii oraz związków pomiędzy zużyciem energii i innych mediów, a zmianami klimatu. W ramach imprezy zaprezentowano stoiska edukacyjne (energia OZE ogniwa fotowoltaiczne, OZE energia wiatru, OZE energia wodna, zmiany klimatu), w których prowadzono pokaz i doświadczenia z zastosowaniem sprzętu pomiarowego. Zorganizowano konkursy dla dzieci i młodzieży pt. *Jak oszczędzać energię* i *Alternatywne źródła energii* oraz przedstawienie teatralne pt. *O piecyku i kurzyku*.
- akcję pt. *Myśl logicznie – działaj ekologicznie*, zorganizowaną przez Powiat Wołomiński, w ramach której przeprowadzono szkolenia dla nauczycieli nt. odnawialnych źródeł energii i konkurs pt. *Czysta energia w powiecie wołomińskim*.

Działanie V.1.10.

Prowadzenie akcji edukacyjnych mających na celu uświadamianie społeczeństwa o szkodliwości spalania odpadów i wypalania traw

Fundacja ARKA zorganizowała kampanię ekologiczną pn. *Kochaj dzieci nie pal śmieci*, do której przyłączyli się Urząd Miasta Pruszków, Urząd Miasta Siedlce i Gmina Mrozy. Celem kampanii jest zwrócenie uwagi na niebezpieczeństwa wynikające ze spalania śmieci w gospodarstwach domowych, a dodatkowo za czyn ten grozi grzywna w wysokości 5 000 zł. W ramach akcji rozwieszono ok. 300 plakatów i rozdano ok. 3 000 ulotek.

Ponadto jednostki samorządu terytorialnego organizowały akcje i kampanie dot. spalania odpadów i zmniejszenia ilości pożarów związanych z wypalaniem traw na terenach swoich gmin i sołectw. Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Warszawie w 2011 r. zorganizowała akcję pt. *Stop wypalaniu traw* oraz opracowała ulotkę ostrzegającą o zagrożeniach związanych z procederem wypalania traw, która została umieszczona również na stronie internetowej www.mazowsze.straz.pl.

Kierunek działań – Edukacja dzieci i młodzieży

Działanie V.1.11.

Organizacja cyklicznych konkursów ekologicznych dla dzieci i młodzieży

Samorząd Województwa Mazowieckiego od wielu lat organizuje cykliczne konkursy ekologiczne dla dzieci i młodzieży, które przeprowadzane są głównie przez Departament Środowiska UMWM oraz MZPK.

W latach 2011 - 2012, w ramach zadań Departamentu Środowiska UMWM, zrealizowano:

- IX edycję konkursu ekologicznego dla szkół podstawowych i gimnazjów z terenu Mazowsza pt. *Przyroda sama się nie ochroni*, do którego przystąpiło 197 placówek oświatowych. Uroczysta gala wręczenia nagród odbyła się w siedzibie Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie. Uczestnicy mogli nieodpłatnie zwiedzić muzeum, a także wziąć udział w zajęciach m.in.: lepieniu z gliny naczyń według technik pradziejowych, biciu monet, odtwarzaniu z modeliny paciorków szklanych, poznawaniu średniowiecznych kodeksów w średniowiecznym skrypcorium. Zwycięzcy otrzymali: mikroskop, zestawy *Energia odnawialna*, zestawy preparatów mikroskopowych, encyklopedie multimedialne;
- X edycję konkursu ekologicznego dla szkół podstawowych i gimnazjów z terenu Mazowsza pt. *Mazowieckie krajobrazy – 25 lat Mazowieckiego Parku Krajobrazowego*. W konkursie wzięło udział ok. 2 500 uczniów. Podczas gali została zaprezentowana wystawa prac konkursowych laureatów, a uczestnicy uroczystości mogli nieodpłatnie uczestniczyć w projekcji filmu pt. *Transylwania* w Nove Kino Praha. Laureaci otrzymali nagrody w postaci sprzętu elektronicznego;
- III edycję konkursu ekologicznego dla przedszkoli z terenu województwa mazowieckiego pt. *Las całkiem blisko nas*. Do konkursu zgłoszono 69 prac. Zwycięzcy otrzymali nagrody w postaci m.in. sprzętu zabawowo-edukacyjnego;
- IV edycję konkursu ekologicznego dla przedszkoli z terenu województwa mazowieckiego pt. *Poznajmy przyrodę Mazowsza – 25 lat Mazowieckiego Parku Krajobrazowego*. Do konkursu przystąpiło 89 placówek. Laureaci otrzymali nagrody w postaci sprzętu zabawowo-edukacyjnego, w tym m.in.: mikroskopy, tablice do nauki pisania i zestawy instrumentów perkusyjnych.

Ponadto MZPK przeprowadził:

- XI i XII edycje ogólnopolskiego konkursu *Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski*;
- XX edycję Przyrodniczego konkursu edukacyjnego dla szkół – *25 lat Mazowieckiego Parku Krajobrazowego im. Czesława Łaszka*;
- XIII edycję konkursu *Nadbużańskie spotkania z przyrodą*;
- cykliczny konkurs pn. *Dokarmiamy ptaki zimą – szkolny karmnik* - na terenie MPK;
- *Szkolny karmnik Zima 2011/2012* - na terenie KPK.

Kierunek działań – Rozwój infrastruktury edukacyjnej

Działanie V.1.12.

Rozwój terenowej infrastruktury edukacyjnej

MZPK w monitorowanych latach wykonał modernizację:

- ścieżek edukacyjno – przyrodniczych na terenie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego (Torfowisko Kules i Korczew – Mogielnica);
- ścieżki edukacyjno-przyrodniczej *Uroczysko Ceranów* na terenie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego;
- punktu widokowego i tablic edukacyjnych na ścieżce dydaktycznej *Łabędzim Szlakiem* na terenie Mazowieckiego Parku Krajobrazowego;
- 5 ścieżek edukacyjnych, pieszych i rowerowych na terenie Mazowieckiego Parku Krajobrazowego.

Urząd Gminy Stoczek, na terenie rezerwatu przyrody „Moczydło” położonego na obszarze Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego, wykonał:

- remont istniejącego pomostu edukacyjno – widokowego;
- wieżę edukacyjno – widokową;
- szlak edukacyjno – przyrodniczy;
- tablice edukacyjno – informacyjne.

RDLP Warszawa realizowała następujące przedsięwzięcia:

- budowa dwóch wiat (wigwamów) przy Zagrodzie dzikich zwierząt w Cyganówce (Nadleśnictwo Garwolin);
- budowa wiaty przy siedzibie Nadleśnictwa Garwolin oraz zakupienie pomocy dydaktycznych w formie drewnianych gier edukacyjnych;
- zagospodarowanie ścieżki przyrodniczo – kulturowej w Hucie Garwolińskiej (Nadleśnictwo Garwolin);
- budowa ścieżki edukacyjnej *Najstarsza sosna w Polsce* w Leśnictwie Stankowizna (Nadleśnictwo Mińsk);
- zakup i montaż tablic edukacyjnych na ścieżkę edukacyjną w Leśnictwie Mienia i na ścieżkę rowerową w Leśnictwie Mienia i Piaseczno oraz do punktu edukacyjnego przy Nadleśnictwie Mińsk;
- budowa wiaty edukacyjnej wraz z tablicami i eksponatami edukacyjnymi przy siedzibie Nadleśnictwa Sokołów;
- Budowa Punktu informacyjno – edukacyjnego umiejscowionego przy szlaku rowerowym w leśnictwie Tustań (Nadleśnictwo Płońsk), w tym: wiaty, ławostółów drewnianych, miejsca na ognisko z siedziskami, stojaka na rowery, drewnianych koszy na śmieci, terenowej gry dydaktycznej i 5 tablic informacyjno – edukacyjnych.

Ponadto Nadleśnictwo Sarnaki – RDLP Lublin wybudowało wiatę edukacyjną na 100 osób z miejscem na ognisko oraz wykonało i zamontowało 4 tablice edukacyjne w tym tablicę – leśne puzzle.

Na terenie Nadleśnictwa Płock – RDLP Łódź przy leśniczówce Brwilno i Drobin również powstały wiaty edukacyjne.

Działanie V.1.13.

Utrzymanie istniejących i racjonalne tworzenie nowych placówek do spraw informacji i edukacji ekologicznej

MZPK w latach 2011 – 2012 realizował następujące przedsięwzięcia:

- renowacja i konserwacja ekspozycji terenowej Izby Dydaktyczno – Muzealnej Puszczy Kozienskiej w Augustowie;
- doposażenie w gry i zabawy przyrodnicze Ośrodka edukacyjno – muzealnego *Baza Torfy* na terenie Mazowieckiego Parku Krajobrazowego.

Kierunek działań – Tworzenie dokumentów programowych z zakresu edukacji ekologicznej

Działanie V.1.14.

Opracowanie wojewódzkiego programu edukacji ekologicznej

W związku z trudną sytuacją budżetową województwa oraz wprowadzeniem programu oszczędnościowego, w latach 2011 – 2012 Województwo Mazowieckie odstąpiło od opracowania wojewódzkiego programu edukacji ekologicznej.

Kierunek działań – Edukacja ekologiczna rolników

Działanie V.1.15.

Realizacja Planu Działań Samorządu Województwa Mazowieckiego na Rzecz Rozwoju Rolnictwa i Poprawy Jakości Artykułów Żywnościowych na Mazowszu w zakresie jakości i bezpieczeństwa żywności, technologii, produkcji, wytwarzania produktów tradycyjnych i rolnictwa ekologicznego

Informacja nt. działania znajduje się w działaniu 1.4.7. *Realizacja Planu Działań Samorządu Województwa Mazowieckiego na Rzecz Rozwoju Rolnictwa i Poprawy Jakości Artykułów Żywnościowych na Mazowszu w zakresie jakości i bezpieczeństwa żywności, technologii, produkcji, wytwarzania produktów tradycyjnych i rolnictwa ekologicznego (Obszar priorytetowy I – Poprawa jakości środowiska, Cel średniookresowy – Ochrona powierzchni ziemi, Kierunek działań – Edukacja ekologiczna rolników).*

Działanie V.1.16.

Upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych poprzez szkolenia dla rolników

Informacja nt. działania znajduje się w działaniu 1.4.8. *Upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych poprzez szkolenia dla rolników (Obszar priorytetowy I – Poprawa jakości środowiska, Cel średniookresowy – Ochrona powierzchni ziemi, Kierunek działań – Edukacja ekologiczna rolników).*

Kierunek działań – Działania informacyjno - edukacyjne skierowane do podmiotów gospodarczych i jednostek administracji publicznej

Działanie V.1.17.

Organizowanie szkoleń i warsztatów z zakresu opłat za korzystanie ze środowiska, opłaty produktowej, opłaty za substancje kontrolowane oraz opłat wynikających z ustawy o bateriach i akumulatorach

W latach 2011 – 2012 UMWM zorganizował akcję szkoleniowo – promocyjną z zakresu opłat za korzystanie ze środowiska, opłaty produktowej i opłaty za substancje kontrolowane oraz opłat wynikających z ustawy o bateriach i akumulatorach. Szkolenia odbyły się w Warszawie oraz na obszarach działania Delegatur UMWM tj. (Ciechanów, Siedlce, Płock, Radom, Ostrołęka). Szkolenia obejmowały następujące tematy:

- Obowiązki posiadacza odpadów z zakresu prowadzenia sprawozdawczości;
- Opłaty z tytułu wprowadzania gazów i pyłów do powietrza, opłata za substancje kontrolowane;
- Opłaty za pobór wód podziemnych i powierzchniowych oraz opłaty za wprowadzanie ścieków do wód lub ziemi;
- Obowiązki sprawozdawcze i opłatowe wynikające z ustawy o bateriach i akumulatorach;
- Opłaty za składowanie odpadów;
- Obowiązki sprawozdawcze i opłatowe wynikające z ustawy o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej.

Szkolenia skierowane były do przedsiębiorców, przedstawicieli władz lokalnych, sektora prywatnego, organizacji pozarządowych, osób fizycznych prowadzących działalność w zakresie wymaganym przez pozwolenia środowiskowe oraz przedstawicieli innych jednostek organizacyjnych. W 2011 r. zorganizowano 8 szkoleń, w których wzięło udział 679 osób, a w 2012 r. zorganizowano 9 szkoleń, w których uczestniczyły 433 osoby.

Działanie V.1.18.

Dystrybucja materiałów informacyjnych - ulotek i broszur w celu pozyskiwania nowych podmiotów zobowiązanych do składania wykazów i sprawozdań z zakresu opłat za korzystanie ze środowiska, opłaty produktowej, opłaty za substancje kontrolowane oraz opłat wynikających z ustawy o bateriach i akumulatorach

W latach 2011–2012 UMWM opracował i wykonał broszurę informacyjną nt. opłat za korzystanie ze środowiska, opłaty produktowej i opłaty za substancje kontrolowane oraz opłat wynikających z ustawy o bateriach i akumulatorach.

Broszura zawiera podstawowe informacje, których znajomość jest niezbędna dla podmiotów korzystających ze środowiska, aby prawidłowo wywiązywać się z nałożonych na nie obowiązków, m.in. przez: ustawę *Prawo ochrony środowiska*, ustawę *o odpadach*, ustawę *o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz opłacie produktowej*, ustawę *o bateriach i akumulatorach*, ustawę *o substancjach zubażających warstwę ozonową*, ustawę *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska* oraz *o ocenach oddziaływania na środowisko*.

Kolportaż prowadzony był na terenie całego województwa mazowieckiego. Broszura została przekazana Delegaturze UMWM celem dostarczenia do punktów i urzędów, gdzie prowadzona jest ewidencja działalności gospodarczej. Przekazano do dystrybucji: Wojewódzkiemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Mazowieckiej Jednostce Wdrażania Programów Unijnych w Warszawie, Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska w Warszawie, urzędowi skarbowemu, a także była rozsyłana do przedsiębiorców potencjalnie korzystających ze środowiska. Ponadto broszura przekazywana była podczas szkoleń organizowanych przez Departament Opłat Środowiskowych UMWM. Wersja elektroniczna została zamieszczona na stronie internetowej Samorządu Województwa Mazowieckiego. W 2011 r. nakład wynosił 6 786 egzemplarzy, a w 2012 r. 6 000 egzemplarzy.

Działanie V.1.19.

Udział w szkoleniach w zakresie ocen oddziaływania na środowisko zarówno dla sporządzających jak i opiniujących dokumenty

UMWM w latach 2011 – 2012 przeszkolił 8 pracowników z zakresie ocen oddziaływania na środowisko. Tematyka szkoleń to m.in. ocena oddziaływania na środowisko w procesie inwestycyjnym, ocena oddziaływania na środowisko dla jednostek samorządu terytorialnego, ocena oddziaływania na środowisko jako warunek uzyskania funduszy unijnych.

Natomiast jest w ramach szkoleń dot. ocen oddziaływania na środowisko w latach 2011 – 2012 przeszkoliły 24 osoby. Ponadto firma Hortex Holding S.A. przeszkoliła 2 pracowników.

Działanie V.1.20.

Edukacja w zakresie bezpieczeństwa transportu substancji niebezpiecznych

W 2012 r. do egzaminu dotyczącego przewożenia towarów niebezpiecznych przystąpili oraz uzyskali uprawnienia kierowcy w zakresie:

- kursu podstawowego do przewozu towarów niebezpiecznych ADR – 3 273 osoby;
- kursu specjalistycznego w zakresie przewozu w cysternach – 1 411 osób;
- kursu specjalistycznego w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych klasa 1 – 50 osób;
- kursu specjalistycznego w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych klasa 7 – 38 osób;

W 2012 r. Marszałek Województwa Mazowieckiego wydał około 3 400 zaświadczeń ADR.

Na terenie województwa mazowieckiego do dnia 31 grudnia 2012 r. były zarejestrowane 42 ośrodki prowadzące kursy dla kierowców przewożących towary niebezpieczne tj.: kursy ADR, kursy na eksperta ADN do spraw przewozu gazów, eksperta ADN do spraw przewozu chemikaliów oraz kursy dla doradców.

Kierunek działań – Działania edukacyjno – informacyjne zagrożeń ekologicznych

Działanie V.1.21.

Akcje edukacyjno – szkoleniowe dla służb zakładów przemysłowych i pracowników administracji publicznej w zakresie zapobiegania awariom i skażeniom środowiska

Nadleśnictwo Łomża (RDLP Białystok) w 2011 r. przeszkoliło 58 pracowników w zakresie metody zabezpieczania środowiska leśnego przed zagrożeniami wynikającymi ze stosowania substancji używanych przy obsłudze maszyn i urządzeń. 18 lutego odbył się instruktaż w zakresie prawidłowej likwidacji skażeń substancji niebezpiecznych z powierzchni utwardzonej i wody.

W 2012 r. Basell Orlen Polyolefins Sp. z o.o. przeszkoliła 275 pracowników w zakresie poważnych awarii chemicznych, ich skutków oraz postępowania na wypadek ich wystąpienia.

Kingspan Sp. z o.o. w 2012 r. zorganizowała ćwiczenia manewrowe pod kryptonimem „Kingspan 2012” przeprowadzone przez Państwową Straż Pożarną z Lipska. Ćwiczenia składały się z dwóch części I – wyciek aktywatora w magazynie chemicznym, zabezpieczenie miejsca i ewakuacja całego personelu i część II – pożar płyty warstwowej z rdzeniem styropianowym składowanej na paletach na zewnątrz hali.

Działanie V.1.22.

Działania edukacyjno-informacyjne dla mieszkańców Mazowsza o możliwości zapobiegania i postępowania w razie wystąpienia poważnej awarii lub klęsk żywiołowych

Urząd Miasta i Gminy Piaseczno na stronie internetowej www.piaseczno.eu utworzył zakładkę *Bezpieczeństwo/Zarządzanie kryzysowe*, która ma na celu informowanie społeczeństwa o sytuacjach kryzysowych i sposobach zachowania się.

Urząd Gminy Grodzisk Mazowiecki również na stronie internetowej w zakładce *Reagowanie na zagrożenia*, umieścił poradnik jak postępować w sytuacjach zagrożeń, jak się przygotować na ich występowanie i jak zmniejszać zagrożenie oraz udzielać pomocy.

Powiat Gostyniński w latach 2011 – 2012 zorganizował 6 szkoleń dla sołectw i OSP na temat m.in.: *Ocena zagrożenia gminy i powiatu gostynińskiego, zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu o klęskach żywiołowych i zagrożeniu środowiska, zasady zachowania się ludzi w sytuacjach kryzysowych*. W szkoleniach uczestniczyło łącznie ok. 1 000 osób.

V.2. Cel średniookresowy – Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 5 działań środowiskowych określonych w ramach celu średniookresowego – **Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska**.

Tabela nr 61 Kierunki działań i działania w ramach celu – Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Rozszerzenie zakresu informowania społeczeństwa o środowisku i jego stanie			
V.2.1.	Doskonalenie metod udostępniania informacji o środowisku i jego stanie	Województwo Mazowieckie, miasta, gminy	↔
V.2.2.	Rozbudowa baz danych zawierających informacje z zakresu ochrony środowiska ze szczególnym uwzględnieniem przestrzennych baz danych GIS i ich publikacji poprzez usługi sieciowe	Województwo Mazowieckie, miasta, gminy	↔
V.2.3.	Udział w szkoleniach i warsztatach pracowników instytucji publicznych oraz przedsiębiorców w zakresie przepisów o dostępie społeczeństwa do informacji o środowisku	RDLP, WIOŚ, miasta gminy powiaty	↔
V.2.4.	Upowszechnienie informacji o podejmowanych akcjach, kampaniach i działaniach na rzecz aktywnej ochrony środowiska w województwie mazowieckim	Województwo Mazowieckie	↔
Kierunek działań – Zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa i organizacji pozarządowych w postępowaniach administracyjnych i sporządzaniu dokumentów programowych z zakresu ochrony środowiska			
V.2.5.	Doskonalenie form konsultacji społecznych	Województwo Mazowieckie	↔

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

powiaty: gostyniński, grójecki, makowski, wołomiński i żuromiński.

miasta i gminy: Chlewska, Dębe Wielkie, Garwolin, Gostynin, Maciejowice, Miedzna, Mordy, Mrozy, Pruszków, Rybno, Sochocin, m.st. Warszawa, Zakroczym, Żabia Wola.

inne instytucje realizujące działania: Nadleśnictwo Łąck (RDLP Łódź).

Kierunek działań – Rozszerzenie zakresu informowania społeczeństwa o środowisku i jego stanie

Działanie V.2.1.

Doskonalenie metod udostępniania informacji o środowisku i jego stanie

Informacje o środowisku i jego stanie są udostępniane w UMWM na wniosek przez Departament Środowiska w formie elektronicznej bądź papierowej. Zmodyfikowano wniosek umożliwiający korespondencję z wnioskodawcą z wykorzystaniem wyłącznie drogi elektronicznej. Ponadto karty informacyjne o dokumentach zawierających informacje o środowisku są udostępniane na stronie internetowej w „Publicznie dostępnym wykazie o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie” pod adresem: www.f7.mazovia.pl Dokumenty o szczególnym znaczeniu (Plany i Programy) są podawane do publicznej wiadomości z wykorzystaniem Biuletynu Informacji Publicznej, jak również zamieszczane na podstronie Departamentu Środowiska oraz w zakładce „Ekologia i środowisko”.

Departament Środowiska UMWM w latach 2011-2012 udzielił odpowiedzi na 328 wniosków o udostępnienie informacji o środowisku.

M.st. Warszawa prowadzi EKOPORTAL – elektroniczny wykaz zawierający informacje o środowisku i jego ochronie.

Działanie V.2.2.

Rozbudowa baz danych zawierających informacje z zakresu ochrony środowiska ze szczególnym uwzględnieniem przestrzennych baz danych GIS i ich publikacji poprzez usługi sieciowe

Departament Geodezji i Kartografii UMWM w latach 2011-2012 przeprowadził aktualizację Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT), która zawiera m.in. informacje z zakresu ochrony środowiska np.: kompleksy przemysłowo-gospodarcze, obszarów terenów chronionych, kompleksy komunikacyjne, osadniki, oczyszczalnie ścieków. W wyniku przeprowadzonych prac wojewódzki zasób geodezyjny i kartograficzny wzbogacony został o aktualne dane z obszaru województwa mazowieckiego.

W 2012 r. opracowano 6 arkuszy Mapy Hydrograficznej Polski w skali 1:50 000 z obszaru województwa mazowieckiego w wersji analogowej i numerycznej (spójna tematyczna baza danych przestrzennych) dla fragmentów powiatów (wzdłuż koryta rzeki Wisły od Płocka w kierunku Warszawy): płockiego, płońskiego

i nowodworskiego. Mapa Hydrograficzna Polski jest mapą tematyczną przedstawiającą w syntetycznym ujęciu warunki obiegu wody w powiązaniu ze środowiskiem przyrodniczym. W bazie zgromadzone są m.in. informacje z zakresu ochrony środowiska np.: punkty oceny jakości wody, stacje uzdatniania wody, osadniki, oczyszczalnie ścieków, zrzuty wody (ścieków), zasięgi kanalizacji, antropogeniczne zaburzenia ustroju hydrologicznego cieków. Dane znajdujące się w bazie Mapy Hydrograficznej Polski rejestrują zjawiska i obiekty wodne lub wodno gospodarcze. Dane te w świetle nasilającej się degradacji środowiska przyrodniczego mają bardzo istotne znaczenie.

Wśród zbiorów danych, na potrzeby Mazowieckiego Systemu Informacji Przestrzennej (MSIP) w latach 2011-2012 przekazywane były m.in. następujące zbiory:

- gleby – kompleksy przydatności rolniczej, typy gleb, zakwaszenie gleb, zawartość próchnicy;
- otuliny parków narodowych;
- otuliny parków krajobrazowych;
- punkty odbioru baterii;
- punkty zbierania baterii;
- zakłady przetwarzania baterii;
- obwody łowieckie;
- pokrycie terenu (Corine Land Cover, Urban Atlas).

Wszystkie wymienione wyżej dane dostępne są w serwisie internetowym www.wrotamazowska.pl oraz poprzez dowolne aplikacje GIS obsługujące usługę WMS.

M.st. Warszawa od 2009 r. prowadzi ogólnopolską bazę terenów zieleni. Baza danych i aplikacja do jej obsługi wykorzystująca oprogramowanie ArcGIS ma być narzędziem umożliwiającym prawidłowe zarządzanie zasobami zieleni, diagnozę stanu zieleni i jej monitorowanie. W raportowanych latach na potrzeby bazy danych wykonano inwentaryzację zieleni przyulicznej w 11 dzielnicach: Praga Północ, Targówek, Ursynów, Wilanów, Żoliborz, Bemowo, Bielany, Rembertów, Ursus i Włochy. Łącznie zinwentaryzowano 135 obiektów.

Działanie V.2.3.

Udział w szkoleniach i warsztatach pracowników instytucji publicznych oraz przedsiębiorców w zakresie przepisów o dostępie społeczeństwa do informacji o środowisku

W 2011 r. w zakresie przepisów o dostępie społeczeństwa do informacji o środowisku zostało przeszkolonych 15 pracowników jednostek samorządu terytorialnego w tym również 12 osób z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie. Natomiast w 2012 r. przeszkolonych zostało 69 pracowników jednostek samorządu terytorialnego, Nadleśnictwa Łąck (RDLP Łódź) i Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie.

Działanie V.2.4.

Upowszechnienie informacji o podejmowanych akcjach, kampaniach i działaniach na rzecz aktywnej ochrony środowiska w województwie mazowieckim

Departament Opłat Środowiskowych UMWM w okresie od 25 czerwca 2012 r. do 13 lipca 2012 r. wyemitował na antenie *Radia dla Ciebie* Regionalnej Rozgłośni w Warszawie, spot reklamowy poświęcony opłatom środowiskowym. Ponadto na stronie internetowej *Radia dla Ciebie* został umieszczony baner reklamowy na czas trwania kampanii radiowej z przekierowaniem na stronę www.mazovia.pl do zakładki zawierającej informacje o opłatach środowiskowych.

W 2012 r. Departament Opłat Środowiskowych zorganizował Kampanię mailingową o tematyce związanej z bateriami i akumulatorami. Informacja mailingowa zawierała informacje o:

- sposobie postępowania ze zużytymi bateriami i zużytymi akumulatorami, w tym o obowiązku selektywnej zbiórki (ze wskazaniem symbolu selektywnej zbiórki);
- wykazanie miejsc zbiórki zużytych baterii i akumulatorów znajdujących się na terenie województwa mazowieckiego;
- zagrożeniu, jakie stanowią zużyte baterie i akumulatory z uwagi na zawarte w nich metale ciężkie;
- znaczeniu symboli stosowanych na bateriach i akumulatorach;
- wpływie rtęci, ołowiu oraz kadmu na środowisko i zdrowie człowieka.

E-mail został wysłany w grudniu 2012 r. do 1 237 974 aktywnych kont pocztowych użytkowników z terenu województwa mazowieckiego.

Kierunek działań – Zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa i organizacji pozarządowych w postępowaniach administracyjnych i sporządzaniu dokumentów programowych z zakresu ochrony środowiska

**Działanie V.2.5.
Doskonalenie form konsultacji społecznych**

Województwo Mazowieckie przy aktualizacji *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* prowadziło rozbudowane konsultacje społeczne. Po opracowaniu przez MBPR *Założeń aktualizacji Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* 28 października 2011 r., przystąpiono do **konsultacji tych Założeń w formule konferencji regionalnych** w 6 subregionach województwa mazowieckiego tj. w: Ciechanowie, Ostrołęce, Płocku, Radomiu, Siedlcach i w Otrębusach dla Obszaru Metropolitalnego Warszawy. Na konferencjach zgłoszone były uwagi i wnioski do przedstawionych *Założeń*, które były brane pod uwagę podczas przygotowania projektu *Planu*. Po konsultacjach dotyczących wstępnych założeń polityki przestrzennej w województwie przystąpiono do oficjalnej procedury sporządzenia *Planu*, w ramach której Marszałek Województwa Mazowieckiego:

- zawiadomił poprzez obwieszczenie w prasie ogólnopolskiej *Rzeczpospolita* oraz w urzędach gmin, starostwach, UMWM i Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie o opracowaniu projektu *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego wraz z prognozą oddziaływania na środowisko* oraz o wyłożeniu tych dokumentów do publicznego wglądu, oraz poinformował o miejscu i terminie wnoszenia uwag i wniosków;
- zawiadomił instytucje i organy właściwe do uzgadniania i opiniowania *Planu* - określając miejsce i termin składania wniosków.

Po rozpatrzeniu i uwzględnieniu uwag i wniosków składanych do dokumentu przystąpiono do opracowania projektu aktualizacji *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego*.

OBSZAR PRIORYTETOWY VI – ZAGADNIENIA SYSTEMOWE

VI.1. Cel średniookresowy – Upowszechnianie znaczenia zarządzania środowiskowego

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 2 działań środowiskowych określonych w ramach celu średniookresowego – **Upowszechnianie znaczenia zarządzania środowiskowego**.

Tabela nr 62 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Upowszechnianie znaczenia zarządzania środowiskowego.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Promocja wdrażania normy ISO 14001 i EMAS			
VI.1.1.	Wdrażanie systemów zarządzania środowiskowego	podmioty gospodarcze, jednostki rządowe	↔
VI.1.2.	Doskonalenie systemów zarządzania środowiskowego	Województwo Mazowieckie, miasta, gminy, powiaty, podmioty gospodarcze, jednostki rządowe, jednostki naukowo badawcze	↔

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

miasta i gminy: Płock.

przedsiębiorstwa realizujące działania: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Płońsku Sp. z o.o., ORLEN Eko Sp. z o.o., ROCKWOOL Polska Małkinia Górna, ENEA Wytwarzanie S.A. Świerże Górne, Precision Machine Parts Poland Sp. z o.o. Radom, Tobacco Machinery Poland Sp. z o.o. Radom, Miller Druk Warszawa, Metro Group Asset Management Sp. z o.o. Warszawa, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Piasecznie, WHA Polska Sp. z o.o. Pułtusk, Carinii II Łaskarzew, Zakład Usług Komunalnych Błysk Sp. z o.o. Otwock, Przedsiębiorstwo Wywozu Nieczystości Stałych ALMAX Sp. z o.o., ZAP SZNAJDER BATTERIEN S.A., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Ciechanowie, PKP Energetyka S.A., PKP Energetyka S.A., Bumar Elektronika S.A., Hortex Holding S.A., Basell Orlen Polyolefins Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągów Naftowych "Przyjaźń" S.A., BIOTON S.A., PPUH "RADKOM" Sp. z o.o., SITA RADOM Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Siedlcach, PKN Orlen S.A., ORLEN EKO Sp. zo.o., Dr. Oetker Polska Sp. z o.o. Zakład Produkcyjny Maków Mazowiecki, EKO HARPOON Technologie Ekologiczne Sp. z o.o.

inne instytucje realizujące działania: PGL LP Nadleśnictwo Łomża, Instytut Techniki Elektronowej Warszawa.

Kierunek działań – Promocja wdrażania normy ISO 14001 i EMAS

Działanie VI.1.1.

Wdrażanie systemów zarządzania środowiskowego

Celem wdrożenia systemów zarządzania środowiskowego jest uzyskanie poprawy efektów działalności środowiskowej. Samo wdrożenie systemów zarządzania środowiskowego nie gwarantuje optymalnych wyników działań środowiskowych. Dla osiągnięcia celów środowiskowych system zarządzania środowiskowego może popychać instytucje i przedsiębiorstwa do rozważenia zastosowania najlepszych dostępnych technik tam, gdzie jest to właściwe i ekonomicznie uzasadnione oraz do uwzględnienia efektywności ekonomicznej związanej z takimi technikami.

Wśród podmiotów wdrażających systemy zarządzania środowiskowego warto wymienić PGL LP Nadleśnictwo Łomża, które w latach 2011 – 2012 wprowadziło systemy certyfikacji *FSC* (*Forest Stewardship Council A.C.*) oraz *PEFC* (*Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes*). *FSC* to międzynarodowa organizacja promująca odpowiedzialne gospodarowanie zasobami leśnymi świata, która skupia właścicieli i zarządców lasów, organizacje społeczne i przyrodnicze, firmy przetwórstwa drzewnego i papierniczego, sieci handlowe oraz osoby prywatne, zainteresowane odpowiedzialną gospodarką leśną. Natomiast *PEFC* - *Program Zatwierdzenia Systemów Certyfikacji Leśnej* jest niezależną, pozarządową organizacją non-profit, której głównym celem jest promocja trwale zrównoważonej gospodarki leśnej.

W ramach realizacji działania, głównie podejmowano zadania polegające na:

- analizie stanu obecnego (stosowania rozwiązań przez podmiot pod kątem spełniania przez nią wymagań normy ISO 14001, wpływu na środowisko, stopnia spełniania przez firmę wymogów prawnych);
- opracowaniu rozwiązań dostosowanych do warunków środowiskowych organizacji, pozwalających na spełnienie wymagań normy ISO 14001;
- opracowaniu dokumentacji składającej się z księgi środowiskowej, procedur systemowych, procedur środowiskowych;
- szkoleniu pracowników oraz audytorów wewnętrznych z zakresu: wymagań normy ISO14001:2004, działań korygujących i zapobiegawczych, nadzoru nad dokumentacją i zapisami;
- przeprowadzenie audytu mającego na celu sprawdzenie przygotowania firmy do audytu certyfikującego;
- certyfikacja przez akredytowaną jednostkę certyfikującą.

Realizatorami powyższych działań, zgodnie z przesłanymi ankietami, byli: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Płońsku Sp. z o.o., ORLEN Eko Sp. z o.o., ROCKWOOL Polska Małkinia Górna, ENEA Wytwarzanie S.A. Świerże Górne, Precision Machine Parts Poland Sp. z o.o. Radom, Tobacco Machinery Poland Sp. z o.o. Radom, Miller Druk Warszawa, Metro Group Asset Management Sp. z o.o. Warszawa, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Piasecznie, WHA Polska Sp. z o.o. Pułtusk, Carinii II Łaskarzew, Zakład Usług Komunalnych Blysk Sp. z o.o. Otwock, Przedsiębiorstwo Wywozu Nieczystości Stałych ALMAX Sp. z o.o. oraz Instytut Techniki Elektronowej Warszawa.

Działanie VI.1.2. Doskonalenie systemów zarządzania środowiskowego

Systemy zarządzania środowiskowego mają na celu uzyskanie poprawy efektów działalności środowiskowej. Dlatego też norma opiera się na założeniu, że instytucje i przedsiębiorstwa posiadające systemy zarządzania środowiskowego będą je okresowo przeglądać i w celu identyfikowania możliwości doskonalenia i ich wdrożenia. Skala, zakres oraz ramy czasowe procesu ciągłego doskonalenia są określane we własnym zakresie przez podmioty z uwzględnieniem ich warunków ekonomicznych i innych. Oczekuje się jednak, że poczynione udoskonalenia w ich systemach zarządzania środowiskowego doprowadzą do dalszej poprawy efektów ich działalności środowiskowej.

Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie wdrożył i certyfikował pięć systemów zarządzania, w tym system zarządzania środowiskowego. Aby zminimalizować negatywny wpływ działalności Urzędu na środowisko naturalne, utrzymać certyfikat ISO 14001 przez okres jego obowiązywania, zachować tendencję ciągłego rozwoju Urzędu oraz jego działań proekologicznych konieczne jest ciągłe doskonalenie systemów zarządzania środowiskowego. W latach 2011 – 2012, w ramach realizacji działania, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie podejmował następujące zadania:

- przeprowadzenie audytów zewnętrznych zintegrowanego systemu zarządzania za łączną kwotą 31 205,10 zł;

- udział pracownika Departamentu Organizacji (Biuro ds. zintegrowanego systemu zarządzania) w szkoleniu *Auditor wewnętrzny zintegrowanego systemu zarządzania wg ISO 9001, ISO 14001 oraz PN-EN-18001* - koszt 1500 zł brutto;
- kontynuacja prac Zespołu ds. zarządzania środowiskowego w UMWM i aktualizacja jego składu;
- przygotowanie i publikacja w *Kronice Mazowieckiej* artykułu na temat funkcjonowania systemu zarządzania środowiskowego (*Urząd z zielonej perspektywy*);
- aktualizacja wykazu aspektów środowiskowych pośrednich;
- wprowadzenie zasady dołączania do wiadomości elektronicznych komunikatu *Czy musisz drukować tę wiadomość? Pomyśl o środowisku*;
- wprowadzenie zasady dołączania do zawieranych umów (tam, gdzie jest to zasadne) informacji na temat obowiązujących w UMWM zasad dotyczących zarządzania środowiskowego;
- opracowanie adresowanych do pracowników UMWM zasad odpowiedzialnego korzystania ze środowiska w Urzędzie, włączonych do dokumentu *Urzędnik na piątkę* opracowanego przez Wydział Kadr i Szkoleń. Dokument został zamieszczony w intranecie;
- przypomnienie pracownikom UMWM podstawowych zasad ekologii, w tym unikania zużywania nadmiernej ilości papieru (poprzez m.in. wkładanie zwykłych pism takich jak zamówienie z magazynu do kopert i dodatkowo przesyłania ich faksem), w formie komunikatu rozesłanego na skrzynki e-mail;
- aktualizacja *Programu zarządzania środowiskowego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie*;
- zawarcie porozumienia w zakresie dostawy i obsługi pojemników do zbierania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego i baterii;
- udział w akcji *Sprzątanie Świata 2011* (poprzez zbiórkę elektroodpadów, w tym wielkogabarytowych) oraz udział w akcji *Oddaj zużyty telefon Św. Mikołajowi* (zbiórka zużytych telefonów komórkowych i ładowarek).

Najczęściej podejmowane działania przez jednostki samorządu terytorialnego i przedsiębiorstwa w ramach doskonalenia systemów zarządzania środowiskowego:

- identyfikacja i monitorowanie aspektów i wskaźników środowiskowych;
- planowanie celów i zadań środowiskowych;
- ocena zgodności z przepisami prawa oraz uaktualnianie w sytuacjach zmieniających się przepisów prawnych i wewnątrz jednostki;
- systematyczne przestrzeganie procedur, przeglądy środowiskowe oraz audyty wewnętrzne i zewnętrzne;
- upowszechnianie znaczenia zarządzania środowiskowego;
- szkolenia i podnoszenie kwalifikacji zawodowych;
- prowadzenie prac związanych z aktualizacją procedur, formularzy, instrukcji, działań korygujących oraz działań zapobiegawczych;
- nadzorowanie aktualności posiadanych decyzji administracyjnych i ich aktualizowaniu;
- opracowywanie materiałów informacyjnych dotyczącymi ochrony środowiska dla kadry oraz pracowników podmiotów zewnętrznych (kontrahentów);
- poprawa jakości oferowanych wyrobów oraz usług.

Realizatorami powyższych działań, zgodnie z przesłanymi ankietami, byli: Urząd Miasta Płock, ZAP SZNAJDER BATTERIEN S.A., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Ciechanowie, PKP Energetyka S.A., PKP Energetyka S.A., Bumar Elektronika S.A., Hortex Holding S.A., Basell Orlen Polyolefins Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągów Naftowych "Przyjaźń" S.A., BIOTON S.A., PPUH "RADKOM" Sp. z o.o., SITA RADOM Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Siedlcach, PKN Orlen S.A., ORLEN EKO Sp. z o.o., Dr. Oetker Polska Sp. z o.o. Zakład Produkcyjny Maków Mazowiecki, EKO HARPOON Technologie Ekologiczne Sp. z o.o.

VI.2. Cel średniookresowy – Zwiększenie roli placówek naukowo – badawczych Mazowsza we wdrażaniu ekoinnowacji

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji działania środowiskowego określonego w ramach celu średniookresowego - **Zwiększenie roli placówek naukowo – badawczych Mazowsza we wdrażaniu ekoinnowacji**.

Tabela nr 63 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Zwiększenie roli placówek naukowo – badawczych Mazowsza we wdrażaniu ekoinnowacji.

Nr	Działanie	Jednostka realizująca	Stan realizacji
----	-----------	-----------------------	-----------------

działania		działanie	
Kierunek działań – Tworzenie trwałych powiązań między jednostkami naukowo – badawczymi, przemysłem, samorządem oraz administracją rządową w zakresie wdrażania ekoinnowacji w przemyśle oraz produkcji wyrobów sprzyjających środowisku			
VI.2.1.	Promowanie tworzenia różnych form współpracy pomiędzy jednostkami naukowo – badawczymi i przemysłem	Województwo Mazowieckie, jednostki naukowo - badawcze, uczelnie wyższe	↔

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

miasta i gminy: m.st. Warszawa

inne instytucje realizujące działania: Politechnika Warszawska, Centrum Transferu Technologii i Rozwoju Przedsiębiorczości Politechniki Warszawskiej.

Kierunek działań – Tworzenie trwałych powiązań między jednostkami naukowo – badawczymi, przemysłem, samorządem oraz administracją rządową w zakresie wdrażania ekoinnowacji w przemyśle oraz produkcji wyrobów sprzyjających środowisku

Działanie VI.2.1.

Promowanie tworzenia różnych form współpracy pomiędzy jednostkami naukowo – badawczymi i przemysłem

W ramach działania powstał projekt Centrum Transferu Technologii i Rozwoju Przedsiębiorczości Politechniki Warszawskiej pn.: *Wypracowanie metod transferu technologii w dziedzinie ochrony środowiska w regionie Mazowsza*, obejmujący swym zasięgiem obszar województwa mazowieckiego. Głównym celem projektu było wypracowanie modeli transferu technologii w zakresie ochrony i inżynierii środowiska, poprzez rozpoznanie aktualnego stanu w zakresie stosowanych metod transferowania technologii z uczelni i JBR do przemysłu i gospodarki, a następnie identyfikacja potrzeb w zakresie opracowywania, adaptacji, modernizacji i wdrażania technologii. W wyniku przeprowadzonych na potrzeby projektu badań określono potencjał oraz możliwości wdrożeń technologii do gospodarki, a także oczekiwania naukowców i przedstawicieli gospodarki w zakresie transferu technologii. Ponadto w ramach podsumowania merytorycznego działań projektu, w 2011 r. powstał *Podręcznik EKOINNOWACJE NA MAZOWSZU*, który ukazał się w trzech częściach:

- cz. I *Poradnik dobrych praktyk w ochronie środowiska na Mazowszu polskie i norweskie doświadczenia w transferze technologii;*

- cz. II *Poradnik dobrych praktyk w ochronie środowiska na Mazowszu. Rozwój zrównoważony regionu, a infrastruktura i nowoczesne technologie;*

- cz. III to cykl wywiadów przeprowadzonych przez p. Dorotę Bogucką z liderami ochrony środowiska, które umożliwiają zapoznanie czytelnika z perspektywami rozwoju transferu technologii w tej dziedzinie na Mazowszu oraz przesłankami podejmowania decyzji środowiskowych.

Powyższa publikacja zawiera wiedzę niezbędną do poszukiwania i wyboru rozwiązań technicznych, finansowania i utrzymania techniczno – ekonomicznej trwałości inwestycji. *Spośród wielu istniejących technologii wybrano te, które są na Mazowszu innowacyjne, bowiem tylko rozsądne i efektywne wdrażanie najnowocześniejszych rozwiązań może istotnie zmniejszyć istniejącą lukę cywilizacyjną oraz w krótszej perspektywie wyeliminować niewspółmierne do potrzeb wykorzystanie naturalnych zasobów regionu.*

W 2011 r. zawiązany został Regionalny Klaster E-Mobilności *Warszawski Klaster E-Mobil*, który jest platformą współdziałania przedsiębiorstw, samorządu terytorialnego, jednostek naukowych i instytucji otoczenia biznesu. Klaster liczy obecnie 18 członków, w tym m.st. Warszawę – koordynatorem jest Politechnika Warszawska.

Główne obszary działalności Klastra to wspieranie rozwoju ekologicznego transportu w aglomeracji warszawskiej (w tym transportu elektrycznego i jego infrastruktury) poprzez:

- inicjowanie i współtworzenie programów, projektów i innych działań wdrażających innowacyjne technologie z dziedziny napędów: proekologicznych i energoefektywnych, elektrycznych i spalinowo-elektrycznych, w połączeniu ze związaną infrastrukturą ładowania, oraz spalinowych (biopaliwa, gaz ziemny, biogaz) wraz z infrastrukturą obsługi i tankowania tych pojazdów;
- ułatwianie rozwoju firm *high-tech* poprzez transfer innowacyjnych technologii z ww. dziedzin działalności od nauki do biznesu;
- promowanie przedsiębiorstw, centrów badawczych, uczelni na rynku produktów związanych z ww. dziedzinami działalności.

VI.3. Cel średniookresowy – Zapobieganie i naprawa szkód w środowisku

Ocena szczegółowa realizacji celu

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji 3 działań środowiskowych określonych w ramach celu średniookresowego – **Zapobieganie i naprawa szkód w środowisku**.

Tabela nr 64 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Zapobieganie i naprawa szkód w środowisku.

Nr działania	Działanie	Jednostka realizująca działanie	Stan realizacji
Kierunek działań – Monitoring i kontrola podmiotów gospodarczych korzystających ze środowiska			
VI.3.1.	Monitoring i kontrola wydanych zezwoleń na eksploatację instalacji	powiaty, Województwo Mazowieckie	↔
Kierunek działań – Prowadzenie bazy danych dotyczącej szkody w środowisku			
VI.3.2.	Aktualizacja rejestru szkód w środowisku	WIOŚ	↔
Kierunek działań – Egzekwowanie odpowiedzialności za szkody w środowisku			
VI.3.3.	Sprawowanie kontroli nad wywiązywaniem się sprawców szkód z obowiązków w zakresie naprawy lub zapobiegania takim szkodom	powiaty, miasta, WIOŚ, RDOŚ	↔

samorządy powiatów, miast i gmin realizujące działania:

powiaty: białobrzeski, grójecki, makowski, miński, ostrowski, pułtuski, wołomiński, wyszkowski, żuromiński.

miasta i gminy: Bielsk, Ostrołęka, Płock, Warszawa, Zakroczym.

Kierunek działań – Monitoring i kontrola podmiotów gospodarczych korzystających ze środowiska

Działanie VI.3.1.

Monitoring i kontrola wydanych zezwoleń na eksploatację instalacji

W latach 2011-2012 Departament Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie prowadził monitoring warunków pozwoleń zintegrowanych, na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza, warunków pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód, pozwoleń na wytwarzanie odpadów. W większości przypadków warunki pozwoleń były dotrzymane, a w przypadku niedotrzymania warunków, wystosowywane były wezwania do usunięcia naruszeń w określonym terminie.

Z informacji uzyskanych od powiatów w latach 2011-2012 przeprowadzonych było 69 kontroli zezwoleń na eksploatację instalacji na terenie województwa mazowieckiego.

Tabela nr 65 Liczba przeprowadzonych kontroli na terenie województwa mazowieckiego w latach 2011 – 2012.

Jednostka samorządu terytorialnego	Liczba przeprowadzonych kontroli	
	2011 r.	2012 r.
M. St. Warszawa	8	3
Miasto Ostrołęka	1	-
Powiat miński	3	6
Powiat wołomiński	11	10
Powiat żuromiński	-	4
Powiat białobrzeski	-	2
Powiat pułtuski	1	2
Powiat gostyniński	7	11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet z jst.

Kierunek działań – Prowadzenie bazy danych dotyczącej szkody w środowisku

Działanie VI.3.2.

Aktualizacja rejestru szkód w środowisku

Z informacji uzyskanych od GIOŚ na terenie województwa mazowieckiego w 2011 r. zarejestrowano 18 szkód w środowisku, a 2012 r. - 21 szkód (rejestr wg daty wystąpienia szkody).

Główną przyczyną były zanieczyszczenia w powierzchni ziemi substancjami ropopochodnymi (kod szkody – Ib), olejami mineralnymi lub fenolem (kod szkody – I) – 33 zdarzenia. Ponadto 3 szkody wystąpiły w chronionych siedliskach przyrodniczych (kod szkody – V) oraz 2 szkody w środowisku wodno – gruntowym (kod szkody – VI).

Tabela nr 66 Zestawienie szkód w środowisku występujących na terenie województwa mazowieckiego w 2011 r.

Lp.	Kod szkody	Opis	Status	Sprawca	Data Rozpoznania	Miejscowość Szkody
1.	I	szkoda w powierzchni ziemi polegająca na zanieczyszczeniu gleby olejem mineralnym w wyniku wypadku samochodowego na drodze krajowej nr 50 w m. Ładzyń, gm. Stanisławów	w toku	Nova Oil Sp zo.o. Nowy Dwór Mazowiecki Bohaterów Modlina 22/48	04.06.2011	Ładzyń
2.	VI	zagrożenie szkodą w środowisku w wyniku awarii polegającej na przedostaniu się ścieków do rowu melioracyjnego oraz do gruntu o wysokich parametrach chemiczno-fizycznych na terenie oraz w otoczeniu PPH "SOGAR" Z. i W. Wiśnicki SP.J.	zakończone	PPH "SOGAR" Z. i W. Wiśnicki Sp. J. Sokół	28.04.2011	Sokół
3.	Ib	szkoda polegająca na zanieczyszczeniu gleby substancjami ropopochodnymi w wyniku awarii rurociągu relacji Płock-Mościska w m. Helenka gm. Młodzieszyn	zakończone	PERN "Przyjaźń" S.A. Płock Wyszogrodzka	07.05.2011	Helenka
4.	Ib	zagrożenie szkodą w środowisku polegające na zanieczyszczeniu gruntu substancjami ropopochodnymi powstałe w wyniku likwidacji instalacji technologicznej na terenie Stacji Paliw nr 1545 w Celejowie	zakończone	Stacja Paliw nr 1545 w Celejowie - PKN ORLEN S.A.	29.09.2011	Celejowo
5.	VI	szkoda polegająca na zanieczyszczeniu gruntu oraz sieci kanalizacji deszczowej na terenie inwestycji polegającej na budowie osiedla mieszkaniowego REGATY 4 przy ul. Żeglugi Wiślanej w Warszawie	zakończone	Firma KALTER Sp.zo.o. Białystok Watykańska 13	27.01.2011	Warszawa
6.	V	szkoda w siedliskach chronionych gatunku jerzyka i wróbla, kawki i gołębia miejskiego w wyniku prac termoizolacyjnych na budynkach mieszkalnych przy ul. Północnej 14 i 18 w m. Mszczonów	zakończone	Spółdzielnia Mieszkaniowa Mszczonów Dworcowa 1	29.06.2011	Mszczonów
7.	I	szkoda polegająca na zanieczyszczeniu gruntu fenolem na terenie warsztatu blacharsko-lakierniczego "Skorpion" przy ul. Wierzbowej 4c, Baszkówka w m. Głusków	zakończone	"Skorpion" Szondermajer Dariusz, Skorupka Marek s.c Głusków Wierzbowa 4c	29.03.2011	Głusków
8.	Ib	zagrożenie szkodą w środowisku polegające na zanieczyszczeniu gruntu substancjami ropopochodnymi na terenie Stacji Paliw nr.707 przy ul. Mszczonowskiej w Grójcu. Zagrożenie zostało stwierdzone podczas wydołowania dwóch starych zbiorników paliw i likwidacji starej instalacji technologicznej	zakończone	Stacja Paliw nr 707 w Grójcu- PKN ORLEN S.A	25.07.2011	Grójec
9.	Ib	zagrożenie polegające na miejscowym zanieczyszczeniu gruntu produktami ropopochodnymi w wyniku wydołowania starego zbiornika paliw i likwidacji starej instalacji technologicznej na terenie Stacji Paliw nr 995 - PKN ORLEN S.A. przy ul. Warszawskiej 57 w Kałuszynie	zakończone	Stacja Paliw nr 995 w Kałuszynie-PKN ORLEN SA Kałuszyn Warszawska 57	05.07.2011	Kałuszyn
10.	Ib	szkoda polegająca na zanieczyszczeniu gruntu substancjami ropopochodnymi na terenie Stacji Paliw nr 4377 W Ciechanowie w wyniku demontażu starej instalacji technologicznej	zakończone	Stacja Paliw nr 4377 w Ciechanowie - PKN ORLEN S.A. Ciechanów Płocka 35	04.11.2011	Ciechanów
11.	II	zagrożenie szkodą w środowisku wodnym polegające na zanieczyszczeniu rzeki Małej w okolicach zakładu Agrana Juice Poland w Białobrzegach	zakończone	Agrana Juice Poland Sp. z o.o. Białobrzegi Krakowska 100	04.10.2011	Białobrzegi
12.	Ib	szkoda polegająca na zanieczyszczeniu środowiska	w toku	Ośrodek Badawczo-	31.07.2011	Płock

Lp.	Kod szkody	Opis	Status	Sprawca	Data Rozpoznania	Miejscowość Szkody
		gruntowo-wodnego substancjami ropopochodnymi na terenie działek o nr ew.17/8, 17/18, 17/20, 17/21 oraz 17/25 obręb Płock, w wyniku działalności Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Przemysłu Rafineryjnego S.A.		Rozwojowy Przemysłu Rafineryjnego S.A. Płock Chemików 5		
13.	lb	szkoda polegająca na zanieczyszczeniu gleby w wyniku (awarii) wycieku oleju mineralnego z rurociągu ON-1 na terenie zakładu produkcyjnego PKN ORLEN S.A.	zakończone	PKN ORLEN S.A. Płock Chemików 5	01.04.2011	Płock
14.	I	szkoda polegająca na zanieczyszczeniu gruntu olejem mineralnym na terenie zakładu Spółki "Plastico" Sp. z o.o. przy ul. Wielkopolskiej 3F w Radomiu	zakończone	Zakład Spółki "Plastico" Sp. z o.o. Radom Wielkopolska 3F	22.09.2011	Radom
15.	I	szkoda w powierzchni ziemi polegająca na zanieczyszczeniu gruntu olejem mineralnym oraz benzyną na terenie działki w m. Zdziechów 31, gm. Zakrzew oraz na terenie działki bezpośrednio przyległej do ww. posesji	w toku	"ARTEX" Sadownik Artur Zakrzew Zdziechów 31	31.10.2011	Zdziechów
16.	I	zanieczyszczenie powierzchni ziemi metalami ciężkimi i substancjami ropopochodnymi na terenie działki nr ew.23/1 z obrębu 7-03-01 przy ulicy Powązkowej 7/13 w Warszawie	zakończone	Dom development Warszawa PI.Piłsudskiego 3	01.03.2011	Warszawa
17.	I	zanieczyszczenie powierzchni ziemi olejem mineralnym w miejscowości Stefanowo przy ul. Malinowej 36a	zakończone	Jacek Kolacz "JAC-POL" Stefanowo Wólka Kosowska Malinowa 36A	17.06.2011	Stefanowo
18.	lb	szkoda w powierzchni ziemi polegająca na zanieczyszczeniu gruntu substancjami ropopochodnymi na terenie działki o nr ew.82 w miejscowości Bibiampol, gm. Młodzieszyn	zakończone	PERN "Przyjaźń" S.A. Płock Wyszogrodzka	24.10.2011	Bibiampol

Źródło: Rejestr GIOS

Tabela nr 67 Zestawienie szkód w środowisku występujących na terenie województwa mazowieckiego w 2012 r.

Lp.	Kod szkody	Opis	Status	Sprawca	Data rozpoznania	Miejscowość szkody
1.	lb	szkoda polegająca na zanieczyszczeniu gruntu substancjami ropopochodnymi na terenie Stacji Paliw nr 356 w Żurominie przy ul. Lidzbarskiej 62	zakończone	ORLEN EKO Sp.zo.o. - Regionalny Zespół Prewencji w Olsztynie Olsztyn	07.08.2012	Żuromin
2.	I	szkoda polegająca na zanieczyszczeniu powierzchni ziemi w wyniku wypadku drogowego na drodze nr 731 w m. Branków, gm. Warka	zakończona	Renata Tarnacka Usługi Transportowe Parzęczew Watrzyszczaki 20a	12.01.2012	Branków
3.	lb	szkoda polegająca na zanieczyszczeniu gruntu substancjami ropopochodnymi na terenie Stacji Paliw nr 4203 w Płocku	Zakończone	Stacja Paliw nr 4203 w Płocku - PKN ORLE Płock	12.11.2012	Płock
4.	lb	szkoda w powierzchni ziemi polegająca na zanieczyszczeniu gruntu produktami naftowymi w obrębie Stacji Paliw nr 571 w Łaskarzewie przy ul. Kościuszki	zakończone	Stacja Paliw nr 571 w Łaskarzewie - PKN ORLEN S.A. Łaskarzew Kościuszki	28.09.2012	Łaskarzew
5.	I	zagrożenie szkodą w środowisku polegające na skażeniu	zakończone	P.H.U. KAZ-BUD Sławomir	01.08.2012	Kąty Węgierskie

Lp.	Kod szkody	Opis	Status	Sprawca	Data rozpoznania	Miejscowość szkody
		substancjami ropopochodnymi gleby lub ziemi (działki o nr ew.200 oraz 201 zlokalizowane przy ul. Bagiennej w Katach Węgierskich) znajdującej się pod zdeponowanym materiałem stanowiącym odpad		Kazimierzczuk Warszawa Ostródzka 115		
6.	lb	szkoda w powierzchni ziemi polegająca na zanieczyszczeniu gruntu substancjami ropopochodnymi na terenie Stacji Paliw nr 1413 przy ul. Maratońskiej w Radomiu	zakończone	Stacja Paliw nr 1413 w Radomiu - PKN ORLEN S.A. Radom Maratońska	03.09.2012	Radom
7.	I	szkoda polegająca na zanieczyszczeniu ziemi olejem mineralnym w związku z nielegalnym demontażem pojazdów przez Pana B. Kowalczyka na terenie posesji w m. Zarzетка 6a, gm. Sadowne, pow. węgrowski	zakończone	Bogdan Kowalczyk Sadowne Zarzетка 6a	14.06.2012	Zarzетка
8.	I	szkoda w powierzchni ziemi polegająca na zanieczyszczeniu terenu posesji przy ul. Głównej 56 w m. Rusice, gm. Nadarzyn (działka nr ew.274) fenolem w wyniku działalności firmy FLESCH Handel Hurtowy Usługi Transportowe	zakończone	"FLESCH" Handel Hurtowy Usługi Transportowe Rusiec Główna 56	14.06.2012	Rusiec
9.	lb	szkoda w powierzchni ziemi polegająca na zanieczyszczeniu gruntu substancjami ropopochodnymi (benzyna suma, olej mineralny, suma WA, benzen, toluen, etylobenzen, ksyleny, styren) na terenie zlikwidowanej Stacji Paliw PKN ORLEN S.A. nr 340 przy skrzyżowaniu ulic 3 Maja i Piłsudskiego (działka nr ew.959/1) w Przasnyszu	w toku	ORLEN EKO Sp. z o.o. - Regionalny Zespół Prewencji w Olsztynie Olsztyn	30.07.2012	Przasnysz
10.	I	szkoda w powierzchni ziemi polegająca na zanieczyszczeniu ziemi olejem mineralnym na terenie prywatnej posesji w m. Wilczowola 28	zakończone	M&M Transport Rypin 1 Maja 3 lok 17	11.08.2012	Wilczowola 28
11.	lb	szkoda polegająca na zanieczyszczeniu gruntu substancjami ropopochodnymi na terenie Stacji Paliw nr 1000 w Jankach przy Al. Krakowskiej róg Fałęckiej	zakończone	Stacja Paliw nr 1000 w Jankach - PKN ORLEN S.A. Janki Al. Krakowska róg Fałęckiej	07.09.2012	Janki
12.	lb	szkoda polegająca na zanieczyszczeniu gruntu produktami ropopochodnymi na terenie Stacji Paliw nr 1335 w Węgrowie przy ul. Kościuszki 140	zakończone	Stacja Paliw nr 1335 w Węgrowie - PKN ORLEN S.A Węgrowo Kościuszki 140	11.01.2012	Węgrów
13.	V	szkoda w siedliskach chronionych gatunków ptaków szpaka i wróbla na budynku mieszkalnym przy ul. Puszczuka 9 w Warszawie	zakończone	Scientific S.A. Warszawa Puszczuka 9	05.03.2012	Warszawa
14.	lb	szkoda polegająca na zanieczyszczeniu gruntu sumą benzyn, olejem mineralnym, sumą węglowodorów aromatycznych oraz ksylenem na terenie stacji Paliw nr 799 w Drobinie	zakończone	Drobin Rynek 1	19.03.2012	Drobin
15.	lb	szkoda w powierzchni ziemi polegająca na zanieczyszczeniu gruntu substancjami ropopochodnymi na terenie stacji Paliw nr 17 w Warszawie przy ul. Wolskiej 81	zakończone	Stacja Paliw nr 17 w Warszawie - PKN OLEN S.A. Warszawa Wolska 81	30.03.2012	Warszawa
16.	V	szkoda w siedliskach chronionych gatunków jerzyka i wróbla	zakończone	Biuro Dann-Daniel	29.02.2012	Warszawa

Lp.	Kod szkody	Opis	Status	Sprawca	Data rozpoznania	Miejscowość szkody
		w budynku mieszkalnym przy ul. Darwina 8 w Warszawie		Stolarczyk Warszawa Ząbkowska 40		
17.	I	szkoda polegająca na zanieczyszczeniu powierzchni ziemi w związku z nielegalną działalnością polegającą na demontażu pojazdów przez Pana Tomasza Mocydlarz na terenie przy ul. Gen. Orlicz-Dreszera 57 w m. Kozerki	zakończone	Tomasz Mocydlarz Kozerki Gen.Orlicz-Dreszera 57	23.04.2012	Kozerki
18.	Ib	szkoda w powierzchni ziemi polegająca na zanieczyszczeniu gruntu substancjami ropopochodnymi na terenie Stacji Paliw nr 1165 przy ul. Słowackiego 132 Radom	zakończone	Stacja Paliw nr 1165 w Radomiu - PKN ORLEN S.A. Radom Słowackiego 132	17.12.2012	Radom
19.	Ib	szkoda polegająca na zanieczyszczeniu gruntu substancjami ropopochodnymi w wyniku wycieku paliwa z nieczynnego zbiornika na terenie Stacji Paliw nr 4238 w Wymysłowie k/Mszczonowa (działka nr ew. 9/2, 13/2, 14/2, 15)	w toku	Stacja Paliw nr 4238 w Wymysłowie k/Mszczonowa-PKN ORLEN S.A. Wymysłów	01.10.2012	Wymysłów k/Mszczonowa
20.	I	szkoda polegająca na zanieczyszczeniu gruntu barem oraz olejem mineralnym na terenie przy ul. 1 Sierpnia 10 w Warszawie	zakończone	CARSERVICE S.A. Warszawa 1 Sierpnia 10	13.04.2012	Warszawa
21.	I	szkoda w powierzchni ziemi polegająca na skażeniu olejem mineralnym terenu działki o nr ew. 166/4 w m. Góraszka 48, gm. Wiązowna	w toku	"MONOLA" Sławomir Wasilewski Sulejówek Mińska 26A	14.06.2012	Góraszka 48

Źródło: Rejestr GIOŚ.

Kierunek działań – Egzekwowanie odpowiedzialności za szkody w środowisku

Działanie VI.3.3.

Sprawowanie kontroli nad wywiązywaniem się sprawców szkód z obowiązków w zakresie naprawy lub zapobiegania takim szkodom

Organem w sprawach odpowiedzialności za zapobieganie szkodom i naprawę szkód w środowisku jest RDOŚ. Z informacji RDOŚ wynika że w latach 2011 – 2012 zostały zakończone 42 sprawy dotyczące szkód w środowisku, a 30 spraw zostało umorzonych. Zostało usunięte ponad 14 tys. Mg zanieczyszczonej gleby.

4. Wskaźniki środowiskowe dla województwa mazowieckiego

W celu usprawnienia nadzoru nad realizacją POŚ WM przyjęto wskaźniki środowiskowe dokumentujące wpływ wykonanych działań zapisanych w POŚ WM na stan środowiska. Zgodnie z POŚ WM jako stan wyjściowy przyjęto 2009 r. Natomiast dla porównania ujęto również 2010 r.

Wartości wskaźników środowiskowych zostały określone przy wykorzystaniu danych GUS, GIOŚ, URE oraz stron internetowych (www.zielonakcja.pl, www.ekoedu.uw.edu.pl oraz www.wrotamazowska.pl).

Tabela nr 68 Wskaźniki środowiskowe dla województwa mazowieckiego.

Lp.	Nazwa wskaźnika	ROK			
		2009 stan wyjściowy	2010	2011	2012
1.	Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych	5 052 Mg/rok	5 225 Mg/rok	4 893 Mg/rok	4 616 Mg/rok
2.	Emisja zanieczyszczeń gazowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych ogółem, w tym: - dwutlenek siarki - tlenki azotu - tlenek węgla - dwutlenek węgla	27 935,1 tys. ton 90,8 tys. ton 46,2 tys. ton 13,5 tys. ton 27 781,3 tys. ton	29 506,8 tys. ton 97,2 tys. ton 50,5 tys. ton 17,4 tys. ton 29 331,5 tys. ton	28 580,9 tys. ton 84,9 tys. ton 47,3 tys. ton 20,8 tys. ton 28 419,3 tys. ton	27 841,9 tys. ton 81,1 tys. ton 42,7 tys. ton 19,7 tys. ton 27 688,9 tys. ton
3.	Zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji: - pyłowe - gazowe	1 333,8 tys. ton 100,3 tys. ton	1463,3 tys. ton 113,5 tys. ton	1 512,4 tys. ton 113,5 tys. ton	1 514,1 tys. ton 114,2 tys. ton
4.	Wielkość zasobów wód podziemnych	58 712 m ³ /km ²	59 330 m ³ /km ²	59 944 m ³ /km ²	60 581 m ³ /km ²
5.	Udział wód podziemnych w wodach przeznaczonych do konsumpcji	50,9 %	51,42 %	52,9 %	54,6 %
6.	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej	527,8 m ³ / 1 miesz./rok	529,38 m ³ / 1 miesz./rok	522,0 m ³ / 1 miesz./rok	540,4 m ³ / 1 miesz./rok
7.	Ilość ścieków przemysłowych i komunalnych odprowadzanych do wód lub ziemi	43,9 m ³ /1 miesz./rok	52,13 m ³ /1 miesz./rok	47,48 m ³ /1 miesz./rok	45,5 m ³ /1 miesz./rok
8.	Liczba mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków	51,3 % ogólnej liczby ludności	53,4 % ogólnej liczby ludności	53,5 % ogólnej liczby ludności	65,1 % ogólnej liczby ludności
9.	Wskaźnik proporcji pomiędzy długością sieci kanalizacyjnej i wodociągowej	0,25 km/km	0,27 km/km	0,28 km/km	0,29 km/km
10.	Wskaźnik skanalizowania	1,86 km sieci/1000 miesz.	2,01 km sieci/1000 miesz.	2,17 km sieci/1000 miesz.	2,32 km sieci/1000 miesz.
11.	Masa zebranych odpadów komunalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie mazowieckim	299 kg	301	275 kg	260 kg
12.	Odsetek mieszkańców objętych zorganizowanym systemem zbierania/odbierania odpadów komunalnych	76 %	75 %	74 %	74 %
13.	Ilość odzyskiwanych surowców wtórnych w całkowitym strumieniu odpadów komunalnych	8%	9 %	11 %	12 %
14.	Powierzchnia użytków rolnych wymagających wapnowania	75 %	75 %	75 %	75 %
15.	Liczba ekologicznych gospodarstw rolnych	1 096 szt.	1 935 szt.	2 140 szt.	2 373 szt.
16.	Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji ogółem,	4094 ha	4 007 ha	4 101 ha	4 073ha

Lp.	Nazwa wskaźnika	ROK			
		2009 stan wyjściowy	2010	2011	2012
	w tym: - zdewastowane - zdegradowane	4055 ha 39 ha	3 755 ha 252 ha	3 823 ha 278 ha	3 491 ha 582 ha
17.	Zainstalowana moc elektryczna z odnawialnych źródeł energii ogółem, w tym: - elektrownie wiatrowe - elektrownie wodne - elektrownie biomasowe - elektrownie biogazowe - elektrownie słoneczne	145,509 MW 10,570 MW 22,079 MW 102,580 MW 10,269 MW 0,011 MW	1 46,056 MW 10,570 MW 22,150 MW 102,580 MW 10,745 MW 0,011 MW	146,516 MW 10,570 MW 22,325 MW 102,580 MW 11,030 MW 0,011 MW	244,872 MW 106,250 MW 22,062 MW 102,580 MW 13,969 MW 0,011 MW
18.	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych ogółem, w tym: - parki narodowe - rezerваты przyrody - parki krajobrazowe* - obszary chronionego krajobrazu* - użytki ekologiczne - stanowiska dokumentacyjne - zespoły przyrodniczo – krajobrazowe - pomniki przyrody - Natura 2000	1 054 889,4 ha 38 476,1 ha 18 221,9 ha 168 150,1 ha 822 393,5 ha 1 825,6 ha 521,1 ha 5 301,1 ha 4 235 szt. 619 983,38 ha	1 055 242,8 ha 38 476,1 ha 18 202,9 ha 168 395,8 ha 822 505,8 ha 1 824,0 ha 521,9 ha 5 316,3 ha 4 275 szt. 620 596 ha	1 055 438,5 ha 38 476,1 ha 17 990,4 ha 168 747,7 ha 822 559,4 ha 1 827,6 ha 521,9 ha 5 315,4 ha 4 398 szt. 619 796,9 ha	1 055 514,5 ha 38 476,1 ha 18 057,0 ha 168 747,7 ha 822 569,9 ha 1 827,6 ha 521,9 ha 5 314,3 ha 4 272 szt. 621 547,6 ha
19.	Lesistość województwa	22,6 %	22,7 %	22,8 %	22,9 %
20.	Liczba zdarzeń mających znamiona poważnej awarii	18	15	18	20
21.	Wały przeciwpowodziowe wymagające odbudowy lub modernizacji	260 km	307 km	299 km	290 km
22.	Ilość ośrodków edukacji ekologicznej	19 szt.	19 szt.	19 szt.	19 szt.

* powierzchnia całkowita parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu w monitorowanych latach nie uległy zmianie (parki krajobrazowe 173 297 ha, obszary chronionego krajobrazu 835 111,3 ha). Różnice w powierzchniach w poszczególnych latach, wynikają ze zmian w powierzchniach innych form ochrony przyrody, które dla celów statystycznych, aby nie dublować powierzchni, są odejmowane od powierzchni parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

5. Nakłady finansowe na realizację POŚ WM

Tabela nr 69 Nakłady finansowe na realizację POŚWM w 2011 r.

Obszary priorytetowe	Cele średniookresowe	Budżet państwa	Budżet województwa	Budżet samorządów	Budżet m.st. Warszawy	Fundusze ekologiczne	Środki unijne	Środki przedsiębiorstw	Lasy Państwowe	inne	R A Z E M
I. Poprawa jakości środowiska	I.1. Poprawa jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do 2020 r.	106,10	30,68	61,26	169,35	70,79	204,85	160,65	1,79	1,90	807,37
	I.2. Poprawa jakości wód	2,59	12,33	216,92	0	93,98	486,07	524,43	0	0	1 336,32
	I.3. Racjonalna gospodarka odpadami	0,08	0	41,79	1,95	14,36	7,92	50,42	0	0,88	117,40
	I.4. Ochrona powierzchni ziemi	0,09	0,02	0,06	0	63,59	0,40	0,12	0,01	0	64,29
	I.5. Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym	12,4	0,06	11,4	307,3	0,1	175,9	2,0	0	0	509,16
II. Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych	II.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi	0	0	1,6	1,55	2,55	0	0	0	0	5,7
	II.2. Zrównoważone wykorzystanie energii	0,28	0,12	1,77	0,45	6,79	2,44	29,33	0	0	41,18
	II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
III. Ochrona przyrody	III.1. Ochrona walorów przyrodniczych	5,81	0,44	20,05	33,17	7,69	27,83	0,01	0,02	0,01	95,03
	III.2. Zwiększenie lesistości	0,42	0	0,75	0	0,48	6,96	0	3,29	0,012	11,912
	III.3. Ochrona lasów, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej	0,06	0,008	0,08	2,24	0,93	0	0	17,07	0	20,388
IV. Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego	IV.1. Transport substancji niebezpiecznych	0	0	0	0	0	0	0,007	0	0	0,007
	IV.2. Przeciwdziałanie poważnym awariom	0	0	0	1,0	1,5	0	1,5	0	0	4,0
	IV.3. Ochrona przed powodzią i suszą	45,1	0	2,18	1,49	2,62	25,99	0,65	0	0	78,03
	IV.4. Ochrona przed osuwiskami	2,6	0	4,2	0,5	0	1,0	0	0	0	8,3
	IV.5. Ochrona przeciwpożarowa	3,05	5,00	11,61	1,10	15,25	20,70	0,15	21,10	0,14	78,10

Obszary priorytetowe	Cele średniookresowe	Budżet państwa	Budżet województwa	Budżet samorządów	Budżet m.st. Warszawy	Fundusze ekologiczne	Środki unijne	Środki przedsiębiorstw	Lasy Państwowe	inne	R A Z E M
V. Edukacja ekologiczna społeczeństwa	V.1. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Mazowsza	0,164	0,111	1,584	0,755	4,740	0,336	0,752	0,436	0,982	9,86
	V.2. Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska	0,225	0,000	0,004	0,715	0,203	0,000	0,132	0,055	0,009	1,343
VI. Zagadnienia systemowe	VI.1. Upowszechnienie znaczenia zarządzania środowiskowego	0	0,015	0	0	0	0	0,321	0	0	0,336
	VI.2. Zwiększenie roli placówek naukowo-badawczych Mazowsza we wdrażaniu ekoinnowacji	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	VI.3. Zapobieganie i naprawa szkód w środowisku	0,025	0	0	0	0	0	1,8	0	0	1,825
Ogółem		178,994	48,784	375,258	521,57	285,573	960,396	772,27	43,771	3,933	3190,551

Wykres 1. Struktura źródeł finansowania Programu w 2011 r.

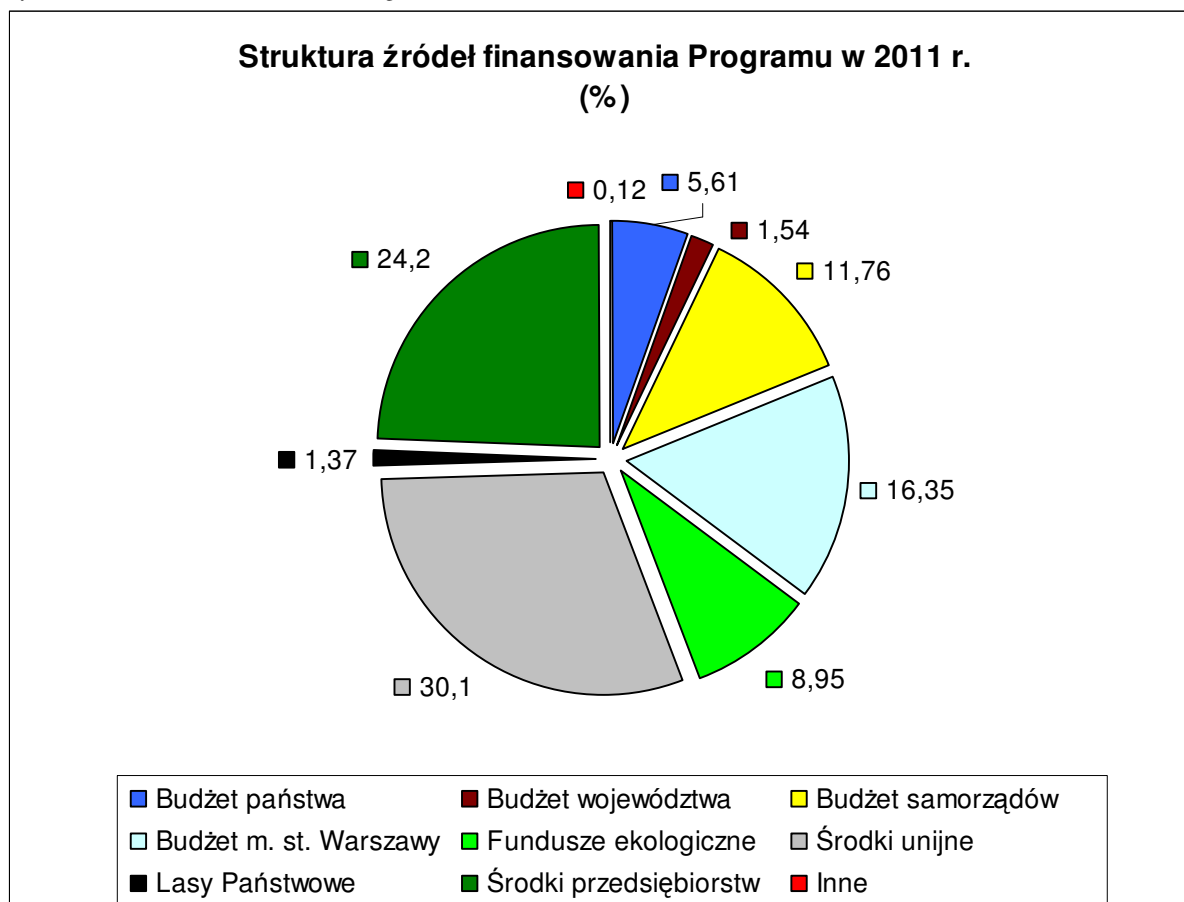

Tabela nr 70 Nakłady finansowe na realizację POŚWM w 2012 r.

Obszary priorytetowe	Cele średniookresowe	Budżet państwa	Budżet województwa	Budżet samorządów	Budżet m.st. Warszawy	Fundusze ekologiczne	Środki unijne	Środki przedsiębiorstw	Lasy Państwowe	inne	R A Z E M
I. Poprawa jakości środowiska	I.1. Poprawa jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do 2020 r.	96,99	22,30	55,52	193,18	78,21	232,61	295,77	2,55	2,21	979,34
	I.2. Poprawa jakości wód	0,65	0,37	382,52	0,72	86,73	313,43	112,16	0	0,45	897,03
	I.3. Racjonalna gospodarka odpadami	0,12	0,08	17,78	1,98	27,76	1,88	130,05	0	0,83	180,48
	I.4. Ochrona powierzchni ziemi	0,09	0,02	0,43	0	68,85	0,12	0,06	0,01	0	69,58
	I.5. Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym	36,8	1,0	9,5	184,5	0,05	128,5	1,2	0	0	361,55
II. Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych	II.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi	0,07	0	2,26	0	0,18	0,6	0,22	0	0	3,33
	II.2. Zrównoważone wykorzystanie energii	6,22	1,47	18,12	0,95	5,66	11,93	15,73	0	0	60,08
	II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
III. Ochrona przyrody	III.1. Ochrona walorów przyrodniczych	4,67	0,11	24,08	26,32	8,33	31,14	0	0,08	0,22	94,95
	III.2. Zwiększenie lesistości	0,23	0	1,35	0	0,37	5,28	0	1,46	0,005	8,695
	III.3. Ochrona lasów, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej	0,08	0,007	0,09	1,9	0,6	0	0	19,55	0	22,227
IV. Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego	IV.1. Transport substancji niebezpiecznych	0	0	0	0	0	0	0,007	0	0	0,007
	IV.2. Przeciwdziałanie poważnym awariom	0,9	0	0	7,1	1,2	0	1,8	0	0	11
	IV.3. Ochrona przed powodzią i suszą	38,53	0,002	11,2	5,52	10,04	12,35	0,02	0	0	77,66
	IV.4. Ochrona przed osuwiskami	0,6	0	0,5	0,2	0	0	0	0	0	1,3
	IV.5. Ochrona przeciwpożarowa	2,66	4,60	10,39	0	18,50	7,27	2,10	37,40	0,15	83,07

Obszary priorytetowe	Cele średniookresowe	Budżet państwa	Budżet województwa	Budżet samorządów	Budżet m.st. Warszawy	Fundusze ekologiczne	Środki unijne	Środki przedsiębiorstw	Lasy Państwowe	inne	R A Z E M
V. Edukacja ekologiczna społeczeństwa	V.1. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Mazowsza	0,296	0,091	1,551	1,428	4,788	0,409	0,692	1,371	1,014	11,64
	V.2. Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska	0,176	0,065	0,028	0,290	0,000	0,000	0,102	0,088	0,000	0,749
VI. Zagadnienia systemowe	VI.1. Upowszechnienie znaczenia zarządzania środowiskowego	0	0,017	0	0	0	0,131	0,506	0	0	0,654
	VI.2. Zwiększenie roli placówek naukowo-badawczych Mazowsza we wdrażaniu ekoinnowacji	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	VI.3. Zapobieganie i naprawa szkód w środowisku	0,025	0	0	0	0	0	2,1	0	0	2,125
Ogółem		189,107	30,132	535,319	424,088	311,268	745,65	562,517	62,509	4,879	2865,467

Wykres 2. Struktura źródeł finansowania Programu w 2012 r.

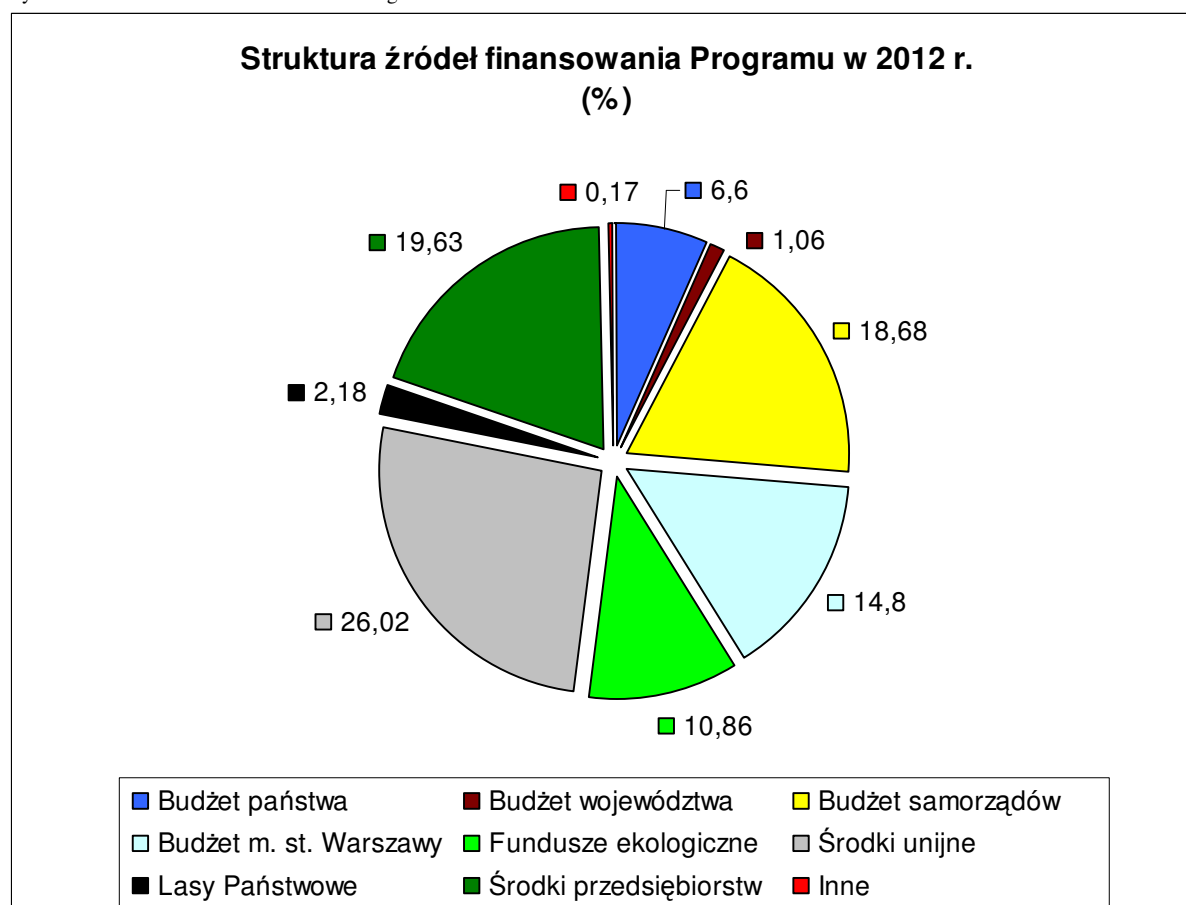
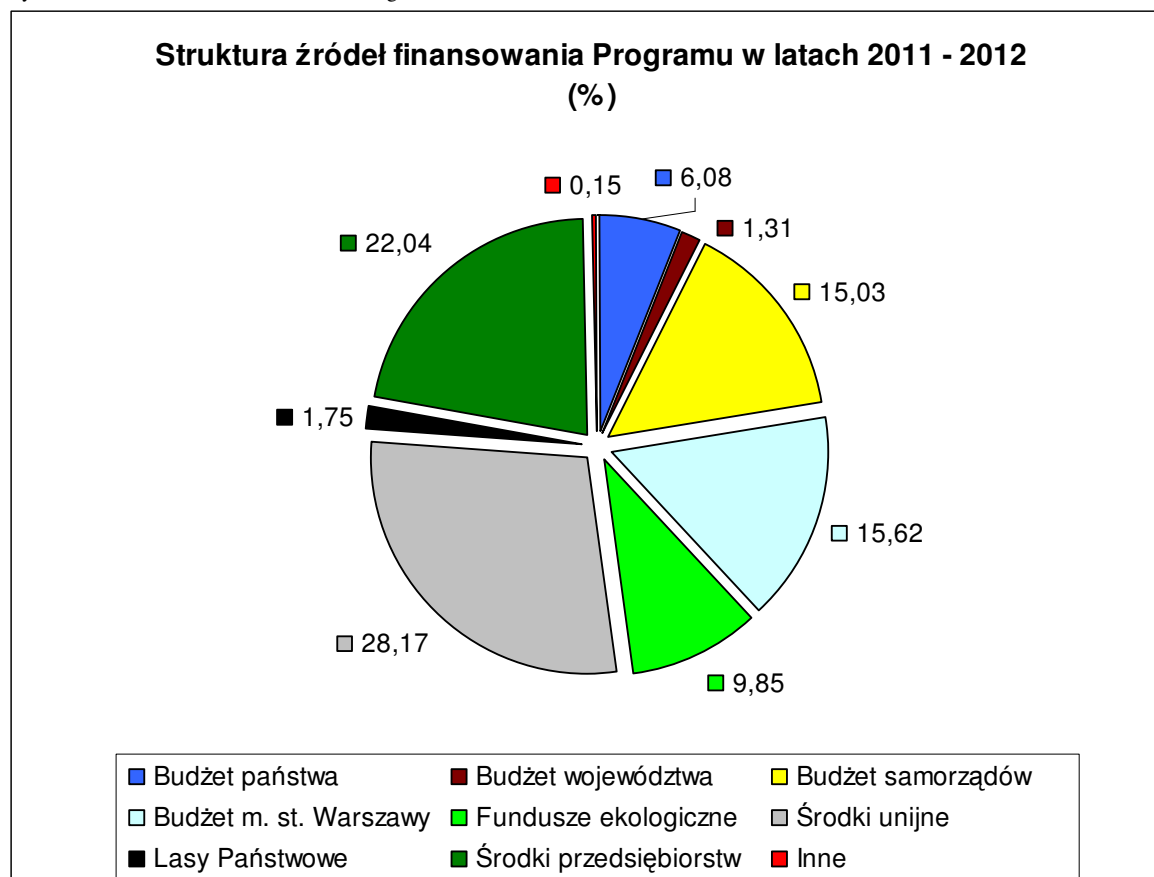

Tabela nr 71 Stan realizacji kosztów planowanych w POŚ WM w latach 2011-2012.

Obszary priorytetowe	Cele średniookresowe	Planowane szacunkowe koszty w mln zł w latach 2011-2014	Poniesione koszty w mln zł w latach 2011-2012	% realizacji kosztów planowanych
I. Poprawa jakości środowiska	I.1. Poprawa jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do 2020 r.	3 654	1 786,71	49
	I.2. Poprawa jakości wód	7 385	2 233,35	30
	I.3. Racjonalna gospodarka odpadami	1 320	297,88	23
	I.4. Ochrona powierzchni ziemi	59	133,87	227
	I.5. Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym	1 092	870,71	79,73
Ogółem obszar I		13 510	5 322,52	39,40
II. Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych	II.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi	324	9,05	2,80
	II.2. Zrównoważone wykorzystanie energii	1 028	101,26	10
	II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi	18	0	0
Ogółem obszar II		1 370	110,31	8,05
III. Ochrona przyrody	III.1. Ochrona walorów przyrodniczych	621	189,98	30
	III.2. Zwiększenie lesistości	7	20,61	294,43
	III.3. Ochrona lasów, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej	11	42,61	387,36
Ogółem obszar III		639	253,20	39,62
IV. Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego	IV.1. Transport substancji niebezpiecznych	-	-	-
	IV.2. Przeciwdziałanie poważnym awariom	43	15	34,88
	IV.3. Ochrona przed powodzią i suszą	182	155,68	85
	IV.4. Ochrona przed osuwiskami	0,20	9,60	4800
	IV.5. Ochrona przeciwpożarowa	53	161,17	304,09

Obszary priorytetowe	Cele średniookresowe	Planowane szacunkowe koszty w mln zł w latach 2011-2014	Poniesione koszty w mln zł w latach 2011-2012	% realizacji kosztów planowanych
Ogółem obszar IV		278,20	341,45	122,73
V. Edukacja ekologiczna społeczeństwa	V.1. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Mazowsza	62	21,50	34,68
	V.2. Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska	0,10	2,10	2100
Ogółem obszar V		62,10	23,60	38
VI. Zagadnienia systemowe	VI.1. Upowszechnienie znaczenia zarządzania środowiskowego	bd.	0,99	-
	VI.2. Zwiększenie roli placówek naukowo-badawczych Mazowsza we wdrażaniu ekoinnowacji	bd.	-	-
	VI.3. Zapobieganie i naprawa szkód w środowisku	bd.	3,95	-
Ogółem obszar VI		bd.	4,94	-
Ogółem wszystkie obszary priorytetowe		15 859,3	6 056,02	-

Wykres 3. Struktura źródeł finansowania Programu w latach 2011-2012

6. Podsumowanie

6.1. Ocena realizacji POŚ WM w latach 2011-2012

Przedstawione w niniejszym *Raporcie* wyniki pozwalają na dokonanie ogólnej oceny, która wskazuje korzystne zmiany w otoczeniu naturalnym, niemniej jednak nie są one na tyle znaczące, aby stwierdzić wyraźną poprawę jakości środowiska w województwie mazowieckim.

Analizie poddano 203 działania wyznaczone w ramach 57 kierunków działań, 21 celów średniookresowych i 5 obszarów priorytetowych *Programu Ochrony Województwa Mazowieckiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r.*

W latach 2011-2012 zakończono realizację trzech działań:

- Likwidacja mogilnika Zajezerze-Nagórniki;
- Sukcesywna likwidacja odpadów zawierających PCB o stężeniu poniżej 50 ppm;
- Przygotowanie wstępnej oceny ryzyka powodziowego.

Nie wdrożono następujących dziewięciu działań:

- Wprowadzenie ograniczeń prędkości na drogach o pyłującej nawierzchni;
- Wprowadzanie zapisów dotyczących lokalizacji zakładów przemysłowych, wprowadzających substancje do powietrza, na terenach oddalonych od zabudowy mieszkaniowej oraz terenów cennych przyrodniczo i kulturowo;
- Realizacja *Programu wyposażenia zakładów przemysłu rolno-spożywczego o wielkości nie mniejszej niż 4000 RLM odprowadzających ścieki bezpośrednio do wód w urządzenia zapewniające wymagane przez polskie prawo standardy ochrony wód*;
- Wprowadzanie technologii produkcji ograniczających ilość zanieczyszczeń wprowadzanych do wód (m.in. zamknięte obiegi wód technologicznych);
- Aktualizacja map glebowo-rolnych, badania zasobności gleb jako podstawy do wyznaczania kolejności wapnowania i określenia właściwego nawożenia;
- Wyznaczenie i budowa przy głównych drogach w pobliżu dużych miast parkingów dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne;
- Aktualizacja wykazu tras drogowych i kolejowych po których przewożone są towary niebezpieczne;
- Wzmocnienie etatowe służb inspekcji ochrony środowiska;
- Opracowanie wojewódzkiego programu edukacji ekologicznej.

Realizacja większości działań (143) została określona w *Raporcie* jako długofalowa, to znaczy, że przedsięwzięcia są działaniami ciągłymi i cyklicznymi (corocznymi); natomiast 48 działań określono jako działania, które są w trakcie realizacji, a ich zakończenie planowane jest w najbliższych latach.

Nakłady poniesione na realizację POŚ WM w latach 2011-2012 wyniosły ponad 6 mld., co stanowi 38 % nakładów określonych na realizację POŚ WM.

Realizacja celów średniookresowych *Programu* przez Samorząd Województwa Mazowieckiego, wojewódzkie jednostki organizacyjne i spółki została przedstawiona poniżej:

Zarząd Województwa Mazowieckiego pełni m.in. funkcję Instytucji Zarządzającej RPO WM 2007-2013, dlatego RPO WM 2007-2013 jest odzwierciedleniem polityki rozwoju prowadzonej przez Samorząd Województwa Mazowieckiego.

W ramach RPO WM 2007-2013 można było uzyskać dofinansowanie na realizację działań mających wpływ na poprawę ochrony środowiska na Mazowszu. Najważniejszym priorytetem z punktu widzenia poprawy jakości środowiska jest *Priorytet IV Środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka*:

- 4.1 Gospodarka wodno-ściekowa;
- 4.2 Ochrona powierzchni ziemi;
- 4.3 Ochrona powietrza, energetyka;
- 4.4 Ochrona przyrody, zagrożenia, systemy monitoringu.

Niemniej jednak istotne są również priorytety: *III Regionalny system transportowy, V Wzmocnienie roli miast w rozwoju regionu oraz VI Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji*.

Ponadto Samorząd Województwa Mazowieckiego wykonuje również zadania Instytucji Wdrażającej, następujących działań objętych PROW 2007-2013:

- Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa (Schemat I - scalanie gruntów, Schemat II - gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi) – OŚ 1;
- Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej – OŚ 3;
- Odnowa i rozwój wsi – OŚ 3;
- Leader – OŚ 4;³⁴

³⁴ www.mazovia.pl

Dzięki pozyskanym środkom w ramach PROW 2007-2013 możliwe było dofinansowanie m.in. przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska takich jak: budowa sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, oczyszczalni ścieków, systemów gospodarowania odpadami oraz projektów obejmujących wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych.

OBSZAR PRIORYTETOWY I – POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA

Cel średniookresowy - Poprawa jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do 2020 r.

- UMWM (Departament Środowiska) przeprowadził procedurę przetargową na wykonanie dokumentacji stanowiących podstawę do określenia programów ochrony powietrza dla: strefy mazowieckiej, strefy miasto Plock, strefy miasto Radom (ze względu na przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5) oraz dla strefy aglomeracja warszawska (ze względu na przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10, pyłu zawieszonego PM 2,5 i dwutlenku azotu). Na opracowanie dokumentacji uzyskano dotację z WFOŚiGW.
- Termomodernizacja budynków muzeów i zespołów opieki zdrowotnej podległych pod Samorząd Województwa Mazowieckiego. Na ten cel wydatkowano kwotę 4 254 tys. zł.
- Kontynuacja systemu *Parkuj i Jedź* poprzez budowę parkingów przy stacjach kolejowych, które zostały dofinansowane w ramach RPO WM. W latach 2011-2012 oddano do użytku:
 - parking Al. Krakowska, Warszawa – 415 miejsc postojowych;
 - parking Wawer SKM, Warszawa – 133 miejsca postojowe;
 - parking Ursus Niedźwiadek, Warszawa – 356 miejsc postojowych;
 - parking przy dworcu kolejowym, Teresin – 57 miejsc postojowych;
 - parking w Radomiu – 198 miejsc postojowych;
 - parking w Mińsku Mazowieckim – 140 miejsc postojowych dla samochodów oraz 40 dla motocykli i rowerów.

Ponadto w 2012 r. podpisano porozumienie dotyczące budowy parkingu w systemie Park&Ride w podwarszawskim Błoniu.

- W 2011 r. w ramach działalności Mazowieckiego Zarządu Dróg Wojewódzkich (MZDW) zostały wyremontowane, zmodernizowane i wybudowane drogi wraz z mostami za kwotę 228 647 tys. zł, w tym 115 452 tys. zł stanowiły środki SWM (pozostałe koszty - dotacja UE). W 2012 r. na ww. przedsięwzięcia wydatkowano kwotę 150 323 tys. zł, w tym 55 022 tys. zł stanowiły środki SWM, 67 680 tys. zł - dotacja UE oraz 25 205 tys. zł - budżet państwa. Pozostałe 2 416 tys. zł pochodziły z innych źródeł finansowania.
- W ramach swojej działalności Koleje Mazowieckie-KM Sp. z o.o. zrealizowały projekty:
 - zakup taboru kolejowego do obsługi portów lotniczych i przewozów aglomeracyjnych w korytarzu linii E065 oraz aglomeracji warszawskiej. Całkowity koszt przedsięwzięcia to 395 115 tys. zł, z czego dofinansowanie z POLiŚ - 164 693 tys. zł;
 - zakup 11 nowych, dwukabinowych lokomotyw elektrycznych przeznaczonych do prowadzenia składów pociągów pasażerskich zmiennokierunkowych, złożonych z wagonów typu push-pull. W 2011 r. na ten cel wydatkowano kwotę w wysokości 124 142 tys. zł, z czego dofinansowanie w ramach RPO WM wyniosło 38 457 tys. zł., środki budżetu państwa – 6 786 tys. zł.
 - modernizacja elektrycznych zespołów trakcyjnych. W 2011 r. wydatkowano kwotę w wysokości 53 238 tys. zł, z czego dofinansowanie w ramach RPO WM wyniosło 26 681 tys. zł.
- Zakup kolejowego taboru pasażerskiego do obsługi połączeń regionalnych na linii Warszawskiej Kolei Dojazdowej Sp. z o.o. w Warszawskim Obszarze Metropolitalnym. Całkowity koszt przedsięwzięcia to 284 127 tys. zł., z czego dofinansowanie z RPO WM to 88 480 tys. zł., EBI – 85 820 tys. zł., środki budżetu państwa – 28 114 tys. zł.
- W 2012 r. rozpoczęto realizację projektu WKD Sp. z o.o., który jest współfinansowany w ramach *Polsko-Szwajcarskiego Programu Współpracy* i polega na budowie linii WKD nowoczesnego Systemu Informacji Przestrzennej i Monitoringu oraz zakupie kolejnych sześciu, spełniających najwyższe parametry techniczne, elektrycznych zespołów trakcyjnych. Całkowity koszt przedsięwzięcia to 124,7 mln zł., z czego 57,8 mln zł. to środki *programu*.
- WORD w ramach podnoszenia świadomości ekologicznej oraz zmniejszenia presji wywieranej przez kierowców na środowisko naturalne, poprzez redukcję emitowanych zanieczyszczeń i zmniejszenia zużycia paliw, organizuje szkolenia m.in. dla kierowców zawodowych oraz kierowców flot samochodowych. W raportowanych latach przeszkolono ponad 300 osób. Koszt przedsięwzięcia - 223 tys. zł.

Cel średniookresowy – Poprawa jakości wód

- Marszałek województwa corocznie, do 31 marca, na podstawie danych od gmin, przekazuje Prezesowi Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej (KZGW) sprawozdanie z realizacji inwestycji w ramach KPOŚK:
 - sprawozdanie z realizacji KPOŚK za 2011 r. przekazano do KZGW w dniu 30 marca 2012 r. Uchwałami Sejmiku Województwa Mazowieckiego zmieniono 3 aglomeracje, zlikwidowano 5 aglomeracji;

- sprawozdanie z realizacji KPOŚK za 2012 r. przekazano do KZGW w dniu 29 marca 2013 r. Uchwałami Sejmiku Województwa Mazowieckiego zmieniono 45 aglomeracji, zlikwidowano 23 aglomeracje i wyznaczono 1 nową aglomerację.
- W ramach RPO WM, Priorytet IV, Działanie 4.1. *Gospodarka wodno-ściekowa* realizowanych było 29 projektów (wspierane były przedsięwzięcia zmierzające do optymalizacji gospodarki wodno-ściekowej, zredukowania zanieczyszczeń odprowadzanych do wód oraz zapewnienia odpowiedniej jakości i ilości wody pitnej) na które w latach 2011-2012 wypłacono ponad 170 mln zł.
- W ramach Osi 3 PROW 2007-2013 *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej* (gospodarka wodno-ściekowa) w latach 2011-2012 dofinansowanych zostało 201 projektów, z czego dofinansowanie z EFRROW wyniosło 236,5 mln zł.
- W latach 2011-2012 pod kierunkiem WZMiUW kontynuowane były prace w zakresie renaturyzacji jezior. Samorząd Województwa Mazowieckiego uczestniczył m. in. w renaturyzacji jeziora Zdwojskiego w gm. Łąck. (powiat plocki). Na realizację przedsięwzięcia pn.: *Renaturyzacja jezior w gm. Łąck, pow. plocki* z budżetu Województwa Mazowieckiego w latach 2011-2012 wydatkowano kwotę 792 900,29 zł.
- MODR kontynuował udział w realizacji dwóch programów działań ograniczających odpływ azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych na terenie województwa mazowieckiego tj. gminy Korytnica i dla zlewni rzeki Sony, obszarów wyodrębnionych w naszym województwie przez RZGW w oparciu o wyniki badań i analiz wody, w związku z realizacją w Polsce unijnej Dyrektywy Azotanowej (program na lata 2008-2012). W ramach realizacji programów działań dla OSN na terenie województwa mazowieckiego w latach 2011-2012 MODR uzyskał następujące rezultaty:
 - przeprowadzono 30 szkoleń, podczas których przeszkolono 495 rolników;
 - sporządzono 27 bilansów nawozowych w gospodarstwach objętych *Programami*, które stanowią podstawę prawidłowego gospodarowania nawozami naturalnymi w gospodarstwie rolnym;
 - udzielono 1 601 porad indywidualnych z omawianego zakresu;
 - świadczono pomoc w wypełnianiu 48 kart dokumentacyjnych.

Cel średniokresowy – Racjonalna gospodarka odpadami

- Sejmik Województwa Mazowieckiego w dniu 22 października 2012 r. przyjął Uchwałę Nr 211/12 w sprawie uchwalenia *Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2023 z załącznikami (WPGO) oraz Uchwałę Nr 212/12 w sprawie wykonania WPGO*. Wraz z WPGO przyjęto aktualizację *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Mazowieckiego*.
- Marszałek Województwa Mazowieckiego wydał 1 302 decyzje z zakresu gospodarki odpadami.
- Likwidacja mogilnika zlokalizowanego w m. Zajezierze, gm. Sieciechów. Zadanie zostało sfinansowanie w całości ze środków WFOŚiGW w Warszawie. Koszt to 2 590 122,03 zł.
- Prowadzenie przez Marszałka Województwa Mazowieckiego rejestru wyrobów zawierających azbest. Baza stanowi narzędzie do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest. Na koniec grudnia 2012 r. z bazy korzystało 233 jednostki samorządowe, co stanowiło 74 % gmin z terenu województwa.
- Realizacja programu *Czyste lasy na Mazowszu*. W 2011 r. zostało podpisane porozumienie pomiędzy Samorządem Województwa Mazowieckiego i Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej w Warszawie na mocy którego skazani, którzy odbywają karę w warszawskich więzieniach sprzątają mazowieckie lasy, porządkują ścieżki przyrodnicze oraz przeprowadzają doraźne remonty budynków i obiektów na terenie MZPK.

Cel średniokresowy – Ochrona powierzchni ziemi

- W ramach realizacji *Planu Działań Samorządu Województwa Mazowieckiego na rzecz Rozwoju Rolnictwa i Poprawy Jakości Artykułów Żywnościowych na Mazowszu w zakresie jakości i bezpieczeństwa żywności, technologii, produkcji, wytwarzania produktów tradycyjnych i rolnictwa ekologicznego* w latach 2011-2012, zorganizowano:
 - cykl sześciu szkoleń nt.: *Wytwarzania produktów tradycyjnych i regionalnych z własnych surowców w gospodarstwach rolników indywidualnych – stan i perspektywy*, które odbyły się w Puszczy Mariańskiej, Poświętne, Radomiu, Sierpcu, Ostrów Mazowiecka oraz Kałuszynie. W szkoleniach wzięło udział 560 uczestników;
 - cykl sześciu konferencji nt.: *Produkt tradycyjny i lokalny elementem promocji i szansą rozwoju regionu*, które odbyły się w Skaryszewie, Wyszakowie, Poświętne, Starej Kornicy, Płocku i Lipnikach. Konferencje miały na celu przedstawienie możliwości rozszerzenia działalności związanej z uruchomieniem wytwarzania produktów tradycyjnych i regionalnych. Efektem konferencji było dołączenie 8 produktów mazowieckich na *listę produktów tradycyjnych* oraz pozyskano 15 nowych członków Sieci Dziedzictwa Kulinarnego Mazowsza. W konferencjach wzięło udział 525 rolników;

- konkurs wiedzy w zakresie rolnictwa i produktu ekologicznego, pn.: *Smak ekologicznej żywności*. Głównym celem konkursu jest kształtowanie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży oraz popularyzacja i upowszechnienie wśród nich wiedzy nt. żywności ekologicznej.
- MODR w Warszawie w ramach swojej działalności:
 - zorganizował 99 szkoleń z zakresu zasad dobrej praktyki rolniczej, programów rolnośrodowiskowych, PROW 2007-2013, właściwego stosowania nawozów, zasad wzajemnej zgodności (cross compliance) oraz odnawialnych źródeł energii.
 - udzielił 12 683 porad dla rolników oraz opracował 30 programów doradczych.
 - podejmował szereg przedsięwzięć mających na celu identyfikację, promocję produktów regionalnych oraz upowszechnienie wiedzy z zakresu wytwarzania tych produktów zgodnie z wymaganiami bezpieczeństwa żywności poprzez organizację szkoleń, pokazów, konkursów, olimpiad, imprez, programów doradczych i porad indywidualnych.

OBSZAR PRIORYTETOWY II – RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW NATURALNYCH

Cel średniookresowy – Racjonalne gospodarowanie wodami

- W latach 2009-2012 WZMiUW realizował inwestycję polegającą na budowie zbiornika wodnego w gminie Potworów o powierzchni lustra wody 21,9 ha i pojemności 644 tys. m³. Całkowity koszt projektu to 7 138 541 zł. Inwestycja otrzymała dofinansowanie w ramach PROW.
- WZMiUW wykonał dokumentację projektową na odbudowę zbiornika wodnego w miejscowości Zwolen oraz zbiornika wodnego w gminie Przytyk o powierzchni lustra wody 35 ha.
- Marszałek Województwa Mazowieckiego zgodnie z *Prawem wodnym* w latach 2011-2012 dokonał weryfikacji 32 przeglądów realizacji warunków pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód.

Cel średniookresowy – Zrównoważone wykorzystanie energii

- MAE w 2012 r. rozpoczęła wdrożenie projektu *EINSTEIN - Effective INtegration of Seasonal Thermal Energy storage systems IN existing buildings*. Projekt jest realizowany w ramach 7 Programu Ramowego w zakresie badań i rozwoju technologicznego, a jego wartość w części realizowanej przez MAE wynosi 351 040 EUR, z czego grant to 213 480 EUR. Projekt polega na montażu urządzeń pozyskiwania i wykorzystywania energii odnawialnej w cyklu całorocznym (m.in. zasobnik STES, instalacja kolektorów słonecznych, sieć ciepłownicza, pompa ciepła) i przeprowadzona zostanie na budynkach Wojewódzkiego Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych "Drewnica"; szacunkowa wartość całkowita: 1 370 000 EUR.
- W ramach działania 4.3 *Ochrona powietrza, energetyka, priorytetu IV - Środowisko, zapobieganie zagrożeniom, energetyka RPO WM* zrealizowano m.in. projekty:
 - *Słoneczne Gminy Wschodniego Mazowsza* - w ramach przedsięwzięcia zamontowane zostały kolektory słoneczne w 100 miejscowościach, w tym na terenie gminy Przesmyki – 348 zestawów, Repki – 583, Korczew – 239 i Paprotnia - 226. Zestawy solarne wspomagają wytwarzanie ciepłej wody dla potrzeb 1 396 gospodarstw domowych. Wartość całkowita przeprowadzonych prac wyniosła ponad 12,6 mln zł, z czego ponad 8,7 mln zł stanowiła dotacja unijna.
 - *Instalacja kolektorów słonecznych w wybranych jednostkach Państwowej Straży Pożarnej województwa mazowieckiego* - projekt polegał na wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii do wytwarzania ciepłej wody użytkowej w 7 jednostkach Państwowej Straży Pożarnej na terenie województwa. Całkowita wartość projektu to 530 017,70 zł., z czego dofinansowanie z EFRR wyniosło 338 462,39 zł.
- Do MBPR w latach 2011-2012 wpłynęły 53 projekty założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe oraz 2 projekty planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe (obydwa z m.st. Warszawy). Na podstawie liczby wydanych opinii przez MBPR w latach 1999-2012 oszacowano, że na koniec 2012 r. ok. 128 samorządów lokalnych posiadało założenia do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, co stanowi 41% wszystkich gmin Mazowsza. Niestety ilość planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe opracowanych w latach 1999-2012 ogranicza się tylko do 23 dokumentów, w tym 17 planów zostało opracowanych dla m.st. Warszawy. Pozostałe jest to: Siedlce, Ostrołęka, Piaseczno, Korczew, Żyrardów i Bulkowo.

Cel średniookresowy – Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi

- Marszałek Województwa Mazowieckiego wydał 40 koncesji na wydobywanie kopalin (24 koncesje - 2011 r. i 16 koncesji - 2012 r.).
- UMWM przeprowadził 58 kontroli sprawdzających zgodność wykonywanej przez przedsiębiorcę działalności z posiadaną koncesją oraz z przepisami ustawy *Prawo geologiczne i górnicze*. Przeprowadzono również 8 wizji terenowych w związku z uzyskanymi zgłoszeniami na temat działalności wydobywczej 7 podmiotów.

Cel średniokresowy - Ochrona walorów przyrodniczych

- UMWM (Departament Geodezji i Kartografii) w latach 2011-2012 przeprowadził aktualizację Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT), która zawiera m.in. informacje z zakresu obszarów terenów chronionych. W wyniku przeprowadzonych prac wojewódzki zasób geodezyjny i kartograficzny wzbogacony został o aktualne dane z obszaru województwa mazowieckiego.
- UMWM (Departament Geodezji i Kartografii) w 2012 r. opracował 6 arkuszy Mapy Hydrograficznej Polski w skali 1:50 000 z obszaru województwa mazowieckiego w wersji analogowej i numerycznej (spójna tematyczna baza danych przestrzennych) dla fragmentów powiatów (wzdłuż koryta rzeki Wisły, od Płocka w kierunku Warszawy): płockiego, płońskiego i nowodworskiego. Mapa Hydrograficzna Polski jest mapą tematyczną przedstawiającą w syntetycznym ujęciu warunki obiegu wody w powiązaniu ze środowiskiem przyrodniczym.
- MZPK w ramach czynnej ochrony wybranych gatunków chronionych realizował następujące projekty:
 - restytucja i czynna ochrona raka szlachetnego w Kozienickim Parku Krajobrazowym;
 - odtwarzanie pogłowia różanki w wodach Kozienickiego Parku Krajobrazowego;
 - czynna ochrona nietoperzy na terenie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego;
 - akcja na terenie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego: *Pomagamy płazom przetrwać wiosenną wędrówkę do zbiorników wodnych*;
 - czynna ochrona traszki grzebieniastej i kumaka nizinnego na terenie Mazowieckiego i Chojnowskiego Parku Krajobrazowego;
 - czynna ochrona nietoperzy na terenie Mazowieckiego Parku Krajobrazowego;
 - czynna ochrona i odbudowa raka szlachetnego w Mazowieckim Parku Krajobrazowym;
 - prowadzenie i utrzymanie Ośrodka Rehabilitacji Ptaków oraz pokazowej woliery wilka w Mazowieckim Parku Krajobrazowym;
 - czynna ochrona ślimaków rodzaju *Vertigo* z II załącznika *Dyrektywy Siedliskowej Unii Europejskiej* na obszarze Bagna Całowanie w Mazowieckim Parku Krajobrazowym – etap I;
 - czynna ochrona strzebli błotnej w Mazowieckim Parku Krajobrazowym;
 - czynna ochrona orzesznicy na terenie Mazowieckiego Parku Krajobrazowego;
 - aktywna ochrona ptaków na terenie Brudzeńskiego Parku Krajobrazowego;
 - aktywna ochrona dudka na terenie Brudzeńskiego Parku Krajobrazowego;
 - czynna ochrona płazów na terenie Chojnowskiego Parku Krajobrazowego.
- MZPK w ramach inwentaryzacji przyrodniczej, realizował następujące projekty:
 - poznanie stanu jakościowego i zagęszczenia gryzoni na terenie Mazowieckiego Parku Krajobrazowego;
 - monitoring oraz czynna ochrona sów na terenie Mazowieckiego Parku Krajobrazowego.
- MZPK w ramach rozwoju turystyki na obszarach cennych przyrodniczo wydał publikacje ekologiczne upowszechniające wiedzę o walorach przyrodniczych Mazowsza oraz zachęcające do poznania Kozienickiego Parku Krajobrazowego (mapa przyrodniczo – krajobrazowa Kozienickiego Parku Krajobrazowego), przewodnik *Szlaki rowerowe Puszczy Kozienickiej*, folder *Izba Dydaktyczna – Muzealna Puszczy Kozienickiej w Augustowie* oraz czasopismo regionalne *KULON*.
- MZPK oznakował granice Mazowieckiego, Chojnowskiego i Kozienickiego Parku Krajobrazowego. Zadanie polegało na wykonaniu tablic granicznych w celu oznakowania przebiegu granic i umieszczeniu ich w miejscach o dużym natężeniu drogowym oraz w miejscach o szczególnej koncentracji turystycznej.
- WZMIUW zrealizował 20 zadań mających na celu budowę, przebudowę urządzeń udrażniających rzeki (m. in. regulacja – kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego koryt rzek i kanałów).

Cel średniokresowy – Ochrona lasów, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej

- W celu ograniczenia degradacji środowiska oraz strat zasobów różnorodności biologicznej, poprzez ograniczenie antropopresji na najcenniejsze obszary chronione, przy jednoczesnym zapewnieniu możliwości wypoczynku i turystyki na terenach cennych przyrodniczo MZPK realizował wiele przedsięwzięć, m. in. modernizowano ścieżki edukacyjno-przyrodnicze, infrastrukturę turystyczną, w tym wiaty, miejsca biwakowe, punkty widokowe, parkingi, a także infrastrukturę edukacyjną-tablice i urządzenia edukacyjne.

OBSZAR PRIORYTETOWY IV – POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

Cel średniookresowy – transport substancji niebezpiecznych

- W ramach działania *Kontrole drogowe pojazdów przewożących materiały niebezpieczne* Wojewódzki Inspektorat Transportu Drogowego w latach 2011-2012 przeprowadził 4 906 kontroli drogowych pojazdów przewożących szkodliwe substancje.

Cel średniookresowy – Ochrona przed powodzią i suszą

- WZMiUW przeprowadził prace konserwacyjne polegające na utrzymaniu wód i urządzeń melioracji podstawowych istotnych dla regulacji stosunków wodnych (cieki naturalne i kanały wraz z obsługą urządzeń piętrzących - 6 274, 23 km, obwałowania 1 283,2 km, pompownie 48 szt.).
- WZMiUW przeprowadził przedsięwzięcia polegające na zapewnieniu prawidłowych stosunków wodno-glebowych poprzez zastosowanie rozwiązań technicznych pozwalających odprowadzić nadmiar wód w okresie roztopów, a zatrzymujących wodę w okresach posusznych (wykonanie melioracji na obszarze – 4 249, 73 ha) oraz przywróceniu prawidłowych stosunków wodnych poprzez zwiększenia powierzchni zwierciadła wody (budowa i odbudowa zbiorników małej retencji w gminach: Potworów, Zwoleń i Przytyk).

Cel średniookresowy – Ochrona przeciwpożarowa

- Samorząd Województwa Mazowieckiego, w latach 2011-2012 w ramach *Samorządowego Programu Wsparcia Ochotniczych Straży Pożarnych w Województwie Mazowieckim*, dofinansował zadania z zakresu wyposażenia jednostek OSP na kwotę 9,7 mln. zł. Zakupiono m.in. ponad 100 samochodów pożarniczych, 18 łodzi z silnikami oraz ponad 200 motopomp.
- W ramach działania 4.4. *Ochrona przyrody, zagrożenia, systemy monitoringu* z RPO WM dofinansowano 7 projektów (w latach 2011-2012). Całkowity koszt projektów to ok. 29 mln zł, z czego dofinansowanie RPO WM (2011-2012) wyniosło ponad 15 mln zł.

OBSZAR PRIORYTETOWY V – EDUKACJA EKOLOGICZNA SPOŁECZEŃSTWA

Cel średniookresowy – Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Mazowsza

- SWM corocznie obejmuje patronatem przedsięwzięcia środowiskowe realizowane przez samorządy powiatów miast i gmin, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa i inne instytucje.
- SWM od wielu lat organizuje cykliczne konkursy ekologiczne dla dzieci i młodzieży, które przeprowadzane są przez Departament Środowiska UMWM. W latach 2011-2012, zrealizowano:
 - IX edycję konkursu ekologicznego dla szkół podstawowych i gimnazjów z terenu Mazowsza pt. *Przyroda sama się nie ochroni*, do którego przystąpiło 197 placówek oświatowych. Uroczysta gala wręczenia nagród odbyła się w siedzibie Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie. Uczestnicy mogli nieodpłatnie zwiedzić muzeum, a także wziąć udział w zajęciach m.in.: lepieniu z gliny naczyń według technik pradziejowych, bicu monet, odtwarzaniu z modeliny paciorków szklanych, poznawaniu średniowiecznych kodeksów w średniowiecznym skrypcorium. Zwycięzcy otrzymali: mikroskop, zestawy *Energia odnawialna*, zestawy preparatów mikroskopowych, encyklopedie multimedialne;
 - X edycję konkursu ekologicznego dla szkół podstawowych i gimnazjów z terenu Mazowsza pt. *Mazowieckie krajobrazy – 25 lat Mazowieckiego Parku Krajobrazowego*. W konkursie wzięło udział ok. 2 500 uczniów. Podczas gali została zaprezentowana wystawa prac konkursowych laureatów, a uczestnicy uroczystości mogli nieodpłatnie uczestniczyć w projekcji filmu pt. *Transylwania* w Nove Kino Praha. Laureaci otrzymali nagrody w postaci sprzętu elektronicznego;
 - III edycję konkursu ekologicznego dla przedszkoli z terenu województwa mazowieckiego pt. *Las całkiem blisko nas*. Do konkursu zgłoszono 69 prac. Zwycięzcy otrzymali nagrody w postaci m.in. sprzętu zabawowo-edukacyjnego;
 - IV edycję konkursu ekologicznego dla przedszkoli z terenu województwa mazowieckiego pt. *Poznajmy przyrodę Mazowsza – 25 lat Mazowieckiego Parku Krajobrazowego*. Do konkursu przystąpiło 89 placówek. Laureaci otrzymali nagrody w postaci sprzętu zabawowo-edukacyjnego, w tym m.in.: mikroskopy, tablice do nauki pisania i zestawy instrumentów perkusyjnych.
 - *VII i VIII edycję Konkursu – zbiórka makulatury* dla przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych z Mazowsza. Przedsięwzięcie to zachęta do propagowania postaw ekologicznych przede wszystkim z zakresu selektywnego zbierania odpadów. W VII edycji *Konkursu* przedszkolaki oraz uczniowie szkół zgromadzili łącznie 1 306 044,13 kg makulatury. Spośród 337 placówek oświatowych, które zgłosiły się do *Konkursu*, wyłonionych zostało 24 laureatów. Zwycięskie placówki otrzymały dyplomy oraz projektory multimedialne, książki oraz pomoce dydaktyczne.

W VIII edycji *Konkursu* przedszkolaki oraz uczniowie szkół zgromadzili łącznie 1 096 456,39 kg makulatury. Spośród 311 placówek oświatowych, które zgłosiły się do *Konkursu*, wyłonionych zostało 24 laureatów. Zwycięskie placówki otrzymały dyplomy oraz aparaty fotograficzne, gry i filmy edukacyjne, a także pomoce dydaktyczne;

- konferencja pn. *Innowacyjne technologie w zakresie zagospodarowania odpadów* – poświęcona nowoczesnym metodom unieszkodliwiania odpadów. Głównym celem konferencji było zaprezentowanie innowacyjnych technik przetwarzania odpadów. W spotkaniu wzięli udział naukowcy oraz specjaliści w dziedzinie unieszkodliwiania odpadów metodą zimnej plazmy oraz twórca autorskiego systemu EKO AB - metody polegającej na odbiorze i segregacji odpadów komunalnych z osiedli mieszkaniowych. W konferencji wzięło udział ponad 60 osób;
- cykl spotkań Informacyjnych związanych z nowymi regulacjami prawnymi w kontekście aktualizacji Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Mazowsza pn. *Nowe zadania administracji samorządowej w kontekście budowy kompleksowego systemu gospodarki odpadami na Mazowszu* adresowanych do przedstawicieli gmin, powiatów oraz zarządzających regionalnymi zakładami zagospodarowania odpadów na terenie Mazowsza. W okresie wrzesień - październik 2011 r. zorganizowano cykl 7 spotkań informacyjnych w: Ciechanowie, Ostrołęce, Siedlcach, Płocku, Radomiu oraz dwukrotnie w Warszawie. W spotkaniach w sumie wzięło udział ponad 400 przedstawicieli gmin i powiatów oraz zarządzających instalacjami do zagospodarowania odpadów, a także reprezentantów innych organów administracji, stowarzyszeń ekologicznych i przedstawicieli prywatnych;
- kampania informacyjno-szkoleniowa *Gmina właścicielem odpadów komunalnych*. W ramach projektu:
 - zorganizowano w Warszawie konferencję prasową inaugurującą kampanię, z udziałem Marszałka Województwa Mazowieckiego i przedstawicieli gmin, którym w drodze referendum udało się przejąć obowiązki od właścicieli nieruchomości w zakresie zagospodarowania odpadów komunalnych,
 - opracowano plakat informacyjny i ulotki dla mieszkańców, dzieci, młodzieży oraz instytucji, które umieszczono, wraz z informacjami dotyczącymi projektu, na stronie internetowej Samorządu Województwa Mazowieckiego,
 - opracowano i wydano w ilości 1 000 szt. poradnik pn. *Gospodarka odpadami w kontekście nowelizacji ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach*,
 - zorganizowano cykl szkoleń pn: *Gospodarowanie odpadami komunalnymi zgodnie z nowymi regulacjami prawa*, w miejscowościach: Ostrołęka, Mława, Płońsk, Białobrzegi, Radom, Węgrów, Grodzisk Mazowiecki i Warszawa z konferencją podsumowującą kampanię.Podczas szkoleń przekazano uczestnikom poradnik pn. *Gospodarka odpadami w kontekście nowelizacji ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach*. Łącznie we wszystkich szkoleniach i konferencjach brało udział 588 osób. Kampania została dofinansowana ze środków WFOŚiGW;
- uczestnictwo w obchodach *VI i VII Warszawskich Dni Recyklingu* organizowanych przez m.st. Warszawa. W ramach obchodów Departament Środowiska UMWM wspólnie z MZPK przygotował stoisko przyrodniczo-edukacyjne. Dla najmłodszych mieszkańców stolicy zorganizowano warsztaty oraz konkursy ekologiczne i plastyczne, a także gry i zabawy poświęcone zagadnieniom ochrony przyrody, klimatu i wody. Wszyscy uczestnicy biorący udział w konkursach otrzymali ciekawe nagrody i upominki. Ponadto dystrybuowano materiały wydawnicze na temat prawidłowych zasad postępowania z odpadami m. in. publikacje pt. *Azbest i co dalej? Mity i fakty*.
- UMWM (Departament Środowiska) wziął udział w projekcie *Energooszczędni* wspólnie z organizacją studencką Oikos Warsaw i Zrzeszeniem Studentów Polskich działających przy Szkole Głównej Handlowej. W ramach wsparcia inicjatywy zakupiono sprzęt sportowy, który został przeznaczony na nagrody w konkursie *Oszczędź sobie i światu*.
- MAE w ramach działania *Promocja rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz technologii ograniczających zużycie energii* realizowała przedsięwzięcia:
 - szkolenie pt. *Zadania gmin w obrębie zarządzania energią ze szczególnym uwzględnieniem energetyki odnawialnej* adresowane do pracowników i przedstawicieli gmin województwa mazowieckiego;
 - seminarium pt. *EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA – niższe koszty energii w gminach*, na którym zaprezentowano najnowocześniejsze technologie w zakresie efektywności energetycznej oraz możliwości finansowania projektów z zakresu poprawy efektywności energetycznej;
 - szkolenie *Efektywność energetyczna w praktyce - niższe koszty energii w budynkach*, na którym zostały zaprezentowane zagadnienia związane z aspektami prawnymi i technologiami wykorzystania OZE, a także praktyką wykorzystania OZE oraz poprawy efektywności energetycznej w budynkach o charakterze turystycznym i sportowym;

- szkolenie pt. *Samorządowy manager ds. energii* skierowane do przedstawicieli gmin z Mazowsza zainteresowanych aktualnymi problemami związanymi z efektywnością energetyczną, OZE i zaopatrzeniem w energię;
 - cykl konferencji *Mazowsze-energia i środowisko* (współorganizacja);
 - cykl spotkań w wybranych miastach Mazowsza dotyczący efektywności energetycznej (Legionowo, Radom, Ostrołęka, Siedlce, Pruszków, Ciechanów, Płock i Otwock).
- MODR w ramach działania *Promocja rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz technologii ograniczających zużycie energii* zorganizował:
 - konferencję pt. *Odnawialne źródła energii obecnie i w nowej perspektywie po 2013 roku, której celem było zaprezentowanie osiągnięć: ekologicznych, energetycznych, technologicznych i informatycznych w zakresie niekonwencjonalnych źródeł energii, jak również edukacja oraz przekazanie doświadczeń; konferencja była połączona z dwoma wyjazdami szkoleniowymi; łącznie w konferencji uczestniczyło 235 osób;*
 - projekt pn. *Alternatywne źródła energii i ich zastosowanie* w ramach, którego zorganizowano 2-dniowe szkolenia, z wyjazdem studyjnym, współfinansowane ze środków EFRROW (PROW 2007–2013 w zakresie działania *Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie*, wdrożonego przez Fundację Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA), realizowanego przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oraz 12 Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego; łącznie na terenie województwa mazowieckiego przeprowadzono 25 takich szkoleń, w których uczestniczyło ok.1 000 osób.
- W ramach podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców Mazowsza MZPK realizował następujące przedsięwzięcia:
 - Program aktywnej edukacji propagującej turystykę przyrodniczą – *Odkrywamy Mazowiecki Park Krajobrazowy*, w ramach którego przeprowadzono konkurs pn. *Tajemnice MPK - Ludzie, Natura, Kultura*;
 - Kampanię pn. *Edukacja dla zrównoważonego rozwoju na terenie Kozińskiego Parku Krajobrazowego*, w ramach której przeprowadzono cykliczne konkursy pn. *Moje spotkania z Puszcza – XXI i XXII edycja*;
 - organizacja pracowni przyrodniczej Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego - etap II - zakup książek, albumów przyrodniczych, plansz edukacyjnych;
 - konkurs *Mazowieckie Lasy - Skarbem Przyrody* w Chojnowskiego Parku Krajobrazowego;
 - program edukacyjno-ochroniarski pn. *Pomagamy płazom w trakcie wiosennych wędrówek*;
 - program pn. *Uczymy się i nauczymy jak chronić parki krajobrazowe Mazowsza*;
 - konkurs pn. *Płazy i gady Polski*;
 - konkurs pn. *Szlakami Chojnowskiego Parku Krajobrazowego* oraz konkurs pn. *Lasy to życie - chrońmy Chojnowski Park Krajobrazowy i jego otoczenie*;
 - aktualizacja, wydruk i dystrybucja mapy turystycznej oraz folderów edukacyjnych Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego;
 - warsztaty ekologiczne dla młodzieży – monitoring środowiska przyrodniczego Kozińskiego Parku Krajobrazowego;
 - wyposażenie sali wystawowej w siedzibie Mazowieckiego Parku Krajobrazowego;
 - organizacja imprezy – pleneru plastycznego pod nazwą *Malowany Październik*;
 - wydruk i dystrybucja edukacyjnych folderów *Przez lasy celestynowskie, Łąbedzim szlakiem, Celestynowskie rezerваты, Czynna ochrona nietoperzy w MPK, Restytucja raka szlachetnego w wodach MPK, Czynna ochrona płazów na terenie MPK i ChPK, Reintrodukcja sokoła wędrownego w MPK*;
 - wydawanie i dystrybucja kwartalnika *Parki Krajobrazowe Mazowsza*;
 - wydanie i dystrybucja popularno – naukowej publikacji *Płazy i Gady Mazowieckiego Zespołu Parków Krajobrazowych*;
 - organizacja konferencji oraz wydanie publikacji pt. *25 lat Mazowieckiego Parku Krajobrazowego im. Cz. Łaszka*;
 - organizacja Dnia Otwartego w Mazowieckim Parku Krajobrazowym;
 - wydruk skryptu do zadań przyrodniczych dla nauczycieli;
 - zakup pomocy dydaktycznych do zajęć edukacyjnych dla dzieci m.in.: lornetek, siatek do połowu owadów, przewodników do rozpoznawania motyli i innych bezkręgowców, mikroskopów, zestawów do badania gleby;
 - utworzenie interaktywnej strony internetowej MZPK z obrazami z kamer internetowych umieszczonych na wybiegu dla wilków oraz nad oczkiem wodnym z żółwiami błotnymi.
- W ramach działania *Organizacja cyklicznych konkursów ekologicznych dla dzieci i młodzieży* MZPK realizował następujące przedsięwzięcia:
 - XI i XII edycja ogólnopolskiego konkursu *Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski*;
 - XX edycja Przyrodniczego konkursu edukacyjnego dla szkół – *25 lat Mazowieckiego Parku Krajobrazowego im. Czesława Łaszka*;

- XIII edycja konkursu *Nadbużańskie spotkania z przyrodą*;
- cykliczny konkurs pn. *Dokarmiamy ptaki zimą - szkolny karmnik* - na terenie MPK;
- *Szkolny karmnik Zima 2011/2012* - na terenie KPK.
- W ramach działania *Rozwój terenowej infrastruktury terenowej* MZPK wykonał modernizację:
 - ścieżek edukacyjno–przyrodniczych na terenie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego (Torfowisko Kules i Korczew – Mogielnica);
 - ścieżki edukacyjno-przyrodniczej *Uroczysko Ceranów* na terenie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego;
 - punktu widokowego i tablic edukacyjnych na ścieżce dydaktycznej *Łabędzim Szlakiem* na terenie Mazowieckiego Parku Krajobrazowego;
 - 5 ścieżek edukacyjnych, pieszych i rowerowych na terenie Mazowieckiego Parku Krajobrazowego.
- W ramach działania *Utrzymanie istniejących i racjonalne tworzenie nowych placówek do spraw informacji i edukacji ekologicznej* MZPK dokonał renowacji i konserwacji ekspozycji terenowej Izby Dydaktyczno - Muzealnej Puszczy Kozienickiej w Augustowie oraz doposażył w gry i zabawy przyrodnicze Ośrodek edukacyjno – muzealny *Baza Torfy* na terenie MPK.
- W ramach kierunku działań: *Działania informacyjno-edukacyjne skierowane do podmiotów gospodarczych i jednostek administracji publicznej*, SWM podejmował działania i inicjatywy:
 - UMWM (Departament Opłat Środowiskowych) zorganizował akcję szkoleniowo – promocyjną z zakresu opłat za korzystanie ze środowiska, opłaty produktowej i opłaty za substancje kontrolowane oraz opłat wynikających z ustawy o bateriach i akumulatorach. Szkolenia odbyły się w Warszawie oraz na obszarach działania Delegatur UMWM tj. (Ciechanów, Siedlce, Płock, Radom i Ostrołęka). Szkolenia skierowane były do przedsiębiorców, przedstawicieli władz lokalnych, sektora prywatnego, organizacji pozarządowych, osób fizycznych prowadzących działalność w zakresie wymaganych pozwoleń środowiskowych oraz przedstawicieli innych jednostek organizacyjnych. W 2011 r. zorganizowano 8 szkoleń, w których wzięło udział 679 osób, a w 2012 r. zorganizowano 9 szkoleń w których uczestniczyły 433 osoby;
 - UMWM (Departament Opłat Środowiskowych) opracował i wykonał broszurę informacyjną nt. opłat za korzystanie ze środowiska, opłaty produktowej i opłaty za substancje kontrolowane oraz opłat wynikających z ustawy o bateriach i akumulatorach. Kolportaż prowadzony był na terenie całego województwa mazowieckiego. Broszura została przekazana Delegaturom UMWM celem dostarczenia do punktów i urzędów, gdzie prowadzona jest ewidencja działalności gospodarczej. Wersja elektroniczna została zamieszczona na stronie internetowej Samorządu Województwa Mazowieckiego. w 2011 r. nakład wynosił 6 786 egzemplarzy, a w 2012 r. 6 000 egzemplarzy. Ponadto broszura przekazywana była podczas szkoleń organizowanych przez Departament Opłat Środowiskowych UMWM.

Cel średniokresowy – Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska

- W ramach kierunku działań: *Rozszerzenie zakresu informowania społeczeństwa o środowisku i jego stanie* UMWM:
 - w formie elektronicznej i papierowej zmodyfikował wniosek dotyczący informacji o środowisku i jego stanie, który umożliwia korespondencję z wnioskodawcą wyłącznie z wykorzystaniem drogi elektronicznej (Departament Środowiska). Ponadto karty informacyjne o dokumentach zawierających informacje o środowisku są udostępniane na stronie internetowej w „Publicznie dostępnym wykazie o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie” pod adresem: www.f7.mazovia.pl. Dokumenty o szczególnym znaczeniu (*Plany i Programy*) są podawane do publicznej wiadomości z wykorzystaniem Biuletynu Informacji Publicznej, jak również zamieszczane na podstronie Departamentu Środowiska oraz w zakładce *Ekologia i Środowisko*. Departament Środowiska w latach 2011-2012 udzielił odpowiedzi na 328 wniosków o udostępnienie informacji o środowisku;
 - W 2012 r. Departament Geodezji i Kartografii opracował 6 arkuszy Mapy Hydrograficznej Polski w skali 1:50 000 z obszaru województwa mazowieckiego w wersji analogowej i numerycznej (spójna tematyczna baza danych przestrzennych) dla fragmentów powiatów (wzdłuż koryta rzeki Wisły od Płocka w kierunku Warszawy): płockiego, płońskiego i nowodworskiego;

OBSZAR PRIORYTETOWY VI – ZAGADNIENIA SYSTEMOWE

Cel średniokresowy – Upowszechnianie znaczenia zarządzania środowiskowego

- W ramach działania *Doskonalenie systemów zarządzania środowiskowego* UMWM:
 - przeprowadził audyty zewnętrzne zintegrowanego systemu zarządzania;

- umożliwił pracownikom udział Departamentu Organizacji (Biuro ds. zintegrowanego systemu zarządzania) w szkoleniu *Auditor wewnętrzny zintegrowanego systemu zarządzania wg ISO 9001, ISO 14001 oraz PN-EN-18001*;
- kontynuację prace Zespołu ds. zarządzania środowiskowego i aktualizację jego składu;
- opublikował w *Kronice Mazowieckiej* artykuł na temat funkcjonowania systemu zarządzania środowiskowego (*Urząd z zielonej perspektywy*);
- zaktualizował wykaz aspektów środowiskowych pośrednich;
- wprowadził zasady dołączania do wiadomości elektronicznych komunikatu *Czy musisz drukować tę wiadomość? Pomyśl o środowisku*;
- wprowadził zasady dołączania do zawieranych umów (tam, gdzie jest to zasadne) informacji na temat obowiązujących w UMWM zasad dotyczących zarządzania środowiskowego;
- opracował adresowane do pracowników zasady odpowiedzialnego korzystania ze środowiska w Urzędzie (dokument został zamieszczony w intranecie);
- aktualizował *Program zarządzania środowiskowego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie*;
- zawarł porozumienie w zakresie dostawy i obsługi pojemników do zbierania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego i baterii;
- brał udział w akcji *Sprzątanie Świata 2011* (poprzez zbiórkę elektroodpadów, w tym wielkogabarytowych) oraz w akcji *Oddaj zużyty telefon Św. Mikołajowi* (zbiórka zużytych telefonów komórkowych i ładowarek).

Cel średniookresowy – zapobieganie i naprawa szkód w środowisku

- W ramach działania *Monitoring i kontroli wydanych zezwoleń na eksploatację instalacji UMWM* (Departament Środowiska) prowadził monitoring warunków pozwoleń zintegrowanych, na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza, warunków pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód, pozwoleń na wytwarzanie odpadów.

6.2. Ocena efektów wdrażania POŚ WM w latach 2011-2012

Ocena wpływu realizacji POŚ WM na stan środowiska, wielkość presji wywieranej na ten stan i skuteczność działań ochronnych, wykonana na podstawie *monitoringu środowiska* poprzez analizę wskaźników charakteryzujących stan środowiska oraz *monitoringu założeń programowych* - poprzez realizację celów i działań ujętych w POŚ WM wskazuje na niewielki postęp w poprawie stanu środowiska w porównaniu do poprzedniego raportu.

Można zidentyfikować pozytywne trendy w zakresie:

- Zmniejszenia emisji zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych;
- Zmniejszenia emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych;
- Sukcesywne porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej
- Zwiększenia wielkości zasobów wód podziemnych
- Zwiększenia liczby mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków
- Wzrost skanalizowania
- Zwiększenia ilości odzyskiwanych surowców wtórnych w całkowitym strumieniu odpadów komunalnych
- Zakończono proces likwidacji wszystkich mogilników na terenie województwa
- Likwidacji odpadów zawierających PCB o stężeniu poniżej 50 ppm
- Zmniejszenia powierzchni gruntów zdegradowanych i zdewastowanych wymagających rekultywacji
- Zwiększenia powierzchni gruntów leśnych
- Zwiększenia zainstalowanej mocy elektrycznej z odnawialnych źródeł energii
- Wysoki udział w wykorzystaniu biomasy na tle kraju
- Wzrostu liczby ekologicznych gospodarstw rolnych
- Zwiększenia się powierzchni obszarów prawnie chronionych

Niepokojące są jednak trendy negatywne w postaci:

- Zanieczyszczenie powietrza, zwłaszcza w większych miastach, gdzie notowane są najwyższe stężenia monitorowanych substancji
- Stosowanie wysokoemisyjnych systemów ogrzewania w mieszkalnictwie
- Brak objęcia wszystkich mieszkańców województwa zorganizowanym systemem zbierania odpadów komunalnych
- Niski postęp w wdrażaniu systemu selektywnej zbiórki odpadów ulegających biodegradacji

- Składowisk odpadów komunalnych, przemysłowych nie spełniających standardów, a w szczególności nielegalnych miejsc składowania odpadów, które przyczyniają się do zanieczyszczania powierzchni ziemi województwa
- Konsumpcyjny tryb życia
- Zły stan istniejącej infrastruktury przeciwpowodziowej
- Niedostateczna sanitacja obszarów wiejskich
- Odprowadzania nieczyszczonych i niedostatecznie oczyszczonych ścieków z sektora komunalnego i przemysłowego do wód i ziemi
- Wprowadzania technologii produkcji ograniczających ilość zanieczyszczeń wprowadzanych do wód (m.in. zamknięte obiegi wód technologicznych)
- Dysproporcja w dostępie do infrastruktury ściekowej i wodociągowej
- Niewielkie wykorzystanie potencjalnych możliwości w zakresie odnawialnych źródeł energii
- Protesty społeczności lokalnych związane z planowanymi inwestycjami OZE, szczególnie elektrowniami biogazowymi, wodnymi i wiatrowymi
- Brak uchwalonych wieloletnich planów ochrony – dla wszystkich form ochrony przyrody
- Wolne tempo zalesień (w stosunku do zaplanowanych potrzeb), jak również rekultywacji terenów zdegradowanych i zdewastowanych
- Wzrost zagrożenia hałasem komunikacyjnym w miastach
- Zwiększenia liczby zdarzeń mających znamiona poważanej awarii
- Brak parkingów, na które usuwane są pojazdy przewożące towary niebezpieczne
- Wyznaczania i budowania przy głównych drogach w pobliżu dużych miast parkingów dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne
- Aktualizacji wykazu tras drogowych i kolejowych po których przewożone są towary niebezpieczne
- Wzmocnienia etatowego służb inspekcji ochrony środowiska.

6.3. Wnioski

Chociaż wdrożono lub zrealizowano większość (ok. 95 %) działań zaplanowanych w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r.*, to nadal nie został osiągnięty istotny postęp w poprawie jakości środowiska, ochronie zasobów naturalnych, ochronie przyrody czy bezpieczeństwie ekologicznym. Wskazuje to na konieczność zintensyfikowania działań w kolejnych latach realizacji POŚ WM. Szczególnie dotyczy to przedsięwzięć, które mają pośredni lub bezpośredni wpływ na polepszenie niekorzystnych trendów zaobserwowanych podczas analizy wskaźników wdrażania i monitorowania *Programu*, a także na realizację dyrektyw unijnych.

Duże znaczenie w tym zakresie mają działania wymienione poniżej.

- Zwiększenie środków finansowych na działania środowiskowe wyznaczone w *Programie*.
- Zapewnienie, że planowanie przestrzenne będzie pełniło rolę instrumentu ochrony środowiska.
- Wzmocnienie służb ochrony środowiska, a przede wszystkim wojewódzkiej inspekcji ochrony środowiska. Słabość tej instytucji i duża fluktuacja kadr powoduje brak możliwości skutecznego wypełniania zadań i obowiązków m.in. egzekwowania istniejących norm prawnych ochrony środowiska, prowadzenia monitoringu stanu środowiska.
- Kontynuacja działań dla powstrzymania wzrastającej presji środków transportu na stan środowiska, w szczególności na stan powietrza, a także działań zmierzających do zmniejszenia emisji pochodzącej z ogrzewania domów jednorodzinnych. Szczególnie dotyczy to terenów zurbanizowanych na których najczęściej przekraczane są dopuszczalne normy jakości powietrza.
- Kontynuacja działań na rzecz poprawy efektywności wykorzystania energii i jej pozyskiwania ze źródeł odnawialnych. Działania te należy uznać za szczególnie ważne, gdyż są niezbędne dla uzyskania dalszego obniżenia emisji gazów cieplarnianych na Mazowszu i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych.
- Kontynuacja działań zmierzających do kompleksowego uporządkowania gospodarki odpadami, a także edukacja społeczeństwa w zakresie zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów w gospodarstwach domowych.
- Kontynuacja działań zmierzających do poprawy stanu wód powierzchniowych i podziemnych zarówno pod względem jakościowym jak i ilościowym.
- Zintensyfikowanie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa ekologicznego, a szczególnie zagrożenia powodziowego, które stanowi bardzo poważny problem na Mazowszu.
- Zwiększenie intensywności zalesień i zadrzewień, a także zwiększenie powierzchni zieleni na terenach zurbanizowanych. Obszary te wpływają na poprawę jakości powietrza, a w przypadku lasów i zadrzewień poprawiają retencję wodną.
- Prowadzenie działań zmierzających do udroźnienia, kształtowania i odtwarzania korytarzy ekologicznych (leśnych, rzecznych i innych) umożliwiających przemieszczanie się zwierząt, a także funkcjonowanie populacji.
- Zahamowanie strat różnorodności biologicznej na wszystkich poziomach jej organizacji.

WYJAŚNIENIE SKRÓTÓW

ADR	– skrót międzynarodowej konwencji dotyczącej drogowego przewozu towarów i ładunków niebezpiecznych
ADN	– przepisy europejskie o międzynarodowym przewozie towarów niebezpiecznych w żegludze śródlądowej
ARiMR	– Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
ARR	– Agencja Rynku Rolnego
AOT40	– Oznacza sumę różnic między godzinowymi stężeniami ozonu w warstwie przyziemnej większymi niż 80 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (= 40 ppb) a wartością 80 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w ciągu dnia, zebranymi w okresie od maja do lipca każdego roku
BAT	– Najlepsze Dostępne Techniki
BOŚ	– Bank Ochrony Środowiska S.A.
BDOT	– Baza Danych Obiektów Topograficznych
DJP	– duża jednostka przeliczeniowa inwentarza
dk	– droga krajowa
EBI	– Europejski Bank Inwestycyjny
EFRR	– Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EMAS	– System Ekozarządzania i Audytu
FAPA	– Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA w Warszawie
GDDKiA	– Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad w Warszawie
GDOŚ	– Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
GIS	– System Informacji Geograficznej
GIOŚ	– Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie
GUGUK	– Główny Urząd Geodezji i Kartografii
GUS	– Główny Urząd Statystyczny
GZWP	– Główne Zbiorniki Wód Podziemnych
ISOK	– Informatyczny System Osłony Kraju
ITD	– Inspekcja Transportu Drogowego
IUNG	– Instytut Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach
IBL	– Instytut Badawczy Leśnictwa w Sękocinie Starym
JBR	– jednostki badawczo – rozwojowe
JCWP	– jednolite części wód powierzchniowych
JCWPD	– jednolite części wód podziemnych
Jst	– jednostki samorządu terytorialnego
JRG	– Jednostka Ratowniczo Gaśnicza
KFD	– Krajowy Fundusz Drogowy
KM	– Koleje Mazowieckie Sp. z o.o.
KPN	– Kampinoski Park Narodowy
KPOŚK	– Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
kW	– kilowat
kWp	– moc zainstalowana w modułach fotowoltaicznych
KM PSP	– Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej
KP PSP	– Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej
KW PSP	– Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej
KZGW	– Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej
LCS	– lokalne centrum sterownia
LP	– Lasy Państwowe
LPG	– autogaz
MAE	– Mazowiecka Agencja Energetyczna Sp. z o.o.
MBP	– mechaniczno – biologiczne przetwarzanie odpadów
MBPR	– Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie
Mg	– megagram

MJWPU	– Mazowiecka Jednostka Wdrażania Projektów Unijnych w Warszawie
MPK	– Mazowiecki Park Krajobrazowy
MPWiK	– Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji
MODR	– Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego
Mpzp	– Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego
MSIP	– Mazowiecki System Informacji Przestrzennej
MŚ	– Ministerstwo Środowiska
MW	– megawat
MWe	– megawat mocy elektrycznej
MWc	– megawat mocy cieplnej
MOTZ	– mapa osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi
MUW	– Mazowiecki Urząd Wojewódzki
MZDW	– Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich
MZPK	– Mazowiecki Zespół Parków Krajobrazowych w Otwocku
NIK	– Najwyższa Izba Kontroli
NFOŚiGW	– Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie
NGO	– organizacje pozarządowe
OchK	– obszar chronionego krajobrazu
OSN	– Obszary Szczególnie Narażone
OZE	– odnawialne źródła energii
PAD	– punkt alarmowo-dyspozycyjny
PCB	– polichlorowane bifenyle
PE	– Przedsiębiorstwo energetyczne
PEC	– Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej
PEP	– Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016
PEŚ	– Program dla Europy Środkowej
PKN Orlen S.A.	– Polski Koncern Naftowy Orlen S.A. w Płocku
PIG	– Państwowy Instytut Geologiczny
POliŚ	– Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
POŚ WM	– Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r.
PROW 2007-2013	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
PSPA	– potencjalni sprawcy poważnych awarii
PSZOK	– punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych
PZPWM	– Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego
RCEE	– Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej w Płocku
RDOŚ	– Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Warszawie
RDLP	– Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
RIPOK	– Regionalna Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych
RLM	– równoważna liczba mieszkańców
RPI	– Regionalny Plan Implementacyjny dla Mazowieckiego Portu Lotniczego Warszawa-Modlin
RPO WM	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013
RZGW	– Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie
SMSR	– System Monitoringu Suszy Rolniczej
SOPO	– System Osłony Przeciwosuwiskowej
STES	– sezonowy zasobnik energii cieplnej pozyskanej ze Słońca
SUW	– Stacja Uzdatniania Wody
SWM	– Samorząd Województwa Mazowieckiego
UE	– Unia Europejska

URE	– Urząd Regulacji Energetyki
UMWM	– Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie
ustawa POŚ	– ustawa <i>Prawo ochrony środowiska</i>
WBDA	– Wojewódzka baza danych wyrobów i odpadów zawierających azbest
WFOŚiGW	– Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie
WIOŚ	– Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie
WITD	– Wojewódzki Inspektorat Ruchu Drogowego w Radomiu
WKD	– Warszawska Kolej Dojazdowa Sp. z o.o.
WPGO	– Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018 – 2023
WORD	– Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Warszawie
WORP	– Wstępna Ocena Ryzyka Powodziowego
WZMiUW	– Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie
ZDR	– zakłady zakwalifikowane do grupy dużego ryzyka
ZHP	– Związek Harcerstwa Polskiego
ZTM	– Zarząd Transportu Miejskiego w Warszawie
ZUK	– Zakład Usług Komunalnych
ZUSOK	– Zakład Unieszkodliwiania Stałych Odpadów Komunalnych
ZZR	– zakłady o zwiększonym ryzyku

SPIS TABEL

Tabela nr 1 Wykaz programów ochrony środowiska dla województwa mazowieckiego i raportów z ich realizacji.	5
Tabela nr 2 Wykaz celów głównych, obszarów działań i celów szczegółowych stanowiących podstawę analiz w <i>Raporcie</i> .	6
Tabela nr 3 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Poprawa jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do 2020 r.	19
Tabela nr 4 Przedsięwzięcia termomodernizacyjne zrealizowane przez Samorząd Województwa Mazowieckiego.	22
Tabela nr 5 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Poprawa jakości wód.	30
Tabela nr 6 Lista projektów dofinansowana w latach 2011-2012 w ramach RPO WM Priorytet IV, Działanie 4.1 – Gospodarka wodno-ściekowa.	32
Tabela nr 7 Lista projektów dofinansowana w latach 2011-2012 w ramach RPO WM Priorytet IV, Działanie 4.1 – Gospodarka wodno-ściekowa.	33
Tabela nr 8 Dofinansowanie zadań z zakresu gospodarki wodno-ściekowej w ramach Osi 3 PROW 2007-2013 <i>Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskich – 2011r.</i>	34
Tabela nr 9 Dofinansowanie zadań z zakresu gospodarki wodno-ściekowej w ramach Osi 3 PROW 2007-2013 <i>Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskich – 2012 r.</i>	37
Tabela nr 10 Przedsięwzięcia w zakresie budowy i rozbudowy lub modernizacji przemysłowych oczyszczalni ścieków realizowane na Mazowszu w latach 2011-2012.	40
Tabela nr 11 Lista projektów dofinansowana w latach 2011-2012 w ramach RPO WM Priorytet IV, Działanie 4.1 – Gospodarka wodno-ściekowa.	42
Tabela nr 12 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Racjonalna gospodarka odpadami.	45
Tabela nr 13 Lista projektów z zakresu gospodarowania odpadami dofinansowana w ramach Osi 3 PROW 2007-2013 <i>Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej</i>	47
Tabela nr 14 Odpady komunalne wyselekcjonowane, zebrane w latach 2011-2012 w województwie mazowieckim.	48
Tabela nr 15 Lista projektów z zakresu segregacji odpadów dofinansowana w ramach Osi 3 PROW 2007-2013 <i>Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej.</i>	49
Tabela nr 16 Lista projektów dofinansowana w latach 2011-2012 w ramach RPO WM Priorytet IV, Działanie 4.2 – Ochrona powierzchni ziemi (rekultywacja składowisk).	53
Tabela nr 17 Osady z oczyszczalni ścieków przemysłowych i komunalnych w województwie mazowieckim w latach 2011-2012.	56
Tabela nr 18 Liczba kontroli podmiotów wykorzystujących PCB w instalacjach i urządzeniach oraz zbierających odpady zawierające PCB.	57
Tabela nr 19 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Ochrona powierzchni ziemi.	59
Tabela nr 20 Wdrożenie programu rolnośrodowiskowego przez ARiMR objętego <i>Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich</i> .	61
Tabela nr 21 Dofinansowanie w ramach PROW 2007-2013 w latach 2011-2012, działanie <i>Podstawowe usługi dla gospodarki ludności wiejskiej.</i>	62
Tabela nr 22 Grunty zdezastrowane i zdegradowane wymagające rekultywacji i zagospodarowania oraz zrekultywowane i zagospodarowane na terenie województwa mazowieckiego w latach 2011-2012.	62
Tabela nr 23 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym.	65
Tabela nr 24 Inwestycje drogowe wraz z budową zabezpieczeń akustycznych.	66
Tabela nr 25 Budowa zabezpieczeń akustycznych nie wynikająca z budowy dróg.	66
Tabela nr 26 Przedsiębiorstwa wdrażające rozwiązania ograniczające hałas w zakładach w latach 2011-2012.	67
Tabela nr 27 Przedsięwzięcia dotyczące poprawy stanu technicznego tras kolejowych wraz z zabezpieczeniami akustycznymi.	68
Tabela nr 28 Wykaz analiz porealizacyjnych i przeglądów ekologicznych przeprowadzonych w latach 2011-2012.	70
Tabela nr 29 Ilościowe zestawienie zgłoszeń instalacji – na podstawie informacji uzyskanych od jst.	73
Tabela nr 30 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Racjonalne gospodarowanie wodami.	73
Tabela nr 31 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Zrównoważone wykorzystanie energii.	76
Tabela nr 32 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi.	81
Tabela nr 33 Postępowania administracyjne w sprawie wydobycia kopalin bez koncesji w latach 2011-2012.	82
Tabela nr 34 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – ochrona walorów przyrodniczych.	83
Tabela nr 35 Inwestycje realizowane przez WZMiUW związane z budową urządzeń udrażniających rzeki i potoki.	89
Tabela nr 36 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Zwiększenie lesistości.	92
Tabela nr 37 Zalesienia na Mazowszu w latach 2011-2012 dofinansowane w ramach PROW 2007-2013.	92
Tabela nr 38 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – zwiększenie lesistości.	96
Tabela nr 39 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Transport substancji niebezpiecznych.	98
Tabela nr 40 Kontrole realizowane przez Komendę Wojewódzką Policji.	99
Tabela nr 41 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Przeciwdziałanie poważnym awariom.	100
Tabela nr 42 Przedsięwzięcia KW PSP z dofinansowaniem unijnym realizowane w latach 2011-2012.	101
Tabela nr 43 Zakłady znajdujące się w rejestrze potencjalnych sprawców poważnych awarii w latach 2011-2012.	102
Tabela nr 44 Wykaz zdarzeń o znamionach poważnej awarii i poważnych awarii w 2012 r. w województwie mazowieckim.	103
Tabela nr 45 Wykaz przedsięwzięć mających na celu eliminację potencjalnych zagrożeń wystąpienia awarii w zakładach.	104
Tabela nr 46 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Ochrona przed powodzią i suszą.	106
Tabela nr 47 Inwestycje związane modernizacją, rekonstrukcją lub rozbudową wałów przeciwpowodziowych i urządzeń wodnych w latach 2011-2012.	109
Tabela nr 48 Inwestycje w zakresie budowy i modernizacji infrastruktury pozwalającej na zwiększenie retencji zrealizowane w latach 2011-2012 na Mazowszu.	110
Tabela nr 49 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Ochrona przed osuwiskami.	111
Tabela nr 50 Przedsięwzięcia realizowane w latach 2011-2012 w ramach monitoringu terenów osuwiskowych.	111
Tabela nr 51 Przedsięwzięcia realizowane w latach 2011-2012 dotyczące zabezpieczania istniejących osuwisk.	112
Tabela nr 52 Przedsięwzięcia dotyczące konserwacji urządzeń infrastruktury technicznej na terenach osuwiskowych, realizowane w latach 2011-2012.	113

Tabela nr 53 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Ochrona przed pożarami.	113
Tabela nr 54 Realizacja zadań w ramach monitoringu terenów szczególnie zagrożonych pożarami w latach 2011-2012 na Mazowszu.	114
Tabela nr 55 Wykaz przedsięwzięć dotyczących budowy i modernizacji dróg przeciwpożarowych w latach 2011-2012 na terenie województwa mazowieckiego.	116
Tabela nr 56 Długość wybudowanej drogi przeciwpożarowej w km.	117
Tabela nr 57 Wykaz projektów dotyczących wsparcia jednostek straży pożarnej realizowanych w ramach RPO WM 2007-2013 w raportowanych latach.	117
Tabela nr 58 Dofinansowanie do modernizacji i wyposażenia jednostek straży pożarnej z WFOŚiGW w 2011 r.	118
Tabela nr 59 Wydatkowanie środków na modernizację i wyposażenie jednostek straży pożarnej w latach 2011-2012, na podstawie ankiet.	119
Tabela nr 60 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Mazowsza.	119
Tabela nr 61 Kierunki działań i działania w ramach celu – Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska.	132
Tabela nr 62 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Upowszechnianie znaczenia zarządzania środowiskowego.	134
Tabela nr 63 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Zwiększanie roli placówek naukowo – badawczych Mazowsza we wdrażaniu ekoinnowacji.	137
Tabela nr 64 Kierunki działań i działania w ramach celu średniookresowego – Zapobieganie i naprawa szkód w środowisku.	138
Tabela nr 65 Liczba przeprowadzonych kontroli na terenie województwa mazowieckiego w latach 2011 – 2012.	138
Tabela nr 66 Zestawienie szkód w środowisku występujących na terenie województwa mazowieckiego w 2011 r.	139
Tabela nr 67 Zestawienie szkód w środowisku występujących na terenie województwa mazowieckiego w 2012 r.	140
Tabela nr 68 Wskaźniki środowiskowe dla województwa mazowieckiego.	143
Tabela nr 69 Nakłady finansowe na realizację POŚWM w 2011 r.	145
Tabela nr 70 Nakłady finansowe na realizację POŚWM w 2012 r.	147
Tabela nr 71 Stan realizacji kosztów planowanych w POŚWM w latach 2011-2012.	149

Spis map

Mapa nr 1 Podział województwa mazowieckiego na regiony gospodarki odpadami komunalnymi.	51
--	----

Spis wykresów

Wykres 1. Struktura źródeł finansowania Programu w 2011 r.	146
Wykres 2. Struktura źródeł finansowania Programu w 2012 r.	148
Wykres 3. Struktura źródeł finansowania Programu w latach 2011-2012	150

LITERATURA

- *Raport z realizacji Polityki Ekologicznej Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do 2016 roku*, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, lipiec 2014 r.
- *Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2010-2012 (raport końcowy)*, IUNG, Puławy 2012 r.
- *Ogólnokrajowy cykl kontrolny przestrzegania przez gminy przepisów znowelizowanej ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach w województwie mazowieckim*, WIOS w Warszawie, Warszawa 2013 r.
- *Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r.*, UMWM w Warszawie, Warszawa 2012 r.
- *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2011 roku.*, WIOŚ w Warszawie, Warszawa 2012 r.
- *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2012 roku.*, WIOŚ w Warszawie, Warszawa 2013 r.
- *Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2023*, UMWM w Warszawie, Warszawa 2012 r.
- *Program małej retencji dla Województwa Mazowieckiego*, Uchwała Nr 75/08 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 21 kwietnia 2008 r.

www.mazovia.pl

www.zielonalekcja.pl

www.ekoedu.uw.edu.pl

www.wrotamazowska.pl

www.gios.gov.pl

www.gdos.gov.pl

www.warszawa.rdos.gov.pl

www.kzgw.gov.pl

www.warszawa.rzgw.gov.pl

www.powodz.gov.pl

www.wios.warszawa.gov.pl

www.lasy.gov.pl

www.warszawa.lasy.gov.pl

www.bugrajem.eu

www.ure.gov.pl

www.straz.pl